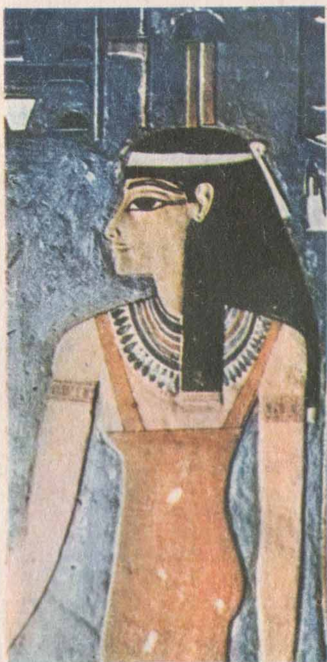
THÉOPHILE GAUTIER

Arria Marcella

Editura Univers

clu

Clasicii

Literaturii Universale

Coperta colecției : *Vasile Socoliuc*

THÉOPHILE GAUTIER
LE ROMAN DE LA MOMIE
précédé de trois contes antiques
UNE NUIT DE CLÉOPÂTRE
LE ROI CANDAULE
ARRIA MARCELLA

Théophile Gautier

O NOAPTE A CLEOPATREI

REGELE CANDAULE

ARRIA MARCELLA

ROMANUL UNEI MUMII

Traducere şi note de ELSA GROZEA
Prefaţă de ANTOANETA TĂNĂSESCU

Bucureşti, 1984

Editura Univers

MELANCOLIA STATUILOR

O vertiginoasă modificare de optică, deloc uimitoare și în nici un caz neliniștitoare, face ca destinul modern al „povestirilor antice“ și al *Romanului mumiei* să fie altul decît în momentul apariției lor, la mijlocul secolului trecut. Atunci interesul „arheologic“ părea precumpănitor, atît criticii cît și unii colegi de generație sau cititori putînd vedea în prozele lui Théophile Gautier ilustrarea, foarte îndeaproape, a unui fenomen mai general : fascinația pe care Orientul vechi sau nou o exercita asupra lumii occidentale.

Probele, numeroase, sînt semnate deopotrivă de scriitori și de savanți. În 1787, *Voyage en Égypte et en Syrie* de Volney. În 1822, prin *Lettre à M. Dacier sur les hiéroglyphes*, urmată după un an de *Précis du système hiéroglyphique des anciens Egyptiens*, Champollion inaugura o disciplină științifică. În 1826, la peste un sfert de veac de la expediția lui Napoleon în Egipt, *Catalogue raisonné et historique des antiquités découvertes en Égypte* de Joseph Passalacqua unde, printre altele, este descrisă și mumia unei femei de o mare frumusețe asupra căreia privirea autorului întîrzie „cu un amestec de surpriză și tristețe“. În 1828, Champollion (însoțit de Rosellini) începe o călătorie în Egipt, pentru ca postum să apară *Lettres écrites d'Égypte et de Nubie*. În 1842, Lepsius editează *Cartea morților*, texte găsite în sarcofagele vechilor egipteni. Șapte ani mai tîrziu, Gustave Flaubert și Maxime Du Camp călătoresc pe Nil, în Siria și în Asia Mică. La întoarcere, vor discuta mult cu bunul lor prieten Théophile Gautier despre cele văzute. Du Camp publică destul de repede *Égypte, Nubie, Palestine et Syrie* (1852) și *Le Nil* (1854). În 1854, J. G. Wilkinson, *Manners and customs of the ancient Egyptians*. În sfîrșit, în 1856, Ernest Feydeau, la rîndul său prieten cu Flaubert, publică *Histoire des usages funèbres et des sépultures des peuples anciens* (209 p., 40 de planșe). La 31 octombrie, Gautier semnează în „Moniteur universel“ o prezentare a cărții. Feydeau

vrea să-l cunoască. O afectuoasă considerație va ghida relația ce se stabilește curînd. Discuții prelungite și consultații bibliografice asupra unei lumi care, pe Gautier, îl atrage irezistibil. Acum, scriitorul citește cu aviditate tratate de specialitate și cărți de călătorie cărora le rămîne, cu entuziasm, dator.

Romanul mumiei apare în foileton în „Moniteur universel" între 11 martie — 6 mai 1857 (anul următor, în volum) și, de atunci, aproape fără excepție, studiile mai extinse ce-i sînt dedicate acordă o atenție simptomatic de aprinsă inventarierii surselor și, mai ales, analizei felului cum ele trec cu pas apăsat sau doar ca o adiere în substanța textului. A. Moret (1899), H. C. Lunn (1919), A. Coleman (1922), Jean Richer (1955) sau Adolphe Boschot (1963) și Geneviève van den Bogaert (1966), aceștia din urmă semnînd prefața la două recente ediții ale romanului, slujesc — toți — cu o strălucitoare erudiție aceeași teză. În plus, Romanul este uneori tipărit însoțit de reproduceri din Feydeau și Wilkinson, de imagini ale unor celebre monumente și basoreliefuri egiptene sub care, aproape ca o notă explicativă, sînt trecute pasaje din text. Ca și cum intenția esențială a scriitorului ar fi fost aceea de a descrie conștiincios detaliile planșelor răsfoite.

La atît să se reducă, oare, marea iluzie a lui Gautier de a încerca, prin literatură, „une transposition d'art" ? Să fie, deci, tendința de „supunere absolută la obiect", intensă ca o ardere „rece", pe care Sainte-Beuve o remarca la autorul Domnișoarei de Maupin, formă a mimetismului mecanic, a pastișei simpliste ?

Teoreticianul Gautier este primul care ar înlătura cu decizie o asemenea supoziție. În celebrul eseu Despre frumosul în artă, el vede în pictură o „artă a transformării" iar în pictor un creator ce „trebuie să caute înainte de toate interpretarea iar nu calchierea absolută ; să redea aparența și nu realitatea". În caz contrar, s-ar repeta „nefericita" experiență a lui Laberge care, „rătăcit de o metodă falsă, deși avînd toate aparențele adevărului, și-a închis microcosmosul, pictînd după modelul exterior și nu după cel lăuntric ; a respins intuiția, deducția, amintirea, neadmițînd decît imitația imediată. Din artist, s-a prefăcut în oglindă". Gautier se referă aici direct la pictură dar literarul nu poate ființa într-o altă viziune. Dealtfel, în epocă, Baudelaire numea în același mod norma internă a reflectării : „Fantezia descompune întreaga creațiune, și cu materialele îngrămădite și dispuse după reguli a căror origine

nu o putem afla decît în zona cea mai profundă a sufletului, creează o lume nouă".

„Regulile" organizării epicului, iată ce ne interesează la Gautier, aceasta cu atît mai mult cu cît „materialele" din care se ridică edificiul nu sînt în cea mai mare parte cunoscute direct, privirea naratorului fiind obligată să străbată, spre a ajunge la timpul și spațiul evocat, coperțile groase ale cărților. Este ceea ce Gautier recunoaște clar și fără echivoc în dedicația către Ernest Feydeau, pe prima pagină a Romanului mumiei : „Povestea vă aparține, romanul este al meu ; nu am avut decît a lega prin stil, precum cimentul leagă mozaicul, pietrele prețioase pe care mi le-ați dăruit".

Candaule, rege al Lydiei, este ucis în 685 î.e.n., Cleopatra moare în 30 î.e.n., erupția vulcanului Vezuviu, care devastează elegantul Pompei, are loc în 79 iar Tahoser (Champollion găsise la Biban-el-Molouk un mormînt pe care legenda îl atribuie grațioasei regine) viețuise cu aproape 35 de secole în urmă, în anticul Egipt. Asemenea lui Octavian (din Arria Marcella) și lordului Evandale (din Romanul mumiei), eroi ce trăiesc cu mare intensitate emoția întîlnirii cu lumi demult dispărute, naratorul se lasă subjugat de forța „idealului retrospectiv", singura sa dorință rămînînd parcă aceea de a ieși din prezent și a-și pune în consonanță, după un fluid simpatetic, inima sa cu cea a oamenilor din vechime. Michelet auzea „dansul galvanic" al manuscriselor nerăbdătoare să iasă la lumină. Gautier distinge foșnetul pergamentelor din perspectiva unui contemplativ atașat singurătății.

Din cărți va cunoaște scriitorul nu numai îndepărtatele timpuri, ci și înfățișarea orașelor și a ținuturilor. Dacă la Pompei se pare că a fost în jurul anului 1850, în somptuoasa Tebă nu a pășit niciodată. A făcut cronici la spectacole sau expoziții dedicate Egiptului și semnalînd, în 1854, Le Nil de Maxime Du Camp, nu-i rămîne decît să noteze : „Fericit om, pe care aș fi gelos dacă nu mi-ar fi prieten". Cu unsprezece ani în urmă, într-o scrisoare adresată lui Gérard de Nerval, regreta de a nu-l fi însoțit în Orient. Va rămîne cu acest regret și în 1869 cînd, în drum spre locurile multiubite, se accidentează pe vas și e silit să rămînă în hotelul din Cairo. Deși priveliștea ce-i este admisă este parțială, se lasă cuprins de vaga neliniște a transformării visului în realitate : „Ceea ce vedeam era chiar Nilul, adevăratul Nil, acest fluviu pe care de atîtea ori am fost forțat să-l descopăr cu ochiul intuiției".

Lumea anticelor imperii era de mult presimțită, și dacă reale călătorii i-au fost interzise, scriitorul se mulțumește cu cele ima-

ginare. E limpede că nu pitorescul caută Gautier sub orizontul de lavă al nemişcătorului Pompei, acolo unde luciul soarelui sau, poate, transparenţa incredibilă a aerului fac ca obiectele să aparţină mai degrabă visului decît realităţii. Tot aşa, nu detaliul exotic este urmărit în peregrinările prin labirinticele drumuri ale necropolei din Teba sau prin sălile fără de număr ale palatelor faraonilor. Chiar dacă secolul său nu ar fi fremătat, emoţionat, la descoperirile lui Champollion, Gautier ar fi ales aceeaşi cale, dictată nu din exterior, ci convenind în chip esenţial structuralităţii sale creatoare.

Reluînd o cunoscută frază, putem, aşadar, presupune că bibliografia a fost prilejul nu cauza scrierilor de care ne ocupăm. Arheologia s-a lăsat folosită de mîna de fum a iluziei.

La data cînd prozele apar (O noapte a Cleopatrei, noiembrie—decembrie 1838, în „La Presse" ; Regele Candaule, octombrie 1844, în „La Presse" ; Arria Marcella, martie 1852, în „La Revue de Paris" ; Romanul mumiei, primăvara lui 1857, în revistă, după un an în volum), Théophile Gautier era autorul Domnişoarei de Maupin (1835), pe care, spunea Sainte-Beuve, „orice tămăduitor de suflete, orice moralist trebuie să o aibă într-un raft din fundul bibliotecii".

Roman devenit celebru mai ales pentru Prefaţa sa ce nu poate lipsi din nici o panoramă a ideilor literare moderne, Domnişoara de Maupin explicitează un punct de vedere căruia autorul îi va rămîne ataşat încă trei decenii, adică pînă la Căpitanul Fracasse.

În termeni tranşanţi, Émile Faguet vorbea despre „aversiunea" faţă de literatură a scriitorului („Gautier este un literat care nu iubeşte mult literatura"). El şi-a reprimat vocaţia „adevărată", aceea de pictor. Firesc, astfel, domeniul său propriu este literatura „plastică" (nu „descriptivă") în care personalitatea creatorului „se şterge" cu totul în faţa naturii ce trece cu autoritate în prim plan. Nu altfel gîndea Gustave Lanson, apreciind la autorul Romanului mumiei „exactitudinea de pictor sau de gravor" capabilă să genereze (interesantă constatare !) renunţarea la lirismul ardent „pentru a se închina obiectului, modelului". „E începutul literaturii impersonale", conchide Lanson.

Plimbîndu-şi ochii asupra colosalului Egipt sau aristocraticului Pompei, Gautier desenează privelişti a căror energie latentă şi a căror pregnanţă impenetrabilă vorbesc elocvent lectorului său de peste un secol.

El vede totul cu „ochi exersat de artist" (Arria Marcella) și, în consecință, personajele sînt surprinse în atitudini pe care de obicei pictorilor le place să le treacă în frescă sau desen. Psihologia este cercetată cît e necesar creionării fizionomiei, iar „scenele" în care gestica e minimă, redusă la esențial, sînt preferate avalanșei de întîmplări. Epicul se restrînge la extrem, triumfătoare este imaginea. Supremația picturalului, iată mirajul prozelor lui Gautier și, pornind de la această premisă, nu are de ce să ne mire faptul că reconstituirea lumii se face sub ghidajul frescelor imobile dar debordînd de culoare și mister.

„De-aș fi fost pictor ! (am regretat întotdeauna că nu sînt)" se lamentează d'Albert în paginile Domnișoarei de Maupin, obligat a recunoaște „cu înfiorare" și „admirație nelipsită de o oarecare spaimă" că portretele reținute între ramele tablourilor (portrete a căror „privire pictată pare să te străpungă și să se prelungească la infinit") întrec prin frumusețe înfățișările reale sau cele conturate de narator. Prin simplificarea nuanțelor, observația este extinsă : „Meșteșugul scriitorului se află în inferioritate față de acela al pictorului, deoarece nu poate înfățișa lucrurile decît în mod succesiv. O singură aruncătură de ochi ar fi fost suficientă pentru a cuprinde totul într-un tablou, unde pictorul ar fi grupat în jurul mesei diferitele figuri, a căror descriere am făcut-o mai sus ; ar fi putut fi văzute, astfel, umbrele, luminile, atitudinile contrastante, coloritul propriu al fiecărui lucru, precum și o infinitate de detalii de finețe, care lipsesc din această descriere și așa prea lungă, deși am încercat să o redăm cît mai pe scurt cu putință" (Căpitanul Fracasse).

Tributar mai degrabă lui Lessing decît „lecției" literaturii în general și prozei contemporane în special (între 1830 și 1870 apar romanele lui Balzac, Stendhal, Flaubert, Hugo... infirmînd oricînd și cu ușurință asemenea grăbite concluzii), Gautier se atașează nu numai teoretic ideii ei își asumă neadecvarea literarului ca pe o fatalitate.

Dacă tabloul este preferat evenimentului, statuia este modelul tipologiei. În Domnișoara de Maupin, d'Albert rostește nu numai o mărturisire, ci și un program larg aplicabil scrierilor lui Gautier : „Am privit femeia cu ochi de sculptor și nu de îndrăgostit".

Statuia, expresie deplină a frumuseții, echilibru perfect între ideal și materialitate, armonie a austerității și voluptății, așa gîndesc eroii, și din acest motiv feminitatea este în prozele lui Théophile Gautier sufletul sau umbra zveltelor siluete de piatră.

Amintirea divinei Nyssia se gravează în inima lui Gygès mai puternic decît urma lăsată în fildeş de dalta sculptorului, iar Candaule, regele, la care entuziasmul artistic învinge gelozia, este marcat de un unic regret : preafrumoasa sa soție refuză să servească drept model pictorilor şi sculptorilor curții. La Pompei, Octavian crede a fi descoperit în lavă conturul încîntător nu al unui corp de femeie ci al unei antice statui, iar cînd Tahoser este scoasă din noaptea eternă a sarcofagului, linia pură, grația şi eleganța formelor sale întrec marmura romană sau elină.

De la Domnişoara de Maupin la Căpitanul Fracasse, Gautier rămîne consecvent unui mod de construire atît a personajului cît şi a subiectului, şi această fidelitate față de mecanismul literarului ni se pare cu mult mai relevantă decît cea față de surse externe. „Scenariul" epic este uşor de depistat.

El debutează, aproape invariabil, cu radiografierea stării de languroasă melancolie sau doar de infinit plictis pe care eroii şi-o asumă cu oarecare distincție, ca pe o povară de lux. D'Albert nu face nici un gest de revoltă. Dimpotrivă : „E adevărat, mă plictisesc, dar în linişte şi cu o resemnare nu lipsită de o anume dulceață, pe care îmi place s-o asemui cu unele zile lungi de toamnă, palide şi călduțe, cărora le găseşti, după dogorile excesive ale verii, un farmec ascuns". Sub soarele torențial al sudului, plutind între maluri bîntuite de o tristețe imensă şi solemnă, o tristețe aridă, lipsită de reverii, Cleopatra îşi suspină plictisul. Totul o deprimă : coloanele şi templele ridicate de o imaginație monstruoasă, invazia sufocantă a hieroglifelor, stăpîne ale lumii de pe pămînt şi ale lumii de sub pămînt, vecinătatea necropolelor dar, mai ales, absența iubirii, a aventurii surprinzătoare, totale. Frumusețe, bogăție, celebritate nu slujesc la nimic. Tristețea este stăpînă, iar sub purpură inima bate ca într-o închisoare. La fel gîndea cu sute de ani înainte şi fermecătoarea Tahoser, nefericită în dragoste. Din aceeaşi categorie a „răului" existențial face parte şi boala neştiută de medici care macină inima şi sufletul tînărului Octave de Saville din nuvela Avatar, apărută în acelaşi an cu Romanul mumiei. Iar pe chipul baronului de Sigognac (din Căpitanul Fracasse) „obişnuința unei tristeți secrete săpase cute dureroase într-o fizionomie pe care un pic de fericire ar fi făcut-o încîntătoare".

Dar sublimă între toate este melancolia marelui Faraon. Figura sa cu trăsături sublime, pe care nici o emoție umană nu le alterează, este luminată de ochii privind doar spre eternitate şi infinit. Mişcările se succed într-o majestuoasă lentoare. Rareori, un

vag surîs sau o imperceptibilă mişcare a pleoapelor lasă să se străvadă în afară sclipirea sufletului. E puternic, e cel mai puternic, e bogat, e cel mai bogat însă e singur şi nefericit în ciclopicul său palat unde, urmărit permanent de ochii respectuoşi dar avizi de curiozitate ai supuşilor, se apără adoptînd poza de liniştită grandoare, iubită de sculptori. Faraonul este o statuie fără de seamăn cu inima sfîşiată de disperare.

Aceasta este atmosfera „mişcării" iniţiale a prozelor. Eroii au vaga presimţire a schimbărilor viitoare şi, în aşteptarea lor, se mîngîie cu iluzia unei iubiri ideale sau, ca Octavian, depun o pasiune imposibilă la picioarele marilor tipuri feminine ale istoriei şi artei.

Aşteptarea nu este, însă, de lungă durată. Urmînd descripţiilor de o cadenţă muzicală (marea reuşită a epicii lui Gautier) sau tiradelor impecabil cizelate, scriitorul se apropie de centrul incandescent al crizei sentimentale pe care o ţine sub observaţie. Cei doi care se căutau sau se aşteptau sînt, în sfîrşit, aproape. Atunci, privirea îndrăgostitului, fosforescentă, insuportabilă şi răpusă de patimi se îndreaptă asupra iubitei. Cînd o simte, Cleopatra lasă să-i scape un ţipăt mai ascuţit decît al Dianei surprinsă de Acteon. Strigătul Nyssiei este de căprioară rănită. Arria Marcella aruncă spre Octavian o privire grea şi arzătoare ca plumbul topit. Ochii Faraonului sînt de granit. Cum să rezişti acestor magnetice abisuri ?

Poate tocmai intensitatea incredibilă a sentimentului face imposibilă împlinirea. Sau, poate, neliniştea pe care spectacolul perfecţiunii, al frumuseţii (Iubirea = Frumuseţe, spune Gautier) îl strecoară în inimă şi minte este prea puternică. Capul Frumuseţii este capul Meduzei, şi rarii privilegiaţi ce au avut şansa a-l privi plătesc acest irepetabil moment de fericire.

Meïamoun se sinucide, Arria Marcella se întoarce sub lava timpului său, regele Candaule este ucis, Faraonul dispare înghiţit de istorie, iar Tahoser se lasă acoperită de piatra unui magnific mormînt. Cei ce le supravieţuiesc au de învins indescriptibila tristeţe a singurătăţii. Viaţa înaintează, dar ochiul interior va privi mereu, cu melancolie, spre soclul statuilor dispărute.

ANTOANETA TĂNĂSESCU

O NOAPTE A CLEOPATREI

Capitolul I

Sînt — în clipele în care scriem aceste rînduri — aproape nouăsprezece veacuri de cînd o luntre, minunat aurită şi vopsită, cobora pe Nil, cu toată iuţeala pe care i-o puteau da cincizeci de vîsle lungi şi plate care vărgau apa, ca labele unui scarabeu gigantic.

Luntrea aceasta era îngustă, prelungă, avea cele două capete ridicate în formă de lună nouă, era zveltă ca proporţii şi minunat croită pentru drum ; un cap de berbece, cu un bulgăre de aur pe creştet, împodobea vîrful prorei şi arăta că ambarcaţia aparţine unei persoane de neam regesc.

În mijlocul bărcii se înălţa o cabină cu acoperiş plat, un fel de *naos* sau cort de onoare, colorată şi aurită, avînd un ciubuc cu palmete [1] şi patru ferestre mici, pătrate.

Două încăperi, de asemenea acoperite cu hieroglife, ocupau extremităţile acestei bărci în formă de semilună ; una dintre ele, mai mare decît cealaltă, avea un etaj suprapus, nu prea înalt, ca teugile ciudatelor galere din veacul al şaisprezecelea desenate de Della Bella ; cea mai mică, slujind de adăpost pentru pilot, se termina printr-un fronton triunghiular.

Cîrma era făcută din două vîsle imense, prinse de doi furcheţi vărgaţi ; vîslele se prelungeau în apă, în spatele bărcii, ca labele palmate ale unei lebede ; capete acoperite de cîte un *pschent* [2] şi purtînd la bărbie cornul alegoric erau sculptate la mînerele acestor vîsle mari pe care pilotul le manevra stînd în picioare pe acoperişul cabinei.

[1] Motiv ornamental reprezentînd o frunză de palmier sau de acant stilizată.
[2] Coroana suprapusă a faraonilor egipteni.

Era un bărbat cu pielea rumenită de soare, arămiu ca bronzul nou, cu reflexe albăstrii şi lucitoare, cu ochi migdalaţi, cu păr foarte negru şi împletit în codiţe, cu gură cărnoasă şi pometi ieşiţi în afară, cu urechile depărtate de cap — tipul egipteanului în toată puritatea lui. O fustă strînsă pe coapse şi cinci sau şase rînduri de podoabe de sticlă şi amulete îi alcătuiau tot costumul.

Părea să fie unicul om din barcă, întrucît luntraşii, aplecaţi peste vîslele lor şi ascunşi de bordura ambarcaţiei, nu-şi făceau bănuită prezenţa decît prin mişcarea simetrică a vîslelor deschise ca marginile unui evantai, de fiecare parte a luntrei şi reafundate în fluviu după o scurtă zăbavă.

Nici o adiere nu tulbura văzduhul, iar vela mare, triunghiulară, a luntrei, strînsă şi legată cu o parîmă în jurul catargului coborît, arăta că se renunţase la orice speranţă de a se mai vedea stîrnindu-se vîntul.

Soarele amiezii îşi trimitea suliţele de plumb, mîlurile cenuşii ale ţărmurilor răspîndeau reverberaţii scînteietoare, o lumină crudă, puternică şi prăfoasă într-atît era de intensă, şuvoia în torente de flăcări, azurul cerului se albea de căldură ca un metal încins în cuptor ; un abur fierbinte şi roşiatic fumega în zarea incendiată. Nici un nor nu se contura pe cerul uniform şi mohorît ca eternitatea.

Apa Nilului, spălăcită şi mată, părea că adoarme în drumul ei şi că se desface în pînze de cositor topit. Nici o adiere nu-i încreţea faţa şi nu înclina pe tulpini caliciul florilor de lotus, la fel de ţepene ca şi cînd ar fi fost sculptate ; abia dacă din loc în loc saltul vreunui bechir sau fahaka, umflîndu-şi pîntecele, isca sclipătul cîte unui solz argintiu, iar vîslele luntrei păreau că spintecă anevoie pelicula funinginoasă a acestei ape încremenite. Malurile erau pustii ; o tristeţe imensă şi solemnă copleşea pămîntul acesta, care nu a fost niciodată altceva decît un mare mormînt şi ai cărui oameni par să nu fi avut altă îndeletnicire decît să îmbălsămeze morţii. Tristeţe aspră, uscată ca piatra ponce, fără melancolie, fără visare, fără să aibă a căuta în zări vreun nor ca cenuşiul perlei, fără un tainic izvor în care să-ţi scalzi picioarele împrăfoşate ; tristeţea

sfinxului plictisit să privească întruna pustiul şi care nu se poate desprinde de soclul granitic pe care îşi ascute ghearele de douăzeci de veacuri.

Atît de adîncă era liniştea, încît s-ar fi zis că lumea a devenit mută sau că aerul şi-a pierdut proprietatea de a răspîndi sunetul. Singurul zgomot ce putea fi auzit era şopotul şi rîsul înfundat al crocodililor moleşiţi de căldură, care se bălăceau prin stuful fluviului ; sau cîte o pasăre ibis care, ostenită de atîta stat cu un picior adus pe sub pîntece şi cu gîtul vîrît între umeri, îşi părăsea imobilitatea şi, plesnind brusc aerul cu aripile sale albe, se ducea să se cocoaţe pe vreun obelisc sau palmier.

Luntrea alerga pe apa fluviului ca o săgeată, lăsînd în urmă o dîră argintie care se ştergea repede ; şi doar cîteva bule înspumate veneau să se spargă la suprafaţă, arătînd că barca se şi făcuse nevăzută.

Taluzurile fluviului, de culoarea ocrului şi a somonului, se desfăşurau cu rapiditate, ca nişte mici suluri de papirus, între îndoitul azur, al cerului şi al apei, atît de asemănătoare ca nuanţă, încît îngusta limbă de pămînt care le despărţea părea o şosea aruncată peste un lac imens şi ar fi fost greu de spus dacă Nilul oglindea cerul sau cerul oglindea Nilul.

Priveliştea se schimba clipă de clipă : pe de o parte, gigantice propilee care veneau să-şi reflecte zidurile povîrnite, acoperite de largi panouri cu figuri bizare ; portaluri cu capiteluri evazate, balustrade alături de sfincşi mari, ghemuiţi, avînd pe cap boneta cu barbă în caneluri şi încrucişîndu-şi peste sînii ascuţiţi labele lor de bazalt negru, palate uriaşe profilîndu-şi în zare liniile orizontale şi severe ale antablamentului [1] lor, în care globul emblematic îşi deschidea aripile misterioase asemenea unui vultur cu anvergură uriaşă ; templul cu coloane enorme, groase ca nişte turnuri, pe care se conturau, peste un fond de un alb sclipitor, procesiuni de figuri hieroglifice ; toate minunăţiile unei arhitecturi de Titani... Pe de alta, peisaje de o ariditate întristătoare : coline formate din spărturi mici de piatră, provenite de la săpături şi con-

[1] Antablament — element de arhitectură aşezat deasupra zidurilor sau coloanelor unei construcţii ; susţine acoperişul.

strucții, firimituri de la giganticul dezmăț granitic care a durat treizeci de secole și mai bine ; munți desfrunziți de arșiță, hăcuiți și zebrați de dungi negre ca niște urme de incendiu, movile cocoșate și diforme, chincite precum criocefalul mormintelor și profilîndu-și în zare atitudinea schimonosită ; marne verzui, ocruri dulci, tufuri[1] de un alb făinos și, din cînd în cînd, pante abrupte de marmură de culoarea trandafirului uscat, în care se căscau negrele guri ale carierelor de piatră.

Ariditatea aceasta nu era îmblînzită de nimic — nici o oază de frunziș nu răcorea privirea ; verdele părea o culoare necunoscută în această natură ; doar din loc în loc cîte un palmier subțiratic se ivea la orizont, asemenea unui crab vegetal ; un nopal spinos își ițea frunzele tăioase ca niște paloșe de bronz ; un cartham, găsind la umbra unui crîmpei de coloană puțină umezeală, puncta cu roșu uniformitatea fără margini.

După această scurtă privire asupra înfățișării peisajului, să ne întoarcem la luntrea cu cincizeci de vîslași și, fără a ne anunța prezența, să intrăm de-a dreptul în cabina de onoare.

Interiorul era vopsit în alb, cu arabescuri verzi, cu liniuțe de un roșu-aprins și flori de aur avînd forme fantastice ; o rogojină de stuf, de o finețe nemaipomenită, acoperea podeaua ; în fundul încăperii se ridica un pat mic cu picioare de grifon, cu spătar garnisit ca o canapea sau canapeluță de taifas, un scăunel cu patru trepte pentru urcarea în acest pat și un fel de hemiciclu din lemn de cedru, montat pe un picior, menit să îmbrățișeze exact conturul cefei și să sprijine capul persoanei culcate — lucru de un rafinament cam ciudat față de ideile noastre legate de confort.

Pe asemenea pernă bizară odihnea un cap într-adevăr fermecător, care cu o privire ar fi făcut să piară jumătate din omenire ; un cap adorat și divin, femeia cea mai desăvîrșită care a existat vreodată, cea mai femeie și cea mai regină, un tip admirabil, căreia poeții nu i-au putut adăuga nimic și pe care visătorii îl află necontenit la ca-

[1] Roci provenite din erupțiile vulcanice.

pătul reveriilor lor — nu este nevoie să o numim pe Cleopatra.

Lîngă ea, Charmion, sclava ei favorită, flutura un evantai mare din pene de ibis ; o tînără fată stropea cu apă înmiresmată micile jaluzele de trestie care împodobeau ferestrele cabinei, pentru ca aerul să nu ajungă acolo decît îmbibat de prospeţime şi parfumuri.

Alături de patul de odihnă, într-un vas de alabastru ornat cu panglici, cu gît firav, de o linie subţire, zveltă, amintind oarecum silueta unui bîtlan, era pus un buchet de flori de lotus, unele de un albastru ceresc, altele de un trandafiriu dulce, ca şi vîrful degetelor marii zeiţe Isis.

În ziua aceea, din capriciu sau din calcul, Cleopatra nu era îmbrăcată după moda grecească ; tocmai asistase la un panegiric şi se întorcea cu luntrea la palatul ei de vară ; în costumul egiptean purtat la serbare.

Cititoarele noastre vor fi poate curioase să afle cum era îmbrăcată regina Cleopatra cînd se întorcea de la lăcaşul zeiesc din Hermonthis, unde era adorată triada formată din zeul Mandu, zeiţa Ritho şi fiul lor Harfre. Iată o plăcere pe care le-o putem satisface.

Regina Cleopatra avea drept coafură un fel de cască de aur foarte uşoară, alcătuită din corpul şi aripile uliului sacru ; aripile, lăsate în evantai de o parte şi de alta a capului, acopereau tîmplele, se alungeau aproape pe lîngă gît şi lăsau să se vadă, într-o mică răscroitură, o ureche mai trandafirie şi mai delicat rotunjită decît scoica din care a apărut Venus, denumită de egipteni Hathor ; coada păsării ocupa locul în care se află cocurile femeilor din zilele noastre ; corpul, acoperit de pene ce se suprapuneau parţial şi vopsite cu diferite emailuri, învelea creştetul, iar gîtul, graţios îndoit spre frunte, forma dimpreună cu capul un fel de corn scînteind de pietre scumpe ; o creastă simbolică în formă de turn completa coafura aceasta elegantă, deşi ciudată. Un păr negru, asemenea unei nopţi neînstelate, scăpa de sub cască şi cădea în cozi lungi peste umeri dalbi din care, vai, nu se zărea decît începutul, restul fiind acoperit de un guleraş sau grumăjer împodobit cu mai multe rînduri de serpentin, de azerodrah şi de crisoberil. O rochie de in cu dungi diagonale în relief — o ceaţă, aer ţesut, *ventus textilis,* cum spune Petro-

nius — se unduia în aburi albi pe trupul frumos, estompîndu-i molatec contururile. Rochia aceasta avea jumătăţi de mînecă ajustate pe umeri dar largi spre cot, ca mînecile noastre „în formă de sabot“, dezvăluind un braţ admirabil şi o mînă desăvîrşită ; braţul era strîns de şase cercuri de aur, iar mîna împodobită cu un inel reprezentînd un scarabeu. Un cordon ale cărui capete înnodate cădeau în faţă marca talia acestei rochii vaporoase ; o mantie scurtă împodobită cu franjuri îi întregea găteala şi, dacă unele cuvinte mai aspre nu înspăimîntă urechile pariziene, vom adăuga că rochia se numea *schenti*, iar mantia *calasiris*.

Şi acum, ca ultim detaliu, să adăugăm că regina Cleopatra purta sandale foarte înguste, cu vîrf îndoit şi legate în dreptul scobiturii piciorului precum pantofii — tot cu vîrful îndoit — al castelanelor din evul mediu.

Regina Cleopatra nu avea totuşi aerul de satisfacţie al femeii sigure de a fi neînchipuit de frumoasă şi foarte gătită ; se tot răsucea şi frămînta pe patul ei mic, iar mişcările, destul de bruşte, deranjau în fiece clipă cutele *conopeum*-ului din voal, pe care Charmion i le aşeza iar cu nesfîrşită răbdare, fără să înceteze a-i face vînt cu evantaiul.

— Te înăbuşi în camera asta, spuse Cleopatra. Mai cald n-ar putea fi nici dacă Phta, zeul focului, şi-ar fi instalat aici făurăriile ; un aer de cuptor.

Îşi trecu peste buze vîrful limbii mici, apoi întinse mîna, ca un bolnav care caută un pahar lipsă.

Necontenit atentă, Charmion bătu din palme ; un sclav negru, îmbrăcat cu un pantalon scurt şi bufant, ca fusta albanezilor, şi cu o piele de panteră aruncată pe umeri, intră cu iuţeala unei năluci, ţinînd în echilibru, pe palma stîngă, o tavă încărcată cu ceşti şi felii de pepene roşu, iar în dreapta un vas lung cu gît ca de ceainic.

Sclavul umplu una dintre cupe, turnînd de sus, cu o dexteritate încîntătoare, şi o aşeză în faţa reginei. Cleopatra se atinse de licoare cu vîrful buzelor şi o puse lîngă ea ; apoi, întorcînd spre Charmion frumoşii ei ochi negri, mieroşi, poleiţi de scînteieri, îi spuse :

— O, Charmion ! mă plictisesc.

Capitolul II

Presimţind că urmează o confidenţă, Charmion îşi întipări pe faţă o încuviinţare mîhnită şi se apropie de stăpînă.

— Mă plictisesc groaznic, spuse iarăşi Cleopatra, lăsîndu-şi braţele să atîrne, ca descurajată şi învinsă. Egiptul ăsta mă distruge, mă striveşte ; cerul ăsta cu azurul lui implacabil este mai trist decît adînca noapte a Erebului — niciodată nor sau umbră, şi mereu soarele ăsta roşu, sîngeriu, care te priveşte precum ochiul unui ciclop ! Vezi tu, Charmion, aş da un mărgăritar pentru o picătură de ploaie ! Din ochiul de flacără al acestui cer de bronz n-a căzut încă nici o lacrimă peste pustiirea de pe pămînt ; este o lespede mare de mormînt, un dom de necropolă, un cer mort şi uscat ca mumiile pe care le acoperă ; îmi apasă umerii ca o mantie prea grea ; mă stînjeneşte şi mă îngrijorează ; mi se pare că nu m-aş putea ridica ţinîndu-mă foarte dreaptă, fără să nu-mi lovesc fruntea de el ; şi-apoi, ţara asta e cu adevărat o ţară înspăimîntătoare ; totu-i sumbru, enigmatic, de neînţeles ! Închipuirea nu rodeşte decît himere monstruoase şi monumente nemăsurat de mari ; arhitectura şi arta de aici mă înfricoşează ; coloşii aceştia ale căror picioare prinse în piatră îi osîndesc să stea veşnic aşezaţi, cu mîinile pe genunchi, mă obosesc cu nemişcarea lor stupidă, îmi obsedează privirile şi orizontul. Cînd va veni oare uriaşul în stare să-i ia de mînă şi să-i schimbe în veghea lor de douăzeci de veacuri ? Pînă la urmă şi granitul osteneşte ! Ce stăpîn aşteaptă oare pentru a părăsi muntele care le sluieşte de jilţ şi a se ridica în semn de respect ? Ce turmă nevăzută păzesc sfincşii aceştia mari, ghemuiţi precum cîinii pînditori, de nu-şi coboară pleoapa niciodată şi stau mereu cu gheara pregătită ? Pentru ce, cu atîta îndărătnicie, îşi aţintesc ochii de piatră asupra eternităţii şi infinitului ? Ce taină ciudată ascund, cu buzele strînse, în pieptul lor ? La dreapta, la stînga, în orice parte te-ai întoarce, nu vezi decît monştri înfiorători, cîini cu cap de om, oameni cu cap de cîine, himere născute din împreunări hidoase în adîncurile tenebroase ale mormintelor ; vezi

doar chipuri înfățișîndu-i pe Anubis, Typhon sau Osiris, ulii cu ochi galbeni, care par să te străpungă cu privirile lor sfredelitoare, care par să vadă dincolo de tine lucruri ce nu mai au nume. O familie de animale și de zei groaznici, cu aripi solzoase, cu cioc coroiat, cu gheare tăioase, mereu gata să te sfîșie, să te înhațe, dacă treci pragul templului sau dacă ridici colțul vălului ![1]

Pe ziduri, pe coloane, platforme, podele, palate și temple, în culoarele și puțurile cele mai adînci ale necropolelor, pînă în măruntaiele pămîntului, unde niciodată nu ajunge lumina, unde făcliile se sting din lipsă de aer și pretutindeni, mereu, nesfîrșitele hieroglife sculptate și pictate, povestind într-un limbaj de neînțeles lucruri pe care nu le mai știe nimeni și care aparțin desigur unor creații dispărute ; uimitoare opere îngropate, la care un popor întreg s-a trudit să scrie epitaful regelui ! Mister și granit — iată Egiptul. Frumoasă țară pentru o femeie tînără și o regină tînără !

Nu vezi decît simboluri amenințătoare și funebre, *pedum*-uri, *tau*[2]-uri, globuri alegorice, șerpi încolăciți, balanțe în care sînt cîntărite sufletele — necunoscutul, moartea, neantul ! În loc de vegetație, stele funerare împestrițate cu caractere stranii ; în loc de alei cu arbori, alei de obeliscuri din granit ; în loc de sol, imense pardoseli granitice, fiecare munte putînd da numai o singură dală ; în loc de cer, tavane de granit — o eternitate palpabilă, un amar și veșnic sarcasm la adresa vieții fragile și scurte ! Scări făcute pentru pașii lui Titan, pe care piciorul omenesc nu le-ar putea urca decît cu ajutorul altor scări ; coloane pe care o sută de brațe nu le-ar putea cuprinde, labirinturi pe care un an de le cutreieri și tot nu le găsești capătul ! Amețeală a enormului, beție a giganticului, efort dezordonat al orgoliului care vrea să-și graveze, cu orice preț, numele pe fața lumii !

Și-apoi, Charmion, îți spun, mă stăpînește un gînd înfricoșător : în celelalte locuri din lume cadavrele sînt arse, iar cenușa lor se contopește curînd cu pămîntul. Aici, s-ar zice că cei vii nu au altă ocupație decît să-i

[1] Este vorba de vălul zeiței Isis.
[2] Instrument sacru pe care anumite divinități egiptene îl țineau în mînă și care avea forma unui T.

conserve pe morți; balsamuri puternice îl apără de distrugere; își păstrează cu toții forma și înfățișarea; sufletul și-a luat zborul, dar rămășițele pămîntești rămîn; sub poporul acesta sînt multe altele; fiecare oraș se înalță pe douăzeci de caturi de necropole; fiecare generație care se duce dăruie o populație de mumii unei cetăți întunecate: sub tată îl vei găsi pe bunic și pe străbunic în racla lor pictată și aurită, așa cum erau în viață și, oricît ai scotoci, tot ai găsi — mereu, mereu!

Cînd mă gîndesc la mulțimile astea înfășurate în bentițe, la miriadele de spectre uscate care umplu adîncuri funebre și care se găsesc acolo de două mii de ani, față în față, în tăcerea lor pe care nimic nu vine s-o tulbure, nici chiar zgomotul făcut de viermele tîrîndu-se în sicriu, și care vor fi găsite neatinse după alte două mii de ani, cu pisicile, crocodilii, ibișii lor, tot ce a trăit în vremea aceea, simt că mă cuprinde spaima, și mi se încrînceneaza carnea pe mine. Ce-și spun, oare, de vreme ce mai au buze și de vreme ce sufletul — dacă i-ar veni fantezia să se întoarcă — ar găsi trupul în starea în care l-a lăsat?

Egiptul este cu adevărat un tărîm sinistru, prea puțin făcut pentru mine, cea veselă și zburdalnică. În orice găsești o mumie, inima și sîmburele tuturor lucrurilor. După mii de ocolișuri tot acolo ajungi; piramidele ascund un sarcofag. Neant și nebunie toate astea! Străpungeți cerul cu gigantice triunghiuri de piatră, cadavrul vostru nu se va lungi nici măcar cu un deget. Cum să te bucuri că trăiești pe un asemenea pămînt, unde în loc de parfum respiri mirosul acru al naftului și al bitumului care fierbe în cazanele îmbălsămătorilor și unde podeaua camerei tale sună a gol, deoarece oscioarele din hipogeele și puțurile mortuare se întind pînă sub alcovul tău? Să fii regina mumiilor, să ai, pentru a sta de vorbă, statuile acestea cu atitudini încremenite și țepene! Vesel, nu!? Și măcar de-aș avea, pentru a mai îmblînzi tristețea asta, o iubire, un temei care să mă atragă spre viață, măcar de-aș iubi pe cineva sau ceva, ori să fiu iubită! Dar nu sînt.

Iată pentru ce mă plictisesc, Charmion; dacă aș iubi, Egiptul acesta sterp și posac mi-ar apărea mai încîntător

decît Grecia cu zeii ei de fildeş, cu templele sale de marmură albă, cu pădurile de oleandri şi fîntînile ei de apă vie. Nu m-aş mai gîndi la fizionomia stranie a lui Anubis şi la spaimele oraşelor subterane.

Charmion surîse neîncrezătoare.

— Nu trebuie să-ţi faci mare pricină de tristeţe din atîta lucru, căci fiecare privire de-a ta străpunge inimile precum săgeţile de aur ale lui Eros însuşi.

— Poate şti o regină, reluă Cleopatra, dacă-i iubită pentru ea sau pentru diadema ei ? Razele coroanei sale siderale uluiesc ochii şi inima şi, odată coborîtă de la înălţimile tronului, voi avea oare faima unora ca Bacchide sau Archenassa, a primei curtezane venite din Atena sau Milet ? O regină este ceva atît de departe de oameni, atît de sus, de altceva, de inaccesibil !... Oricît de trufaşă ai fi, cine s-ar putea făli că a reuşit într-o asemenea situaţie ? Ea nu mai este o femeie, ci o fiinţă augustă şi sacră, care nu are sex şi pe care o adori în genunchi, fără să o iubeşti, ca pe statuia unei zeiţe. Cine a fost vreodată îndrăgostit cu adevărat de Hera cea cu braţe albe ca zăpada, ori de Pallas cu ochi ca verdele mării ? Cine a îndrăznit vreodată să sărute picioarele de argint ale lui Tetis sau degetele trandafirii ale Aurorei ? Ce îndrăgostit de frumuseţi divine şi-a luat aripi ca să zboare spre palatele de aur ale cerului ? În faţa noastră respectul şi teama îngheaţă sufletele şi, pentru a fi iubită de semeni, ar trebui să cobor în necropolele de care vorbeam înainte.

Cu toate că Charmion nu se împotrivea cu nici o altă părere raţionamentelor stăpînei sale, surîsul uşor ce flutura pe buzele ei de grecoaică sclavă dovedea că nu crede prea mult în această inviolabilitate a persoanei regale.

— Ah, continuă Cleopatra, aş vrea să mi se întîmple ceva, o aventură bizară, neaşteptată ! Cîntul poeţilor, dansul sclavelor siriene, ospeţele încununate de trandafiri şi prelungite pînă la ziuă, cursele nocturne, cîinii de Laconia, leii mei, piticii gheboşi, membrii confreriei celor de neimitat, luptele din arene, noile găteli, rochiile de in străveziu, perlele de tot soiul, parfumurile din Asia, căutarea neîntreruptă de lucruri încîntătoare, somptuozităţile

cele mai nebunești nu mă mai distrează ; totul îmi este indiferent, totul îmi este nesuferit !

— Se vede prea bine, vorbi cu glas scăzut Charmion, că de o lună încoace regina nu a mai avut iubit și nu a poruncit să mai fie nimeni ucis.

Obosită de o atît de lungă tiradă, Cleopatra mai luă o dată cupa ce se afla alături, își înmuie în ea buzele și, potrivindu-și capul pe braț, cu o mișcare de porumbiță, se pregăti să doarmă. Charmion îi desfăcu sandalele și începu să o gîdile ușor la tălpi cu puful unei pene de păun ; somnul își presără curînd pulberea de aur peste frumoșii ochi ai surorii lui Ptolomeu.

Și acum, cînd Cleopatra doarme, să ne urcăm din nou pe puntea luntrei și să ne bucurăm de admirabilul spectacol al apusului de soare. O fîșie lată, violetă, încălzită mult de tonuri roșietice spre apus, umple toată partea de jos a cerului ; întîlnind zone de azur, tenta violetă se topește într-un liliachiu deschis și se îneacă în albastru printr-o semitentă trandafirie ; înspre partea în care soarele, roșu ca un scut scos din făurăria lui Vulcan, își aruncă razele-i fierbinți, nuanța se schimbă într-un palid galben de lămîie și izvodește tonuri asemănătoare cu ale peruzelei. Apa, mîngîiată de o rază piezișă, are strălucirea mată a unei oglinzi văzute dinspre partea argintată sau a unei spade damaschinate ; sinuozitățile țărmului, toate contururile sale, stuful se profilează în linii precise și negre, care pun și mai clar în evidență reverberația alburie. Scăldată în această lumină crepusculară, veți zări mai departe, asemenea unui fir de nisip căzut pe argint-viu, un punctișor maroniu care tremură într-o plasă de fire luminoase. Să fie o lișiță care se scufundă, o broască țestoasă care se lasă în voia apei, un crocodil care își ridică, pentru a respira aerul mai puțin fierbinte al serii, vîrful rostrului său scămos, ori pîntecele vreunui hipopotam care se bălăcește la suprafața apei ? Sau, cine știe, poate că-i o stîncă rămasă afară după descreșterea fluviului ? Căci bătrînul Hopi-Mu, părintele apelor, trebuie neapărat să-și umple urna secată de ploile solstițiului în munții Lunii.

Nimic din toate acestea. Pe frînturile lui Osiris, atît de bine cusute la loc ! este un om care pare că merge, că patinează pe apă... Se poate vedea acum bărcuţa care îl duce, o adevărată coajă de nucă, un peşte scobit, trei fîşii de scoarţă îmbinate, una pentru fund, două pentru borduri, totul legat solid la cele două capete cu o frînghie îmbibată cu bitum. Un om stă în picioare, cu cîte un picior pe fiecare dintre marginile plăpîndei ambarcaţii pe care o conduce cu o singură vîslă, ce serveşte în acelaşi timp de cîrmă şi, cu toate că luntrea regească aleargă iute datorită efortului a cincizeci de vîslaşi, bărcuţa cîştigă un vizibil avans.

Cleopatra îşi dorea o întîmplare ciudată, ceva neaşteptat ; barca aceasta mică şi subţiratică, misterioasă ca alură, ne face impresia că duce cu sine dacă nu o aventură, cel puţin un aventurier. Îl poartă, poate, pe eroul povestirii noastre. Lucrul nu-i fără de putinţă.

Era, în orice caz, un tînăr chipeş de douăzeci de ani, cu păr atît de negru încît părea albastru, cu o piele ca de aur şi atît de bine proporţionat, încît ai fi zis că-i o statuetă de bronz ieşită din mîna lui Lysippe. Deşi vîslea demult, nu dădea semne de oboseală, iar pe frunte, nu i se prelingea nici o picătură de sudoare.

Soarele cobora la orizont, iar pe discul său răscroit se desena silueta cafenie a unui oraş îndepărtat, pe care ochiul nu l-ar fi putut desluşi fără acest efect de lumină ; curînd se stinse deplin, astfel că stelele, noptatice flori de barba-împăratului, îşi deschiseră caliciul auriu în albastrul firmamentului. Luntrea regească, urmată îndeaproape de bărcuţă, se opri lîngă o scară de marmură neagră, care avea la fiecare treaptă cîte unul dintre sfincşii urîţi de Cleopatra. Era debarcaderul palatului de vară.

Sprijinindu-se de Charmion, Cleopatra trecu repede, ca o viziune scînteietoare, între cele două garduri vii alcătuite din sclavi purtînd felinare.

Tînărul luă din fundul bărcii o piele de leu, şi-o aruncă pe umeri, sări sprinten pe pămînt, trase bărcuţa la mal şi se îndreptă spre palat.

Capitolul III

Cine să fie tînărul acesta care, în picioare pe o frîntură de scoarță, își îngăduie să urmărească luntrea regească și care se încumetă a lupta într-ale iuțelii cu cincizeci de vîslași din țara lui Kusch, goi pînă la brîu și unși cu ulei de palmier ? Ce anume îl împinge să o facă ? Iată ce sîntem obligați să știm în calitatea noastră de poeți înzestrați cu darul intuiției și pentru care toți bărbații și chiar toate femeile — ceea ce este mai greu — trebuie să aibă alături fereastra cerută de Momus.

Poate că nu-i prea ușor să afli ce gîndea, cu aproape două mii de ani în urmă, un tînăr de pe pămîntul Keme, care urmărea luntrea Cleopatrei, regină și zeiță evergetă [1], pe drumul ei de întoarcere de la Mammisi din Hermonthis. Totuși vom încerca.

Meiamun, fiul lui Manduschopsch, era un tînăr cu fire ciudată ; nimic din ce mișcă sufletul muritorului obișnuit nu-l impresiona ; părea să coboare dintr-o rasă mai aleasă, s-ar fi zis că-i rodul vreunui adulter divin. Privirea sa avea strălucirea și fixitatea ochiului de erete, iar măreția senină îi sălășluia pe frunte ca pe un piedestal de marmură ; un dispreț nobil îi arcuia buza de sus și îi dilata nările care semănau cu ale unui cal nărăvaș ; deși avea aproape grația delicată a unei tinere fete, iar Dionisos, zeul cu trăsături efeminate, nu avea un piept mai rotund și mai neted ca el, ascundea sub această aparență molatecă nervi de oțel și o forță herculeană — strașnicul privilegiu al anumitor naturi antice de a întruni frumusețea femeiască și forța virilă.

Cît privește fața, sîntem siliți să mărturisim că era roșcată ca portocala, culoare potrivnică ideii de alb și roz pe care ne-o facem despre frumusețe. Dar asta nu-l împiedica să fie un tînăr tare fermecător, mult rîvnit de femei de tot soiul — galbene, roșii, arămii, foarte brune, și chiar de numeroase albe fiice ale Greciei.

Dar după toate astea să nu vă închipuiți că Meiamun era un bărbat cu multe aventuri amoroase ; cenușa bătrînului Priam, zăpezile lui Hipolit el însuși nu erau mai

[1] Supranume dat mai multor regi din Egipt și Siria (n.t.).

puțin simțitoare și mai reci ; tînărul neofit cu tunică albă, care se pregătea pentru inițiere în misterele zeiței Isis, nu ducea o viață mai neprihănită ; tînăra care tremură de frică în umbra de gheață a mamei nu avea sfielnica lui puritate.

Tînăr sălbatic, Meiamun avea plăceri de un fel ciudat : pleca liniștit dimineața, cu scutul său mic din piele de hipopotam, cu o sabie a cărei lamă era curbă, cu un arc triunghiular și cu o tolbă din piele de șarpe plină cu săgeți zimțate. Apoi se afunda în deșert și își pornea la galop iapa cu picioare slabe, cap îngust, coamă zbîrlită, pînă ce găsea urmă de leoaică — căci tare mult îl distra să ia puii de leu de sub pîntecele mamei lor. În toate îl atrăgea doar imposibilul sau primejdia. Îi plăcea mult să cutreiere cărări de neumblat, să înoate într-o apă furioasă, și ar fi ales, ca să se scalde în Nil, anume locul cataractelor, într-atît îl chemau abisurile.

Acesta era Meiamun, fiul lui Manduschopsch.

De la o vreme devenise și mai sălbatic. Se afunda luni de-a rîndul în oceanul de nisip și nu reapărea decît la răstimpuri mari. Mama lui, neliniștită, se apleca zadarnic, din înaltul terasei, ca să cerceteze cu ochi neobosit drumul. După îndelungă așteptare, un norișor de praf se învolbura la orizont ; curînd norul se spărgea, lăsîndu-l pe Meiamun să apară acoperit de colb, pe iapa-i slabă ca o lupoaică, cu ochiul roșu, însîngerat, cu nări fremătînde, iar pe pîntece cu cicatrici care nu erau urme de-ale pintenilor.

După ce-și atîrna la el în odaie pielea de hienă sau de leu, pleca din nou.

Cu toate acestea, nimeni nu s-ar fi putut socoti mai fericit ca Meiamun ; era iubit de Nephte, fiica preotului Afomuthis, cea mai frumoasă făptură din ținutul Arsinoit. Trebuia să fii Meiamun, ca să nu vezi că Nephte avea ochi minunați, cu colțurile ridicate de o negrăită expresie de voluptate, o gură pe care scînteia un surîs roșu, dinți albi și sclipitori, brațe cu rotunjimi fermecătoare și picioare mai desăvîrșite decît cele de iaspis ale statuii zeiței Isis ; și fără îndoială că nu se afla în tot Egiptul mînă mai mică și păr mai lung. Farmecele ei nu ar fi putut păli decît alături de cele ale Cleopatrei. Dar cui

i-ar da prin gînd să o iubească pe Cleopatra ? Ixion, îndrăgostit de Junona, nu a strîns în brațe decît un nor, și continuă să-și învîrtească la nesfîrșit roata în infern.

Cea pe care o iubea Meiamun era Cleopatra !

Încercase mai întîi să-și domine patima aceasta smintită, luptase împotriva ei cu îndîrjire ; dar nu înăbuși o iubire cum ai strînge de gît un leu, și nici chiar atleții cei mai vînjoși nu ar avea ce-i face. Săgeata îi rămăsese în inimă, o tîra cu el pretutindeni. Imaginea Cleopatrei, scînteietoare și minunată sub diadema ei cu vîrf de aur, singură în picioare în purpura-i imperială, în mijlocul unui popor îngenuncheat, strălucea în ceasurile de veghe și în visele sale ; asemenea imprudentului care a privit în soare și care de atunci vede mereu o pată dănțuitoare fluturîndu-i prin fața ochilor, Meiamun o vedea întruna pe Cleopatra. Vulturii pot contempla soarele fără să fie orbiți, dar ce ochi de diamant s-ar putea încumeta să se fixeze, nepedepsit, pe o femeie frumoasă, pe o regină frumoasă ?

Viața lui însemna să rătăcească în preajma locuințelor regești, pentru a respira același aer cu Cleopatra, pentru a săruta pe nisip — fericire foarte rară, din păcate — urma pe jumătate ștearsă a piciorului ei ; urmărea serbările sacre și toate panegiricile, încercînd să prindă măcar o rază a ochilor ei, să fure în trecere una dintre miile de înfățișări ale acestei frumuseți. Uneori i se făcea rușine de o existență atît de nesocotită ; dar se dăruia acestui fel de vînătoare cu o furie îndoită și încerca să domolească prin oboseală focul din vine și înflăcărarea dorințelor.

Fusese la panegiricul de la Hermonthis și, mînat de slaba speranță că ar putea-o revedea pe regină o clipă doar, cînd avea să debarce la palatul de vară, urmărise luntrea cu bărcuța lui, fără a lua seama la aprigele mușcături ale soarelui, pe o căldură în stare să topească în sudoare de lavă sfincșii gîfîitori pe piedestalele lor înroșite.

Apoi înțelegea că ajungea la un moment suprem, că avea să i se hotărască viața și că nu putea muri cu asemenea taină în inimă.

Ciudată situaţie să iubeşti o regină ; e ca şi cînd ai iubi o stea ; dar steaua tot vine noapte de noapte să scînteieze la locul ei, pe cer ; este un fel de întîlnire misterioasă : o regăseşti, o vezi, ea nu se mînie de privirile tale ! O, nimicnicie ! Să fii sărac, neştiut, mărunt, în josul scării şi să-ţi simţi inima plină de dragoste faţă de ceva solemn, sclipitor şi minunat, faţă de o femeie dintre ale cărei slujnice nici cea din urmă nu te-ar vroi ! Să ai în chip fatal privirea aţintită asupra cuiva care nu te vede, care nu te va vedea niciodată, pentru care nu eşti decît un val din mulţimea de valuri asemănătoare şi care te-ar putea întîlni şi de o sută de ori fără să te recunoască ! Să nu ai cum aduce, în nici un fel o justificare pentru nebuneasca-ţi cutezanţă — dacă s-ar ivi prilejul să-i vorbeşti — nici talent de poet, nici mare genialitate, nici vreo însuşire supraomenească. Nimic decît iubire. Iar în schimbul frumuseţii, al obîrşiei nobile, al puterii, al tuturor splendorilor la care visezi, să nu poţi aduce decît pasiune sau tinereţe, mare scofală !

Gînduri ca acestea îl copleşeau pe Meiamun ; culcat cu faţa în jos pe nisip, cu bărbia sprijinită în palme, se lăsa furat şi purtat de valul unor visări fără sfîrşit ; schiţa mii de proiecte, unele mai smintite decît altele. Simţea prea bine că năzuia spre un ţel cu neputinţă de atins, dar nu avea curajul să renunţe, cinstit, la el, şi perfida speranţă venea să-i şoptească la ureche cîte o făgăduială mincinoasă.

„Hathor, zeiţă puternică, spunea el cu glas scăzut, cu ce ţi-am greşit de mă faci atît de nefericit ? Te răzbuni pentru dispreţul pe care i l-am arătat lui Nephte, fiica preotului Afomuthis ? Îmi porţi pică fiindcă n-am vrut-o pe Lamia, hetaira din Atena sau pe Flora, curtezana romană ? Să fie vina mea dacă inima nu mi se înfioară decît în faţa frumuseţii Cleopatrei, rivala ta ? Pentru ce mi-ai înfipt în suflet săgeata otrăvită a imposibilei iubiri ? Ce jertfe şi ce ofrande îmi ceri ? Oare este nevoie să-ţi înalţ un lăcaş din marmură trandafirie de Siena, cu coloane avînd capiteluri aurii, plafon dintr-o singură bucată şi hieroglife săpate de cei mai buni lucrători din Memphis ori din Teba ? Răspunde-mi."

Ca toţi zeii sau zeiţele invocate, Hathor nu răspunse. Meiamun luă o hotărîre disperată.

Pe de altă parte, Cleopatra o invoca şi ea pe zeiţa Hathor : îi cerea o plăcere nouă, o senzaţie necunoscută ; alene culcată pe pat, gîndea că numărul simţurilor este foarte mărginit, că rafinamentele cele mai plăcute fac repede loc dezgustului şi că o regină îşi umple anevoie ziua. Să încerci otrăvuri pe sclavi, să porunceşti să se bată oameni cu tigri sau să-i pui pe gladiatori să se lupte între ei, să bei mărgăritare topite, să mănînci o provincie, toate astea sînt lucruri de rînd, cu gust sălciu !

Charmion recurgea la tot felul de improvizaţii şi nu ştia cum să se mai descurce cu stăpîna ei.

Deodată se auzi un şuier ; o săgeată se împlîntă în căptuşeala de cedru a peretelui.

Cleopatra fu cît pe ce să leşine de spaimă. Charmion se aplecă peste pervazul ferestrei şi nu zări decît un fulg de spumă pe fluviu. Un sul de papirus îmbrăca lemnul săgeţii ; el conţinea următoarele cuvinte în scriere fonetică : „Te iubesc !"

Capitolul IV

„Te iubesc, repeta Cleopatra, învîrtind între degetele sale albe şi gingaşe bucata de papirus răsucită ca o scytală [1], iată cuvîntul de care aveam nevoie ; ce suflet inteligent, ce geniu ascuns mi-a înţeles atît de bine dorinţa ?"

Şi, desprinsă cu totul din toropeala aceea languroasă, sări din pat cu vioiciunea unei pisici care a simţit un şoarece, îşi vîrî picioarele ei mici în *tabebs*-ii brodaţi, îşi aruncă pe umeri o mantie subţire şi alergă la fereastra la care Charmion continua să privească.

Noaptea era calmă şi luminoasă, luna răsărise ; ea contura, în unghiuri mari de umbră şi lumină, masele arhitecturale ale palatului care se proiectau clar pe un fond de o transparenţă albăstrie şi poleia cu luciu argintiu apa fluviului în care oglindirea ei se desfăcea în

[1] Baston cilindric pe care spartanii înfăşurau fîşiile de piele conţinînd mesaje de stat.

coloane sclipitoare ; o briză uşoară, parcă respiraţia sfincşilor adormiţi, semăna freamăt prin trestii şi legăna clopoţeii de azur ai florilor de lotus ; parîmele ambarcaţiilor legate de ţărmul Nilului gemeau încetişor, iar valul se căina pe malul său ca o porumbiţă care şi-a pierdut perechea. O suavă mireasmă de vegetaţie, mai dulce decît mirodenile care ard în *amschir*-ele slujitorilor zeului Anubis, răzbătea pînă în cameră. Era una dintre acele nopţi vrăjite ale Orientului, mai minunată decît cele mai frumoase zile de la noi, căci soarele nostru nu preţuieşte cît luna aceea.

— Nu vezi cumva şi tu acolo, către mijlocul fluviului, capul unui bărbat care înoată ? Uite, acum trece prin dîra de lumină şi se duce să se mistuie în beznă ; nu se mai desluşeşte. Şi, sprijinindu-se de umărul Charmionei, îşi scotea pe jumătate frumosul trup pe fereastră, pentru a încerca să regăsească urma preamisteriosului înotător. Dar o pădurice de salcîmi de Nil de palmieri şi de sayal îşi arunca în locul acela umbra pe mal, ocrotind fuga cutezătorului. Dacă lui Meiamun i-ar fi venit gîndul cel bun să se întoarcă, ar fi zărit-o pe Cleopatra, regina siderală, căutîndu-l cu înfocare din ochi, în noapte, pe el, un egiptean oarecare, biet vînător de lei.

— Charmion, Charmion, cheamă-l pe Phrehipephbur, mai marele vîslaşilor şi să fie trimise imediat două bărci în căutarea omului acestuia, spuse Cleopatra, a cărei curiozitate era aţîţată la culme.

Phrehipephbur apăru : era un bărbat din rasa Nahasi, cu mîini mari, cu braţe muschiuloase, pe cap cu o bonetă roşie, destul de asemănătoare cu casca frigiană, şi îmbrăcat cu o izmană strîmtă, în dungi diagonale albastre şi albe. Trunchiul, pe de-a-ntregul gol, lucea în lumina lămpii, negru şi neted ca un glob de smoală. Primi poruncile reginei şi se retrase pe loc, să le execute.

Două bărci prelungi, înguste şi atît de uşoare, încît cea mai mică scăpare în echilibrarea lor le-ar fi putut răsturna, spintecară curînd apa Nilului, şuierînd sub efortul a douăzeci de vîslaşi plini de putere ; dar orice căutare se dovedi zadarnică. După ce bătu fluviul în lung şi în lat, după ce scotoci pînă şi în cea mai mică tufă de trestii, Phrehipephbur se întoarse la palat fără alt rod al

căutărilor decît acela de a-l fi făcut pe vreun bîtlan adormit şi stînd pe un picior să-şi ia zborul sau să fi tulburat vreun crocodil în momentele în care îşi mistuia prada.

Atît de înciudată se simţi Cleopatra de potrivnicia aceasta, încît ar fi avut chef să-l osîndească pe Phrehipephbur să rotească piatra de moară ori să fie azvîrlit fiarelor. Din fericire, Charmion interveni pentru amărîtul care tremura ca varga, pălind de spaimă sub pielea-i neagră. Era singura oară în viaţa ei cînd o dorinţă abia rostită nu-i fusese pe loc dusă la îndeplinire ; de aceea încerca o uimire tulbure — cea dintîi îndoială privind atotputernicia ei.

Ea, Cleopatra — nevastă şi soră a lui Ptolomeu, proclamată zeiţă evergetă, regină vie a regiunilor de jos şi de sus, ochi de lumină, preferata soarelui, după cum bine se poate vedea din cartuşele sculptate pe zidurile templelor — să întîlnească un obstacol, să vrea un lucru şi el să nu se facă, să vorbească şi să nu fie ascultată ! Ce mai, ca şi o nevastă a cine ştie cărui paraschist sărman, crestător de cadavre, ocupată cu topirea natrumului într-un cazan ! E ceva monstruos, care întrece orice măsură şi, într-adevăr, trebuie să fii o regină foarte blîndă şi iertătoare ca să nu-l osîndeşti cu răstignirea pe acest păcătos de Phrehipephbur.

Voiai o aventură, ceva straniu şi neaşteptat ; eşti servită după dorinţă. Vezi aşadar că regatul tău nu este atît de mort cum pretindeai. Nu braţul de piatră al vreunei statui a trimis săgeata asta, nu din inima vreunei mumii au venit cele două cuvinte care te-au tulburat, deşi îţi poţi privi cu zîmbetul pe buze sclavii otrăviţi zvîrcolindu-se în zbaterile agoniei pe frumoasele tale lespezi de mozaic şi porfir, deşi îl aplauzi pe tigru cînd şi-a înfipt cu dîrzie botul în pîntecele gladiatorului învins.

Vei avea tot ce-ţi doreşti, care din argint înstelate cu smaralde, cvadrigi cu grifoni, rochii de purpură de trei ori vopsite, oglinzi de oţel topit, chenăruite cu pietre preţioase atît de limpezi încît te vei vedea în ele frumoasă cum şi eşti ; rochii venite din Seric, atît de fine, atît de suple încît ar trece prin inelul degetului mic, mărgăritare de o strălucire desăvîrşită, cupe făcute de Lysippos sau de

Myron, papagali din India care vorbesc precum poeţii; vei dobîndi totul, chiar de-ai cere cingătoarea-Venerei sau pschent-ul lui Issis; dar, în realitate, nu-l vei avea în seara asta pe bărbatul care a aruncat săgeata ce tremură încă în lemnul de cedru al patului tău.

Sclavele care te vor îmbrăca mîine nu vor fi prea fericite, chiar de-ar avea mîna uşoară, căci àcele de aur ce fac parte din toaleta reginei ar putea nimeri în gîtul pieptănătoarei neîndemînatice ca într-o perniţă de ace, iar depilatoarea s-ar găsi în primejdia de a fi spînzurată cu picioarele de tavan.

— Cine să fi avut oare îndrăzneala să trimită această declaraţie înfăşurată pe o săgeată? Să fie nomarcul[1] Amun-Ra, care se crede mai chipeş decît Apolo al grecilor? Ce crezi, tu, Charmion? Sau poate că-i Cheapsiro, comandantul Hermothybiei, atît de mîndru de bătăliile purtate în Kusch! Ori mai degrabă tînărul Sextus, desfrînatul acela roman, care se sulemeneşte, graseiază şi poartă mîneci după moda persană?

— Regină, nu-i nici unul dintre ei; deşi eşti cea mai frumoasă din lume, oamenii aceştia te linguşesc, dar nu te iubesc. Nomarcul Amun-Ra şi-a ales un idol căruia îi va fi întotdeauna credincios, şi acela este propria sa persoană; războinicul Cheapsiro nu are altă treabă decît să-şi istorisească bătăliile; în ce-l priveşte pe Sextus, este atît de ocupat de compoziţia unui nou produs cosmetic, că nu se mai poate gîndi la altceva. Dealtfel a primit surtuc din Laconia, tunici galbene ţesute cu fir de aur şi copii din Asia, ceea ce îl absoarbe cu totul. Nici unul dintre seniorii aceştia nu şi-ar risca viaţa, săvîrşind o faptă atît de cutezătoare şi primejdioasă; nu vă iubesc ei îndestul pentru asta. Ieri în luntre spuneai, regină, că ochii prea-orbiţi de făptura ta nu s-ar încumeta să se înalţe asupră-ţi, că lumea nu ştie decît să pălească de frică şi să-ţi cadă la picioare cerînd iertare, că nu-ţi mai rămîne altceva de făcut decît să te duci şi să trezeşti, în racla lui, vreun bătrîn faraon înmiresmat cu bitum. Uite că acum există o inimă înflăcărată şi tînără care te iubeşte. Ce vei face cu ea?

[1] Nume dat de greci guvernatorului unei provincii din Egiptul antic.

În noaptea aceea Cleopatra adormi greu, se zvîrcoli în pat şi zadarnic îl chemă îndelung pe Morfeu, frate al Morţii ; repetă de mai multe ori că era cea mai nefericită dintre regine, că voiau să o supere, că viaţa era de neîndurat ; văicăreli care nu o prea mişcau pe Charmion, deşi se arăta a lua parte la ele.

Să o lăsăm puţin pe Cleopatra să-şi afle somnul care o ocoleşte, să facă presupuneri în legătură cu toţi nobilii de la curte. Să ne întoarcem la Meiamun. Mai isteţi decît Phrehipephbur mai marele vîslaşilor, vom reuşi totuşi să-l găsim.

Înfricoşat de propria sa încumetare, Meiamun se aruncase în Nil şi înotase pînă la păduricea de palmieri-dum, înainte ca Phrehipephbur să fi trimis cele două bărci în urmărirea lui.

După ce-şi trase sufletul şi după ce-şi dădu pe spate şi pe după urechi părul lung şi negru, îmbibat de spuma fluviului, se simţi mai în largul lui, mai calm. Cleopatra avea un lucru care venea de la el. Acum între ei exista o legătură. Cleopatra se gîndea la el, la Meiamun. Poate că gîndul ei era furios, dar cel puţin reuşise să stîrnească în fiinţa ei o mişcare oarecare — frică, mînie sau milă ; o făcuse să-i simtă existenţa. Drept este că uitase să-şi pună numele pe fîşia de papirus ; dar ce-ar fi aflat în plus regina dacă l-ar fi citit : *Meiamun, fiul lui Manduschopsch !* Un monarh sau un sclav sînt egali în faţa ei. O zeiţă nu se înjoseşte mai tare dacă îşi ia drept iubit mai degrabă un om din popor decît un patrician sau un rege ; cînd eşti atît de sus, nu mai vezi într-un bărbat decît iubirea.

Cuvîntul care o apăsa pe piept întocmai ca genunchiul unui colos de bronz ţîşnise în sfîrşit ; străbătuse văzduhul, ajunsese la regină, punct al triunghiului, culme a inaccesibilului ! Strecurase în inima aceea plictisită o curiozitate — uriaş progres !

Nici nu bănuia Meiamun cît de bine reuşise, dar era mai liniştit, căci îşi jurase — pe bari[1]-ul mistic, care

[1] Barcă egipteană, din lemn de palmier, care servea mai cu seamă la transportarea morţilor.

conduce sufletele în Amenti [1], pe păsările sacre Hennu şi Gheughen, pe Thyphon şi Osiris, pe tot ce are mai măreţ mitologia egipteană — că va fi iubitul Cleopotrei, fie şi o singură zi, noapte sau ceas, chiar cu preţul trupului şi al sufletului său.

Cum de l-a cuprins iubirea aceasta pentru o femeie pe care n-o văzuse decît de departe şi spre care abia îndrăznea să-şi înalţe privirile, el care nu şi le pleca în faţa ochilor galbeni ai leilor ? Şi cum grăuntele acesta mic căzut întîmplător în sufletul lui încolţise atît de repede, înfigîndu-şi nespus de adînci rădăcini, este o taină pe care nu o vom desluşi ; am arătat mai sus — îl chemau abisurile.

Cînd fu foarte sigur că Phrehipephbur se întorsese acasă cu vîslaşii, se aruncă pentru a doua oară în Nil şi se îndreptă iarăşi spre palatul Cleopatrei, a cărei lampă strălucea prin perdeaua de purpură, părînd o stea fardată. Nici Leandru nu înotase cu mai multă dîrzenie şi putere spre turnul Sestos, deşi Meiamun nu era aşteptat de o Hero gata să-i toarne pe cap sticle cu parfum, pentru a îndepărta izul de mare şi înţepătoarele săruturi ale furtunii.

Vreo lovitură straşnică de lance sau sabie curbă era tot ce i se putea întîmpla mai bun şi, la drept vorbind, nu de aşa ceva se temea.

Cîtva timp merse de-a lungul zidului al cărui picior se scălda în fluviu şi se opri în faţa unei deschizături în care apa se involbura clocotitoare. Se cufundă zadarnic de două, trei ori ; pînă la urmă, izbuti, dădu de trecere şi dispăru.

Arcada aceasta era un canal boltit, prin care apa Nilului ajungea la băile Cleopatrei.

Capitolul V

Cleopatra adormi abia spre ziuă, la ceasul în care se întorc visele care îşi luaseră zborul pe poarta de fildeş. Părelnicul somn o făcu să vadă tot soiul de îndrăzneţi

[1] Nume dat de egipteni locului în care sufletele se duceau după moarte.

aruncîndu-se în valuri și înotînd, escaladînd ziduri pentru a ajunge pînă la ea și, amintire din ajun, visele îi erau ciuruite de săgeți încărcate cu declarații de iubire. Călcîiele ei mici, agitate de tresăriri nervoase, o loveau în piept pe Charmion, culcată de-a curmezișul patului spre a-i sluji de pernă.

Cînd se deșteptă, o rază veselă de soare se juca în perdeaua ferestrei, străpungîndu-i urzeala cu mii de puncte luminoase și venea ca un obișnuit al casei, pînă la pat, zburînd de colo-colo, asemenea unui fluture de aur în jurul umerilor frumoși pe care în trecere îi atingea ușor cu un sărut luminos. Fericită rază pe care zeii ar fi pizmuit-o !

Cleopatra ceru să se scoale, cu glas stins, ca un copil bolnav ; două dintre femeile ei o luară în brațe și o așezară jos, cu grijă, pe o blană mare de tigru, ale cărui unghii erau din aur, iar ochii din nestemate rubinii. Charmion o înfășură într-un *calasiris* de in mai alb decît laptele, îi cuprinse părul într-un fileu de argint și îi puse în picioare *tatbebs*-uri de plută pe a căror talpă, în semn de dispreț, fuseseră desenate două capete grotești de bărbați din rasa Nahasi și Nahmu, cu mîinile și picioarele legate ; Cleopatra merita, în adevăratul înțeles al cuvîntului, epitetul de *strivitoare a popoarelor*, ce i se atribuie în cartușele regești.

Era ora la care făcea baie ; Cleopatra se duse într-acolo cu femeile ei.

Sălile de baie ale Cleopatrei erau clădite în grădinile vaste pline de arbori-mimoza, de roșcovi, aloes, lămîi, meri de Persia, a căror prospețime luxuriantă contrasta încîntător cu ariditatea împrejurimilor ; terase imense susțineau masive de verdeață, din care pe gigantice scări din granit roz florile urcau pînă la cer ; vaze de marmură pentelică [1] se înfățișau ca niște crini mari la marginea fiecărei balustrade, iar plantele din ele păreau a fi doar pistilul lor ; himere peste care trecuse mîngîietor dalta celor mai iscusiți sculptori greci — dar cu figuri mai puțin respingătoare decît cele ale sfincșilor egipteni cu expresie încruntată și atitudine mohorîtă — erau alene

[1] Marmură albă fără nervuri.

culcate în iarba smălţuită cu flori, asemenea unor albe ogarce pe covorul unui salon ; erau figuri încîntătoare de femei, cu nas drept, cu frunte netedă, gură mică, braţe delicat rotunjite, sîn rotund şi pur, cu cercei, coliere şi găteli de un capriciu fermecător, care se bifurcau în coadă de peşte, ca femeia despre care pomeneşte Horaţiu, sau care se desfăşurau ca o aripă de pasăre, se arcuiau ca o coapsă de leoaică, luau forma unei bolte de frunziş, potrivit fanteziei artistului sau nevoilor poziţiei arhitecturale. Un rînd dublu de asemenea monştri mărginea aleea care ducea de la palat la sală.

La capătul acestei alei se afla un bazin lat cu patru scări de porfir ; prin transparenţa apei diamantine se vedeau treptele care coborau pînă la fundul presărat cu pulbere de aur ; femei care se terminau ca o teacă, precum cariatidele, făceau să le ţîşnească din sîni şuviţe de apă înmiresmată ce se întorcea în bazin sub formă de rouă argintie, înţepîndu-i oglinda clară cu picături ce imitau ţîrîitul mărunt al grindinei. În afară de folosinţa aceasta, cariatidele mai aveau şi menirea de a purta pe cap un suport împodobit cu nereide şi tritoni în basorelief şi prevăzut cu inele de bronz pentru a se lega de el frînghiile de mătase ale velariumului. Dincolo de portic se zărea o vegetaţie umedă şi albăstrie, zone de răcoare umbroasă, o frîntură din valea Tempeea transportată în Egipt. Vestitele grădini ale Semiramidei nu însemnau nimic pe lîngă toate astea.

Nu vom mai vorbi şi despre cele şapte sau opt săli cu temperatură diferită, cu vapori calzi sau reci, cu sipetele lor de parfumuri, cosmetice, uleiuri, piatră-ponce, cu mănuşile din păr de cal şi cu toate rafinamentele îmbăierii antice, împinse la un înalt grad de voluptate şi subtilitate a gustului.

Cleopatra sosi ; îşi ţinea mîna pe umărul Charmionei ; făcuse cel puţin treizeci de paşi singură ! Mare efort ! Enormă osteneală ! Un abur trandafiriu se răspîndea sub pielea străvezie a obrajilor ei, împrospătîndu-le paloarea pătimaşă ; tîmplele, ca auriul chihlimbarului, lăsau să se vadă o reţea de vinişoare albastre ; fruntea netedă, îngustă ca frunţile antice, dar de o rotunjime şi formă desăvîrşite, se unea printr-o linie perfectă cu nasul sever

şi drept, ca o camee, cu nări trandafirii fremătînd la cea mai mică emoţie, ca cele ale unei tigroaice îndrăgostite ; gura mică, rotundă, foarte aproape de nas, îşi arcuia dispreţuitor buza de sus, dar o voluptate nemăsurată, o neînchipuită dorinţă de viaţă radia în roşul strălucitor şi în luciul umed al buzei inferioare. Ochii aveau pleoape înguste, sprîncene subţiri şi aproape drepte. Nu vom încerca să dăm despre ei o idee exactă — erau o flacără, o melancolie, o limpezime scînteietoare, în stare să sucească pînă şi capul de cîine al zeului Anubis ; fiecare privire a ochilor acestora era un poem mai frumos decît al lui Homer sau Mimnerme ; o bărbie imperială, dominatoare şi plină de forţă încheia cu demnitate profilul acesta fermecător.

Stătea în picioare, pe prima treaptă a bazinului, într-o atitudine plină de graţie şi mîndrie — uşor lăsată pe spate, cu piciorul suspendat ca o zeiţă pe cale să-şi părăsească piedestalul şi a cărei privire se mai afla încă în cer ; două cute minunate plecau, drepte, de la vîrfurile sînilor pînă la pămînt. Dacă i-ar fi fost contemporan şi dacă ar fi putut să o vadă, Cliomene ar fi sfărîmat-o, de ciudă, pe Venus a lui.

Înainte de a intra în apă, lăsîndu-se în voia unui alt capriciu, îi ceru Charmionei să-i schimbe pieptănătura — părul îi sta prins într-un fileu argintiu — căci ar fi preferat o coroană de flori de lotus şi stuf, ca o zeitate marină. Charmion se supuse ; eliberat, părul i se desfăcu în cascade negre peste umeri şi îi înconjură obrajii frumoşi cu ciorchini de strugure copt.

Apoi, rochia de in, ţinută doar de o agrafă de aur, se desprinse, lunecă de-a lungul trupului de marmură şi îi căzu, nor alb, la picioare, ca lebăda la picioarele Ledei...

Dar unde era oare Meiamun ?

O, cruzime a sorţii, atîtea obiecte lipsite de simţire se bucură de favoruri care ar umple de bucurie pe un îndrăgostit ! Vîntul care se zbenguie într-un păr înmiresmat sau care dă unor buze frumoase săruturi pe care nu le poate preţui, apa căreia nu-i pasă de voluptatea aceasta şi care învăluie într-o singură dezmierdare un trup frumos şi adorat, oglinda care reflectă atîtea imagini

fermecătoare, coturnul ori sandaua care cuprinde un picioruş divin — o, cîte fericiri pierdute !

Cleopatra îşi înmuie în apă călcîiul roşietic şi coborî cîteva trepte ; unda înfiorată îi înfiripa o cingătoare şi brăţări de argint, rostogolindu-se în mărgăritare peste piept şi umeri, ca un şirag de mărgele desfăcut ; părul lung, ridicat de apă, i se aşternea în spate ca o mantie regească ; era, pînă şi la baie, regină. Se ducea şi venea, se cufunda şi aducea în pumni pulbere de aur pe care o azvîrlea, rîzînd, cîte uneia dintre slujnicele ei ; alteori se prindea de balustrada bazinului, îşi ascundea şi dezvăluia comorile — aci îşi descoperea doar spinarea netedă şi lucioasă, aci se arăta întreagă ca Venus Anadyomene, schimbînd neîncetat imaginile frumuseţii sale.

Deodată scoase un ţipăt mai ascuţit decît Diana surprinsă de Acteon ; văzuse strălucind prin frunziş un ochi aprins, galben şi fosforescent ca al unui crocodil sau leu.

Era Meiamun care, făcut una cu pămîntul, în spatele unei tufe de frunziş, mai tremurător decît un pui de căprioară în lanuri, se îmbăta cu primejdioasa fericire de a o privi pe regină în baie. Deşi era curajos pînă la temeritate, strigătul Cleopatrei îi pătrunse în inimă mai rece ca lama unei spade ; o sudoare de moarte îi acoperi trupul ; arterele îi vuiau la tîmple cu zgomot strident, mîna de fier a neliniştei îl strîngea de gît şi îl înăbuşea.

Eunucii dădură fuga înarmaţi cu lăncii ; Cleopatra le arătă pîlcul de copaci, unde îl găsiră pe Meiamun pitulat, ghemuit. O apărare nu ar fi fost cu putinţă, nici nu o încercă, şi se lăsă prins. Se pregăteau să-l ucidă cu nepăsarea crudă şi neroadă proprie eunucilor, dar Cleopatra, care avusese timp să se înfăşoare în *calasiris*-ul ei, le făcu semn cu mîna să se oprească şi să i-l aducă pe prizonier.

Meiamun nu putu face altceva decît să cadă în genunchi şi să întindă spre ea mîini rugătoare ca spre altarul zeilor.

— Eşti vreun asasin plătit de Roma ? Ce căutai în locurile acestea sacre, din care bărbaţii sînt izgoniţi ? întrebă Cleopatra schiţînd un gest de imperioasă interogare.

— Fie ca sufletul meu să cîntărească puțin în balanța Amenti-ului, fie ca Tmei, fiică a soarelui și a zeiței adevărului să mă pedepsească de ți-am purtat vreodată gînd rău, o, regină ! răspunse Meiamun, stînd mai departe în genunchi.

Sinceritatea și loialitatea străluceau atît de vădit pe chipul lui, încît Cleopatra părăsi pe loc bănuiala aceasta și îl pironi pe egiptean cu priviri mai puțin strașnice, mai puțin mînioase ; îl găsea frumos.

— Ce temei te-a împins, atunci, într-un loc în care nu puteai găsi decît moartea ?

— Te iubesc, spuse Meiamun cu glas scăzut dar limpede ; căci își recăpătase curajul, ca în toate situațiile foarte grele pe care nimic nu le mai poate înrăutăți.

— A, făcu Cleopatra, aplecîndu-se spre el și apucîndu-i brațul cu o mișcare bruscă și neașteptată, tu ai trimis săgeata cu sulul de papirus ; pe Oms, cîine al infernului, ești un nemernic foarte îndrăzneț !... Acum te recunosc ; demult te văd rătăcind ca o umbră plîngătoare în preajma locurilor în care trăiesc... Ai fost la procesiunea zeiței Isis, la panegiricul de la Hermonthis, ai urmărit luntrea regească. Ah, ai nevoie de o regină !... Nu ai ambiții mărunte ; te așteptai, poate, să fii răsplătit cu aceeași monedă... Te voi iubi, firește... De ce nu ?

— Regină, răspunse Meiamun, cu un aer de melancolie gravă, nu-ți bate joc. Sînt smintit, este adevărat ; am meritat moartea, tot adevărat este ; fii umană, poruncește să fiu ucis.

— Nu, astăzi am poftă să fiu miloasă ; îți dăruiesc viața.

— Ce să fac cu ea ? Te iubesc.

— Ei bine, vrerea ți se va împlini, vei muri, îi răspunse Cleopatra ; ai avut un vis ciudat, smintit ; dorințele tale au depășit, în închipuire, un prag de netrecut — gîndeai că ești cumva Cezar sau Marc-Antoniu, o iubești pe regină ! În ceasurile de nebunie ți-ai zis că în urma unor împrejurări care nu se întîmplă decît o dată la o mie de ani, într-o zi Cleopatra o să te iubească. Ei bine, ceea ce ai crezut că s-ar putea împlini se va împlini, din visul tău voi face realitate ; îmi place să dau viață, o dată, unei

speranțe smintite. Vreau să revărs peste tine splendori, raze și fulgere ; vreau ca norocul tău să cadă în uluire. Erai în josul roții, te voi așeza sus — brusc, pe neașteptate, fără tranziție. Te iau din neant, fac din tine egalul unui zeu și te cufund iar în neant ; atîta tot : dar nu veni să mă numești crudă, să-mi implori mila, să nu-ți slăbești cumva puterile la ceasul hotărît. Sînt bună, mă plec nebuniei tale ; aș avea dreptul să poruncesc pe loc uciderea ta ; dar spui că mă iubești, te voi ucide mîine ; viața ta pentru o noapte. Sînt generoasă, ți-o cumpăr, aș putea-o lua. Dar ce faci la picioarele mele ? Ridică-te și dă-mi mîna, să ne întoarcem la palat.

Capitolul VI

Lumea noastră-i foarte mică pe lîngă lumea antică, sărbătorile noastre sînt nimic pe lîngă somptuozitățile înspăimîntătoare ale patricienilor romani și ale prinților asiatici ; prînzurile lor obișnuite ar trece astăzi drept orgii, și un întreg oraș modern ar trăi o săptămînă din rămășițele unei mese luate de Lucullus cu cîțiva prieteni intimi. Greu putem înțelege astăzi, cu mizerabilele noastre obiceiuri, existențele acelea uriașe, realizînd tot ceea ce imaginația poate născoci mai îndrăzneț, mai ciudat, mai monstruos în afara posibilului. Palatele noastre sînt grajduri în care Caligula nu ar fi vrut să-și lase calul ; cel mai bogat dintre regii constituționali nu duce viața unui mărunt satrap sau a unui proconsul roman. Sorii orbitori care străluceau pe pămînt s-au stins pe vecie în neantul uniformității ; peste negrul furnicar al oamenilor nu se mai înalță coloși dintr-aceia cu forme de Titan, care străbăteau lumea în trei pași, precum caii lui Homer ; nu mai apare un turn Lylack sau un turn Babel escaladînd cerul cu infinitele-i spirale, nu mai sînt temple nemăsurat de mari durate din bucăți de munți, nici terase regești pe care fiecare secol și fiecare popor nu le-a putut înălța decît cu o treaptă și din care prințul, rezemat în coate pe balustradă, putea privi fața lumii ca pe o hartă desfășurată ; nu mai există orașe din acelea dezordonate, alcătuite dintr-o în-

cîlcită îngrămădire de edificii ciclopice, cu circonvoluţii profunde, cu arene urlînd zi şi noapte, cu rezervoare umplute cu apă de mare şi populate cu leviathani[1] şi balene, cu rampe colosale şi terase suprapuse, cu turnuri avînd creştetul muşcat de nori, cu palate uriaşe, apeducte, cetăţi-amfiteatre şi cu necropole tenebroase ! Din păcate, nimic decît stupi de ghips pe tabla de şah a caldarîmurilor.

Ne mirăm că oamenii nu s-au răzvrătit împotriva confiscării tuturor bogăţiilor şi forţelor vii întru profitul cîtorva rari privilegiaţi şi că atari exorbitante fantezii nu au întîlnit piedici pe drumul lor sîngeros. Ei bine, existenţele acestea uluitoare reprezentau realizarea, în lumina soarelui, al visului pe care fiecare îl nutrea noaptea — personificări ale gîndirii de rînd ; popoarele se priveau trăind simbolizate într-unul dintre aceste meteorice nume, flăcări nestinse în noaptea timpurilor. Astăzi, lipsit de spectacolul acesta orbitor al voinţei atotputernice, de această înaltă contemplare a unui suflet omenesc ale cărui dorinţi, începînd cu cea mai mică, se traduc în acţiuni extraordinare, în enormităţi de granit şi bronz, lumea se plictiseşte nespus, cu disperare, omul nu mai este înfăţişat în fantezia sa imperială.

Povestea pe care o scriem şi marele nume al Cleopatrei care se găseşte în ea ne-au aruncat în asemenea reflecţii neplăcute urechilor civilizate. Dar spectacolul lumii antice este ceva atît de zdrobitor, de descurajant pentru imaginaţiile care se închipuie fără de măsură şi pentru spiritele care cred că au atins limitele măreţiei feerice, încît nu ne-am putut împedica să consemnăm aici doleanţele şi tristeţile noastre de a nu fi fost contemporani cu Sardanapal, Teglath Palazar, Cleopatra regina Egiptului sau măcar cu Heliogabal, împărat al Romei şi slujitor al Soarelui.

Avem de descris o nemaipomenită orgie, un ospăţ în stare să-l treacă în umbră pe cel al lui Balthazar, o noapte a Cleopatrei. Cum vom putea, cînd limba franceză e atît de castă, de glacial-puritană, să descriem violenţa frene-

[1] Monştri din folclorul vechiului orient, simbolizînd puterile răului.

tică, dezmăţul necuprins care nu se sfieşte să amestece sîngele cu vinul, aceste două purpuri, precum şi pornirile unei voluptăţi nesătule năpustindu-se către imposibil cu toată ardoarea simţurilor pe care îndelungatul post creştin nu le-a domolit încă ?

Noaptea făgăduită trebuia să fie fără seamăn de frumoasă ; trebuia ca toate bucuriile posibile dintr-o existenţă umană să se concentreze în cîteva ceasuri ; din viaţa lui Meiamun trebuia făcut un elixir puternic, pe care el să-l poată sorbi dintr-o singură cupă. Cleopatra voia să-l uluiască pe cel care-i căzuse victimă de bunăvoie, să-l cufunde într-un vîrtej de voluptăţi ameţitoare, să-l zăpăcească, să-l îmbete cu vinul orgiei, pentru ca moartea, deşi acceptată, să sosească nevăzută şi neînţeleasă.

Să-i poftim pe cititori în sala banchetului.

Arhitectura zilelor noastre oferă puţine puncte de comparaţie cu construcţiile imense ale căror ruine seamănă mai degrabă cu nişte prăbuşiri de munţi decît cu rămăşiţe de edificii. Era nevoie de toate exagerările vieţii antice, pentru a însufleţi şi umple aceste palate nemaivăzute, ale căror săli erau atît de vaste, că nu puteau avea alt plafon decît cerul — minunat plafon şi demn, într-adevăr, de asemenea arhitectură !

Sala festinului avea proporţii uriaşe, babiloniene ; ochiul nu-i putea pătrunde adîncimea nemăsurată ; coloane monstruos de mari, scurte, îndesate, solide încît să poată ţine polul, îşi desfăşurau greoi fusul aşezat pe un soclu împestriţat cu hieroglife, şi susţineau cu capitelurile lor burtoase, gigantice arcade de granit care se derulau în trepte, ca nişte scări răsturnate. Între coloane, cîte un sfinx colosal din bazalt, avînd pe cap *pschent*-ul, îşi arăta ochiul alungit, bărbia ca un corn şi arunca în sală o privire fixă şi misterioasă. La catul al doilea, puţin mai intrat faţă de primul, capitelurile coloanelor, mai zvelte ca formă erau înlocuite cu patru capete de femei ce se rezemau avînd canelurile şi cîrlionţii pieptănăturii egiptene ; în loc de sfincşi, idoli cu capete de tauri, impasibili spectatori ai delirurilor nocturne şi ai furiilor orgiace, erau aşezaţi în jilţuri de piatră, asemenea unor oaspeţi răbdători care aşteaptă ca ospăţul să înceapă.

Un al treilea cat, reprezentînd un ordin arhitectonic diferit, cu elefanți din bronz, aruncînd apă înmiresmată prin trompă, încununa edificiul ; deasupra, cerul se deschidea ca o prăpastie albastră, iar stelele curioase se rezemau de friză.

Uimitoare scări de porfir, atît de lucioase încît oglindeau siluetele ca nişte oglinzi, urcau şi coborau din toate părţile, legînd între ele aceste mari mase arhitectonice.

Nu încercăm aici decît o schiţă fugară, pentru a face înţeleasă rînduiala acestei construcţii formidabile, cu proporţii în afara oricărei măsuri umane. Ar fi nevoie de pensula lui Martinn, marele pictor al urieşeniilor dispărute, şi noi nu avem, în locul profunzimii apocaliptice a manierei negre, decît o peniţă firavă ; dar imaginaţia va umple golul ; mai puţin favorizaţi ca pictorul şi muzicianul, nu putem înfăţişa obiectele decît unele după altele. Nu am vorbit decît despre sala ospăţului, lăsîndu-i la o parte pe meseni ; şi încă nu am făcut decît să o pomenim. Cleopatra şi Meiamun ne aşteaptă ; iată-i venind.

Meiamun era înveşmîntat cu o tunică de in spuzită de stele, cu o mantie de purpură, iar în păr avea benzi ca un rege oriental. Cleopatra purta o rochie verzuie, despicată într-o parte şi prinsă cu albini de aur. În jurul braţelor goale se înfăşurau două şiruri de perle mari ; pe cap strălucea coroana înstelată cu aur. În pofida surîsului de pe buze, un nor de grijă îi umbrea uşor fruntea frumoasă, iar sprîncenele i se apropiau cîteodată într-o mişcare febrilă. Ce anume o putea oare nemulţumi pe marea regină ? ! În schimb Meiamun avea faţa înflăcărată şi luminoasă a omului căzut în extaz sau pradă unei viziuni ; efluvii sclipitoare, plecînd de la tîmple şi frunte, îi alunecau ca un nimb de aur, asemenea unuia dintre cei doisprezece zei mari ai Olimpului.

O bucurie gravă, profundă îi strălucea în trăsături ; îşi îmbrăţişase himera cu aripi înfricoşate, fără ca ea să-şi ia zborul ; îşi atinsese ţinta vieţii. Chiar dacă avea să trăiască vîrsta lui Nestor şi a lui Priam, chiar dacă avea să-şi vadă tîmplele vînoase acoperite de păr alb, precum cel al marelui preot al lui Amon, nimic nou nu avea să mai simtă, nimic nou nu avea să mai afle. Dobîndise atît

de mult dincolo de speranțele sale nebunești, încît lumea nu avea a-i mai da nimic.

Cleopatra îl făcu să se așeze lîngă ea, pe un tron străjuit de grifoni de aur și își lovi una de alta mîinile micuțe. Și deodată linii de foc, brîie scînteietoare conturară proeminențele arhitecturii ; ochii sfinxului aruncară fulgere fosforice, din botul idolilor țîșni o respirație de foc ; în loc de apă înmiresmată, elefanții slobozîră o coloană roșiatică ; brațe de bronz zvîcniră din ziduri cu torțe în mînă ; în inima sculptată a lotușilor se desfăcură jerbe de scîntei.

Flăcări mari, albăstrii, se unduiau în trepiedele de aramă, candelabre uriașe își scuturau, într-un abur fierbinte, lumina despletită ; totul sclipea, scînteia. Curcubeele prismatice se întretăiau și se spărgeau în aer ; fațetele cupelor, muchiile marmurei și ale matostatului, cizelurile vazelor, totul căpăta strălucire, luciu și fulgerare. Lumina se revărsa în torente și cădea din treaptă în treaptă ca o cascadă pe o scară de porfir — ca reverberația unui incendiu într-un rîu ; dacă regina din Saba ar fi urcat-o, și-ar fi ridicat rochia, închipuindu-și că pășește în apă ca peste pardoseaua de oglindă a lui Solomon. Prin ceața aceasta strălucindă, chipurile monstruoase ale colosilor, animalele, hieroglifele păreau să se însuflețească și să capete o părelnică viață ; berbecii de granit negru rînjeau ironic și își loveau coarnele aurite, idolii respirau zgomotos prin nări fremătînde.

Orgia era în toi ; mîncărurile din limbi de phenicoptere și din ficați de pește-papagal, murenele îngrășate cu carne de om și preparate cu *garum*, creierii de păun, mistreții plini de păsări vii și toate minunățiile ospețelor antice, înzecite și însutite, se îngrămădeau în cele trei laturi ale giganticului tricliniu.[1] Vinurile de Creta, de Massic și de Falerne spumegau în cratere[2] de aur încununate de trandafiri, umplute de către paji asiatici, al căror păr frumos, unduitor, slujea mesenilor să-și șteargă mîinile. Muzicanți care cîntau din sistre, timpanoane, sambuca-le și harfe cu douăzeci și una de coarde umpleau traveele su-

[1] Sală de mese la romani.
[2] Vas mare antic, cu gura largă și două mînere, care servea la masă pentru amestecarea vinului cu apa.

perioare şi îşi răspîndeau murmurul armonios în furtuna de zgomote care acoperea serbarea — trăsnetul nu ar fi avut glas destul de puternic să se facă auzit.

Cu capul lăsat pe umărul Cleopatrei, Meiamun nu se mai simţea stăpîn pe mintea lui ; sala ospăţului se învîrtea în juru-i, ca un imens coşmar arhitectural ; prin vălul ameţitoarelor uimiri, zărea perspective şi colonade fără sfîrşit ; noi zone de porticuri se suprapuneau celor reale şi se afundau în bolta cerului pînă la înălţimi unde nici un fel de turnuri Babel nu ar fi ajuns vreodată. De nu ar fi simţit în mîna lui mîna dulce şi rece a Cleopatrei, s-ar fi crezut purtat într-o lume fermecată de către cine ştie ce vraci din Thessalia sau mag din Persia.

Spre sfîrşitul ospăţului, pitici gheboşi şi bufoni executară dansuri şi lupte groteşti ; apoi tinere egiptene şi fete din Grecia, închipuind orele negre şi albe, dansară după moda ioneană un dans voluptos, cu neasemuită desăvîrşire.

Cleopatra însăşi se ridică de pe tron, îşi lepădă mantia regească, înlocui diadema siderală printr-o coroniţă de flori, îşi potrivi în mîini castaniete din alabastru şi începu să danseze în faţa lui Meiamun, pierdut în extaz. Frumoasele ei braţe rotunde, ca toartele unei vaze de marmură, scuturau pe deasupra capului ciorchini de note sclipitoare, iar castanietele gîngureau cu o volubilitate crescîndă. Ridicată pe vîrfurile rumene ale degetelor de la picioarele ei mici, făcea paşi repezi şi venea să atingă cu un sărut fruntea lui Meiamun, apoi îşi reîncepea dansul şi plutea în jurul lui, cînd lăsîndu-se pe spate, cu capul răsturnat, cu ochii pe jumătate închişi, cu braţele moi şi ca moarte, cu părul despletit, atîrnîndu-i ca unei bacante de pe muntele Menal înfierbîntată de zeul ei, cînd uşoară, sprinţară, surîzătoare, fluturîndă, neobosită şi mai capricioasă în meandrele ei decît o albină care adună miere. Exprima totul — dragostea inimii, voluptatea simţurilor, patima fierbinte, tinereţea nesecată şi proaspătă, făgăduiala bucuriei apropiate.

Ruşinoasele stele nu mai priveau, castele lor pupile de aur nu ar fi putut îndura asemenea spectacol ; pînă şi cerul se dăduse la o parte şi o boltă de abur învăpăiat acoperea sala.

Cleopatra veni să se aşeze lîngă Meiamun. Noaptea se scurgea, ultimul dintre ceasurile întunecate avea să se mistuie şi el ; un licăr albăstriu pătrunse cu pas nesigur în tumultul acesta de lumini roşii, ca o rază de lună care cade într-un cuptor ; arcadele superioare se înveşmîntau încet-încet în culoarea azurului, se făcea ziuă.

Meiamun luă vasul de corn pe care i-l întinse un sclav etiopean cu faţă sinistră şi care conţinea o otravă atît de puternică, încît orice alt vas ar fi plesnit. După ce îi aruncă iubitei viaţa sa cuprinsă într-o ultimă privire, îşi duse la buze cupa funestă, în care licoarea otrăvită fierbea, şuiera.

Cleopatra păli şi îşi puse mîna pe braţul lui Meiamun, ca să-l oprească. Curajul lui o mişca ; voia să-i spună : „Mai trăieşte, ca să mă iubeşti, o doresc...", cînd răsună glas de goarnă. Patru crainici intrară călare în sala ospăţului ; erau ofiţeri de-ai lui Marc-Antoniu, care îl precedau pe stăpîn cu numai cîţiva paşi. Cleopatra dădu încetişor drumul braţului lui Meiamun. O rază de soare veni să se joace pe fruntea ei, ca pentru a înlocui diadema lipsă.

— Vezi bine că a sosit clipa ; s-a făcut ziuă, e ceasul la care visele cele frumoase dispar, spuse Meiamun. Apoi goli dintr-odată cupa fatală şi căzu ca lovit de trăsnet. Cleopatra îşi plecă fruntea şi o lacrimă fierbinte, singura vărsată în viaţă, se uni în cupa ei cu mărgăritarul topit.

— Pe Hercule, frumoasa mea regină, zadarnic m-am grăbit, văd că am ajuns prea tîrziu, spuse Marc-Antoniu intrînd în sala ospăţului ; cina s-a încheiat. Dar ce-i cu acest cadavru căzut pe lespezi ?

— O, nimic ! răspunse Cleopatra surîzînd ; e vorba de o otravă pe care o încercam, ca să mă slujesc de ea dacă împăratul Augustus m-ar lua cumva prizonieră. Ţi-ar plăcea, dragul meu stăpîn, să te aşezi lîngă mine şi să-i vezi dansînd pe bufonii greci ?...

REGELE CANDAULE

Capitolul I

Mare sărbătoare la Sardes [1], după cinci sute de ani de la războiul troian şi cu şapte sute cincisprezece înaintea erei noastre. Regele Candaule se căsătorea. Poporul era stăpînit de neliniştea voioasă şi de tulburarea fără ţel pe care orice eveniment îl inspiră maselor, deşi nu le priveşte întru nimic, deşi totul se petrece în sfere superioare de care nu se vor apropia niciodată.

De cînd Febus-Apolo, în picioare pe cvadrigă [2], poleia cu razele sale crestele muntelui Tmolus, fertil în şofran, bravii sardieni se aflau într-un necontenit du-te-vino, urcînd şi coborînd treptele de marmură care legau cetatea de Pactole, acest rîu bogat în care Midas [3], scăldîndu-se, a acoperit nisipul cu fire de aur. S-ar fi zis că fiecare dintre cetăţenii aceia de treabă se însura el însuşi, într-atît aveau cu toţii un aer important şi solemn.

În agora, pe treptele templelor, de-a lungul porticurilor se formau grupuri-grupuri. La fiecare colţ de stradă întîlneai femei trăgînd după ele bieţi copii al căror pas inegal nu se prea potrivea cu nerăbdarea şi curiozitatea maternă. Fetele zoreau către fîntîni, cu urna stînd în echilibru pe creştet sau ţinută de braţele lor albe ca de două toarte naturale, pentru a face provizie de apă în casă, astfel încît să poată fi libere la ceasul la care avea să treacă alaiul nupţial. Spălătoresele strîngeau grăbite tunicile şi hlamidele abia zvîntate şi le stivuiau pe cărucioare trase de catîri. Sclavii învîrteau piatra de moară fără să mai fie nevoie ca biciul supraveghetorului să le gîdile umerii goi şi împînziţi de cicatrice. Sardes se grăbea

[1] Sardes (în greacă : Sardeis — vechi oraş din Asia Mică (Lidia), pe rîul Pactole.

[2] Car antic pe două roţi, tras de patru cai înhămaţi unul lîngă altul.

[3] Rege al Frigiei (secolul VIII î.e.n.).

să-şi încheie treburile zilnice de care nici o sărbătoare nu scuteşte.

Drumul ce urma să fie străbătut de cortegiu fusese presărat cu nisip fin şi galben. Din loc în loc, trepiede din aramă slobozeau spre cer fum înmiresmat de scorţişoară şi nard. Erau, dealtfel, singurii aburi care tulburau puritatea azurului. Norii unei zile de cununie nu trebuie să se nască decît din miresme arse. Ramuri de mirt şi de oleandri înţesau pămîntul, iar pe zidurile palatelor se desfăşurau, prinse cu inele de bronz, tapiserii în care ácele captivelor harnice, întreţesînd lîna cu aurul şi argintul, înfăţişaseră felurite scene din istoria zeilor şi a eroilor : Ixion îmbrăţişînd norul, Diana făcînd baie, surprinsă la lac de către Acteon, păstorul Paris, arbitrul frumuseţii pe muntele Ida, între Hera cea cu braţe marmoreene, Atena cu ochi ca verdele mării şi Afrodita gătită cu centura magică, bătrînii troieni ridicîndu-se la trecerea Elenei pe lîngă porţile Sceei, subiect extras dintr-un poem al orbului din Meles. Cele mai multe expuseseră cu precădere scene inspirate din viaţa lui Heracles tebanul, spre a-l măguli pe Candaule care era un Heraclid, — descendent prin Alceu al acestui erou. Restul se mulţumiseră să împodobească pragul caselor, în semn de bucurie, cu ghirlande şi coroniţe.

În grupurile înşiruite de la intrarea casei regale pînă la poarta oraşului, de unde trebuia să sosească tînăra regină, se discuta, fireşte, despre frumuseţea vestită în toată Asia a miresei şi despre firea mirelui care, fără a fi întru totul ciudată, părea greu de cîntărit după măsura comună.

Nyssia, fiica satrapului Megabaz, era înzestrată cu o puritate a trăsăturilor şi cu o perfecţiune a formelor încîntătoare — cel puţin aşa zvoniseră sclavele care o slujeau şi prietenele care o însoţeau la baie ; căci nici un bărbat nu se putea lăuda că ar cunoaşte la Nyssia altceva decît culoarea vălului şi cutele elegante pe care, fără voie, trupul ei de statuie le imprima stofelor moi ce o acopereau.

Barbarii nu împărtăşeau părerile grecilor în privinţa pudorii ; în timp ce tinerii din Akhaia nu-şi fac nici un scrupul din a-şi lăsa să strălucească, în soarele stadionului,

trunchiul fricţionat cu uleiuri, iar fecioarele spartane dansează fără văluri în faţa altarului Dianei, cei din Persepolis,- Ecbatan şi Bactra pun mai mare preţ pe pudoarea trupească decît pe cea sufletească, socotind impure şi blamabile aceste libertăţi, acordate de moravurile greceşti plăcerii ochiului, şi gîndesc că nu-i cinstită o femeie care-i lasă pe bărbaţi să întrezărească mai mult decît vîrful piciorului, cînd îşi unduieşte, în mers, cutele discrete ale unui veşmînt lung.

În pofida acestui mister, sau poate că în virtutea lui, reputaţia Nyssiei se răspîndise repede în toată Lidia, devenind atît de cunoscută, încît ajunsese pînă la Candaule, deşi regii sînt îndeobşte cel mai prost informaţi din regatul lor şi trăiesc ca nişte zei într-un fel de nor care le ascunde cunoaşterea celor pămînteşti.

Eupatrizii [1] din Sardes, care sperau că tînărul rege avea să-şi aleagă, poate, nevastă din familia lor, hetairele din Atena, Samos, Milet şi Cipru, sclavele frumoase venite de pe malurile Indus-ului, blondele fete aduse cu cheltuială din străfundul ceţurilor cimeriene se fereau să rostească în faţa lui Candaule vreun cuvînt care să aibă, mai mult sau mai puţin, legătură cu Nyssia. Cele mai curajoase în materie de frumuseţe, se dădeau înapoi la gîndul unei lupte pe care o presimţeau inegală.

Şi cu toate acestea, nimeni în oraşul Sardes, nici chiar în Lidia, nu văzuse această adversară de temut ; nimeni în afară de o singură fiinţă care, de la întîlnirea aceea, îşi ţinuse gura tot atît de ferecată ca şi cînd Harpocrate, zeul tăcerii, i-ar fi pecetluit-o cu degetul său. Era Gyges, căpitanul gărzii lui Candaule. Într-o zi, frămîntat de planuri şi ambiţii nelămurite, Gyges rătăcea pe dealurile Bactrei, unde fusese trimis de stăpînul său pentru o misiune secretă şi importantă. Cugeta la bucuriile atotputerniciei, la fericirea de a călca pe purpură cu sandale de aur, de a pune diademe pe capul celei mai frumoase femei ; asemenea gînduri făceau să-i clocotească sîngele în vine şi, vrînd parcă să urmeze zborul viselor sale, împungea nervos cu călcîiul pîntecele albit de spumă al calului său numid.

[1] Eupatrid — membru al aristocraţiei gentilice în Atica.

Vremea, din cît fusese de calmă pînă atunci, deveni furtunoasă ca şi sufletul războinicului, iar Boreas [1], cu părul zbîrlit de negurile Traciei, cu obrajii umflaţi, cu braţele încrucişate, biciuia cu zbateri mari de aripă nori groşi de ploaie.

Un grup de tinere fete care culegeau flori pe cîmp, speriate de furtună, se întorceau grăbite în oraş, ducîndu-şi recolta înmiresmată în poala rochiei. Văzînd de departe un străin ce venea călare, îşi trăseseră mantia pe faţă, potrivit unui obicei al barbarilor ; dar iată că în clipa în care Gyges trecea pe lîngă cea a cărei ţinută mîndră şi ale cărei veşminte mai bogate păreau să o desemneze pe stăpîna grupului, o pală de vînt mai puternică smulse vălul necunoscutei şi, rotindu-l prin aer ca pe o pană, îl duse atît de departe încît era cu neputinţă să mai poată fi luat înapoi. Cea care se pomeni astfel cu chipul descoperit în faţa lui Gyges, simplu căpitan de gardă al regelui Candaule, era Nyssia, fiica lui Megabaz. Oare numai suflarea lui Boreas pricinuise accidentul sau Eros — care îşi face o plăcere din a tulbura sufletele — făcuse şotia, tăind legătura vălului proteguitor ? Oricum, Gyges rămase ţintuit locului în faţa acestei Meduze a frumuseţii. Unduitoarea rochie a Nyssiei dispăruse demult dincolo de poarta oraşului, şi Gyges tot nu se urnise din loc. Deşi nimic nu explica împrejurarea, el avu sentimentul că o văzuse pe fiica satrapului, iar întîlnirea aceasta, care avea aproape caracterul unei fantasme, se potrivea atît de bine cu gîndul care îl stăpînea în clipa aceea, încît nu se putu împiedica să vadă în asta ceva fatal, orînduit de zei. Într-adevăr, pe această frunte ar fi vrut el să aşeze diadema — care alta s-ar fi dovedit mai vrednică ? Dar ce probabilitate exista ca el, Gyges, să aibă de împărţit un tron cu cineva ? Nu încercase să dezlege tîlcul întîmplării şi să se încredinţeze că cea căreia hazardul — acest mare scamator — îi dezvăluise chipul era cu adevărat fiica lui Megabaz. Nyssia îi fugise de sub ochi cu atîta repeziciune, încît i-ar fi fost cu neputinţă să o regăsească şi, dealtfel, fusese mai degrabă uluit, fascinat, trăsnit oarecum, decît

[1] Zeu al vîntului de nord (la greci).

fermecat de apariţia aceasta supraomenească, de acest monstru de frumuseţe.

Totuşi, chipul întrezărit doar o clipă i se încrustase în inimă cu trăsături adînci, cum sînt cele făcute de sculptori pe fildeş cu ponsonul înroşit în foc. Încercase din răsputeri să şteargă imaginea aceasta — căci iubirea nutrită pentru Nyssia îi pricinuia o tainică groază — dar nu izbutise. O desăvîrşire împinsă pînă la asemenea culmi este totdeauna prilej de îngrijorare, iar femeile care se dovedesc atît de asemănătoare cu zeiţele nu pot aduce decît nenorocire unor bieţi muritori ; ele sînt create pentru adulterele cereşti, iar bărbaţii, chiar şi cei mai curajoşi, nu se avîntă decît cu teamă în asemenea iubiri. De aceea, în sufletul lui Gyges, dinainte copleşit şi descurajat de sentimentul imposibilului, nu încolţise nici o speranţă. Înainte de a-i adresa Nyssiei vreun cuvînt, ar fi vrut să despoaie cerul de veşmîntu-i stelar, să-i răpească lui Febus coroana de raze, uitînd totuşi că femeile nu se dăruie decît celor care nu le merită şi că mijlocul de a te face iubit de ele este să te porţi ca şi cînd ai dori să te urască.

Din clipa aceea trandafirii bucuriei nu mai înfloriră în obrajii lui : ziua era trist şi mohorît, părea că păşeşte singur în visul său, ca un muritor care a văzut o divinitate ; noaptea era hăituit de vise care i-o arătau pe Nyssia aşezată lîngă el, pe perne de purpură, între grifonii de aur ai estradei regeşti.

Aşadar, întrucît Gyges, singurul care pe bună dreptate ar fi putut vorbi despre Nyssia, nu spusese nimic, locuitorii din Sardes nu puteau face decît presupuneri, care de care mai ciudate şi chiar de-a dreptul himerice. Datorită vălurilor care o acopereau, frumuseţea Nyssiei devenise un fel de mit, de poem, de canava pe care fiecare o broda după bunu-i plac.

— Dacă ceea ce se vorbeşte nu-i scorneală, zicea graseind un tînăr dezmăţat din Atena, ţinîndu-şi mîna pe umărul unui copil asiatic, nici Plangon, nici Archenassa, nici Tais nu pot suferi asemuire cu această minune barbară ; totuşi, greu îmi vine a crede că ar fi pe potriva nemaipomenitei Theano din Colophon, căreia i-am plătit o noapte cu tot aurul pe care l-a putut duce, băgîndu-şi pînă la umeri braţele albe în sipetul meu de cedru.

— Pe lîngă ea, adăugă un eupatrid care se ţinea că le ştie pe toate mai bine ca oricare altul, pe lîngă ea fiica Cerului şi a Mării ar arăta ca o slujnică etiopiană.

— Ce spui dumneata acolo-i hulă, cu toate că Afrodita este o zeiţă bună şi îngăduitoare ; fii cu băgare de seamă să nu atragi asupră-ţi mînia ei.

— Pe Hercule ! — greu jurămînt într-un oraş cîrmuit chiar de către coborîtori din neamul său — nu mă dezic nici măcar cu o vorbuliţă.

— Păi cum, ai văzut-o ?

— Nu, dar am în slujba mea un sclav, care cîndva a fost al Nyssiei şi care mi-a descris-o în fel şi chip.

— Este adevărat, întrebă, cu aer de copil, o femeie cu înfăţişare îndoielnică şi a cărei mantie roz, obraji sulemeniţi şi păr lucios de atîtea uleiuri grăiau despre nişte nefericite pretenţii de tinereţe demult apusă, este adevărat că Nyssia are cîte două pupile în fiecare ochi ? Asta trebuie să fie urît, şi nu înţeleg cum a putut Candaule să se îndrăgostească de o asemenea monstruozitate, cîtă vreme în Sardes şi în Lidia nu-i lipsă de femei a căror privire n-are cusur.

Şi zicînd acestea, Lamia se tot răsfăţa şi sclifosea, privindu-se cu înţeles într-o oglinjoară de metal topit scoasă din sîn şi care îi sluji spre cuminţirea cîtorva bucle răzvrătite de neobrăzarea vîntului.

— Cît priveşte pupila dublă, îmi pare a fi un basm de adormit copiii, spuse patricianul cel bine informat. Sigur este însă că Nyssia are privirea atît de pătrunzătoare, încît vede prin ziduri ; pe lîngă ea linxul e miop.

— Cum poate un om cu scaun la cap să înşire cu sînge rece asemenea nerozii ? îi întrerupse un burghez, căruia pleşuvia şi valul de barbă albă în care îşi adîncea degetele în timp ce vorbea îi dădeau o înfăţişare de superioritate şi de agerime filosofică. Adevărul este că fiica lui Megabaz nu vede mai limpede ca mine sau ca dumneata. Numai că preotul egiptean Thutmosis, care ştie atîtea taine minunate, i-a dăruit piatra misterioasă ce se găseşte în capul dragonilor şi al cărei har este, după cum bine ştie oricine, să uşureze celor care o stăpînesc pătrunderea cu ochiul în cele mai opace umbre şi corpuri. Nyssia poartă neîntrerupt piatra asta la cingătoare sau pe

brățară ; așa se explică vederea ei pătrunzătoare.

Interpretarea bătrînului păru cea mai firească tuturor celor din grupul a căror tăifăsuire am încercat să-o redăm, iar părerea Lamiei și a patricianului fură respinse, ca de necrezut.

— Oricum, reluă iubitul lui Theano, o să ne putem da seama, întrucît îmi pare că am auzit răsunînd în depărtare trîmbițe și, fără să fiu dăruit cu văzul Nyssiei, zăresc crainicul venind încoace, cu ramuri de palmier în mîini, vestind sosirea cortegiului nupțial și îndemnînd astfel mulțimea să se rînduiască.

La știrea aceasta, care se răspîndi foarte repede, bărbații vînjoși își făcură loc cu coatele, ca să ajungă în față de tot ; băieții sprințari, îmbrățișînd trunchiurile coloanelor, încercară să se ridice pînă la capiteluri și să se așeze acolo ; alții, nu fără să-și fi zdrelit genunchii de scoarța copacilor, izbutiră să se cocoațe și să se instaleze destul de comod în deschiderea cîte unei crăcane ; femeile își așezară copilașii pe umeri, îndemnîndu-i stăruitor să li se prindă bine cu brațele de gît. Cei care aveau fericirea să locuiască pe strada pe care trebuiau să treacă regele Candaule și Nyssia ori își aplecau capetele din înaltul acoperișurilor, ori — ridicîndu-se în cot — părăseau pernele de care se sprijiniseră pînă atunci.

Un murmur de satisfacție și de ușurare străbătu mulțimea care aștepta de ceasuri multe, căci sulițele soarelui amiezii începeau să împungă.

Războinicii, împovărător de înarmați — cu platoșe de bivol acoperite cu lame de metal, cu căști împodobite de egrete din păr de cal vopsite în roșu, cu knemide garnisite cu cositor, cu centiroane bătute în ținte, cu scuturi avînd pe ele pictate blazoane și cu săbii de aramă — mărșăluiau în spatele unui rînd de trîmbițași care suflau vîrtos în lungile lor tuburi scînteinde în soare. Caii acestor războinici, albi ca picioarele zeiței Thetis, ar fi putut sluji de model, prin noblețea alurii și puritatea rasei, celor pe care Fidias i-a sculptat mai tîrziu pe metopele Partenonului.

În fruntea acestei trupe călca Gyges, care își binemerita numele, căci în lidiană el înseamnă *frumos*. Trăsăturile sale, de o desăvîrșită regularitate, păreau tăiate în marmură, într-atît era de palid, căci tocmai recunoscuse

în Nyssia, deşi acoperită de vălul tinerelor soţii, pe femeia al cărei chip i-l dezvăluise, lîngă zidurile Bactrei, vîntul cel trădător.

— Chipeşul Gyges pare foarte trist, îşi spuneau fetele. Nu cumva, cine ştie ce trufaşă frumuseţe i-a dispreţuit iubirea... Sau poate că vreuna părăsită de el a pus o vrăjitoare din Tesalia să-i facă farmece ? Oare inelul cabalistic pe care se zice că l-a găsit în mijlocul unei păduri, în pîntecele unui cal de bronz, să-şi fi pierdut puterea şi, încetînd a-l mai face nevăzut pe stăpîn, să-l fi descoperit dintr-odată vederii uimite a vreunui soţ de treabă care se credea singur în camera lui conjugală ?

— Poate că şi-a pierdut harurile şi drahmele la jocul lui Palamede, sau de vină o fi ciuda că n-a cîştigat premiul la Jocurile Olimpice... Se bizuia mult pe calul său Hyperion.

Nici una din aceste presupuneri nu era adevărată. Dar tocmai adevărul nu poate fi presupus.

După batalionul comandat de Gyges, urmau băieţi tineri cu coroniţe de mirt pe cap, care, slujindu-se de lire de fildeş şi de un arcuş, acompaniau imnuri de epitalam [1], în stil lidian ; erau înveşmîntaţi cu tunici trandafirii, brodate cu modele greceşti în fir de argint, iar părul le flutura pe umeri în bucle dese.

Îi precedau pe purtătorii de daruri, sclavi robuşti, pe jumătate goi, ale căror trupuri dezvăluiau împletiri de muşchi demne de a stîrni invidia celor mai vînjoşi atleţi.

Pe brancardele susţinute de doi sau patru oameni, chiar de mai mulţi, potrivit cu greutatea obiectelor de pe ele, erau aşezate enorme cratere de aramă, cizelate de cei mai vestiţi artişti ; de asemenea, vase din aur şi argint, cu părţile laterale decorate cu basoreliefuri şi cu toartele graţios împletite cu himere [2], frunze şi femei goale ; apoi vase minunate pentru spălarea picioarelor oaspeţilor iluştri, alte vase din metal, în formă de ulcior, încrustate cu pietre preţioase, conţinînd parfumurile

[1] Cîntec de nuntă sau mic poem, compus în cinstea mirilor, cu prilejul oficierii căsătoriei.

[2] Himeră — monstru în mitologia antică greacă, închipuit ca un animal cu cap de leu, cu corp de capră şi coadă de şarpe.

cele mai rare : smirnă din Arabia, scorţişoară din India, nard din Persia, esenţă de trandafir din Smirna ; kameline sau casolete cu capacele străpunse de găuri, sipete din cedri şi fildeş de o lucrătură minunată, care se deschideau potrivit unor taine numai de născocitorul lor cunoscute şi care conţineau brăţări de aur din Ophir, coliere de perle cu cele mai frumoase reflexe, agrafe pentru mantii, constelate cu rubine şi alte pietre preţioase de un roşu-închis. Se mai aflau pe brancardele acelea obiecte necesare toaletei — bureţi galbeni, fiare de ondulat părul, dinţi de lup marin slujind la lustruirea unghiilor, fard verde de Egipt, care se preschimbă în cel mai frumos roşu cînd atinge pielea, anumite pudre pentru înnegrirea pleoapelor şi a sprîncenelor, în sfîrşit, tot ceea ce cochetăria feminină poate născoci ca rafinament. Alte tărgi erau acoperite cu rochii de purpură [1], din cea mai fină lînă şi de toate nuanţele, de la stacojiul trandafirului pînă la roşul întunecat al sucului de strugure ; se mai aflau acolo *calasiris*-uri din pînză de Canope [2], care, aruncată albă în cazanul vopsitorului, ieşea de acolo împestriţată de cele mai vii culori, datorită diferiţilor mordanţi [3] cu care era impregnată. Alături de ele se găseau tunici aduse din fabuloasa ţară Seres, de la capătul lumii, făcute cu firul ţesut de un vierme care trăieşte pe frunze, şi atît de subţiri încît ar fi putut trece printr-un inel.

Etiopieni lucind ca smoala, cu capul anume încins de o cordeluţă, pentru ca vinele frunţii să nu plesnească de eforturile făcute în purtarea poverii, duceau cu mare pompă o statuie a lui Hercule, strămoşul lui Candaule, de o mărime colosală, făcută din aur şi fildeş ; îl însoţeau măciuca, pielea de leu din Nemeea [4], cele trei mere din grădina Hesperidelor [5] şi toate atributele consacrate. Cele două statui reprezentînd-o pe Venus celesta şi pe Venus

[1] Stofă scumpă vopsită cu purpură.

[2] Vechi oraş egiptean aflat la nord-est de Alexandria.

[3] Substanţă chimică ; fixează coloranţii pe fibrele textile.

[4] Localitate din vechea Grecie, cunoscută mai ales pentru legenda potrivit căreia Hercule ar fi scăpat ţinutul de un leu primejdios.

[5] Grădină a zeilor în care se găseau vestitele *mere de aur* furate de Hercule.

Genitrix — sculptate în marmură de Paros, de către cei mai buni elevi ai școlii din Sycione, marmură a cărei transparență pare anume făcută pentru a înfățișa carnația mereu tînără a nemuritoarelor — urmau efigia lui Hercule, ale cărei contururi groase și forme pline scoteau și mai bine în relief armonia și eleganța proporțiilor.

Un tablou al lui Bularque, plătit cu aur de către Candaule, pictat pe lemn de zadă-femelă și reprezentînd înfrîngerea de la Magnetes, stîrnea admirația generală prin perfecțiunea desenului, firescul atitudinilor și armonia culorilor, deși artistul nu folosise decît cele patru tente de bază : albul, ocrul atic, roșul pontic și atramentumul [1]. Tînărul rege iubea pictura și sculptura, mai mult poate decît i s-ar cuveni unui monarh, și i se întîmplase adesea să cumpere un tablou pe un preț ce egala venitul anual al unui oraș.

Cămile cu una și două cocoașe, splendid înșeuate, purtînd pe gît muzicanți care sunau din talgere și cîntau la chimvale, duceau țărușii auriți, sforile și pînzele cortului menit tinerei regine pentru călătorii și partide de vînătoare.

În orice altă împrejurare, asemenea splendori ar fi încîntat peste măsură poporul din Sardes, dar acum curiozitatea lui avea altă țintă, astfel că privi la partea aceasta de cortegiu nu fără oarecare nerăbdare. Fetele tinere și băieții chipeși, care agitau torțe aprinse și presărau pumni de brîndușe, nu-i cuceriră deloc atenția. Gîndul că o vor vedea pe Nyssia stăpînea toate minţile.

În sfîrșit, apăru Candaule, urcat pe un car tras de patru cai, la fel de frumoși și de focoși ca ai Soarelui, umplînd cu spuna lor albă zăbalele de aur, scuturîndu-și coama împletită cu purpură, și cu greu struniți de vizitiul care sta în picioare, lîngă prinț, și care se lăsa spre spate, ca să aibă mai multă putere.

Candaule era un tînăr viguros, îndreptățind pe deplin originea sa herculeană : un gît ca de taur, aproape fără inflexiuni, lega capul de umeri ; părul, negru și lucios, se răsucea în cîrlionți mici, rebeli, acoperind pe alocuri cor-

[1] Atramentum — cerneală neagră de care se foloseau anticii pentru a scrie, lustrui și vopsi.

deaua diademei ; urechile, mici şi drepte, erau viu colorate, fruntea se boltea mult, deşi se arăta oarecum îngustă, ca toate frunţile antice ; ochii, blînzi şi melancolici, obrajii ovali, bărbia în curbe dulci şi discrete, gura cu buzele uşor întredeschise, braţul atletic ce se termina cu o mînă de femeie arătau mai degrabă o fire de poet decît de războinic. Într-adevăr, deşi era curajos şi iscusit în toate exerciţiile fizice, supunînd un cal tot atît de lesne ca un lapit [1], deşi putea să taie înot curentul fluviilor care coboară din munţi, învîlvorate de topirea zăpezilor, deşi era în stare să folosească arcul lui Odiseu şi scutul lui Ahile, nu părea să aibă spiritul preocupat de cuceriri, iar războiul atît de ispititor pentru tinerii regi nu-l atrăgea decît prea puţin. Se mulţumea să respingă atacurile vecinilor ambiţioşi, fără să caute a-şi lărgi teritoriile. Prefera să clădească palate, şi atunci nu puţine erau sfaturile date arhitecţilor, să colecţioneze statui şi tablouri de-ale vechilor şi noilor pictori. Avea lucrări aparţinînd unor artişti ca Telephanes din Sicyone, Cleantes şi Ardices, din Corint, Hygiemon, Dinias, Charmade, Eumarus şi Cimon — unele erau desene simple, altele în culori sau monocrome. Se vorbea chiar că — lucru destul de nedemn pentru un prinţ — Candaule ar fi mînuit el însuşi, cu mîinile-i regeşti, dalta sculptorului şi buretele pictorilor care foloseau procedeul diluării culorilor în ceară topită.

Dar pentru ce să ne oprim la Candaule ? Cititorul este fără îndoială la fel ca poporul din Sardes, vrea să o cunoască pe Nyssia.

Fiica lui Megabaz era urcată pe un elefant cu piele zgrunţuroasă, cu urechi imense, semănînd cu nişte drapele, care înainta cu pas greu, dar iute, ca o navă printre valuri. Colţii şi trompa erau încercuite cu inele de argint ; coliere din mărgele enorme îi înconjurau picioarele-coloane. Pe spinarea acoperită de un minunat covor persan cu desene multicolore, se înălţa un fel de estradă însolzată de ornamente lucrate din aur, constelată cu onix, sardonix, crizolit, lapislazuli, opal ; pe estrada aceasta şedea tînăra regină, într-atît de acoperită cu pietre scumpe, că-ţi lua

[1] Lapiţi — popor semilegendar locuind în munţii Thessaliei.

ochii. O mitră în formă de cască, pe care perlele alcătuiau o împletire de ramuri și flori, precum și litere în maniera orientală, îi acoperea capul ; urechile, perforate la lobi și pe margine, erau încărcate de ornamente înfățișînd cupe, semilune și zurgălăi ; coliere din verigi de aur și argint ajurate îi încolăceau gîtul de trei ori, coborînd pe piept cu un ușor freamăt metalic ; șerpi de smarald cu ochi de rubine și topaz se prindeau, după ce descriau mai multe spirale, pe brațele ei, mușcîndu-și coada ; brățările acestea se uneau prin lanțuri de nestemate, iar greutatea lor era atît de mare, încît două slujnice stăteau îngenuncheate lîngă Nyssia și îi susțineau coatele. Era îmbrăcată cu o rochie brodată de lucrătorii din Tyr, cu desene sclipitoare închipuind frunze de aur cu fructe de diamante, iar peste această rochie o tunică scurtă de Persepolis, abia ajungîndu-i pînă la genunchi, și a cărei mînecă despicată stătea prinsă cu o agrafă de safir ; talia îi era înconjurată cu o cingătoare care cobora peste șolduri pînă la șale, făcută dintr-o stofă îngustă, împestrițată de dungi, flori și frunze care formau simetrii, desene, după cum se găseau apropiate de aranjarea cutelor pe care doar fetele din India le știau potrivi. Pantalonul dintr-un in foarte subțire, pe care fenicienii îl numesc sindon, se încheia deasupra gleznelor cu cercuri ornate cu clopoței de aur și argint, completîndu-i toaleta aceasta de o bogăție ciudată și întru totul diferită de gustul grecesc. Dar vai, un *flameum* de culoarea șofranului acoperea fără milă chipul Nyssiei care, cu tot vălul acesta, părea stînjenită din pricina atîtor priviri ațintite asupra ei și făcea deseori semn unei sclave așezate în spatele ei să coboare umbrela de soare din pene de struț, ca să fie și mai bine ferită de curiozitatea mulțimii.

Zadarnic o implorase Candaule ; nu o putuse hotărî să renunțe la văl, nici chiar pentru această împrejurare solemnă. Tînăra barbară refuzase să plătească poporului bun-venitul ei de frumusețe. Dezamăgirea fu mare. Lamia pretinse că Nyssia nu îndrăznea să se descopere, din teama de a-și arăta pupilele duble ; tînărul dezmățat rămase convins că tot Theano din Colophon era mai frumoasă decît regina sardă, iar Gyges suspină cînd o văzu pe Nyssia coborînd — după ce îl făcuse pe elefant să îngenuncheze peste capetele înclinate ale sclavelor din Da-

masc — ca pe o scară vie pînă în pragul locuinței regale, unde eleganța arhitecturii grecești se împletea cu fanteziile și exagerările gustului asiatic.

Capitolul II

În calitatea noastră de poet avem dreptul să ridicăm acel *flameum* de culoarea șofranului care o acoperea pe tînăra soție — mai fericiți, deci, decît cetățenii din Sardes care, după o zi întreagă de așteptare, s-au văzut siliți să se întoarcă acasă și să se mulțumească la fel, ca și pînă atunci, cu simple presupuneri.

Nyssia își întrecea cu adevărat faima, oricît ar fi fost de mare ; se părea că natura își propusese, creînd-o, să ajungă la hotarele puterii sale și să se facă astfel iertată pentru toate bîjbîielile și încercările-i neizbutite. S-ar fi zis că, stăpînită de un sentiment de pizmă la adresa viitoarelor minunății ale sculptorilor greci, ar fi vrut să modeleze la rîndul ei o statuie și să arate că era încă o neîntrecută maestră într-ale plasticii.

Fulgul de nea, strălucirea de mică a marmurei de Paros, pulpa lucitoare a florilor de balsamină ar da o prea palidă idee despre substanța ideală din care era plămădită Nyssia. Carnația aceasta atît de fină și delicată se lăsa pătrunsă de lumina zilei și se modela în contururi transparente, în linii suave, armonioase ca muzica. Potrivit timpului, se poleia cu soare sau purpură, precum trupul unei divinități, și părea să răspîndească lumină, viață. Nimeni nu ar putea spune cîte perfecțiuni fără de număr cuprindea ovalul, cu noblețe alungit, al chipului ei cast, nimeni — nici sculptorul cu dalta sa, nici pictorul cu penelul, nici poetul cu al său cuvînt, de-ar fi fost și Praxiteles, Apelles ori Mimnermos. Pe fruntea ei netedă, inundată de unduirile unui păr strălucitor asemenea electrumului [1] în topire și pudrat cu pilitură de aur, după obiceiul babilonian, străjuia ca pe un tron de iaspis netulburata seninătate a frumuseții desăvîrșite.

[1] Electrum — aur nativ, care conține o mare cantitate de argint.

În ce privește ochii, fără să îndreptățească deplin cele ce se spuneau în popor, erau totuși ciudați, deși fără seamăn ; sprîncenele brune ale căror capete se subțiau grațios, ca vîrfurile arcului lui Eros și pe care le unea o linie de vopsea neagră, după moda asiatică, genele lungi cu umbre mătăsoase contrastau viu cu cele două stele de safir, pe un cer de argint lucios, care le slujeau de irisuri. Acele irisuri, a căror pupilă era mai neagră decît negrul, aveau ciudate variații de nuanțe — de la safir treceau la peruzea, de la peruzea la acvamarin, de la acvamarin la chihlimbarul galben și, uneori, asemenea unui lac limpede, al cărui fund ar fi presărat cu nestemate, lăsa să se întrevadă, la adîncimi incalculabile, nisipuri de aur și diamant peste care fibrile verzi zvîcneau și se răsuceau în șerpi de smarald. Ca și cum în aceste orbite cu fulgerări fosforice și-ar fi adunat toate străluminările razele sorilor stinși, splendorile unor lumi dispărute, gloriile olimpurilor apuse ; contemplîndu-i, îți aminteai de eternitate și te simțeai cuprins de amețeală, ca într-o aplecare pe marginea infinitului...

Expresia acestor ochi nemaipomeniți nu era mai puțin schimbătoare decît culorile lor. Aci întredeschizîndu-și pleoapele, ca porțile unor lăcașuri cerești, te chemau în elizee de lumină și de bucurie nespusă, făgăduindu-ți împlinirea înzecită, însutită a tuturor viselor de fericire, de parcă ți-ar fi ghicit tainele cugetului ; aci de nepătruns ca niște scuturi alcătuite din șapte straturi suprapuse, din cel mai tare metal, te făceau să-ți pleci privirile, săgeți moleșite, fără putere ; dintr-o singură mișcare a sprîncenei, dintr-o anume privire, mai puternică decît trăsnetul lui Zeus, ei te aruncau de la înălțimile celor mai ambițioase urcușuri în abisuri mult prea adînci ca să te mai poți întoarce de acolo. Însuși uriașul Typhon, care se răsucește sub vulcanul Etna, n-ar fi putut ridica munții de dispreț cu care te copleșeau ; era limpede atunci că și de-ai fi trăit o mie de olimpiade sau de-ai fi avut frumusețea bălaiului fiu al Latonei, sau geniul lui Orfeu, sau puterea fără margini a regilor asirieni, sau comorile Kabirilor, Telchinilor sau Dactililor zei stăpîni pe bogățiile subterane, tot nu ai fi putut îmblînzi ochii aceia.

Alteori erau plini de melancolii atît de dulci şi convingătoare, plini de efluvii şi iradiaţii atît de intense, încît şi gheţurile lui Nestor şi Priam s-ar fi topit la vederea lor ca ceara din aripile lui Icar în apropierea zonelor de foc. Pentru numai una dintre privirile acelea ţi-ai fi cufundat mîinile în sîngele oaspetelui, ai fi risipit în cele patru zări cenuşa tatălui, ai fi doborît sfintele imagini ale zeilor şi răpit focul din cer precum Prometeu, furul cel divin.

Dar expresia lor cea mai obişnuită, trebuie să o spunem, era castitatea descumpănitoare, răceala sublimă, deplina ignorare a oricărei pasiuni umane, atît de limpede exprimate, încît privirile ochilor-clar-de-lună ai zeiţei Phoebe sau cele verde-marin ale zeiţei Atena ar fi putut părea mai obscene şi mai aţîţătoare decît ale unei tinere babiloniene aducînd jertfă zeiţei Mylitta, în incinta de frînghii de la Succoth-Benolh. Virginitatea lor de neînvins părea să desfidă iubirea.

Obrajii Nyssiei, pe care nici o privire omenească nu-i profanaseră, în afară de cea a lui Gyges, în ziua în care vîntul îi smulsese vălul, aveau floarea tinereţii, erau de o paloare dulce, o delicată granulaţie a pielii şi de o fineţe ca a pufului, despre care chipul femeilor noastre, mereu expus la aer şi soare, nu ne-ar putea da nici cea mai ştearsă idee ; pudoarea aducea în obrajii aceştia înnourări trandafirii, aşa cum o picătură de tinctură roşie ar putea isca într-o cupă plină de lapte, iar cînd nici o emoţie nu-i colora, căpătau reflexe argintii, calde iluminări, asemenea unui alabastru primind lumină din lăuntru ; lampa era însuşi sufletul ei încîntător, lăsat să fie întrevăzut de transparenţa carnaţiei.

O albină s-ar fi putut înşela văzîndu-i gura a cărei formă era atît de desăvîrşită, colţurile cu atîta puritate arcuite, roşul atît de aprins şi de bogat, încît chiar zeii ar fi coborît din sălaşurile lor olimpiene, ca să o atingă uşor, cu buzele lor umede de nemurire, dacă gelozia zeiţelor n-ar fi ştiut pune rînduială. Ferice de aerul care mîngîia purpura şi perlele acelea, care dilata nări atît de fin croite şi nuanţate în tonuri de trandafiriu ca sideful scoicilor aruncate de mare pe malurile Ciprului, la picioarele zeiţei Venus Anadyomene. Dar există astfel o sumedenie de fe-

riciri acordate unor lucruri care nu le pot înțelege. Ce îndrăgostit n-ar vrea să fie veșmîntul prea-iubitei sau apa în care se îmbăiază ?

Astfel era Nyssia, dacă drept este să folosim asemenea cuvinte după o descriere atît de vagă a chipului ei. Dacă încețoșatele noastre limbi ale nordului ar avea calda libertate, entuziasmul de flacără al Sir-Hasirim-ului, poate că, prin comparații, trezind în mintea cititorului unele amintiri legate de flori, de parfumuri, de muzică și soare, evocînd prin magia cuvintelor tot ceea ce creația poate conține ca imagini grațioase și fermecătoare, poate că atunci am fi putut da cît de cît o idee despre fizionomia Nyssiei. Dar numai lui Solomon îi este îngăduit să asemuiască nasul unei femei frumoase cu turnul Libanului care privește spre Damasc. Și, cu toate acestea, ce poate fi mai important pe lume ca nasul unei femei frumoase ? Dacă Elena, alba Tyndaridă, ar fi fost cîrnă, ar mai fi avut loc războiul Troiei ? Iar dacă Sem Rami nu ar fi avut un profil desăvîrșit, ar mai fi sedus ea pe bătrînul monarh al Nini-Nevet-ului, și-ar mai fi încins fruntea cu mitra de perle, semn al puterii supreme ?

Deși Candaule adusese la palat cele mai frumoase sclave din Sur, Ascalon, Sogd, Sakkes, Ratsaf, cele mai vestite curtezane din Efes, Pergam, Smirna și Cipru, el se simți adînc cucerit de farmecul Nyssiei... Nici nu bănuise, pînă atunci, că ar putea exista asemenea perfecțiune.

Liber, în calitatea sa de soț, să se cufunde în contemplarea acestei frumuseți, se văzu cuprins de uimire și amețeală, aidoma celui care se apleacă asupra unui abis ori își ațintește privirea în soare ; încercă un fel de delir al posesiunii, asemenea preotului prea-plin de imaginea zeului care sălășluiește în el. Orice alt gînd îl părăsi, iar universul nu-i mai apăru decît ca o negură în care strălucea fantasma scînteietoare a Nyssiei. Fericirea lui se preschimbă în extaz, dragostea în nebunie. Uneori, atîta fericire îl înfricoșa. Să nu fii decît un rege oarecare, decît descendentul îndepărtat al unui erou devenit zeu după multe istoviri, să nu fii decît un bărbat de rînd plămădit din carne și oase și, totuși, fără a fi făcut ceva pentru a o merita, fără a fi gîtuit — precum strămoșul său — o

hidră sau sfîşiat un leu, să ai parte de o fericire de care abia Zeus, cel cu păr minunat, ar putea fi vrednic cît este el de stăpîn al Olimpului ! Într-un fel se ruşina că el singur acapara asemenea comoară, că răpea omenirii minunea aceasta, că era dragonul cu solzi şi cu gheare menit să păzească modelul viu al idealului năzuit de îndrăgostiţi, de sculptori şi de poeţi. Tot ceea ce aceştia au visat în aspiraţiile, melancoliile şi deznădejdile lor, avea el, Candaule, un oarecare tiran al Sardei, posedînd abia cîteva sărmane sipete pline cu perle, cîteva cisterne pline cu monezi de aur şi treizeci sau patruzeci de mii de sclavi cumpăraţi sau capturaţi în războaie !

Pentru Candaule fericirea era mult prea mare ; puterea care nu i-ar fi lipsit, fără îndoială, ca să suporte loviturile soartei, îi lipsea acum pentru fericire. Bucuria i se revărsa din suflet, ca apa dintr-un vas pe foc şi, în exagerarea admiraţiei sale faţă de Nyssia, ajunsese să şi-o dorească mai puţin timidă şi mai puţin pudică, deoarece îi venea greu să păstreze doar pentru el taina unei asemenea frumuseţi.

„O, îşi spunea în reveriile sale adînci care îi ocupau tot timpul nepetrecut lîngă regină, ciudată mi-e soarta ! Sînt nefericit pentru o pricină care ar face bucuria oricărui alt soţ. Nyssia nu vrea să iasă din umbra gineceului şi refuză, în pudoarea ei barbară, să-şi ridice vălul în faţa altora. Totuşi, cu cîtă îmbătare orgolioasă i-ar plăcea dragostei mele să o vadă stînd strălucitoare şi sublimă în capul scărilor regale, dominîndu-mi poporul căzut în genunchi şi făcînd să dispară, precum în zori aurora, toate palidele stele care în timpul nopţii s-au crezut sori ! Semeţe lidiene care gîndiţi a fi frumoase, doar Nyssiei îi datoraţi, fiindcă-i retrasă, faptul că nu păreţi, chiar şi iubiţilor voştri, la fel de urîte ca sclavele din Nahasi şi Kusch, cu ochi oblici, cu buze groase. O singură dată doar, dacă ar străbate străzile oraşului Sardes, cu faţa descoperită, i-aţi trage zadarnic pe adoratorii voştri de pulpana tunicii — nici unul nu ar întoarce capul ; iar dacă ar face-o, v-ar întreba cum vă cheamă, într-atît de tare v-ar fi dat uitării. S-ar duce să se arunce sub roţile de argint ale carului ei, pentru a trăi voluptatea de a fi striviţi de ea, asemenea acelor evlavioşi ai Indus-ului care pardosesc cu

propriile trupuri calea idolului lor. Iar voi, zeiţelor cîntărite în judecată de către Paris-Alexandru, dacă Nyssia ar fi concurat, nici una dintre voi nu ar mai fi plecat cu mărul, nici chiar Afrodita, în ciuda brîului şi a făgăduinţei sale de a face ca păstorul-arbitru să fie iubit de cea mai frumoasă femeie din lume !... Şi cînd te gîndeşti, vai, că asemenea frumuseţe nu este nemuritoare, că anii vor vătăma liniile acestea divine, admirabilul imn de forme, poemul ale cărui strofe sînt contururi şi pe care nimeni din lumea asta nu l-a citit şi nu trebuie să-l citească în afară de mine ! Măcar de-aş şti, cu ajutorul liniilor şi al culorilor, imitînd jocul umbrei şi al luminii, să fixez pe lemn o rază din chipul acesta ceresc ; dacă marmura nu s-ar dovedi potrivnică daltei mele, aş croi, ca în cea mai pură vînă de Paros sau de pentelică un simulacru al acestui trup fermecător, care ar face să cadă, de pe altarele lor, orgolioasele chipuri ale zeiţelor ! Iar mai tîrziu, cînd pe sub mîlul potopurilor sau pe sub colbul oraşelor căzute în neant, oamenii evurilor viitoare ar da peste vreo bucată din această pietrificată umbră a Nyssiei, ei şi-ar spune : iată, aşadar, cum erau făcute femeile acestei lumi dispărute ! Şi ar ridica un templu, spre a ocroti divina frîntură. Dar nu am nimic — doar o admiraţie neroadă şi o iubire smintită ! Unic adorator al unei divinităţi necunoscute, nu am nici un mijloc de a răspîndi cultul ei pe pămînt."

Astfel, entuziasmul artistului stinsese gelozia iubitului ; admiraţia era mai puternică decît dragostea. Dacă în loc să o ia de nevastă pe Nyssia, fiica satrapului Megabaz, cu capul plin de idei orientale, ar fi luat vreo grecoaică din Atena sau din Corint, nu mai încape îndoială că ar fi chemat la curte pe cei mai pricepuţi dintre pictori şi sculptori şi le-ar fi dat-o pe regină drept model, cum a făcut mai tîrziu Alexandru cel Mare cu Campaspe, favorita lui, care a pozat goală în faţa lui Apelles. Atare fantezie nu ar fi întîlnit nici o rezistenţă din partea unei femei provenite dintr-o ţară în care cele mai caste îşi făceau o glorie din a fi contribuit, unele în privinţa spatelui, altele într-a sînilor, la desăvîrşirea unei statui celebre. Dar neîmblînzita Nyssia consimţea cu greu să-şi lase vălurile chiar şi în întunericul discret al patului nupţial,

iar nerăbdările regelui, în loc să o încînte, mai mult o şocau. Doar ideea credinţei şi a supunerii pe care o femeie o datorează bărbatului ei o făcea să cedeze uneori capriciilor, cum le numea ea, lui Candaule.

Deseori o ruga să-şi lase, în revărsare pe umeri, valurile părului, fluviu de aur mai bogat decît Pactole, să-şi aşeze pe frunte o coroană de viţă sălbatecă şi tei, ca o bacantă a Menalului, să se culce pe o piele de tigru cu dinţi de argint, cu ochi de rubine, abia acoperită de norul unei ţesături mai fine decît vîntul ţesut, ori să stea în picioare într-o cochilie de sidef, lăsînd să plouă din păru-i împletit o rouă de mărgăritare în loc de picături din apa mării.

Cînd îşi găsea locul cel mai potrivit, Candaule cădea într-o contemplare mută; mîna lui trasînd prin aer vagi contururi părea să schiţeze un proiect de tablou, şi ar fi stat aşa ore întregi dacă Nyssia, curînd plictisită de rolul de model, nu i-ar fi reamintit pe un ton rece şi dispreţuitor că asemenea distracţii erau nedemne de maiestatea sa regală şi potrivnice sfintelor legi ale căsătoriei. „În felul acesta — spunea ea, retrăgîndu-se drapată pînă la ochi, în cele mai secrete refugii ale apartamentului ei — este tratată o ibovnică, nu o femeie cinstită şi de obîrşie aleasă."

Aceste mustrări înţelepte nu-l cuminţeau pe Candaule a cărui patimă creştea odată cu răceala — şi ea crescîndă — pe care i-o arăta regina. Şi astfel ajunse în situaţia că nu mai putea păstra doar pentru el castele taine ale căsniciei. Simţi nevoia unui confident, ca un prinţ de tragedie modernă. Nu se apucă, vă daţi seama, să aleagă vreun filosof aspru, cu chip încruntat, cu un val de barbă căruntă lăsată peste o mantie ciuruită de găuri orgolioase, nici vreun războinic în stare să vorbească numai de baliste, catapulte şi care armate cu seceri, nici vreun eupatrid grav, plin de sfaturi şi maxime politice, ci chiar pe Gyges, a cărui faimă de bărbat curtenitor îl făcea să treacă drept un cunoscător în materie de femei.

Într-o seară îi puse mîna pe umăr, cu un aer mai apropiat, mai cordial ca de obicei şi, aruncîndu-i o privire semnificativă, făcu cîţiva paşi şi se depărtă de grupul curtenilor, zicînd cu glas tare :

— Vino, Gyges, să-mi dai o părere în privința efigiei pe care sculptorii din Sicyone au tăiat-o de curînd în basorelieful care îmi înfățișează strămoșii.

— O, rege, dar știința ta este mai presus de a preaumilului tău supus și nu știu cum să prețuiesc cinstea pe care mi-o faci vrînd a te sfătui cu mine, răspunse Gyges, schițînd un semn de încuviințare.

Candaule și alesul său străbătură mai multe săli decorate în gust elenic, în care acanta [1] corintică, voluta ionică înfloreau și învăluiau capitelul coloanelor, în care frizele erau populate de figurine lucrate în plastică policromă reprezentînd procesiuni și sacrificii, apoi ajunseră într-o parte mai retrasă a vechiului palat, ale cărui ziduri erau alcătuite din pietre cu muchii neregulate și îmbinate fără ciment, în maniera ciclopică. Arhitectura aceasta veche avea dimensiuni colosale și era de un mare efect. Ea grăia despre geniul extraordinar al vechilor civilizații orientale și reamintea risipa de granit și cărămizi din Egipt și Siria. Ceva din spiritul vechilor arhitecți ai turnului din Lilacq supraviețuia în acești stîlpi groși cu adînci caneluri răsucite, al căror capitel era format din patru capete de tauri înfruntîndu-se, legate prin noduri de șerpi care păreau că ar vrea să-i devoreze, obscură emblemă cosmogonică, cu sens ce nu mai era inteligibil, căci coborîse în mormînt odată cu pontifii din secolele precedente. Ușile nu erau nici pătrate, nici rotunde, ele descriau un fel de ogivă destul de asemănătoare cu mitra magilor, subliniind astfel prin asemenea ciudățenie particularitatea construcției.

Porțiunea aceasta de palat forma un fel de curte înconjurată de un portic, al cărui basorelief genealogic, la care făcuse aluzie Candaule, împodobea arhitrava.

În mijloc se afla un Hercule, cu partea de sus a trupului descoperită, așezat pe un tron, cu picioarele pe un scăunel, după ritualul reprezentării personajelor divine. Proporțiile uriașe nu lăsau loc nici unei îndoieli asupra apoteozei sale ; asprimea, lipsa de finețe, cu adevărat arhaice, ale operei ieșită din dalta vreunui artist primitiv,

[1] Ornament arhitectonic caracteristic capitelurilor corintice și compozite, care imită frunzele de acantă.

îi dădea un aer de măreție barbară, de frumusețe sălbatecă, mai potrivită poate cu firea acestui erou ucigător de monştri decît ar fi fost lucrarea vreunui sculptor cu multă experiență în arta sa.

La dreapta tronului se afla Alceu, fiul eroului şi al Omphalei, apoi Ninus, Belus, Argon, primii regi ai dinastiei Heraclizilor, precum şi tot şirul de regi intermediari, dintre care ultimii erau Ardys, Alyatte, Meles sau Myrsus, tatăl lui Candaule şi, în sfîrşit, Candaule însuşi.

Toate personajele acestea, avînd părul împletit în codițe subțiri, cu barba spiralată, cu ochi migdalați, cu atitudini aspre, cu gesturi stingherite şi reținute, păreau însuflețite de o viață artificială datorată razelor unui apus de soare sau culorii roşiatice cu care timpul acoperă marmura şi ținuturile calde. Inscripțiile în caractere antice, săpate lîngă ele, în chip de legendă, sporea şi mai mult ciudățenia misterioasă a acestor lungi procesiuni de figuri cu veşminte stranii, barbare.

Printr-o întîmplare pe care Gyges nu se putu împiedica să nu o observe, statuia lui Candaule ocupa chiar ultimul loc liber de la stînga lui Hercule. Ciclul dinastiei se închidea şi, pentru a-i primi pe descendenții lui Candaule, ar fi trebuit construit neapărat un alt portic şi început un nou basorelief.

Candaule, al cărui braț era în continuare petrecut pe după umărul lui Gyges, ocoli în tăcere porticul ; părea să şovăie, nu-i venea să ia capăt de vorbă şi parcă uitase cu totul pretextul pentru care îl adusese pe căpitanul gărzii în acest loc singuratic.

— Ce-ai face, Gyges, spuse întru sfîrşit Candaule, rupînd o tăcere stînjenitoare pentru amîndoi, dacă ai fi un scufundător şi dacă din pîntecele verzui al oceanului ai scoate o perlă desăvîrşită, de o strălucire şi de o puritate fără seamăn, de un preț care ar seca pînă şi cele mai bogate vistierii ?

— Aş închide-o, răspunse Gyges oarecum mirat de atare întrebare neaşteptată, într-o cutie de cedru, îmbrăcată în foițe de bronz, şi aş ascunde-o într-un loc pustiu, sub o stîncă urnită din loc ; din timp în timp, cînd aş fi sigur că nu mă vede nimeni, m-aş duce să-mi contemplu

nestemata cea fără de preț și să admir culorile cerului contopindu-se cu apele ei sidefii.

— Iar eu, urmă Candaule, cu ochii aprinși de înflăcărare, dacă aș fi stăpîn pe giuvaerul acesta scump, l-aș vrea încrustat în diademă, l-aș oferi în voie văzului tuturor, luminii curate a soarelui, m-aș împodobi cu strălucirea lui și aș surîde mîndru cînd s-ar zice : nicicînd rege sirian sau babilonean, nicicînd tiran grec sau trinacrian nu a avut perlă cu atît de frumoase reflexe, ca regele Candaule, fiu al lui Myrsus și coborîtor din Hercule, rege al orașului Sardes și al Lidiei ! Pe lîngă Candaule, Midas, care preschimba totul în aur, nu-i decît un cerșetor ca și Irus de sărac.

Gyges asculta cu uimire spusele lui Candaule și încerca să pătrundă tîlcul ascuns al unor asemenea divagații lirice. Regele părea să se găsească într-o stare de ațîțare nemaipomenită : ochii îi sclipeau de exaltare, un abur trandafiriu, ca cel iscat de fierbințeli, îi acoperise obrajii, nările sale dilatate trăgeau cu putere aer în piept.

— Ei bine, Gyges, continuă Candaule, fără a se vedea că ar fi băgat de seamă aerul îngrijorat al favoritului său, eu sînt scufundătorul. În acest fără de lumină ocean uman în care zadarnic se frămîntă atîtea făpturi neizbutite și nedorite, atîtea tipuri de o sluțenie bestială, nefericite încercări ale naturii care se exersează, am găsit frumusețea pură, luminoasă, neîntinată, fără cusur, idealul adevărat, visul împlinit, o formă pe care niciodată vreun pictor sau sculptor nu au putut-o tălmăci pe pînză ori în marmură : am găsit-o pe Nyssia !

— Cu toate că regina este stăpînită de pudoarea plină de sfiiciune a femeilor din orient, cu toate că nici un bărbat în afară de soțul ei nu i-a văzut trăsăturile chipului, faima cea cu o sută de limbi și o sută de urechi i-a trîmbițat pretutindeni harurile, spuse Gyges, înclinîndu-se cu respect.

— Zvonuri vagi, neînsemnate. Se vorbește despre ea ca despre toate femeile care nu sînt chiar urîte, că este mai frumoasă decît Afrodita sau Elena ; dar nimeni nu poate bănui, nici pe departe, atîta perfecțiune. Zadarnic am rugat-o să apară fără văl la cîte o serbare publică, la oficierea solemnă a sacrificiilor, sau să se arate o clipă

rezemîndu-se de balustrada terasei regale, oferind astfel poporului imensa bucurie a uneia dintre înfățișările ei, desfătîndu-l cu unul dintre profilurile ei, într-aceasta fiind mai generoasă decît zeițele care nu dăruiesc adoratorilor decît palide simulacre de alabastru sau fildeș. Dar nu a consimțit niciodată. Și, lucru ciudat, dragul meu Gyges, chiar roșesc vrînd a ți-l mărturisi, altădată eram gelos ; aș fi vrut să-mi ascund iubirea de orice privire — nici un întuneric nu era destul de adînc, nici un mister destul de nepătruns. Acum nu mă mai recunosc, nu mai am nici ideile iubitului, nici pe cele ale soțului ; dragostea mea s-a topit în adorație, precum o ceară ușoară într-o vatră de jăratec. Toate sentimentele meschine, de gelozie sau de posesiune au dispărut. Nu ! Opera cea mai desăvîrșită dăruită de cer pămîntului, din ziua în care Prometeu a pus o flacără sub sînul stîng al statuii de lut, nu poate fi ținută astfel în bezna de gheață a gineceului ! Dacă ar fi să mor, taina acestei frumuseți ar rămîne prin urmare pe vecie îngropată sub cernitele văluri ale văduviei. Ascunzînd-o, mă simt vinovat, ca și cum aș avea la mine soarele și l-aș împiedica să lumineze omenirea. Și cînd mă gîndesc la liniile acelea armonioase, la divinele contururi pe care abia cutez să le ating cu un sărut sfios, îmi simt inima gata să se spargă și aș vrea ca un ochi prieten să-mi poată împărtăși fericirea, pentru ca după aceea, ca un critic sever căruia îi arăți un tablou, să recunoască, după un examen atent, că nu are cusur și că posesorul lui nu a fost înșelat de propriul entuziasm. Da, adesea m-am simțit ispitit să îndepărtez vălurile acestea odioase ; dar, în castitatea ei sălbatecă, Nyssia nu mi-ar ierta-o. Totuși, nu pot duce singur o fericire atît de mare, am nevoie de un confident al stărilor mele de extaz, de un ecou care să răspundă strigătelor mele de admirație — iar acela vei fi tu !

După ce rosti aceste cuvinte, Candaule dispăru printr-o ieșire secretă. Rămas singur, Gyges nu se putu opri să nu observe că întîmplarea părea să-l așeze necontenit în calea Nyssiei. Hazardul îl ajutase să-i cunoască frumusețea neîngăduită privirilor. Dintre toți prinții și satrapii îl luase de bărbat pe Candaule, regele în a cărui slujbă se afla și, printr-un capriciu straniu, pe care nu se putea

împiedica să-l socoată aproape fatal, regele acesta îi făcuse chiar lui confidențe despre făptura misterioasă de care nu se apropia nimeni, vrînd parcă să desăvîrșească neapărat opera vîntului din valea Bactrei. Oare nu era vădită mîna zeilor în toate aceste împrejurări ? Spectrul acesta al frumuseții, al cărui văl se ridica puțin cîte puțin ca pentru a-l înflăcăra, nu-l ducea oare, fără să-și dea seama, spre împlinirea unui mare destin ? Iată întrebările pe care și le punea Gyges. Dar, neputînd pătrunde încă tainele viitorului, hotărî să aștepte scurgerea evenimentelor și ieși din curtea portretelor în care bezna începea să umple ungherele, făcînd ca efigiile strămoșilor lui Candaule să pară din ce în ce mai bizare și mai amenințătoare.

Să fi fost un simplu joc de lumină sau o iluzie pricinuită de acea vagă neliniște încercată pînă și de cei mai vajnici odată cu lăsarea nopții peste monumentele antice ? În clipa în care trecu pragul, Gyges avu impresia că aude gemete surde ieșind dintre buzele de piatră ale basoreliefului și i se păru că Hercule făcea eforturi uriașe pentru a-și desprinde măciuca de granit.

Capitolul III

În ziua următoare, luîndu-l pe Gyges deoparte, Candaule continuă discuția începută sub porticul Heraclizilor. Și întrucît făcuse începutul, deci nu se mai simțea stînjenit, i se destăinui fără nici o reținere confidentului său ; iar dacă Nyssia l-ar fi putut auzi, poate că i-ar fi iertat indiscrețiile conjugale în schimbul elogiilor pasionate pe care le aducea farmecelor ei.

Gyges îi asculta preamăririle, cu aerul puțin stingherit al omului care nu știe încă dacă nu cumva interlocutorul său nu se prefăcea mai entuziasmat decît era în realitate, anume pentru a provoca o destăinuire ce nu vine ușor. De aceea Candaule îi spuse pe un ton necăjit :

— Văd eu, Gyges, că nu mă crezi. Gîndești că mă laud sau că m-am lăsat subjugat ca un plugar vînjos de o țărancă trupeșă pe obrajii căreia zeița Higia a strivit culorile grosolane ale sănătății ; nu, pe toți zeii, nu ! Am adunat la mine, ca într-un buchet viu, cele mai frumoase

nori ale Asiei şi Greciei ; începînd cu Dedal, ale cărui statui vorbeau şi păşeau, cunosc tot ceea ce arta sculptorilor şi a pictorilor a creat. Linus, Orfeu, Homer m-au învăţat armonia şi ritmul ; nu cu legătura dragoste pe ochi privesc. Judec cu sînge rece. Elanurile tinereţii nu au nimic de-a face cu admiraţia mea... Chiar de-aş fi la fel de bătrîn, de ramolit şi brăzdat de zbîrcituri ca Typhon, tot asta mi-ar fi părerea. Dar îţi iert neîncrederea şi lipsa de entuziasm. Ca să mă înţelegi, ar trebui să o contempli pe Nyssia în strălucirea luminoasă a trupului ei neasemuit de alb, fără umbre stînjenitoare, fără acoperitori pizmaşe, aşa cum natura a modelat-o cu mîinile ei într-un moment de inspiraţie care nu se va repeta. În seara asta o să te ascund într-un ungher al apartamentului nupţial... ai s-o vezi !

— Cerule, ce-mi cereţi ? răspunse tînărul războinic cu respectuoasă dîrzenie. Cum aş putea, din adîncul pulberii, din abisul nimicniciei mele să ridic ochii spre soarele acesta de perfecţiuni, care m-ar putea lăsa orb pe viaţă sau neînstare să mai desluşesc în bezne decît un spectru scînteietor ?... Fie-vă milă de un sclav umil, nu-l siliţi la o faptă atît de potrivnică regulilor virtuţii ; fiecare trebuie să privească numai la ceea ce îi aparţine. Ştiţi doar că nemuritoarele pedepsesc întotdeauna pe imprudenţii sau pe cutezătorii care le surprind în divina lor goliciune. Vă cred, Nyssia este cea mai frumoasă femeie, sînteţi cel mai fericit dintre soţi şi dintre îndrăgostiţi. Hercule, strămoşul măriei-voastre nu a găsit, în nenumăratele sale cuceriri, nimic care să se asemene cît de cît cu cea care vă este regină. Dacă măria-voastră, prinţ pe care artiştii cei mai cu faimă îl iau drept judecător şi sfătuitor, o socotiţi de neasemuit, ce preţ mai are părerea unui soldat de rînd ca mine ? Renunţaţi, la capriciul acesta care, îndrăznesc s-o spun, nu-i vrednic de măreţia regească şi de care vă veţi căi de îndată ce vă va fi fost împlinit.

— Ascultă, Gyges, reluă Candaule, văd că nu ai încredere în mine ; gîndeşti că vreau să te încerc, dar îţi jur pe cenuşa rugului de unde strămoşul meu a ieşit zeu că vorbesc deschis, fără gînduri ascunse !

— O, Candaule, nu de buna-voastră credinţă mă îndoiesc, pasiunea vă este sinceră ; dar poate că după ce vă

voi fi dat ascultare, o să nutriţi faţă de mine un dezgust profund şi o să mă urîţi că nu v-am ţinut piept cu tărie mai mult. Veţi voi să luaţi înapoi, din ochii aceştia, indiscreţi cu sila, imaginea pe care le-aţi lăsat-o s-o întrevadă într-un moment de delir şi cine ştie dacă nu-i veţi osîndi să intre în noaptea veşnică a mormîntului, spre a-i pedepsi că s-au deschis cînd trebuiau să se închidă.

— Nu-ţi fie teamă de nimic ; îţi dau cuvîntul meu de rege că nu ţi se va face nici un rău.

— Iertare pentru sclav dacă mai cutează, după asemenea încredinţare, să vină cu vreo împotrivire. V-aţi gîndit că ceea ce îmi propuneţi este o profanare a sanctităţii căsătoriei, un fel de adulter vizual ? Adesea femeia îşi lasă pudoarea odată cu veşmintele şi, de îndată ce a fost violată de o privire, poate crede, fără a înceta să fie virtuoasă, că şi-a pierdut floarea neprihanei. Îmi făgăduiţi că nu mă veţi urî, dar cine mă va feri de mînia Nyssiei, ea cea atît de retrasă, de castă, de o pudoare atît de temătoare, de sălbatecă, de virginală, încît ai crede-o încă neştiutoare într-ale căsătoriei ? Dacă află de sacrilegiul de care mă voi face vinovat din supunere faţă de vrerile stăpînului meu, la ce supliciu mă va osîndi oare, pentru a mă face să ispăşesc asemenea fărădelege ? Cine mă va putea pune la adăpost de mînia ei răzbunătoare ?

— Nu te ştiam atît de înţelept şi de prudent, spuse Candaule, cu un surîs uşor ironic ; dar toate primejdiile astea sînt închipuite şi te voi ascunde în aşa fel încît Nyssia să nu ştie niciodată că a mai văzut-o şi altul în afară de regescul ei bărbat.

Nemaiputîndu-se apăra, Gyges încuviinţă printr-un semn, pentru a arăta că se supune voinţei regelui. Rezistase cît îi stătuse în putinţă, astfel că de-aici înainte cugetul lui era împăcat în privinţa celor ce trebuiau să se întîmple. Dealtfel, se temea că împotrivindu-se mai tare dorinţei lui Candaule, ar putea supăra destinul care, pentru cine ştie ce temei deosebit şi suprem, pe care nu-i era dat să-l pătrundă, părea că-l vrea aproape de Nyssia.

Fără să presimtă vreun deznodămînt anume, vedea trecînd nedesluşit prin faţa lui mii de imagini tumultuoase şi tulburi. Dragostea aceasta subterană, ghemuită în josul

scării sufletului său, mai urcase cîteva trepte, călăuzită de o nesigură licărire de speranță ; povara imposibilului nu-i mai apăsa atît de greu pieptul, acum cînd se vedea ajutat de zei. Într-adevăr, cine ar fi gîndit că pentru Gyges, în curînd, farmecele prealăudate ale fiicei lui Megabaz aveau să nu mai fie un mister !

— Vino, Gyges, spuse Candaule, prinzîndu-l de mînă, să profităm de moment. Nyssia se plimbă cu femeile ei în grădini ; să studiem locul și să orînduim stratagema pentru diseară.

Regele își luă confidentul de mînă și îl călăuzi, făcînd multe ocoluri pînă la apartamentul nupțial. Ușile dormitorului erau făcute din scînduri de cedru atît de bine unite, încît era cu neputință să le mai bănuiești îmbinările. Tot frecîndu-le cu lînă îmbibată în ulei, sclavii dăduseră lemnului luciul marmurei ; cuiele de aramă cu capetele tăiate în fațete, care înstelau aceste uși, aveau, toate, strălucirea aurului celui mai curat. Un complicat sistem de curele și de inele metalice, a căror împletire Candaule și soția lui o cunoșteau, slujea de închizătoare ; căci în acele timpuri legendare, lăcătușeria era încă în fașă.

Candaule desfăcu nodurile, dădu voie inelelor să lunece pe curea, ridică — cu un mîner pe care îl introduse într-un nat — bara care închidea ușa pe dinăuntru și, poruncind lui Gyges să se lipească de perete, împinse peste el un canat, astfel încît să-l ascundă cu totul ; dar ușa nu se îmbina chiar atît de perfect în cadrul ei din grinzi de stejar, cu grijă lustruite și trase la ață de către un meșter priceput, astfel că tînărul războinic putea zări clar, prin micul spațiu lăsat pentru jocul țițînilor, întreg interiorul camerei.

În fața ușii, patul regesc se înălța pe o estradă de cîteva trepte, acoperită cu un covor de purpură ; coloane de argint cizelat îi susțineau antablamentul împodobit cu frunze în relief printre care amorași se jucau cu delfini ; perdele groase brodate cu fir de aur înconjurau patul ca foile unui cort.

Pe altarul zeilor protectori ai căminului erau așezate vaze din metal prețios, vase smălțuite cu flori, cupe cu două torți și toate cele trebuitoare libațiilor.

De-a lungul pereţilor căptuşiţi cu scînduri de cedru minunat lucrate, se sprijineau din loc în loc statui din bazalt negru, în poziţiile rigide ale artei egiptene şi ţinînd în mîini o torţă de bronz în care se putea introduce o bucăţică de lemn răşinos.

O lampă de onix, atîrnată cu lanţ de argint cobora din bîrna plafonului denumită „neagra", fiindcă era mai expusă fumului decît celelalte. În fiecare seară un sclav avea grijă să o umple cu ulei parfumat.

Aproape de căpătîi sta agăţat, de o coloană mică, un trofeu de arme compus dintr-o cască cu vizieră, dintr-un scut căptuşit cu patru piei de taur, împodobit cu foiţe de bronz şi alamă, dintr-o spadă cu două tăişuri şi din suliţe de frasin cu vîrfuri de aramă.

De nişte cuie de lemn atîrnau tunicile şi mantiile lui Candaule : unele simple, altele duble, adică putînd înfăşura trupul de două ori ; deosebite erau o mantie muiată de trei ori în purpură şi garnisită cu o broderie reprezentînd o vînătoare în care cîini de Laconia fugăreau şi sfîşiau cerbi şi o tunică dintr-o ţesătură fină şi delicată ca foiţa de ceapă, care strălucea ca şi cînd ar fi fost ţesută din raze de soare. În faţa trofeului de arme se găsea un jilţ cu incrustaţii de fildeş şi argint, acoperit cu o piele de leopard împestriţată de mai mulţi ochi decît trupul lui Argus ; jilţul avea şi o treaptă ajurată pe care Nyssia îşi lăsa veşmintele.

— De obicei mă retrag primul, îi spuse Candaule lui Gyges şi las uşa deschisă ca acum ; Nyssia, care întotdeauna are de terminat o floare la tapiserie sau porunci de dat femeilor, mai întîrzie ; în sfîrşit vine ; apoi, ca şi cum efortul acesta ar costa-o mult, îşi lasă încet, una cîte una, pe jilţul acesta, vălurile şi tunicile care o învăluie toată ziua precum benzile de pînză o mumie. Din ascunzătoarea ta ai să-i poţi urmări mişcările graţioase, ai să-i poţi admira farmecele fără seamăn şi ai să judeci singur de-i Candaule un smintit care se laudă aiurea ori de-i stăpîn cu adevărat pe cea mai scumpă şi aleasă perlă care a împodobit vreodată o diademă !

— O, rege, v-aş crede şi fără această dovadă, răspunse Gyges ieşind din ascunzătoare.

— După ce şi-a scos veşmintele, continuă Candaule, fără a lua seama la vorbele confidentului, vine lîngă mine ; iată clipa în care trebuie să te strecori afară, căci în drumul de la jilţ la pat ea întoarce uşii spatele. Să calci uşor, ca şi cînd ai păşi peste vîrfurile spicelor pîrguite, fii cu băgare de seamă să nu-ţi scîrţîie sub sanda vreun fir de nisip, ţine-ţi răsuflarea şi retrage-te cît mai pe nesimţite cu putinţă. Vestibulul este cufundat în beznă, iar palidele raze ale singurei lămpi care rămîne aprinsă nu trec de pragul încăperii. Aşadar este sigur că Nyssia nu te va putea zări, iar mîine va exista cineva în lumea asta care îmi va înţelege extazul şi nu se va mai mira de izbucnirile mele admirative. Dar uite că se înserează, curînd soarele îşi duce caii la adăpat în apele hesperiene, la marginea pămîntului, dincolo de coloanele aşezate de strămoşul meu ; intră în ascunzătoare, Gyges, şi cu toate că ceasurile de aşteptare sînt grele, îţi jur pe Eros cel cu săgeţi de aur că nu vei regreta !

După încredinţarea aceasta, Candaule îl părăsi pe Gyges din nou ascuns în spatele uşii. Starea de inacţiune forţată în care se găsea tînărul confident al regelui îi lăsa timp să se gîndească. Fără îndoială că situaţia era dintre cele mai ciudate. Pe Nyssia o iubea cum ai iubi o stea, fără speranţa de a fi iubit ; încredinţat de zădărnicia oricărei încercări, nu făcuse nici un efort să se apropie de ea. Şi iată că, totuşi, printr-un concurs de împrejurări nemaipomenit, avea să vadă comori rezervate doar amanţilor şi soţilor ; nici un cuvînt, nici o privire nu fuseseră schimbate între el şi Nyssia, care ignora probabil pînă şi existenţa celui pentru care frumuseţea ei avea să fie lipsită, curînd, de orice mister. Să fii necunoscut de cea a cărei pudoare nu ar trebui să-ţi sacrifice nimic, ce poziţie stranie ! Să iubeşti în taină o femeie şi să te vezi adus de bărbatul ei pînă în pragul camerei nupţiale, să ai drept călăuză spre comoara aceasta pe dragonul care ar trebui să o apere de apropierea oricui, oare nu te-ar face toate acestea să te miri şi să te minunezi de ciudatele combinaţii ale destinului ?

Cam acestea îi erau gîndurile, cînd auzi zgomot de paşi pe lespezi. Erau sclavii care veneau să împrospăteze uleiul din lampă, să presare miresme peste cărbunii din

kamklin-uri şi să aşeze blănile de oaie vopsite în purpură şi şofran care alcătuiau aşternutul regesc.

Ora se apropia, şi Gyges simţea înteţindu-i-se bătăile inimii, zvîcnetul arterelor. Ba chiar îi veni să plece înainte de sosirea reginei, chiar dacă pe urmă avea să-i spună lui Candaule că stătuse acolo ; nu ar mai fi avut decît să se pornească apoi pe laudele cele mai grozave, ce mai... pe încredere. Îi era silă — căci în ciuda purtărilor sale puţintel uşuratice, nu-i lipsea delicateţea sufletească — să-şi însuşească o favoare pentru care, de i-ar fi fost acordată de bună voie, şi-ar fi dat chiar viaţa. Complicitatea soţului făcea ca hoţia să fie, întrucîtva, şi mai odioasă, şi ar fi preferat să datoreze oricărei alte împrejurări fericirea de a vedea minunea Asiei în toaleta ei nocturnă. Poate că şi primejdia — ca istorici cinstiţi se cade să o mărturisim — avea ceva de spus în scrupulele sale virtuoase. Lui Gyges nu-i lipsea curajul, fără îndoială ; urcat în carul său de luptă ar fi sfidat pe cei mai trufaşi luptători ; la vînătoare ar fi atacat, fără să pălească, mistreţul din Calidon sau leul din Nemeea... Dar să explice cine-o vrea enigma aceasta — se înfiora la gîndul de a privi o femeie frumoasă din spatele unei uşi întredeschise. Nimeni nu posedă chiar toate formele de curaj. Simţea, de asemenea, că după ce o va vedea urmările vor fi grave. Hotărîtor moment în viaţa lui ; pentru că avea să o întrezărească o clipă îşi pierduse pacea sufletului. Dar atunci, după cele ce se vor petrece, ce avea să mai fie ? O să mai poată oare trăi, cînd acestui cap divin care-i învăpăia visele avea să i se adauge un trup fermecător zămislit pentru sărutări zeeşti ? Ce se va face dacă de acum înainte nu-şi va mai putea îngrădi patima în umbră şi tăcere ? Să ofere curţii Lidiei spectacolul ridicol al unei iubiri smintite, să atragă asupra sa, prin nesăbuinţi, mila dispreţuitoare a reginei ? Nu era deloc cu neputinţă, de vreme ce mintea lui Candaule, stăpînul legitim al Nyssiei, nu putuse rezista tulburării pricinuite de această frumuseţe supraomenească, el, tînărul rege nepăsător, care pînă atunci îşi rîsese de iubire, preferînd oricărui alt lucru tablourile şi statuile. Toate cugetările acestea erau foarte înţelepte, dar şi foarte de prisos, căci în aceeaşi clipă

Candaule intră în cameră și spuse cu glas scăzut, dar desluşit, în timp ce trecea pe lîngă uşă :

— Răbdare, sărmanul meu Gyges, îndată vine şi Nyssia !

Cînd văzu că nu mai poate da înapoi, Gyges, care la urma urmei era un bărbat tînăr, uită de orice şi nu se mai gîndi decît la fericirea de a-şi îndestula ochii cu încîntătorul spectacol pe care i-l oferea Candaule. Nu-i poţi cere unui căpitan de douăzeci şi cinci de ani să aibă austeritatea unui filosof albit de vreme.

În sfîrşit, un susur lin de stofe foşnitoare trecînd peste lespezi, pe care adînca linişte a nopţii te lăsa să-l desluşeşti, vesti sosirea reginei. Într-adevăr, ea era ; cu pas cadenţat şi ritmat ca o odă, trecu pragul dormitorului ; adierea vălului ei unduitor aproape că atinse obrazul încins al lui Gyges, care fu cît pe ce să-şi piardă cumpătul, văzîndu-se silit să se rezeme de perete, într-atît de puternică îi era emoţia ; îşi reveni însă şi, apropiindu-se de interstiţiul uşii, îşi luă poziţia cea mai bună, astfel încît să nu piardă nimic din scena al cărei nevăzut martor avea să fie.

Nyssia făcu cîţiva paşi spre scăunelul de fildeş şi începu să-şi scoată ácele* terminate cu bile de aur goale pe dinăuntru care îi fixau vălul pe creştetul capului şi iată că din colţul întunecos în care era ascuns, Gyges putu privi în voie chipul acela mîndru şi fermecător, pînă atunci doar întrezărit ; putu vedea gîtul rotunjit, delicat şi viguros totodată, pe care Afrodita imprimase, cu unghia degetului său mic, cele trei linii uşoare denumite astăzi colierul lui Venus ; ceafa pe alabastrul căreia se răsuceau cîrlionţi neastîmpăraţi şi nesupuşi ; umerii argintaţi care ieşeau pe jumătate din despicătura hlamidei, precum discul lunii ţîşneşte dintr-un nor opac. Candaule, pe jumătate ridicat în perne, îşi privea nevasta cu distrată afectare şi îşi spunea : „Acum Gyges, atît de rece în aparenţă, atît de mofturos şi dispreţuitor, trebuie să fie aproape convins."

Deschizînd o casetă ce se afla pe o masă al cărei picior era format din gheare de leu, regina îşi despovără de brăţări şi lanţuri de nestemate frumoasele ei braţe, încărcate de giuvaeruri, care s-ar fi putut lua la întrecere, pentru forma şi albul lor, cu cele ale Herei, sora şi soţia

lui Zeus, regele Olimpului. Oricît ar fi fost de prețioase acele bijuterii, nu meritau desigur locul pe care îl acopereau, iar dacă Nyssia ar fi fost cochetă, s-ar fi putut crede că nu și le punea decît pentru a se face rugată să le scoată ; inelele lanțurilor și cizelurile lăsaseră pe pielea ei fină și gingașă, ca lăuntrul crinului, ușoare amprente trandafirii, pe care le șterse îndată, trecîndu-și peste ele vîrfurile rotunde și delicate ale degetelor micuței sale mîini.

Apoi, cu mișcare de columbă care se înfioară în zăpada penetului ei, își scutură părul ; nemaiținute de nici o spelcă, cosițele se despletiră în spirale moi pe spate și piept, ca niște zambile ; rămase cîteva clipe așa, înainte de a strînge buclele resfirate, pe care le adună apoi într-un singur mănunchi. Minunat era să vezi blondele inele strălucind ca niște țîșniri de aur printre degetele de argint și brațele-i unduitoare precum gîtul de lebădă ce se arcuiau pe deasupra capului pentru a răsuci și prinde cosița. Dacă din întîmplare v-ați îndreptat privirile asupra frumoaselor vase etrusce, cu figurine roșii pe fond negru, ornamentate cu unul dintre subiectele denumite „toaleta grecească“, veți avea cît de cît o idee despre grația Nyssiei în această atitudine care din antichitate și pînă în zilele noastre a prilejuit atîtea teme inspirate pictorilor și sculptorilor de statui.

După ce-și potrivi părul, se așeză pe marginea scăunelului de fildeș și începu să desfacă bentițele coturnilor. Noi, modernii, datorită oribilului nostru sistem de încălțăminte, aproape la fel de absurd ca și cel chinezesc, nu mai știm ce înseamnă un picior. Al Nyssiei era de o rară desăvîrșire, chiar și pentru Grecia sau Asia antică. Degetul mare, ușor îndepărtat, ca la pasăre, celelalte puțin lungi, rînduite cu o fermecătoare simetrie, unghiile bine formate și strălucitoare ca niște agate, gleznele fine și zvelte, călcîiul ușor trandafiriu — totul era perfect. Gamba care se lega de acest picior căpăta, la lumina lămpii, reflexele marmurei lustruite și era de o puritate, de o linie fără cusur.

Gyges, pierdut în contemplare și înțelegînd sminteala lui Candaule, își spunea că ar fi știut să păstreze pentru el asemenea comoară, dacă zeii i-ar fi dăruit-o.

— Ei bine, Nyssia, nu vii să dormi lîngă mine ? o întrebă Candaule, văzînd că regina nu se grăbea defel şi dorind să scurteze pînda lui Gyges.

— Ba da, dragul meu stăpîn, acum termin, îi răspunse Nyssia.

Şi îşi desprinse agrafa care-i prindea peplum-ul pe umăr — doar rochia trebuia să mai cadă. În spatele uşii, Gyges îşi simţea vinele zvîcnindu-i la tîmple ; inima îi bătea atît de tare, încît i se părea că ar putea fi auzită în cameră şi, ca să-i domolească pulsaţiile, îşi apăsă mîna pe piept, iar cînd Nyssia, cu o mişcare de o graţie lentă, îşi desfăcu cingătoarea rochiei, tînărul crezu că o să-i fugă pămîntul de sub picioare.

Iar Nyssia — să fi fost vreo presimţire instinctivă sau poate că epiderma ei, deloc pîngărită de priviri profane, era înzestrată cu o susceptibilitate magnetică atît de vie încît putea simţi raza unui ochi pătimaş, deşi nevăzut ? Nyssia păru să şovăie în a-şi scoate rochia, ultimul meterez al pudorii ei. De două sau trei ori umerii, sînii, braţele goale fremătară nervos, ca atinse de aripa unui fluture noptatec sau ca şi cum buze necuviincioase ar fi cutezat, în beznă, să se apropie de ele.

În sfîrşit, părînd a se hotărî, îşi lepădă rochia, astfel că albul poem al trupului ei divin apăru deodată în toată splendoarea sa, ca statuia unei zeiţe dezbărate de învelişul pînzelor în ziua inaugurării unui templu. Lumina lunecă înfiorată peste formele acelea minunate şi le învălui într-un sărut sfios, profitînd de un prilej foarte rar, din păcate : razele răspîndite prin odaie, nemaivrînd să îmbăieze în lumina lor urne de aur, închizători de giuvaeruri, se adunară, toate, asupra Nyssiei, lăsînd alte lucruri în umbră. Dacă aş fi un grec din vremea lui Pericle, aş putea lăuda în voie aceste frumoase linii şerpuitoare, aceste arcuiri elegante, coapse netede şi sîni care ar putea sluji de tipar costumului zeiţei Hebe ; dar ipocrizia modernă nu ne permite ceea ce i se îngăduie daltei, şi apoi există lucruri care nu se pot scrie decît în marmură.

Candaule surîdea cu un aer de trufaşă satisfacţie. Cu pas grăbit, parcă ruşinată că-i atît de frumoasă, nefiind în fapt decît fiica unui bărbat şi a unei femei, Nyssia se îndreptă spre alcov, cu braţele încrucişate la piept ; dar,

printr-o mişcare neaşteptată, ea se întoarse înainte de a trece în pat alături de regescul soţ şi văzu, prin interstiţiul uşii, flacăra unui ochi scînteietor precum nestemata purpurie din legendele orientale ; căci dacă nu era adevărat că avea iris dublu şi că poseda piatra care se găseşte în capul dragonilor, era totuşi adevărat că ochiul ei verde străpungea bezna ca privirea verde-albăstruie a pisicii şi a tigrului.

Un ţipăt asemănător celui scos de căprioară cînd primeşte în coastă o săgeată, în chiar clipa în care visează tihnit sub frunziş, fu cît pe ce să-i ţîşnească din gîtlej ; totuşi, avu puterea să se stăpînească şi se întinse lîngă Candaule, rece ca un şarpe, cu vineţiul morţii prelins peste obraji şi peste buze ; nici un muşchi nu-i tresări, nici o fibră nu-i fremătă şi, curînd, respiraţia ei înceată şi netulburată trebuia să arate că Morfeu îi distilase peste pleoape sucul macilor lui.

Bănuise şi înţelesese totul !

Capitolul IV

Înnebunit, tremurînd, Gyges se retrăsese urmînd instrucţiunile lui Candaule, iar dacă Nyssia, printr-o întîmplare fatală, nu şi-ar fi întors capul în timp ce se urca în pat şi nu l-ar fi zărit apoi fugind, fără îndoială că nu ar fi ştiut niciodată de jignirea pe care un soţ mai pătimaş decît scrupulos o adusese farmecelor ei.

Tînărul războinic, care cunoştea bine toate cotiturile palatului, găsi uşor o ieşire. Traversă oraşul cu pas împleticit, ca un nebun scăpat de la Anticyre şi, recunoscut de santinela care străjuia lîngă meterez, puse de i se deschise poarta şi ieşi în cîmp. Capul îi ardea, obrajii şi-i simţea aprinşi ca de jarul fierbinţelilor ; dintre buzele sale uscate ţîşnea o răsuflare gîfîitoare. Se culcă pe iarba umedă de lacrimile nopţii, să afle puţină răcoare ; apoi, desluşind în beznă, prin iarba ţepoasă şi brîncuţe, susurul cristalin al unui izvor, se tîrî într-acolo, îşi afundă mîinile şi braţele în limpezimea apei, îşi spălă faţa şi bău cîteva înghiţituri, să-şi astîmpere arşiţa mistuitoare. Cine l-ar fi văzut, în

lumina palidă a stelelor, l-ar fi luat drept un Narcis privindu-şi chipul reflectat de oglinda apei ; dar nu de el, fireşte, era îndrăgostit Gyges.

Scurta apariţie a Nyssiei îl orbise ca tăişul ascuţit al unui fulger ; o vedea plutind în faţa lui într-un vîrtej luminos şi înţelegea că nu va mai putea niciodată să alunge icoana aceasta. Dragostea lui crescuse dintr-odată, înflorise ca plantele acelea care se deschid la un bubuit de tunet. De-acum înainte i-ar fi fost cu neputinţă să-şi mai poată stăpîni patima. Era ca şi cum li s-ar fi spus valurilor împurpurate pe care Poseidon le răscoleşte cu tridentul să stea cuminţi în albia lor de nisip şi să nu spumege izbindu-se de stîncile ţărmului. Gyges nu mai era stăpîn pe sine ; încerca deznădejdea neagră a omului urcat într-un car, care vede că, speriaţi, caii lui nu mai răspund hăţurilor şi că aleargă în galop furios spre o prăpastie căptuşită cu stînci. Sute de gînduri, unele mai năstruşnice decît altele, i se învălmăşeau în minte : învinovăţea destinul, îşi blestema mama că-l născuse şi zeii că nu-l aşezaseră pe un tron, ca să o poată lua de soţie pe fiica satrapului.

O durere cumplită îi muşca inima — era gelos pe rege. Din clipa în care rochia căzuse la picioarele Nyssiei, ca un zbor de albă porumbiţă ce poposeşte în iarbă, i se păruse că ea îi aparţine, se simţea frustrat de către Candaule de un bun al său. Pînă atunci, în visările sale pătimaşe, nu se gîndise şi la soţ ; doar la regină, ca la o pură abstracţie, fără să-şi reprezinte clar toate aceste detalii intime ale vieţii obişnuite conjugale, atît de amar-dureroase pentru cei ce iubesc o femeie aflată în puterea altuia. Acum văzu capul bălai al Nyssiei aplecîndu-se ca o floare lîngă capul brun al lui Candaule, iar gîndul acesta îi aţîţa furia la culme, ca şi cum o singură clipă de gîndire nu ar fi trebuit să-l convingă deplin că lucrurile nu se puteau petrece altfel şi simţea născîndu-i-se în suflet, împotriva stăpînului său, o ură dintre cele mai nedrepte. Faptul că-l lăsase să asiste la dezbrăcarea reginei i se păruse a fi o ironie sîngeroasă, un odios rafinament de cruzime ; dar el uita că regele nu avea cum să ştie de dragostea lui, că nu căutase în el decît pe confidentul de moravuri cam uşoare, cunoscător în ale frumuseţii. Ceea ce ar fi trebuit

să socoată drept o înaltă favoare, avea asupra lui efectul unei injurii de moarte, care îl făcea să mediteze la răzbunare. Şi, la gîndul că a doua zi scena al cărei martor nevăzut şi tăcut fusese avea să se repete negreşit, limba i se lipea de cerul gurii, fruntea i se umplea de sudori reci, iar mîna căuta, tremurîndă, măciulia spadei sale late cu două tăişuri.

Totuşi, mulţumită răcorii nopţii, această bună sfătuitoare, îşi recăpătă puţin calmul şi se întoarse în Sardes, înainte ca ziua să fie chiar zi, pentru a nu-i lăsa pe puţinii locuitori şi sclavi matinali să-i vadă paloarea şi îmbrăcămintea răvăşită. Se duse la postul pe care îl ocupa de obicei la palat, bănuind prea bine că regele se va grăbi să-l cheme şi, oricare ar fi fost sentimentele care îl frămîntau, nu era destul de tare ca să înfrunte mînia regelui şi nu avea cum să evite a-i mai fi totuşi confident, rol care îi inspira mai mult decît groază. Cînd ajunse la palat, se aşeză pe treptele vestibulului cu pereţii acoperiţi de lambriuri din lemn de chiparos, se rezemă de o coloană şi, pretextînd că ar fi obosit după o veghe sub arme, îşi înfăşură capul în mantie şi se prefăcu că doarme, ca să nu mai aibă a răspunde la întrebările celorlalţi oşteni din gardă.

De-a fost cumplită pentru Gyges noaptea, la fel a fost şi pentru Nyssia, căci nici o clipă nu se îndoi că l-ar fi ascuns Candaule. Stăruinţa cu care acesta îi ceruse să nu-şi mai acopere cu atîta severitate un chip făcut de zei întru minunarea oamenilor, ciuda arătată de el cînd ea se împotrivise să apară îmbrăcată după moda greacă la sacrificii şi solemnităţi publice, ironiile de care nu o scutise privitor la ceea ce el numea sălbăticia ei barbară, totul îi dovedea că tînărul Heraclid, nepăsător în ale pudorii, ca un sculptor din Atena sau Corint, voise să primească pe cineva în tainele pe care toţi trebuie să le ignore ; căci nimeni nu ar fi putut avea atîta îndrăzneală încît să întreprindă, fără încuviinţarea lui, astfel de acţiune, pedepsită cu moartea dacă ar fi fost descoperită.

Greu s-au mai scurs pentru ea întunecatele ceasuri ! Cu cîtă nelinişte a aşteptat ca dimineaţa să-şi contopească tentele albăstrii cu licărul galben al lămpii aproape stinse ! I se părea că Apolo nu se va mai urca în carul

său și că o mînă nevăzută ținea în loc nisipul din clepsidră. Noaptea aceasta, la fel de scurtă ca oricare alta, i se păru că are șase luni, ca nopțile cimeriene.

Cît a ținut noaptea, Nyssia a stat neclintită și dreaptă pe marginea patului, de teamă să nu o atingă Candaule. Chiar dacă pînă atunci ea nu nutrise față de fiul lui Myrsus o dragoste prea aprinsă, avea pentru el măcar afecțiunea gravă și senină pe care orice femeie cinstită o are față de bărbatul ei, deși libertatea lui de moravuri, întru totul grecească, îi displăcea deseori, deși avea despre pudoare idei întru totul opuse alor ei ; dar după o asemenea jignire, nu mai simțea pentru el decît ură haină și dispreț de gheață — dezmierdărilor lui le-ar fi preferat moartea. Astfel de ofensă era cu neputință de iertat, căci la barbari și mai ales la perși și la bactrieni era o mare dezonoare să fii văzut fără veșminte — și asta nu numai pentru femei, ci și pentru bărbați.

În sfîrșit Candaule se sculă, iar Nyssia, deșteptîndu-se din somnul ei simulat, ieși în grabă din odaia pe care acum o socotea profanată, ca și cum ar fi slujit nopților orgiace ale unor bacante sau curtezane. Era dornică să nu mai respire aerul acela impur și, pentru a se putea lăsa în voia amărăciunii sale, se grăbi să se refugieze în apartamentul de sus rezervat femeilor ; își chemă sclavele bătînd din palme și ceru să i se toarne pe brațe, pe umeri, pe piept și pe tot corpul ibrice pline cu apă, de parcă prin acest fel de baie purificatoare spera să șteargă pîngărirea adusă de privirile lui Gyges. Ar fi vrut, cumva, să-și smulgă această piele pe care părea să fi lăsat urme raza unui ochi înflăcărat. Luînd din mîinile slujnicelor ștergarele pufoase menite să soarbă și ultimele mărgăritare de apă, se frecă atît de tare încît în locurile acelea se ivi o roșeață ușor purpurie.

— Zadarnic, spuse ea, lăsînd să-i cadă ștergarele și dînd voie slujnicelor să plece, zadarnic mi-aș turna pe mîini toată apa izvoarelor și a fluviilor... Nici Oceanul cu negrele sale hăuri nu m-ar putea purifica. Asemenea pată nu se spală decît cu sînge. O, privirea, privirea aceea s-a încrustat în ființa mea, mă strînge, mă înfășoară și mă arde ca tunica îmbibată de puroi a lui Nessus ; o simt pe sub veșminte, ca o țesătură otrăvită pe care nimic

nu mi-o poate desface de trup. În van îngrămădi-voi pe mine haină peste haină, în van voi alege stofele cele mai puțin străvezii, mantiile cele mai groase... Pe carnea mea voi purta mereu această rochie scîrnavă țesută dintr-o privire adulteră și nerușinată. La ce bun să fi fost crescută în mare însingurare, din clipa în care am părăsit pîntecele mamei mele, la ce bun să fi fost acoperită, precum Isis zeița egipteană, de un văl pe care nimeni nu l-ar fi ridicat cîtuși de puțin fără să plătească cu viața asemenea îndrăzneală, la ce bun să fi stat departe de orice dorință josnică, de orice gînd profan, necunoscută de bărbați, fecioară ca neaua pe care nici vulturul nu și-a putut săpa urma ghearelor, într-atît de sus își ridică creștetul, în văzduhul pur și de gheață, muntele acoperit de ea ? A fost de ajuns capriciul depravat al unui grec-lidian, pentru a mă face să pierd într-o clipă, fără să fiu vinovată, rodul atîtor ani de precauții și rezervă. Inocentă și dezonorată, ascunsă tuturor și cu toate acestea știută de toți... iată soarta pe care mi-a hărăzit-o Candaule !... Cine mă poate încredința că la ora asta Gyges nu pălăvrăgește despre farmecele mele, cu soldații, în pragul palatului ? O, rușine ! O infamie ! Doi bărbați m-au văzut goală și amîndoi se bucură de blînda lumină a soarelui ! Cu ce se deosebește acum Nyssia de cea mai nerușinată hetairă, de curtezana cea mai desfrînată ? Trupul acesta pe care am încercat să-l fac vrednic a fi lăcașul unui suflet curat și nobil slujește acum drept subiect de sporovăială ; se discută despre el ca despre un idol lasciv venit din Sicyone ori Corint — de bine sau de rău : umărul este desăvîrșit, brațul minunat. poate puțin cam subțire, știu și eu ? Tot sîngele din inimă îmi urcă în obraji la asemenea gînd. O, frumusețe, dar nefast al zeilor ! De ce nu sînt femeia unui sărman păstor de capre din munți, cu moravuri curate și simple ! El n-ar fi pus de santinelă, în pragul colibei sale, un alt păstor ca el, spre a-i profana umila fericire ! Formele slăbite, părul neîngrijit, obrazul ofilit de arsura vîntului m-ar fi ferit de o atît de grosolană insultă, iar sluțenia mea cinstită nu ar fi avut pentru ce roși. Cum să mai îndrăznesc, după scena de astă-noapte, să mai trec pe lîngă bărbații aceștia, dreaptă și mîndră sub cutele unei mantii care nu mai are ce ascunde nici

unuia, nici altuia; mă voi prăbuşi moartă de ruşine p caldarîm! Candaule, Candaule, aveam totuşi dreptul l mai mult respect din partea ta, şi nimic în purtarea me nu a putut îndreptăţi asemenea jignire. Am fost oar una dintre acele neveste ale căror braţe se încolăcesc c iederea de gîtul bărbatului şi care seamănă mai mult c sclave cumpărate pe bani pentru plăcerea stăpînului decî cu femei neprihănite şi de obîrşie aleasă? Am cîntat e vreodată, după ospeţe, imnuri amoroase, însoţindu-mă d liră, cu buzele umezite de vin, cu umărul dezgolit, cu capu încununat de trandafiri, îngăduind prin vreo necuviinţ să fiu tratată ca o ibovnică pe care o arăţi tovarăşilor tă întru desfrîu, după petrecere?

În timp ce Nyssia se cufunda astfel în durere, lacrim mari îi izvorau din ochi ca picăturile de ploaie din caliciu de azur al unui lotus după o furtună şi, prelingîndu-i-s pe obrajii palizi, cădeau peste mîinile ei frumoase lăsat în voie, deschise a nepăsare, asemenea unor trandafir scuturaţi pe jumătate, căci creierul nu le mai da nici o poruncă de a se mişca. Nici chiar Niobe, văzînd cum î piere cel de al paisprezecelea copil lovit de săgeţile lu Apolo şi ale Dianei, nu exprima prin atitudinea ei mai mar deznădejde; dar, peste puţin, smulgîndu-se din starea aceasta de prostraţie, se rostogoli pe podea, îşi sfîşie hainele, răspîndi cenuşă pe frumosu-i păr resfirat, îş ară cu unghiile pieptul şi obrajii, în hohote de plîns lăsîndu-se pradă tuturor exceselor durerii orientale, cu o violenţă sporită de faptul că fusese nevoită să-şi stăpînească îndelung indignarea, ruşinea, sentimentul demnităţii rănite şi toate simţămintele care îi învolburau sufletul; căci îi fusese frîntă mîndria de-o viaţă, iar gîndul că nu avea a se mustra de nimic n-o mîngîia. Doar nevinovatul cunoaşte remuşcarea, a spus-o prea bine un poet. Se căia de crima pe care altul o săvîrşise.

Făcu totuşi un efort, porunci să i se aducă un coş cu lîneturi de diferite culori, fusele pline de cîlţi şi, după obiceiul ei, împărţi femeilor de lucru. Dar i se păru că sclavele o priveau mai altfel, că nu-i mai arătau ca înainte un respect temător. Glasul ei nu mai suna cu aceeaşi siguranţă, mersul îi era parcă mai umil, mai furişat; se simţea, lăuntric, decăzută.

Scrupulele îi erau, de bună seamă, exagerate, iar virtutea ei nu avusese a suferi de pe urma smintelii lui Candaule; dar anumite idei, supte odată cu laptele pruncieí, au o putere de neînfrînt, iar pudoarea trupească este împinsă de către popoarele orientale pînă la o exagerare aproape de neînțeles pentru cele occidentale. Cînd la palatul lui Megabaz un bărbat voia să-i vorbească Nyssiei, în limba lor, în bactriană, trebuia să o facă plecîndu-și privirile, iar doi eunuci, cu junghere în mînă, îi stăteau alături, gata să i le înfigă în piept de-ar fi cutezat să ridice capul ca s-o privească pe prințesă, deși fața ei nu era descoperită. Vă dați deci lesne seama ce injurie de moarte trebuia să însemne pentru o femeie, astfel crescută, fapta lui Candaule, faptă pe care o altă femeie ar fi socotit-o doar un act de ușurătate vinovată. De aceea gîndul răzbunării îi răsărise pe loc în minte, dîndu-i îndestulă stăpînire de sine pentru a înăbuși, înainte de a-i ajunge pe buze, strigătul pudorii ofensate, cînd, întorcînd capul, văzuse arzînd în beznă ochiul scînteietor al lui Gyges. I-a trebuit curajul războinicului stînd la pîndă care, lovit de o suliță rătăcită, nu scoate nici un vaet, din teama de a nu-și trăda prezența în spatele adăpostului său de frunziș sau de trestie, astfel încît lasă sîngele să-i zebreze pielea cu lungi dîre roșii. Dacă nu și-ar fi înăbușit primul strigăt, Candaule, prevenit și alarmat, s-ar fi știut păzi, făcînd astfel și mai anevoioasă, dacă nu chiar imposibilă, punerea în aplicare a planurilor ei.

Totuși nu avea încă nici un plan clar, dar era hotărîtă să obțină grea ispășire pentru insulta adusă onoarei sale. Mai întîi se gîndise să-l ucidă ea însăși pe Candaule, în somn, cu spada ce sta atîrnată deasupra patului. Dar i-ar fi fost silă să-și scalde în sînge frumoasele mîini. Și-apoi se temea să nu dea greș, astfel că, oricît ar fi fost de mîniată, șovăia în fața unei acțiuni extreme, prea puțin cuviincioasă pentru o femeie.

Deodată păru să se decidă pentru un anumit plan; o chemă pe Statira, una dintre slujitoarele venite cu ea din Bactra, în care avea mare încredere. Îi vorbi cîteva minute cu glas coborît, la ureche, deși nu mai era nimeni în apartament, ca și cum s-ar fi temut să nu o audă zidurile.

Statira făcu o plecăciune adîncă și se retrase.

Ca toţi cei pîndiţi de o mare primejdie, Candaule înota într-o siguranţă desăvîrşită. Era încredinţat că Gyges se strecurase afară neobservat şi nu se mai gîndea decît la fericirea de a vorbi cu el despre farmecele fără asemănare ale soţiei sale.

Drept pentru care porunci să fie chemat, ducîndu-se apoi cu el în curtea Heraclizilor.

— Ei bine, Gyges, îi spuse el surîzător, adevărat este că nu te-am minţit cînd te-am încredinţat că nu vei regreta şederea ta de cîteva ceasuri în spatele preafericitei uşi ? Am avut dreptate ? Cunoşti femeie mai frumoasă ca regina ? Dacă ştii vreuna care s-o întreacă, spune-mi cinstit şi du-i din parte-mi acest şirag de mărgăritare, emblemă a puterii.

— Stăpîne, răspunse Gyges cu glas tremurat de emoţie, nici o făptură omenească nu-i vrednică să fie asemuită cu Nyssia ; nu şiragul de perle al reginelor s-ar cuveni frunţii ei, ci coroana siderală a nemuritoarelor.

— Ştiam eu că, pînă la urmă, gheaţa ta o să se topească la razele acestui soare ! Îmi înţelegi acum patima, nebunia, dorinţele mele smintite. Nu-i aşa, Gyges, că inima unui bărbat nu-i destul de largă să poată cuprinde asemenea iubire ? Trebuie să se reverse, să se destăinuie.

O roşeaţă puternică urcă în obrajii lui Gyges, care înţelegea acum prea bine admiraţia lui Candaule.

Regele i-o observă şi spuse, în parte rîzînd, în parte sever :

— Sărmane prieten, nu face cumva prostia să te îndrăgosteşti de Nyssia, ar fi timp pierdut ; ceea ce ţi-am arătat este o statuie, nu o femeie. Ţi-am îngăduit să citeşti cîteva strofe dintr-un poem frumos, al cărui manuscris doar mie îmi aparţine, ca să-ţi cer părerea, atîta tot.

— Nu trebuie să-mi reamintiţi nimicnicia, stăpîne. Uneori pînă şi cel mai din urmă sclav are, în somn, cîte o vedenie strălucitoare şi fermecătoare, cu forme desăvîrşite, carnaţie sidefie şi păr minunat. Eu am visat... cu ochii deschişi ; sînteţi zeul care mi-a trimis acest vis.

— Acum, reluă regele, nu am, cred, nevoie să-ţi reamintesc că trebuie să păstrezi tăcerea : dacă nu-ţi pecetluieşti gura, ai putea afla pe propria-ţi piele că Nyssia nu-i tot atît de bună pe cît e de frumoasă.

Regele schiţă, pentru confidentul său, un semn de despărţire şi se retrase, pentru a se duce să vadă un pat antic, sculptat de Ikmalius, meşter vestit, care-i fusese propus spre cumpărare. Abia plecase Candaule, că o femeie înfăşurată într-o mantie lungă, în aşa fel încît nu i se vedea decît un ochi, după obiceiul barbar, ieşi din umbra unei coloane în spatele căreia stătuse ascunsă cît timp regele şi favoritul său vorbiseră, păşi drept spre Gyges, îi puse un deget pe umăr şi-i făcu semn să o urmeze.

Capitolul V

Statira, urmată de Gyges, ajunse în faţa unei uşiţe, dădu ivărul la o parte, trăgînd de un inel de argint legat de o cureluşă de piele şi începu să urce o scară cu trepte cam pieptişe, croită în grosimea zidului. La capătul scării se afla o a doua uşă, pe care o deschise cu o cheie făcută din alamă şi fildeş. De îndată ce Gyges intră, ea se făcu nevăzută, fără să-i explice în vreun fel ce anume se pretindea de la el.

Curiozitatea lui Gyges nu era lipsită de nelinişte ; nu înţelegea prea bine ce putea să însemne mesajul acesta misterios. I se păruse a recunoaşte oarecum în tăcuta Iris pe una dintre femeile Nyssiei, iar drumul pe care ea îl condusese era cel al apartamentelor reginei. Se întreba cu groază dacă fusese cumva zărit în ascunzişul său ori trădat de Candaule, căci amîndouă presupunerile erau posibile.

La gîndul că Nyssia ar putea şti totul, sudori fierbinţi şi de gheaţă îi năpădiseră faţa ; încercă să fugă, dar Statira închisese uşa, astfel că orice putinţă de retragere îi era curmată ; făcu aşadar cîţiva paşi prin camera întunecată de draperiile groase de purpură şi se pomeni faţă în faţă cu Nyssia. Avu impresia că vede venind spre el o statuie, într-atît era de palidă. Culorile vieţii îi părăsiseră obrajii, doar o slabă nuanţă trandafirie îi înviora buzele ; pe tîmplele ei fine, cîteva abia vizibile vinişoare îşi împleteau reţeaua azurie ; lacrimile îi îndureraseră pleoapele şi lăsaseră urme lucitoare în puful obrajilor ; licărul de crisopraz al ochilor îşi pierduse din intensitate. Dar astfel era

şi mai frumoasă, şi mai înduioşătoare. Durerea dăduse un suflet frumuseţii ei marmoreene.

Rochia, în neorînduială, slab prinsă pe umăr, lăsa să i se vadă braţele goale, pieptul şi începutul sînilor de un alb mort. Asemenea unui războinic biruit în prima luptă, pudoarea ei se dăduse învinsă. La ce i-ar mai fi slujit veşmintele care ascund formele, mantiile cu cutele bine strînse ? Gyges o ştia acum, nu-i aşa ? Ce rost mai are să aperi ceva pierdut ?

Se duse drept spre Gyges şi, aţintindu-l cu o privire autoritară, luminoasă şi poruncitoare, îi spuse cu glas hotărît şi sacadat :

— Nu minţi, nu căuta tertipuri zadarnice ; asumă-ţi măcar demnitatea şi curajul crimei ; ştiu tot, am văzut tot ! Nici un cuvînt de iertare, nu l-aş asculta. Candaule însuşi te-a ascuns după uşă. Nu aşa s-au petrecut lucrurile ? Şi acum crezi că totul s-a terminat cu bine ! Din nefericire nu sînt o grecoaică, prea-uşoară pradă a fanteziei artiştilor şi împătimiţilor. Nyssia nu vrea să fie jucăria nimănui. Acum există doi bărbaţi dintre care unul este de prisos pe pămînt ; trebuie să dispară ! De nu moare el, nu pot trăi eu. Tu... sau Candaule. Îţi dau dreptul să alegi. Ucide-l, răzbună-mă şi cucereşte, prin omorul acesta, şi mîna mea, şi tronul Lidiei, ori dacă nu, fie ca o moarte imediată să te împiedice să mai priveşti, printr-o bună-voinţă laşă, ceea ce nu ţi se cuvine a privi ! Cel care a poruncit este mai vinovat decît cel care doar s-a supus. Şi-apoi, dacă devii soţul meu, nimeni nu mă va mai fi văzut fără a avea acest drept. Dar hotărăşte-te pe loc, căci doi dintre cei patru ochi în care goliciunea mea s-a oglindit trebuie să se stingă înainte de căderea nopţii.

Alternativa aceasta ciudată, propusă cu un sînge rece cumplit, cu o hotărîre de nestrămutat, îl surprinse atît de tare pe Gyges, care se aştepta la dojeni, la ameninţări, la o scenă violentă, încît rămase cîteva minute fără culoare şi fără glas, livid ca o umbră pe ţărmurile negrelor fluvii ale infernului.

— Să-mi moi eu sîngele în sîngele stăpînului meu ! Chiar tu, regină, îmi ceri asemenea nelegiuire ? Îţi înţeleg mînia, o găsesc întemeiată, şi nu de mine a depins ca sacrilegiul acesta să aibă loc ; dar ştii bine, regii sînt

puternici, coboară dintr-un neam divin. Destinele noastre se află pe genunchii lor auguşti şi nu noi, nişte bieţi muritori, putem şovăi la poruncile date. Voinţa lor ne răstoarnă împotrivirile, aşa cum un torent smulge digul. În numele picioarelor pe care ţi le sărut, a rochiei pe care o ating implorînd, fii clementă! Uită injuria aceasta, de nimeni ştiută şi care va rămîne pe veci îngropată în umbră şi tăcere! Candaule te iubeşte, te admiră, iar greşeala lui din prea multă iubire izvorăşte.

— Dacă ai vorbi unui sfinx de granit, în asprele nisipuri ale Egiptului, mai mulţi sorţi de izbîndă ai avea să-l înduplеci. Chiar dacă înaripatele-ţi vorbe ţi-ar ieşi neîntrerupt din gură, cît ar ţine o întreagă olimpiadă, tot nu mi-ai putea schimba hotărîrea. O inimă de aramă sălăşluieşte în pieptul meu de marmură... Ucide sau mori! Cînd raza soarelui, prefirată prin perdele, va fi atins piciorul acestei mese, alegerea să-ţi fie făcută... Aştept.

Şi Nyssia îşi încrucişă braţele la piept, într-o atitudine plină de o măreţie întunecată.

Aşa cum se afla, în picioare, neclintită şi palidă, cu privirea fixă, încruntînd din sprîncene, cu părul vîlvoi, cu piciorul apăsînd puternic lespedea, semăna cu Nemesis coborîtă de pe grifonul ei şi pîndind ceasul în care va să lovească un vinovat.

— Negrele adîncuri ale Hadesului nu sînt de nimeni vizitate cu plăcere, îi răspunse Gyges. Este plăcut să te bucuri de lumina curată a zilei, şi chiar eroii ce locuiesc în insulele Fortunate [1] s-ar întoarce cu plăcere în patria lor. În fiecare dintre noi există instinctul de conservare şi, de vreme ce tot trebuie să curgă sînge, atunci mai bine să fie din vinele celuilalt decît dintr-ale mele.

Acestor sentimente mărturisite de Gyges, cu sinceritatea caracteristică celor din antichitate, li se alăturau altele mai nobile de care nu vorbea: era îndrăgostit nebuneşte de Nyssia şi gelos pe Candaule. Aşadar, nu numai frica de moarte îl făcea să primească treaba cea sîngeroasă. Gîndul de a-l lăsa pe Candaule liber stăpîn al Nyssiei îi era de neîndurat; îl cuprinsese ameţeala fatalităţii. Printr-un şir de împrejurări stranii şi cumplite se vedea tîrît spre

[1] Veche denumire a insulelor Canare.

împlinirea viselor sale ; un val puternic îl purta fără voia sa ; Nyssia însăși îi întindea mîna spre a-l face să urce treptele tronului regesc. Toate acestea îl făcură să uite că, totuși, Candaule era stăpînul și binefăcătorul său ; căci nimeni nu poate scăpa de soarta sa, iar nevoia pășește ținînd într-o mînă cuie, în cealaltă un bici, pentru a te opri sau a te împinge mai departe.

— Bine, răspunse Nyssia, iată cum vei trece la fapte! Și scoase din sîn un pumnal bactrian, cu mîner de jad și împodobit cu cercuri de aur alb. Lama aceasta nu-i de aramă, ci dintr-un fier ce se lucrează greu, călit în foc și apă. Nici Hefaistos nu ar putea face alta mai ascuțită și mai tăioasă. Poate străpunge, ca pe o foaie de papirus subțire, platoșele de metal și scuturile acoperite cu piele de dragon. Momentul, continuă ea cu același sînge rece, va fi cel al somnului. Să adoarmă și să nu se mai trezească !

Complicele ei Gyges o asculta uluit, căci nu se aștepta să vadă atîta hotărîre din partea unei femei care nu voia să-și ridice nici vălul.

— Locul capcanei va fi însăși colțul în care nemernicul te ascunsese pentru a mă expune privirilor tale. Odată cu înserarea, voi trage canatul ușii peste tine, mă voi dezbrăca, mă voi culca și, cînd va fi adormit, îți voi face semn. Dar, mai cu seamă, nici o șovăială, iar mîna să nu-ți tremure cînd va veni clipa ! Acum, de teamă să nu te răzgîndești, vreau să fiu sigură de persoana ta pînă la ora fatală ; ai putea încerca să fugi, să-ți vestești stăpînul... nu spera !

Nyssia fluieră într-un anumit fel și, pe dată, apărură de după un covor înflorat de Persia patru monștri arămii, înveșmîntați în rochii cu dungi în diagonală, din care se vedeau ieșind brațe mușchiuloase și noduroase ca trunchiul de stejar ; buzele groase, umflate, inelele de aur care le străpungeau nările, dinții ascuțiți ca ai lupilor, expresia de supunere nătîngă a fețelor îi făceau hidoși.

Regina rosti cîteva cuvinte într-o limbă necunoscută lui Gyges — în bactriană probabil — iar cei patru sclavi se năpustiră asupra tînărului, îl înșfăcară și îl duseră cu ei, precum o doică un prunc în poala rochiei.

Care erau, totuși, adevăratele gînduri ale Nyssiei ? Să fi luat cu adevărat seama la Gyges, cînd îl întîlnise

lîngă Bactra și să fi păstrat imaginea tînărului căpitan într-unul din ungherele tainice ale sufletului în care și cele mai cinstite femei au ceva de ascuns ? Oare dorința de a-și răzbuna pudoarea era ațîțată de o altă dorință nemărturisită și oare, dacă Gyges nu ar fi fost cel mai chipeș tînăr din Asia, ar mai fi dovedit ea atîta înverșunare în a-l pedepsi pe Candaule fiindcă i-a batjocorit sfînta căsătorie ? Întrebare delicată, mai cu seamă după aproape trei mii de ani și, cu toate că l-am consultat pe Herodot, pe Efestion, pe Platon, pe Dositei, pe Archiloc din Paros, pe Hesichius din Milet, pe Ptolomeu, pe Euphotion și pe toți care au vorbit fie mult, fie puțin despre Nyssia, despre Candaule și despre Gyges, nu am putut ajunge la un rezultat sigur. A găsi după atîtea secole, sub ruinele atîtor imperii prăbușite, sub cenușa popoarelor dispărute o nuanță atît de trecătoare este un lucru tare greu, ca să nu spunem cu neputință.

Oricum, hotărîrea Nyssiei era fără de întoarcere ; omorul acesta i se părea a fi o datorie sacră. La popoarele barbare, orice bărbat care a surprins o femeie goală este trimis la moarte. Regina se socotea în drepturile ei ; numai că, întrucît injuria fusese secretă, își făcea dreptate cum putea. Complicele pasiv devenea călăul celuilalt, iar pedeapsa țîșnea din crima însăși. Mîna pedepsea capul.

Monștrii cu chip măsliniu îl închiseră pe Gyges într-un ungher întunecos al palatului, de unde i-ar fi fost imposibil să scape și de unde strigătele sale nu s-ar fi putut auzi.

Își petrecu restul zilei într-o neliniște cumplită, învinuind orele că nu-s bine măsurate și că merg prea repede. Crima pe care avea să o săvîrșească — deși el nu-i era decît instrument, deși ceda unei porniri de neînfrînt — i se înfățișa cugetului în cele mai sumbre culori. Dacă lovitura avea să fie zădărnicită de vreo împrejurare ce nu putea fi prevăzută de nimeni, dacă poporul din Sardes avea să se răzvrătească și să răzbune moartea regelui său ? Iată gîndurile pline de miez, deși inutile, pe care și le făcea Gyges, așteptînd să fie scos din temniță spre a fi condus în locul de unde nu trebuia să iasă decît pentru a-și lovi stăpînul.

În sfîrşit noaptea îşi desfăşură pe cer rochia înstelată, iar întunericul învălui oraşul şi palatul. Se auzi un pas uşor, o femeie acoperită de un văl intră în cameră, îl luă pe Gyges de mînă şi îl conduse prin coridoarele întunecoase şi cu multe ocoluri ale edificiului regal, cu aceeaşi siguranţă pe care ar fi avut-o dacă înaintea ei ar fi păşit un sclav cu lampă sau torţe.

Mîna care o ţinea pe a lui Gyges era rece, plăcută şi mică ; totuşi, degetele acestea flexibile îl strîngeau pînă la durere, cum ar fi făcut-o degetele de bronz ale unei statui însufleţite printr-o minune ; în presiunea aceasta mereu aceeaşi, asemănătoare cu un cleşte, căreia nici o şovăială pornită din minte sau inimă nu-i aducea vreo schimbare, se exprima rigiditatea unei voinţe neînduplecate. Învins, subjugat, copleşit, Gyges ceda acestei tîrîri imperioase, ca şi cum ar fi fost tras de braţul puternic al fatalităţii.

Nu astfel ar fi dorit, din păcate, să atingă pentru prima oară această frumoasă mînă regească, mînă care-i întindea pumnalul şi îl conducea spre crimă, căci Nyssia însăşi era cea care venise să-l ia pe Gyges spre a-l duce la locul capcanei.

Pe drumul dintre temniţă şi camera nupţială sinistrul cuplu nu schimbă nici un cuvînt.

Regina deznodă curelele, ridică stinghia uşii, aşezîndu-l pe Gyges în spatele canatului, aşa cum făcuse Candaule în ajun. Repetarea aceasta a aceloraşi acte, dar cu o intenţie atît de diferită, căpăta un caracter lugubru şi fatal. De data aceasta răzbunarea îşi punea piciorul pe fiecare urmă a insultei ; pedeapsa şi crima treceau pe acelaşi drum. Ieri fusese rîndul lui Candaule, astăzi al Nyssiei, iar Gyges, complice al insultei, devenise şi cel al ispăşirii. Îl slujise pe rege pentru a dezonora regina, o slujea pe regină pentru a-l ucide pe rege, în egală măsură primejduit de viciile unuia şi de virtuţile celeilalte.

Fiica lui Megabaz părea să încerce o bucurie sălbatecă, o plăcere feroce în a folosi exact metodele alese de regele lidian şi în a trece în serviciul omorului precauţiile luate pentru voluptoasa fantezie.

— O să mă vezi şi în seara asta scoţîndu-mi veşmintele care-i displăceau atît de mult lui Candaule. Spectacolul te plictiseşte, cred, spuse regina cu un accent de ironie amară, stînd în pragul camerei ; pînă la urmă mă vei găsi urîtă. Şi un rîs sardonic, nefiresc, crispă o clipă gura ei palidă ; apoi, reluîndu-şi expresia de nepăsare şi severitate, adăugă : Să nu-ţi închipui că ai să te poţi strecura afară, ca rîndul trecut ; ştii că am o vedere pătrunzătoare. La cea mai mică mişcare din partea ta, îl trezesc pe Candaule şi înţelegi că nu ţi-ar fi deloc uşor să explici ce cauţi în apartamentul regelui, în spatele unei uşi, cu un pumnal în mînă. Dealtfel, sclavii mei bactrieni, negrăitorii mei arămii, care te-au ferecat mai înainte, păzesc ieşirile din palat, cu porunca de a te ucide dacă ai încerca să ieşi. Prin urmare, să nu te oprească zadarnice scrupule de fidelitate. Gîndeşte-te că te voi face rege peste Sardes şi că... te voi iubi de mă vei răzbuna. Sîngele lui Candaule îţi va fi mantia de purpură, iar moartea lui îţi va face un loc în patul acesta.

Sclavii veniră, potrivit obiceiului, să schimbe jarul trepiedelor, să împrospăteze uleiul din lămpi, să aştearnă pe patul regesc covoare şi piei de animale, iar Nyssia se grăbi să intre în cameră, de cum le auzi paşii răsunînd în depărtare.

După cîtva timp, Candaule sosi foarte vesel ; cumpărase patul de la Ikmalius şi îşi propunea să înlocuiască astfel patul în stil oriental care, zicea el, nu-i plăcuse niciodată prea mult. Păru mulţumit că o şi găsea pe Nyssia în odaia conjugală.

— Gherghelul, fusele şi acele nu mai au astăzi pentru tine aceeaşi putere de atracţie ca altădată ? Într-adevăr, e o treabă monotonă să treci la nesfîrşit o aţă printre alte aţe şi mă uimeşte plăcerea pe care o ai, îndeobşte, pentru asta. La drept vorbind, mă temeam ca nu cumva, într-o bună zi, văzîndu-te atît de pricepută, Palas Atena să-ţi rupă naveta pe cap, înciudată, aşa cum a făcut cu sărmana Aracneea.

— În seara asta m-am simţit cam obosită, stăpîne, şi am coborît din apartamentele de sus mai devreme ca de obicei. Nu ţi-ar plăcea să bei, înainte de culcare, o cupă de vin negru de Samos amestecat cu miere de Hymet ? Şi

turnă dintr-o urnă de aur, într-o cupă din același metal, băutura cu întunecate culori, în care storsese adormitoarele sucuri ale nepenthesului.

Candaule luă cupa de toarte și bău vinul pînă la ultima picătură ; dar tînărul Heraclid avea cap zdravăn, astfel că, stînd într-un cot între pernele culcușului, o privea pe Nyssia cum se dezbracă, fără ca pulberea somnului să-i înglodeze încă ochii.

Ca și în ajun, Nyssia își desfăcu părul, lăsînd să i se reverse peste umeri bogatele valuri blonde. Din ascunzătoarea sa, Gyges avu impresia că buclele căpătau culori sîngerii, că reflexe de flacără și sînge le aprindeau, că se prelungeau în unduiri viperiene, asemenea părului Gorgonelor și Meduzelor.

Treaba aceasta simplă și grațioasă împrumuta, de la lucrurile cumplite ce aveau să se petreacă, o trăsătură înspăimîntătoare și fatală, care îl făcea pe ucigașul ascuns să se înfioare de groază.

Nyssia își scoase apoi brățările ; dar mîinile, devenite mai rigide din pricina contracțiilor nervoase, îi slujeau prost nerăbdarea. Rupse firul unei brățări din bobițe de chihlimbar încrustate cu aur, care se rostogoliră cu zgomot pe podea și îl făcură pe Candaule să-și deschidă iar pleoapele care i se lăsaseră.

Fiecare dintre bobițele acestea pătrundea în sufletul lui Gyges ca o picătură de plumb topit ce cade în apă.

După ce-și desfăcu și coturnii, regina își aruncă primul văl pe jilțul de fildeș. Astfel pus, vălul acesta îi făcu lui Gyges impresia uneia dintre acele pînze cu falduri sinistre în care sînt înfășurați morții pentru a fi duși la rug. Totul în camera aceasta, care în ajun i se păruse atît de veselă și de minunată, îi apărea acum livid ori întunecat și amenințător. Statuile de bazalt își roteau ochii și rînjeau hidos. Lampa sfîrîia și lumina i se despletea în raze roșii, sîngerii, precum coama unei comete ; în colțurile slab luminate se schițau vag monstruoase forme de stafii, de strigoi. Mantiile agățate în cuiele de lemn se însuflețeau pe perete, căpătînd o falsă viață și aparențe omenești, iar cînd Nyssia, părăsindu-și ultimul văl, înaintă spre pat, albă și goală ca o umbră, el crezu că Moartea rupsese legăturile de diamant cu care Heracles o înlănțuise cîndva la porțile infer-

nului, cînd îl eliberase pe Alceste, şi că venea să-l ia chiar ea pe Candaule.

Biruit de puterea sucurilor de nepenthes, regele adormise. Nyssia îi făcu semn lui Gyges să iasă din ascunzătoare şi, punîndu-şi degetul pe pieptul victimei, aţinti asupra complicelui o privire atît de umedă, atît de vie şi tînjitoare, atît de bogată în făgăduieli ameţitoare, încît Gyges, tulburat de patimă peste măsură, fascinat, se năpusti din ascunziş asemenea unui tigru de pe vîrful stîncii unde s-a ghemuit la pîndă, străbătu dintr-un salt încăperea şi înfipse pînă-n plăsele pumnalul bactrian în inima descendentului lui Hercule. Pudoarea Nyssiei aflase răzbunare, iar visul lui Gyges împlinire.

Astfel se încheia dinastia Heraclizilor, după ce fiinţase cinci sute de ani şi începea cea a Mermnazilor prin Gyges, fiul lui Dascylus. Indignaţi de moartea lui Candaule, sardienii schiţară o mişcare de revoltă ; dar întrucît oracolul din Delfi se declarase de partea lui Gyges, care îi trimisese numeroase vase de argint şi şase cratere de aur cîntărind treizeci de talanţi, noul rege se menţinu mult pe tronul Lidiei, stăpîni ani îndelungaţi, trăi fericit şi nu-şi arătă nimănui soţia, ştiind prea bine cît l-ar putea costa.

ÁRRIA MARCELLA

Trei tineri, trei prieteni, care călătoriseră împreună în Italia, vizitau anul trecut muzeul Studi, la Neapole, unde au fost strînse la un loc diferite obiecte antice dezgropate cu prilejul săpăturilor de la Pompei și Herculanum.

Se răspîndiseră prin săli și priveau, după voia fiecăruia, la mozaicurile, bronzurile, frescele desprinse de pe pereții orașului mort, iar cînd unuia dintre ei i se părea că a văzut ceva deosebit îi chema pe ceilalți cu strigăte de bucurie, spre scandalizarea englezilor taciturni și a burghezilor gravi, ocupați cu răsfoirea catalogului.

Dar cel mai tînăr dintre ei, oprit în fața unei vitrine, părea să nu audă exclamațiile camarazilor săi, într-atît îi era de profundă contemplarea. Ceea ce examina el cu atît de mare atenție era o bucată de cenușă pietrificată, închipuind o amprentă scobită : s-ar fi zis că este un fragment din tiparul unei statui, spart la turnare ; ochiul expert al unui artist ar fi recunoscut ușor, în fragmentul acesta, cupa unui sîn admirabil și al unei părți de trunchi, de un stil tot atît de pur ca cel al unei statui grecești. Se știe — chiar și cel mai modest ghid pentru călători o spune — că lava, răcită în jurul trupului unei femei, i-a păstrat fermecătorul contur. Mulțumită capriciului erupției care a distrus patru orașe, această nobilă formă, căzută în uitare de aproape două mii de ani, a ajuns să existe pînă în zilele noastre ; rotunjimea unui sîn a străbătut secole, în timp ce atîtea imperii dispărute nu au lăsat nici o urmă ! O amprentă a frumuseții care, așezată de hazard pe o piatră vulcanică, nu s-a șters.

Văzîndu-l că nu se poate smulge din contemplare, cei doi prieteni ai lui Octavien veniră spre el, iar Max, atingîndu-i umărul, îl făcu să tresară ca cineva surprins asu-

pra unei taine. Era limpede că Octavien nu-i auzise venind — nici pe Max, nici pe Fabio.

— Haide, Octavien, nu mai zăbovi aşa, ore întregi, la fiecare vitrină, o să pierdem trenul şi n-o să mai vedem azi Pompeiul.

— La ce se uită amicul ? adăugă Fabio, care se apropiase. Aaa, la amprenta găsită în casa lui Arrius Diomedes. Şi aruncă asupra lui Octavien o privire scurtă, ciudată.

Octavien roşi uşor, îl luă de braţ pe Max şi vizita la muzeu se încheie fără alt incident. După ce ieşiră din Studi, cei trei prieteni urcară într-un *corricolo*, ca să ajungă la gară. Trăsura aceasta cu roţi mari, roşii, cu strapontina constelată de cuie din alamă, cu cal slab dar focos, înhămat ca un catîr spaniol, alergînd în galop pe dalele mari de lavă, este mult prea cunoscută ca să mai fie necesară, aici, o descriere a ei ; şi-apoi, nu impresii de călătorie despre oraşul Neapole scriem, ci istorioara simplă a unei întîmplări bizare şi greu de crezut, deşi adevărată.

Calea ferată care duce la Pompei tiveşte aproape neîntrerupt marea, ale cărei lungi volute de spumă se rostogolesc peste un nisip negricios, asemănător cu cărbunele cernut. Ţărmul acesta este format, într-adevăr, din scurgeri de lavă şi cenuşă vulcanică şi produce, prin culoarea sa închisă, un contrast limpede cu siniliul cerului şi al apei ; în atîta strălucire, pămîntul singur poate reţine umbra.

Satele pe care le traversezi sau pe lîngă care treci — Portici, devenit celebru datorită operei domnului Auber [1], apoi Resina, Torre del Greco, Torre dell Annunziata, ale cărui case cu arcade şi acoperişuri în terase le poţi zări în trecere, au — în pofida soarelui puternic şi a varului meridional — ceva plutonian şi feruginos ca Manchester-ul sau Birmingham-ul ; colbul este negru, o funingine nepalpabilă se agaţă de toate, simţi că marea făurărie a Vezuviului gîfîie şi fumegă la doi paşi.

Cei trei prieteni coborîră la Pompei, rîzînd între ei de amestecul antic-modern, pe care cuvintele *Staţia Pompei*

[1] *Auber Esprit* (1782—1871), compozitor francez, autor a numeroase opere şi operete, printre care *Muta din Portici.*

îl trezesc, firesc, în minte. Un oraş greco-roman şi un debarcader de *railway*[1] !

Traversară cîmpul plantat cu bumbac, deasupra căruia pluteau cîţiva pufuşori albi, care desparte calea ferată de oraşul dezgropat şi luară un ghid la hanul clădit în afara vechilor metereze sau, vorbind mai exact, un ghid îi luă pe ei. Calamitate greu de ocolit în Italia.

Era una din zilele acelea minunate, atît de obişnuite la Neapole, în care, prin strălucirea soarelui şi transparenţa văzduhului, obiectele capătă culori care în nord par de basm, aparţinînd mai degrabă visului decît realităţii. Oricine a văzut o dată lumina aceasta de aur şi azur, duce cu sine, în desimea ceţurilor de-acasă, o nostalgie de netămăduit.

Oraşul renăscut, scuturîndu-se în parte de linţoliul său încenuşat, dezvăluia mii de amănunte într-o lumină orbitoare. Vezuviul îşi contura în depărtare conul striat de lave albastre, trandafirii, violete, arămite de soare. O ceaţă uşoară, aproape imperceptibilă în lumină, îmbrobodea creştetul ciupit al muntelui ; la prima vedere l-ai fi putut lua drept unul dintre norii aceia care, chiar pe vremea cea mai senină, estompează fruntea vîrfurilor înalte. Dacă priveai mai îndeaproape, vedeai fire subţiri de vapori albi ieşind din creasta muntelui ca din găurile unei casolete, spre a se contopi apoi într-un abur uşor. Vulcanul, blajin în ziua aceea, îşi fuma foarte liniştit pipa şi, de n-ar fi fost exemplul Pompeiului îngropat la picioarele sale, nimeni nu l-ar fi crezut mai feroce decît colina Montmartre ; de partea cealaltă, dealuri frumoase, cu linii voluptos ondulate precum coapsele unei femei, închideau orizontul ; iar mai departe marea, care odinioară aducea la picioarele meterezelor bireme şi trireme[2], trăgea neabătuta ei linie de sineală.

Înfăţişarea Pompeiului este dintre cele mai surprinzătoare ; saltul acesta brusc cu nouăsprezece secole în urmă uimeşte pînă şi firile cele mai prozaice şi mai puţin receptive — doi paşi te conduc de la viaţa antică la cea modernă şi de la creştinism la păgînism ; de aceea, cînd cei trei

[1] Cale ferată (engl.).
[2] Galere cu cîte două şi trei rînduri de rame.

prieteni văzură străzile acelea, în care formele unei existenţe dispărute s-au păstrat intacte, ei încercară, oricît de mult i-ar fi pregătit cărţile şi desenele, un sentiment pe cît de ciudat, pe atît de profund. Octavien mai cu seamă părea uluit şi îl urma pe ghid păşind ca un somnambul, fără să mai asculte denumirile monotone şi învăţate pe de rost, pe care acest om fără căpătîi le debita ca pe o lecţie.

Privea năucit la făgaşele carelor săpate în pavajul ciclopic al străzilor, făgaşe care par să dateze de ieri, într-atît le este de proaspătă urma ; privea inscripţiile acelea în litere roşii, trase cu pensulă cursivă pe pereţi ; afişe de spectacol, cereri de închiriere, formule votive, firme, anunţuri de tot soiul, curioase — cum ar fi, peste două mii de ani, pentru necunoscutele popoare ale viitorului, o bucată de zid parizian regăsit cu afişele şi pancartele sale ; casele cu acoperişuri năruite, lăsînd să se vadă, dintr-o privire, toate tainele interiorului, toate detaliile vieţii zilnice neglijate de istorici, dispărute odată cu civilizaţiile, fîntînile abia secate, acel forum surprins de catastrofă în toiul unei reparaţii şi ale cărui coloane, arhitrave, gata tăiate, gata sculptate aşteaptă, în puritatea lor lineară, să fie aşezate la locul lor, templele acelea închinate unor zei trecuţi în mitologie şi care pe atunci nu aveau nici un ateu, prăvălioarele din care nu lipseşte decît negustorul, cîrciumile în care se mai poate vedea pata circulară lăsată de cănile băutorilor, cazarma cu coloane vopsite în gălbui şi miniu, scrijelite de soldaţi cu caricaturi de-ale combatanţilor, şi acele duble teatre de dramă şi cînt juxtapuse, care şi-ar putea relua reprezentaţiile dacă, potrivit amarei reflecţii a lui Hamlet, trupa preschimbată în argilă nu ar avea de cetluit cepul vreunui butoi de bere sau de astupat o crăpătură de zid, ca ţărîna lui Alexandru şi Cezar.

Fabio păşi pe scena teatrului tragic, în timp ce Octavien şi Max urcară pînă sus la ultimele gradene[1] ; acolo, Fabio începu să recite, gesticulînd, frînturi de poezie ce-i veneau în minte, spre marea spaimă a şopîrlelor care se

[1] Graden — fiecare dintre treptele unui amfiteatru sau stadion pe care sînt aşezate băncile sau scaunele.

răspîndeau, cu coada fremătîndă, adăpostindu-se în crăpăturile de la temelia zidurilor în ruină ; și, cu toate că vasele de aramă sau lut destinate a repercuta sunetele nu mai existau, glasul său nu se dovedi mai puțin plin și vibrant.

Ghidul îi conduse apoi, străbătînd culturile care acoperă părțile din Pompeiul încă îngropat, pînă la amfiteatrul situat la cealaltă extremitate a orașului. Pășiră pe sub arborii ale căror rădăcini se afundă în acoperișurile edificiilor îngropate, dezbinînd țiglele, despicînd plafoanele, dislocînd coloanele, și trecură peste ogoarele unde legume oarecare rodesc peste minuni ale artei — imagini materiale ale uitării pe care timpul o așterne peste lucrurile cele mai frumoase.

Amfiteatrul nu-i surprinse. Îl văzuseră pe cel din Verona, mai vast și la fel de bine conservat și cunoșteau dispunerea acestor arene antice, le erau tot atît de familiare ca locurile rezervate taurilor în Spania, cu care se asemănau mult, mai puțin soliditatea construcției și frumusețea materialelor.

Făcură așadar cale întoarsă, o tăiară drept prin strada Norocului, ascultîndu-l distrați pe ghid care, trecînd pe lîngă fiecare casă, o pomenea cu numele ce-i fusese dat la descoperirea ei, potrivit cîte unei caracteristici : casa Taurului de bronz, casa Faunului, casa Vaporului, templul Norocului, casa lui Meleagre, taverna Norocului, colț cu strada Consulară, Academia de Muzică, Cuptorul banal, Farmacia, dugheana Chirurgului, Vama, lăcașul Vestalelor, hanul lui Albinus, Termopile și așa mai departe, pînă la poarta ce duce spre Calea Mormintelor.

Poarta aceasta din cărămizi, acoperită de statui și ale cărei ornamente au dispărut, oferă în arcada ei interioară două șanțuri adînci menite a înlesni lunecarea unui gard mobil de fier, asemenea sistemului unui donjon din evul mediu, sistem de apărare socotit specific acestuia.

— Cine ar fi bănuit, spuse Max prietenilor săi, că Pompei, orașul acesta greco-latin, poseda o închidere atît de gotic-romantică ? Vă puteți închipui un cavaler roman care, întîrziind, sună din corn, în fața acestei porți, pentru

a i se ridica grilajul, asemenea unui paj din veacul al cincisprezecelea ?

— Nimic nu-i nou sub soare, îi răspunse Fabio, și nici aforismul ăsta nu-i nou, de vreme ce a fost formulat de Solomon.

— Poate că o fi ceva nou sub lună ? ! continuă Octavien, surîzînd cu melancolică ironie.

— Dragul meu Octavien, interveni Max, care în răstimpul acestei mici conversații se oprise în fața unei inscripții cu cretă roșie pe zidul exterior, vrei să vezi lupte de gladiatori ? Poftim afișele : „Luptă și vînătoare la 5 a nonelor lui aprilie — vor fi înălțate pavilioanele — douăzeci de gladiatori vor lupta la none" ; iar dacă ți-e teamă să nu-ți strici prospețimea tenului, te poți liniști, căci vor fi întinse pînze ; doar dacă nu preferi cumva să te duci devreme la amfiteatru, ăștia o să-și taie beregatele dimineața — *matutini erunt ;* mai complezent nici că poate fi cineva.

Tot tăifăsuind astfel, cei trei prieteni mergeau de-a lungul căii tivite de morminte care, în viziunea noastră modernă, ar însemna un drum lugubru într-un oraș, dar care pentru antici nu avea aceleași semnificații triste ; mormintele lor conțineau, în loc de un cadavru groaznic, un pumn de cenușă, abstractă idee a morții. Arta înfrumuseța aceste ultime lăcașuri și, cum spune Goethe, păgînul decora sarcofagele și urnele cu imagini ale vieții.

Asta îi și făcea, probabil, pe Max și pe Fabio să viziteze — cu o curiozitate sprințară și cu o voioasă plenitudine a existenței pe care nu ar fi resimțit-o într-un cimitir creștin — aceste monumente funebre atît de vesel aurite de soare și care, așezate la marginea drumului, par să fie încă legate de viață, fără să inspire nici una dintre acele repulsii reci sau terori neobișnuite, cum se întîmplă cu lugubrele noastre lăcașuri de veci. Se opriră în fața mormîntului Mammiei, preoteasă publică, lîngă care a crescut un copac, un chiparos sau un plop ; se așezară în hemiciclul tricliniumului meselor funerare, rîzînd ca niște moștenitori ; citiră, făcînd glume deocheate, epitaful lui Nevoleia, pe al lui Labeon și pe cel al familiei Arria, urmați de Octavien, care părea mai tulburat decît nepăsătorii

săi camarazi de soarta acestor dispăruţi de două mii de ani.

Ajunseră astfel la vila lui Arrius Diomedes, una dintre cele mai de vază locuinţe din Pompei. Urci nişte trepte de cărămidă, iar cînd ai trecut de uşa străjuită de două coloane mici laterale, te afli într-o curte asemănătoare cu un *patio*[1], care formează centrul caselor spaniole şi maure, şi pe care anticii le numeau *impluvium* sau *cavaedium* ; paisprezece coloane din cărămizi acoperite cu stuc alcătuiesc, în cele patru părţi, un portic sau peristil acoperit, asemănător cu galeriile exterioare ale unei mănăstiri şi pe sub care se putea circula fără să-ţi fie teamă de ploaie. Caldarîmul acestei curţi îl formează un mozaic de cărămizi şi marmură albă, de un dulce şi plăcut efect pentru ochi. În mijloc, un bazin dreptunghiular de marmură, care există încă, recolta apele ploilor ce se scurgeau de pe acoperişul porticului. Ciudată senzaţie încerci cînd intri astfel în viaţa antică, trecînd cu cizme lustruite pe marmura tocită de sandalele şi coturnii contemporanilor lui Augustus şi Tiberius.

Ghidul îi plimbă prin exedră, cum i se spune salonului de vară, deschis spre mare pentru a-i sorbi răcoroasele brize. Acolo erau primiţi oaspeţii, acolo se făcea siesta în orele de arşiţă, cînd sufla puternicul zefir african încărcat de melancolii şi furtuni. Îi conduse în bazilică ; galerie lungă, deschisă, care dă lumină apartamentelor şi în care vizitatorii şi clienţii aşteptau să-i cheme omul anume pus să facă asta ; îi conduse apoi pe terasa de marmură albă, de unde văzul cuprinde grădinile verzi şi marea albastră ; după aceea le arătă *nymphaeum*-ul sau sala de baie, cu pereţii vopsiţi în galben, cu coloane de stuc, pardoseală din mozaic şi cada de marmură care a găzduit atîtea trupuri fermecătoare, dispărute ca nişte umbre ; de asemenea, *cubiculum*[2]-ul, în care au plutit atîtea vise venite dinspre uşa de fildeş şi ale căror alcovuri amenajate în perete erau închise de un *conopeum* sau perdea, ale cărei inele de bronz mai zac pe podele ;

[1] Curtea interioară a unei case (sp.).
[2] Cameră de dormit în casele romane (lat.).

apoi tetrastilul sau sala de recreere, capela zeilor lari, camera arhivelor, biblioteca, muzeul tablourilor, gineceul sau apartamentul femeilor, alcătuit din camere mici, în parte ruinate, ai căror pereți păstrează urme de picturi și arabescuri ca niște obraji de pe care nu s-a șters bine fardul.

După ce vizitară totul, coborîră la catul inferior, căci solul este mult mai jos dinspre partea grădinii decît dinspre Calea Mormintelor, traversară opt săli vopsite cu roșu antic, dintre care una cu nișe arhitectonice, cum sînt cele care se văd în vestibulul Sălii ambasadorilor de la Alhambra ; în sfîrșit ajunseră la un fel de pivniță sau cramă, a cărei destinație era limpede indicată de opt amfore din argilă rezemate de perete și care simțiseră, probabil, buchetul vinului de Creta, de Falerne și de Masica, asemenea unor ode horațiene.

O rază vie a luminii zilei trecea printr-un gemuleț îngust, năpădit de urzici, ale căror frunze străbătute de lumină le preschimba în smaralde și topaze, iar detaliul acesta natural și vesel surîdea de minune, spulberînd tristețea locului.

— Aici a fost găsit, spuse ghidul cu glasu-i nepăsător al cărui ton se acorda prea puțin cu sensul cuvintelor, printre șaptesprezece schelete, și cel al doamnei a cărei amprentă poate fi văzută la muzeul din Neapole. Avea cercei de aur, iar fîșii din mantia ei fină mai aderau la cenușa solidificată care i-a păstrat forma.

Cuvintele banale ale ghidului stîrniră o puternică emoție în sufletul lui Octavien. Ceru să i se arate exact unde fuseseră descoperite rămășițele acelea prețioase și, de n-ar fi fost prezența prietenilor, s-ar fi dedat cine știe cărei porniri lirice extravagante ; pieptul i se umfla, ochii i se umezeau pe furiș : catastrofa aceasta, ștearsă prin douăzeci de veacuri de uitare, îl impresiona ca o nenorocire abia întîmplată ; moartea vreunei iubite sau a unui prieten nu l-ar fi întristat mai tare și iată că, în timp ce Max și Fabio stăteau cu spatele, o lacrimă căzu cu două mii de ani întîrziere în locul pe care femeia aceasta, față de care simțea o dragoste retrospectivă, pierise înăbușită de cenușa fierbinte a vulcanului.

— Ajunge acum cu arheologia ! exclamă Fabio. Nu avem de gînd să scriem o disertaţie despre o cană sau o ţiglă din vremea lui Iuliu Cezar, pentru a deveni membri ai unei academii de provincie ; amintirile astea clasice mi-au dat o foame de lup. Să cinăm, dacă-i cu putinţă, în această *osteria* pitorească, unde mi-e teamă că o să ni se aducă doar biftecuri fosile şi ouă proaspete ouate înainte de moartea lui Pliniu. Nu voi spune ca Boileau :

Un prost rosteşte uneori un lucru important,

făcu Max rîzînd, şi ar fi necinstit ; dar ideea asta nu-i rea. Mai frumos ar fi fost, totuşi, să ne ospătăm aici, într-un triclinium oarecare, culcaţi într-o rînă precum anticii, serviţi de sclavi în maniera lui Lucullus ori Trimalcion. Drept este că nu prea văd multe stridii din lacul Lucrin ; calcanii şi rîndunicile de mare roşii, din Adriatica, lipsesc, mistreţul de Apulia nu-i pe piaţă ; pîinile şi prăjiturile cu miere figurează în muzeul din Neapole la fel de tari ca pietrele lîngă formele lor coclite ; macaroana crudă pudrată cu *caccia-cavallo* [1], deşi foarte rea, e mai bună decît nimic. Ce zice scumpul nostru Octavien ?

Octavien, căruia îi părea nespus de rău că nu se aflase la Pompei în ziua erupţiei Vezuviului, pentru a o salva pe doamna cu cercei de aur şi a-i merita astfel iubirea, nu auzise un cuvînt din această conversaţie gastronomică. Doar ultimele două vorbe rostite de Max îi deşteptară atenţia şi, cum nu avea poftă să înceapă o discuţie, schiţă în treacăt un semn de încuviinţare, iar grupul de prieteni reluă, pe lîngă metereze, drumul spre restaurant.

Masa fu servită sub un fel de pridvor deschis care slujea de vestibul *osteriei* şi ai cărui pereţi văruiţi erau împodobiţi cu cîteva tablouri de duzină, etichetate de gazdă cu nume ca : Salvator Rosa, Spagnoletto, cavaler Massimo şi altele la fel de celebre aparţinînd şcolii napolitane, pe care se simţi obligat să le ridice în slăvi.

— Venerabilă gazdă, interveni Fabio, nu-ţi desfăşura zadarnic elocinţa. Nu sîntem englezi şi preferăm în loc

[1] Corect : *caciocavallo*, caşcaval (it.).

de pînze bătrîne, fete tinere. Trimite-ne mai degrabă lista de vinuri prin frumoasa aceea brună cu ochi de catifea, pe care am zărit-o pe scară.

Înțelegînd că oaspeții săi nu aparțineau genului ușor de încîntat, al mărginiților și burghezilor, omul încetă să-și mai laude galeria, pentru a-și ridica în slăvi pivnița. Mai întîi, avea toate vinurile din soiurile cele mai alese : Château-Margaux, Grand-Lafite din Indii, Sillery de Moet, Hachmeyer, Scarlat-wine, Porto și porter, bere și ginger-ber, Lacryma-Christi alb și roșu, Capri și Falerne.

— Cum, ai vin de Falerne, brută, și-l pui în coada listei, și ne faci să îndurăm o litanie insuportabilă ? se înfurie Max, sărind să-l ia de piept pe hotelier cu o mișcare de furie comică... N-ai simțul culorii locale ? Ești așadar nevrednic să locuiești în vecinătatea acestui ținut antic ? ! Da' măcar e bun Falerne ăsta al tău ? A fost pus în amfore sub consulul Plancus ? — *consule Planco.*

— Nu-l cunosc pe consulul Plancus, iar vinul meu nu-i pus în amfore, dar e vechi și costă 10 carlini sticla, răspunse gazda.

Amurgise, cobora noaptea, o noapte senină și străvezie, mai clară fără îndoială decît amiaza Londrei ; pămîntul căpătase tonuri azurii, iar cerul reflexe de argint neînchipuit de dulci ; văzduhul era atît de calm, încît flacăra lumînărilor puse pe masă nici nu tremura măcar. Un tînăr care cînta din flaut se apropie de masă și rămase în picioare cu privirile ațintite asupra celor trei convivi, într-o atitudine de basorelief, scoțînd din instrumentul cu sunete duioase, melodioase, una din acele cantilene populare în ton minor, cu farmec adînc.

Poate că băiatul acesta cobora în linie directă din flautistul care îl preceda pe Duilius.

— Masa ni se orînduiește într-un chip destul de antic, nu ne mai lipsesc decît dansatoarele gaditane [1] și coronițe de iederă, spuse Fabio turnîndu-și un pahar ochi cu vin de Falerne.

— Mă simt în formă să croiesc citate latinești ca un foileton al ziarului *Débats ;* îmi vin în minte strofe de odă, adăugă Max.

[1] Din Gades, denumirea antică a orașului spaniol Cadix.

— Păstrează-le pentru tine, săriră Octavien și Fabio, pe drept cuvînt alarmați ; nimic mai indigest la masă ca latina.

O conversație înfiripată între niște tineri care, cu țigara în gură, cu coatele pe masă, privesc la un anumit număr de sticle goale, mai ales cînd vinul este îmbătător, ajunge repede la femei. Fiecare își expuse sistemul ; iată, întrucîtva, rezumatul :

Fabio nu făcea caz de frumusețe și tinerețe. Fire mai realistă și pătimașă, nu se amăgea cu iluzii și nu avea, în iubire, nici un fel de prejudecată. O țărancă îi plăcea tot atît de mult cît o ducesă, numai să fie frumoasă ; trupul îl impresiona mai mult decît rochia, rîdea cu poftă de anumiți prieteni îndrăgostiți de cîțiva metri de mătase și dantelă și zicea că atunci mai logic ar fi să te îndrăgostești de taraba unui negustor de noutăți. Opiniile acestea, rezonabile în fond, și pe care nu le ascundea, îl făceau să treacă drept un bărbat excentric.

Lui Max, mai puțin artist decît Fabio, nu-i plăceau decît acțiunile dificile, intrigile complicate ; căuta rezistențe pentru a le învinge, virtuți ce trebuiau seduse și conducea dragostea ca o partidă de șah, cu lovituri gîndite îndelung, cu efecte de suspensie, cu surprize și stratageme vrednice de Polybiu. Așa de pildă, într-un salon, tocmai femeia care părea să-l simpatizeze cel mai puțin era aleasă drept ținta atacurilor sale ; plăcerea de a o face să treacă de la antipatie la iubire, prin iscusite tranziții, era pentru el o încîntare ; a se impune inimilor care îl respingeau, a birui voințele rebele influenței sale i se părea a fi cel mai plăcut dintre triumfuri. Asemenea anumitor vînători care colindă cîmpurile, pădurile, văile, pe ploaie, soare și ninsoare, obosindu-se nespus și cu o înfocare de nimic domolită pentru un vînat neînsemnat pe care deseori nici nu-l mănîncă, Max nu se mai sinchisea de pradă de îndată ce-i aparținea și, aproape imediat, pornea în căutarea alteia.

În ce-l privea, Octavien mărturisea că realitatea nu-l încînta defel ; nu că s-ar fi lăsat în voia unor vise de licean, plămădite din crini și trandafiri ca un madrigal[1] de Demoustier, dar găsea că în jurul oricărei frumuseți se îngrămădeau prea multe detalii prozaice și respin-

gătoare, prea numeroşi tătici flecari şi decoraţi, prea multe mame cochete purtînd flori naturale într-un păr fals, veri cu feţe roşii meditînd la declaraţii, mătuşi caraghioase îndrăgostite de căţeluşi. O gravură în acvatintă[1] după Horace Vernet sau Delaroche, atîrnată în camera unei femei, era destul pentru a-i stăvili în suflet o pasiune născîndă. Mai mult poetic decît îndrăgostit, avea nevoie de o terasă de pe Isola Bella, pe lacul Maggiore şi de un clar de lună frumos pentru a crea cadrul unei întîlniri. Ar fi vrut să smulgă iubirea din mediul vieţii obişnuite şi să-i transporte scena în lumea stelelor. De aceea şi nutrise, rînd pe rînd, iubiri imposibile şi nebuneşti pentru toate marile tipuri feminine păstrate de artă sau istorie. Ca şi Faust, o iubise pe Elena şi ar fi vrut ca unduirile veacurilor să aducă pînă la el una dintre sublimele personificări ale dorinţelor şi viselor umane, a căror formă, nevăzută de ochiul obişnuit, dăinuie în spaţiu şi timp. Îşi alcătuise un serai ideal cu Semiramida, Aspasia, Cleopatra, Diane de Poitiers, Juana de Aragon. Uneori iubea şi statui ; într-o zi, trecînd pe la Luvru pe lîngă Venus din Milo, exclamase : „O, cine îţi va reda braţele, ca să mă poţi strivi la sînul tău de marmură !“ La Roma, văzînd un păr des şi împletit, ce fusese deshumat dintr-un mormînt antic, căzuse într-un straniu delir ; încercase — cu ajutorul a două, trei fire din părul acela, obţinute cu aur greu de la custode şi încredinţate apoi unei somnambule de-o mare putere — să evoce umbra şi forma acelei moarte ; dar fluidul conducător dispăruse după atît amar de ani şi apariţia nu putuse ieşi din noaptea cea veşnică.

Aşa cum bine ghicise Fabio în faţa vitrinei din muzeul Studi, amprenta găsită în pivniţa vilei lui Arrius Diomedes, aţîţa în cugetul lui Octavien zălude porniri de afecţiune spre un ideal retrospectiv ; ţinea cu orice preţ să iasă din timp şi viaţă, să-şi transporte sufletul în secolul lui Titus.

Max şi Fabio se retraseră în camera lor şi, cu capetele întrucîtva îngreunate de clasicii aburi ai vinului de Falerne, adormiră curînd. Octavien, care nu o dată îşi

[1] Procedeu de gravură, cu acid azotic, care imită desenul în tuş.

lăsase plin paharul ce-i sta dinainte, nevrînd să tulbure printr-o beţie grosolană beţia poetică ce-i clocotea în creier, simţi după agitaţia nervilor că somnul nu i se va lipi de gene şi ieşi din *osteria*, mergînd încet, pentru a-şi răcori fruntea şi a-şi domoli, în aerul nopţii, gîndurile.

Fără să-şi dea seama, paşii îl purtară spre intrarea prin care se ajunge în oraşul mort ; urni din loc bara de lemn care o închidea şi porni la întîmplare printre ruine.

Luna îşi revărsa lumina albă peste casele palide, împărţind străzile în două felii — de lumină argintată şi de umbră albăstrie. Ziua aceea nocturnă, cu tentele ei măiestrit dispuse, ascundea degradarea edificiilor. Nu mai puteau fi observate, ca în lumina vie a soarelui, coloanele trunchieate, faţadele brăzdate de crăpături, acoperişurile prăbuşite în urma erupţiei ; părţile care lipseau erau completate de demitentă, iar cîte o rază căzînd brusc, asemenea unei tuşe sentimentale din schiţa unui tablou, dezvăluia un întreg ansamblu prăvălit. Duhurile taciturne ale nopţii păreau să fi reparat cetatea-fosilă pentru cine ştie ce reprezentaţie a vreunei vieţi fantastice.

Uneori, Octavien avu chiar impresia că vede strecurîndu-se în umbră vagi forme umane ; dar ele dispăreau de cum ajungeau în porţiunea luminată. Şopotiri surde şi o rumoare nedefinită pluteau în liniştea aceea. Tînărului i se păru mai întîi că-i joacă ceva pe dinaintea ochilor sau că-i vîjîie urechile — putea fi şi un efect optic, un suspin al brizei marine sau şerpuirea prin urzici a unei şopîrle ori a unei năpîrci, căci totul are viaţă în natură, chiar şi moartea, totul foşneşte, chiar şi tăcerea. Totuşi, încercă fără voie o nelinişte, îl cuprinse un tremur uşor, pricinuit poate de aerul rece al nopţii, care făcea să i se înfioare pielea. De două, trei ori întoarse capul ; nu se simţea singur ca mai adineauri în oraşul pustiu. Oare prietenii lui avuseseră aceeaşi idee şi îl căutau acum printre ruinele acestea ? Oare formele întrezărite, zgomotul nedesluşit al unor paşi să fi fost Max şi Fabio mergînd şi vorbind, dispărînd apoi la o răspîntie ? După tulburarea sa, Octavien înţelese că explicaţia aceasta foarte firească nu putea fi cea bună, iar raţionamentele pe care le făcea, fără să vrea, nu-l convingeau. Singurătatea şi întunericul se populaseră de

ființe invizibile pe care el le stînjenea ; se nimerise în toiul unui mister și se părea că toți așteptau să plece, spre a putea începe. Cam acestea erau năstrușnicele gînduri care îi treceau prin minte și care dobîndeau mai multă realitate din pricina orei, a locului și a miilor de amănunte neliniștitoare, ușor de înțeles pentru cei care s-au nimerit noaptea printre mari ruine.

Trecînd prin fața unei case pe care o remarcase în timpul zilei și pe care luna o scălda întreagă, Octavien văzu, într-o stare de perfectă integritate, un portic a cărui alcătuire încercase să o restabilească : patru coloane dorice canelate pînă la jumătate și cu vîrful parcă înfășurat într-o draperie stacojie de culoarea miniului, susțineau un ciubuc colorat cu ornamente policrome pe care decoratorul părea să-l fi terminat în ajun ; pe fața laterală a porții, un cîine-dog de Laconia, executat prin ceruire și însoțit de inscripția sacramentală : *Cave canem* [1] lătra la lună și la vizitatori cu o furie pictată. Pe pragul de mozaic cuvîntul *Have* [2], în litere osce și latine îi saluta pe oaspeți cu silabele sale prietenoase. Pereții exteriori, vopsiți în ocru și roșu, nu aveau nici o crăpătură. Casa se înălțase cu un etaj, iar acoperișul din țigle, dantelat cu o acroteră din bronz, își proiecta profilul intact pe albastrul vaporos al cerului unde păleau cîteva stele.

Restaurarea aceasta ciudată, dusă la îndeplinire de după-amiază pînă seara de către un arhitect necunoscut, îl frămînta mult pe Octavien, cît se poate de sigur că, în aceeași zi, văzuse casa într-o gravă stare de ruină. Misteriosul reconstructor lucrase nemaipomenit de repede, căci locuințele învecinate aveau același aspect — nou și recent ; toți pilaștrii se terminau cu capiteluri ; nici o piatră, nici o cărămidă, nici o foiță de stuc, nici o coajă de vopsea nu lipsea din pereții strălucitori ai fațadelor, iar prin interstițiul peristilelor se întrezăreau, în jurul bazinului de marmură al *cavaedium*-ului, leandri trandafirii și albi, mirți și rodieri. Istoricii se înșelaseră cu toții : erupția nu avusese loc sau poate că timpul dăduse

[1] În traducere literală : teme-te de cîine (cîine rău) (lat.).
[2] sau *Ave !* (Salut) (lat.).

înapoi cu douăzeci de ceasuri seculare pe cadranul eternității.

Uimit la culme, Octavien se întreba dacă doarme din picioare sau pășește într-un vis. Se cerceta serios, ca să știe dacă nu cumva sminteala făcea să-i joace pe dinainte asemenea halucinații ; dar fu silit să vadă că nu era nici adormit, nici nebun.

O schimbare ciudată avusese loc în văzduh ; nedeslușite nuanțe de roz se împleteau, prin degradeuri violete, cu licăririle azurii ale lunii ; cerul se lumina pe margini, s-ar fi zis că se apropie zorile. Octavien își scoase ceasul : arăta miezul nopții. Temîndu-se să nu se fi oprit cumva, apăsă pe butonul repetiției — soneria se auzi de douăsprezece ori, era prin urmare miezul nopții și cu toate acestea se lumina tot mai tare, luna se topea în albastrul tot mai clar al cerului ; soarele răsărea.

Atunci, Octavien, în ființa căruia toate ideile privitoare la timp se învălmășeau, se putu convinge că se plimba nu într-un Pompei mort, rece cadavru de oraș, scos pe jumătate din lințoliul său, ci într-un Pompei viu, tînăr, neatins, peste care nu curseseră arzătoarele torente de noroi ale Vezuviului.

O minune de neînțeles îl purta, pe el — francez din veacul al nouăsprezecelea — în vremea lui Titus, și nu în cuget, ci în realitate, sau îi desfășura în față, din adîncurile trecutului, un oraș distrus, cu locuitorii săi dispăruți ; căci un bărbat îmbrăcat ca în antichitate tocmai ieșea dintr-o casă învecinată.

Bărbatul acela purta părul scurt și barba rasă, o tunică maronie și o haină lungă sură, ridicată la poale, ca să nu-l stînjenească la mers ; pășea repede, aproape alerga, și trecu pe lîngă Octavien fără să-l vadă. De braț îi atîrna un coș împletit ; se îndrepta spre Forum Nundinarum — era, fără putință de tăgadă, un sclav, un oarecare Davus, care se ducea la piață.

Se auzi apoi uruit de roți și un car antic, tras de boi albi și încărcat cu legume, intră pe stradă. Lîngă atelaj mergea un bivolar cu pulpele dezgolite și arse de soare, în picioare cu sandale și îmbrăcat cu un fel de cămașă de pînză înfoiată în dreptul cingătorii ; o pălărie conică de paie, împinsă pe ceafă și legată pe sub bărbie cu o

cordea, lăsa să i se vadă capul de un tip necunoscut astăzi, fruntea îngustă și cu bulbucături, părul creț și negru, nasul drept, ochii blînzi ca cei ai boilor săi și gîtul de Hercule cîmpenesc. Își atingea, grav, animalele cu nuiaua, într-o atitudine de statuie care l-ar fi făcut pe Ingres să cadă în extaz.

Bivolarul îl zări pe Octavien și păru surprins, dar își continuă drumul ; o dată întoarse capul, negăsind pesemne explicație pentru înfățișarea acelui personaj ce i se părea ciudat, dar lăsînd, în impasibila-i răbdare rustică, dezlegarea enigmei pe seama altora mai isteți.

Mai apărură cîțiva țărani campanieni, mînînd de la spate catîri încărcați cu burdufuri de vin și sunînd clopoței de aramă ; fizionomia lor se deosebea de cea a țăranilor de astăzi, așa cum o medalie se deosebește de un bănuț.

Orașul se popula încet-încet, asemenea unui tablou dioramic, mai întîi gol, dar pe care o schimbare de lumini îl însuflețește cu personaje pînă atunci invizibile.

Sentimentele încercate de Octavien își schimbaseră natura. Cu puțin înainte, în bezna înșelătoare a nopții, fusese prada unei tulburări de care nici cei mai curajoși nu pot scăpa, simțindu-se în inima unor împrejurări neliniștitoare și stranii pe care rațiunea nu le poate explica. Groaza lui nelămurită se preschimbase într-o uluire profundă ; nu se mai putea îndoi — într-atît îi erau de clare percepțiile — în dovada ce-i aduceau simțurile și, cu toate acestea, ceea ce vedea era pe de-a-ntregul de necrezut. Încă neconvins, căuta, încredințîndu-se asupra unor mici detalii reale, să-și dovedească deplin că nu era jucăria unei halucinații. Nu fantome îi defilau pe dinainte, căci razele vii ale soarelui scăldau oamenii într-o lumină ce le conferea o realitate de netăgăduit, iar umbrele lor alungite în dimineață se proiectau pe ziduri și trotuare. Nemaiînțelegînd nimic din tot ce i se întîmpla, încîntat la urma urmei că-și vedea împlinit unul din visele sale cele mai dragi, nu mai ținu piept aventurii sale și se lăsă în voia tuturor acestor minunății, fără a mai pretinde să le înțeleagă. Își spuse că, de vreme ce în virtutea unei puteri misterioase, îi era dat să trăiască fie și numai cîteva ore într-un secol dispărut, nu avea

de ce să-şi mai piardă vremea căutînd dezlegarea unei probleme de neînţeles şi îşi continuă curajos drumul, privind în dreapta şi în stînga la spectacolul acesta atît de vechi şi atît de nou pentru el. Dar în ce epocă a existenţei Pompeiului se găsea transportat ? O inscripţie edilitară, săpată pe un zid, îl înştiinţă, prin numele personalităţilor publice, că se afla la începutul domniei lui Titus — adică în anul 79 al erei noastre. Brusc, o idee îl fulgeră : femeia a cărei amprentă o admirase în muzeul din Neapole trebuia să fie aşadar vie, de vreme ce erupţia Vezuviului, în care pierise, a avut loc la 24 august al aceluiaşi an ; putea prin urmare să o găsească, să o vadă, să-i vorbească... Dorinţa zăludă, resimţită la vederea acelei cenuşi mulate pe contururi divine, avea poate să se împlinească, deoarece nimic nu se mai putea împotrivi unei iubiri care avusese harul să dea înapoi timpul şi să facă să treacă de două ori acelaşi ceas prin clepsidra eternităţii.

În timp ce Octavien se lăsa în voia unor asemenea reflecţii, tinere fete frumoase, ţinînd cu vîrful degetelor echilibrul urnelor aşezate pe cap, se duceau spre fîntîni ; patricieni în togi albe, tivite cu benzi purpurii, urmaţi de cortegiul clientelei lor, se îndreptau spre forum. Cumpărătorii se îmbulzeau în jurul prăvălioarelor, toate cu firme sculptate şi vopsite, amintind prin micimea şi forma lor de dughenele maure din Alger ; deasupra celor mai multe dintre ele, un falus de lut ars colorat şi inscripţia *hic habitat felicitas* [1] dovedeau grija superstiţioasă împotriva deochiului. Octavien observă chiar o dugheană cu amulete, ale cărei tejghele erau încărcate cu coarne, crengi de corali bifurcate şi mici zei Priap [2] din aur, cum se mai găsesc şi astăzi la Neapole, drept fereală împotriva farmecelor, căci se spune că o superstiţie durează mai mult decît o religie.

Mergînd pe trotuarul care mărgineşte fiecare stradă din Pompei — li se ia astfel englezilor prioritatea acestei invenţii — Octavien se pomeni faţă în faţă cu un tînăr, cam de vîrsta lui, îmbrăcat cu o tunică de culoarea şo-

[1] Aici locuieşte fericirea (lat.).
[2] Zeul grădinilor.

franului și drapat cu o haină de lînă albă, fină, moale ca și cașmirul. Văzîndu-l pe Octavien cu groaznica sa pălărie modernă pe cap, cu trupul încins de meschina redingotă neagră, cu pulpele întemnițate într-un pantalon, cu picioarele strînse în cizme lucioase, tînărul pompeian păru surprins, după cum și pe un francez l-ar uimi apariția pe bulevardul Gand a unui Ioway sau Botocudo, cu penele, colierele din gheare de urs și tatuajele sale bizare. Totuși, fiind un tînăr bine crescut, nu-i rîse în nas lui Octavien și, făcîndu-i-se milă de sărmanul barbar rătăcit în acest oraș greco-roman, îi spuse cu glas apăsat dar dulce :

— *Advena, salve.* [1]

Nimic mai firesc ca un locuitor din Pompei, sub domnia divinului împărat Titus, foarte puternic și foarte slăvit, să se exprime în latină ; totuși, Octavien tresări auzind această limbă moartă într-o gură vie. Se felicită în clipa aceea că fusese sîrguincios la această materie cîștigător de premii la concursul general. Latina învățată în universitate îi sluji în această ocazie unică și, adunîndu-și în cuget amintiri din școală, răspunse la salutul pompeianului în stilul lui *De viris illustribus* și a lui *Selectae e profanis*, într-un fel destul de inteligibil, dar cu un accent parizian care aduse un surîs pe buze tînărului.

— Poate că-ți va fi mai ușor să vorbești în grecește, îi spuse pompeianul ; știu și limba aceasta, întrucît mi-am făcut studiile la Atena.

— Știu mai puțină greacă decît latină, răspunse Octavien ; sînt din țara galilor, de la Paris, din Luteția.

— Cunosc această țară. Bunicul meu a luptat în Galia, sub marele Iulius Cezar. Dar ce costum ciudat porți ! Galii pe care i-am văzut la Roma nu erau îmbrăcați așa.

Octavien se sili să-l facă pe tînăr să înțeleagă că de la cucerirea Galiei de către Iulius Cezar se scurseseră douăzeci de secole și că moda se mai schimbase, dar se fîstîci, uitînd și bruma de latină pe care o știa.

— Mă numesc Rufus Holconius, iar casa mea este și a ta, spuse tînărul ; doar dacă nu cumva preferi liber-

[1] Salut, străine (lat.).

tatea dintr-un han — lumea se simte bine la Albinus, aproape de poarta cartierului Augustus Felix şi la hanul lui Sarinus, fiul lui Publius, lîngă turnul al doilea. Dar dacă vrei, îţi voi sluji de călăuză în acest oraş necunoscut ţie. Îmi placi, tinere barbar, deşi ai încercat să-ţi rîzi de naivitatea mea, pretinzînd că împăratul Titus, care domneşte în zilele noastre, a murit de două mii de ani şi că nazarineanul ai cărui sectanţi nelegiuiţi au aprins grădinile lui Nero domneşte singur în cerul pustiu de unde zeii cei mari s-au prăbuşit. Pe Pollux ! adăugă el, aruncîndu-şi privirile asupra unei inscripţii roşii de la cotul unei străzi, ai picat bine, se dă *Casina* lui Plaut, recent repusă în scenă ; este o comedie ciudată şi caraghioasă, care o să te distreze, chiar de nu-i vei pricepe decît pantomima. Urmează-mă, se apropie ora reprezentaţiei ; o să-ţi procur un loc pe banca oaspeţilor şi a străinilor.

Francezul şi cetăţeanul din Pompei o luară pe strada Fîntîna Abundenţei, apoi pe cea a Teatrelor, trecură pe lîngă colegiu şi pe lîngă templul lui Isis, pe lîngă atelierul sculptorului de statui şi intrară, printr-o poartă de ieşire laterală, în Odeon sau teatrul comic. Mulţumită recomandării lui Holconius, Octavien fu plasat lîngă *proscenium*, loc care ar corespunde lojelor noastre din avanscenă. Toate privirile se întoarseră îndată spre el, cu o curiozitate binevoitoare, şi un susur străbătu amfiteatrul.

Piesa nu începuse încă, lucru de care Octavien profită, ca să privească sala. Gradenele semicirculare, terminate în fiecare parte cu o minunată labă de leu sculptată în lava Vezuviului, porneau lărgindu-se dintr-un spaţiu gol corespunzător parterului nostru, dar mult mai restrîns şi pardosit cu un mozaic din marmură grecească ; un graden mai lat forma, din loc în loc, o zonă distinctă, iar patru scări care dădeau spre porţile de ieşire şi urcau de la bază spre partea superioară a amfiteatrului îl împărţeau în cinci colţuri mai largi sus decît jos. Spectatorii — avînd la ei biletul de intrare care consta din lamèle mici de fildeş pe care se afla înscris, cu număr de ordine, traveea, colţul şi gradenul, dimpreună cu titlul piesei reprezentate, precum şi numele autorului ei — soseau calmi la locurile lor. Magistraţii, nobilii, bărbaţii însuraţi, tinerii, soldaţii cu căşti de bronz lucitoare, ocupau

rînduri separate. Admirabilă priveliște ofereau togele acelea frumoase, mantiile largi, albe, elegant drapate, care se înșiruiau pe primele gradene și care contrastau cu gâteala variată a femeilor așezate mai sus și cu pelerinele cenușii ale oamenilor din popor, așezați mai la fund pe băncile din partea superioară, lîngă coloanele care susțineau acoperișul și care lăsau să se vadă printre interstiții un cer de un albastru intens ca un cîmp azuriu de panathenee. O ploaie fină, cu miresme de șofran, cădea din frize în picături mici și răcorea aerul parfumîndu-l. Octavien se duse cu gîndul la emanațiile urît mirositoare care viciază atmosfera teatrelor noastre, atît de incomode încît ar putea fi socotite locuri de tortură și își spuse că civilizația nu făcuse prea mari pași înainte.

Cortina, susținută de o bîrnă transversală, coborî în adîncurile orchestrei, muzicienii se instalară în tribuna lor, iar rostitorul prologului apăru înveșmîntat într-un chip grotesc și cu o mască diformă pe față, adaptată pe cap ca o cască.

După ce salută asistența și ceru aplauze, începu să expună o argumentare bufonă. „Piesele vechi, zicea el, sînt ca vinul care este tot mai bun pe măsura trecerii anilor, iar *Casina*, dragă bătrînilor, trebuie să placă la fel de mult tinerilor. Se pot veseli, așadar, cu toții : primii fiindcă o cunosc, ceilalți fiindcă nu o cunosc. Dealtfel, piesa a fost repusă în scenă cu grijă și trebuie ascultată cu sufletul despovărat de orice alte preocupări, fără să te mai gîndești la datorii sau la creditori, căci în teatru nu poți fi arestat. Era o zi bună, frumoasă, pescăruși verzi pluteau deasupra forumului.“ După aceea făcu o analiză a comediei pe care actorii urmau să o reprezinte, intrînd în amănunte, ceea ce dovedește că surpriza juca un rol foarte mic în plăcerea anticilor pentru teatru. Povesti cum bătrînul Stalino, îndrăgostit de frumoasa lui sclavă Casina, vrea să o mărite cu fermierul său Olympio, soț complezent, pe care îl va înlocui în noaptea nunții... Și cum Lycostrata, nevasta lui Stalino, ca să împiedice desfrîul viciosului ei bărbat, vrea să i-o dea pe Casina rîndașului Chalinus, cu gîndul de a înlesni amorul fiului ei... În sfîrșit, cum Stalino, înșelat, îl ia pe un tînăr sclav deghizat drept Casina, iar aceasta, recunoscută liberă

şi de obîrşie nepătată, se căsătoreşte cu stăpînul cel tînăr pe care îl iubeşte şi de care este iubită.

Tînărul francez privea distrat cum actorii, avînd măşti cu guri de bronz, îşi dădeau pe scenă toată silinţa ; sclavii alergau de colo, colo, pentru a simula zelul, bătrînul clătina din cap şi îşi întindea mîinile tremurînde, matroana, autoritară, cu aer ursuz şi dispreţuitor, era plină de ea şi îşi tot certa bărbatul — spre marele haz al sălii. Toate personajele acestea intrau şi ieşeau prin trei uşi care se vedeau în peretele din fund şi care comunicau cu foaierul actorilor. Casa lui Stalino ocupa un colţ din teatru, faţă-n faţă cu cea a bătrînului său prieten Alcesimus. Decorurile acestea, deşi bine desenate, reprezentau mai degrabă ideea unui loc decît locul propriu-zis, asemenea culiselor vagi ale teatrului clasic.

Cînd alaiul nupţial, care o conducea pe aşa-zisa Casina, îşi făcu apariţia în scenă, un uriaş hohot de rîs precum cel atribuit de Homer zeilor, cuprinse toate băncile amfiteatrului şi un tunet de aplauze făcu să vibreze ecourile incintei ; dar Octavien nu mai asculta şi nu mai privea.

Zărise în traveea femeilor o făptură de o frumuseţe încîntătoare. Din clipa aceea, fermecătoarele chipuri care îi atrăseseră privirile se eclipsară ca stelele în faţa lui Phoebus ; totul se topi, dispăru ca într-un vis ; o ceaţă estompă gradenele înţesate de omenire, iar glasul strident al actorilor păru să se piardă într-o infinită depărtare. Simţise în inimă ca o fulgerare electrică şi i se părea, cînd femeia aceea se întorcea spre el, că din piept îi ţîşnesc scîntei.

Era brunetă şi palidă ; părul unduit şi creţ, negru ca pletele nopţii, se ridica uşor spre tîmple după moda greacă, iar pe chipul ei mat străluceau ochi întunecaţi şi dulci, plini de o nedefinită expresie de tristeţe voluptoasă şi plictis împătimit ; gura, dispreţuitor arcuită la colţuri, se împotrivea, prin focul viu al roşului ei aprins, albului calm al feţei ; gîtul avea liniile acelea pure de negăsit astăzi decît la statui. Braţele erau dezgolite pînă la umeri, iar de la vîrfurile sînilor ei sumeţiţi, care îi ridicau bluza de un roz-vioriu, porneau două cute ca săpate în marmură, s-ar fi zis, de către Fidias ori Cleomene.

Sînul acela cu un contur atît de corect, cu o linie atît de pură îl tulbură magnetic pe Octavien ; i se părea că rotunjimile lui se potriveau de minune cu amprenta-mulaj din muzeul de la Neapole în fața căreia se adîncise într-o atît de înflăcărată reverie, și un glas îi striga în adîncul inimii că femeia aceasta era într-adevăr femeia sufocată de cenușa Vezuviului în vila lui Arrius Diomedes. Prin ce minune o vedea vie, asistînd la reprezentația piesei *Casina* de Plaut ? Nu încercă să-și explice ; dealtfel, cum de se afla el însuși acolo ? Îi acceptă prezența, așa cum admiți în vis apariția unor persoane dispărute demult, dar care acționează totuși de parcă ar fi vii. Oricum, emoția nu mai lăsa loc nici unui raționament. Pentru el, roata timpului își ieșise din făgaș, iar dorința sa biruitoare își alegea locul în veacurile scurse ! Se găsea față în față cu himera sa, una dintre cele mai insesizabile, o himeră retrospectivă. Viața i se umplea dintr-odată.

Privind la chipul acela atît de calm și de pătimaș, atît de rece și de cald totodată, atît de mort și de viu, Octavien înțelese că avea în față prima și ultima sa iubire, cupa beției supreme ; simți cum piere, ca o umbră ușoară, amintirea tuturor femeilor pe care le-a crezut iubi, simți cum sufletul i se purifică de orice trăire anterioară. Trecutul dispăru.

Între timp, frumoasa pompeiană, cu bărbia sprijinită în podul palmei și prefăcîndu-se a fi interesată de scenă, îi arunca lui Octavien privirea catifelată a ochilor ei noptateci, iar privirea aceasta ajungea pînă la el grea și fierbinte ca un jet de plumb topit. Apoi ea se aplecă la urechea unei fete ce-i sta alături.

Reprezentația se încheie ; mulțimea se scurse prin porțile laterale. Nemailuînd în seamă bunele servicii ale ghidului său Holconius. Octavien dădu fuga spre cea dintîi ieșire care-i apăru în față. Abia ajunse la poartă, că o femeie îi spuse cu glas scăzut, dar în așa fel încît să nu piardă nici un cuvînt :

— Sînt Tiche Novoleia, în serviciul Arriei Marcella, fiica lui Arrius Diomedes. Stăpîna mea vă iubește, urmați-mă.

Arria Marcella urcase tocmai în litiera purtată de patru sclavi sirieni vînjoși, goi pînă la brîu, cu torsul lor

de bronz lucind în soare. Perdeaua litierei se dădu puţin la o parte şi o mînă palidă, înstelată de inele, îi făcu lui Octavien un semn amical, ca pentru a întări spusele însoţitoarei. Perdeaua purpurie se închise la loc şi litiera se îndreptă în pasul cadenţat al sclavilor.

Tyche îl conduse pe Octavien pe drumuri cotite, tăind străzi şi călcînd uşor peste pietrele rărite care legau trotuarele şi între care treceau roţile carelor ; ea înainta prin labirintul străzilor cu siguranţa pe care ţi-o dă un oraş binecunoscut. Octavien observă că trecea prin cartiere ale Pompeiului nedescoperite de săpături şi care îi erau, deci, cu totul necunoscute. Împrejurarea aceasta, atît de ciudată între atîtea altele, nu-l uimea. Era hotărît să nu se mai mire de nimic. În toată fantasmagoria aceea arhaică, în care un anticar ar fi înnebunit de fericire, nu mai vedea decît ochii negri şi adînci ai Arriei Marcella şi sînul acela minunat care învinsese veacurile şi pe care chiar cataclismul îl voise păstra.

Ajunseră la o poartă ascunsă, care se deschise şi se închise pe loc, iar Octavien se pomeni într-o curte împrejmuită de coloane ionice din marmură, vopsite pînă la jumătate într-un galben aprins şi cu capitelurile înfrumuseţate de ornamente roşii şi albastre ; o ghirlandă de plante agăţătoare îşi anina frunzele late, verzi, în formă de inimă, de proeminenţele arhitectonice, asemenea unui arabesc natural, iar lîngă un bazin chenăruit de plante, un flaming trandafiriu stătea într-un picior, floare de pene între flori vegetale.

Panouri-frescă, reprezentînd forme arhitecturale capricioase ori peisaje fanteziste, decorau pereţii. Octavien desluşi toate detaliile acestea dintr-o privire, căci Tyche îl dădu pe mîna sclavilor băieşi ; aceştia îi puseră la încercare nerăbdarea, supunîndu-l tuturor rafinamentelor termelor antice. După ce trecu prin diferite grade de căldură vaporizată, după ce suportă răzuitoarea masorului şi simţi curgîndu-i peste piele uleiurile parfumate, fu îmbrăcat cu o tunică albă ; apoi, la uşa cealaltă, o găsi pe Tyche care îl luă de mînă şi-l conduse într-o altă sală, nespus de ornamentată.

Pe plafon se vedeau pictaţi Marte, Venus şi Amor, cu o puritate a desenului, o strălucire a culorii şi o liber-

tate a tuşei care vădeau o mînă de mare maestru şi nu doar pe a unui simplu decorator cu îndemînare comună. O friză alcătuită din cerbi, iepuri şi păsări, zbenguindu-se prin frunziş, domnea deasupra unei placări cu marmură cipolină ; mozaicul pardoselii, minunată lucrare, poate a lui Sosimus din Pergam, reprezenta rămăşiţele unui ospăţ, executate atît de artistic încît păreau adevărate.

În fundul sălii, pe un biclinium sau pat de două persoane, se afla, sprijinindu-se într-un cot, Arria Marcella, într-o poză voluptoasă şi senină care o reamintea pe femeia culcată a lui Fidias de pe frontonul Parthenonului ; încălţămintea brodată cu perle, zăcea la picioarele patului, iar frumosul ei picior gol, mai pur şi mai alb decît marmura, se întindea la capătul cuverturii uşoare, din fire de in foarte fine, care o acoperea.

Doi cercei în formă de balanţă, cu perle pe fiecare talger, tremurau în lumină de-a lungul obrajilor ei palizi ; un colier din bile de aur, de care stăteau prinse bobiţe alungite în formă de pară, se unduiau peste pieptul pe jumătate dezgolit de cuta neglijentă pe care o făcea o mantie scurtă de culoarea paiului, tivită de o bandă unghiulară cu desene, specific grecească ; o panglică neagră cu auriu îi trecea prin părul de abanos şi lucind din loc în loc ; se schimbase după ce venise de la teatru. Iar în jurul braţului, precum vipera de pe braţul Cleopatrei, un şarpe de aur, cu ochi de pietre, se încolăcea de mai multe ori, încercînd să-şi muşte coada.

O măsuţă cu picioare de grifon, cu incrustaţii de sidef, argint şi fildeş, lîngă patul de două persoane, era încărcată cu diferite feluri de mîncare servite în tăvi de argint şi aur sau de lut emailat cu picturi preţioase, ca de pildă o pasăre de pe meleagurile fluviului Phasis, culcată în penele ei ; de asemenea tot soiul de fructe ce nu s-ar putea întîlni între ele, aparţinînd unor anotimpuri diferite.

Totul părea să arate că un oaspete era aşteptat ; flori proaspete acopereau pardoseala, iar amforele cu vin erau cufundate în urne pline cu zăpadă.

Arria Marcella îi făcu semn lui Octavien să se întindă lîngă ea pe biclinium şi să mănînce. Pe jumătate pierdut de uimire şi dragoste, tînărul îmbucă de cîteva ori, la

întîmplace, din cele aflate pe tăvile oferite de sclave asiatice micuțe, cu păr creț și rochie scurtă. Arria nu mînca, dar ducea des la gură un vas pentru smirnă, cu nuanțe opaline, plin de un vin roșu-închis ca sîngele închegat; pe măsură ce sorbea din el, un ușor abur trandafiriu urca, din inima care nu bătuse atîția ani, în obrajii ei palizi. Totuși, brațul gol, pe care Octavien îl atinse doar cînd își ridică potirul, era rece ca pielea șarpelui sau ca lespedea unui mormînt.

— Cînd te-ai oprit în muzeul Studi, ca să contempli bucata de lut împietrit care îmi păstrează forma, spuse Arria Marcella, întorcîndu-și spre Octavien privirea stăruitoare și umedă, și cînd gîndul tău s-a avîntat fierbinte spre mine, sufletul meu l-a simțit în lumea asta în care plutesc, invizibilă pentru ochiul de rînd; credința plăsmuiește zeul, iar iubirea femeia. Nu ești moartă cu adevărat decît dacă nu ești iubită; dorința ta mi-a redat viața, puternica invocare a inimii tale a șters distanțele care ne despărțeau.

Ideea invocării într-ale iubirii, exprimată de tînăra femeie, corespundea vederilor filozofice ale lui Octavien, vederi pe care aproape că și noi le împărtășim.

Într-adevăr, nimic nu moare, totul dăinuie; nici o forță nu poate distruge ceea ce a fost odată. Orice faptă, orice cuvînt, orice formă, orice gînd căzut în oceanul universal al lucrurilor stîrnește cercuri care se lărgesc pînă la hotarele eternității. Reprezentarea materială nu dispare decît pentru ochii de rînd, iar spectrele care se desprind din ea populează infinitul. Paris continuă să o răpească pe Elena într-o regiune necunoscută a spațiului, galera Cleopatrei își înfoaie pînzele de mătase pe apele azurii ale unui Cydnus ideal. Cîteva spirite pasionate și puternice au putut aduce către ele secole aparent scurse, au putut reda viața unor personaje moarte pentru oricine. Faust a avut drept iubită pe fiica lui Tindar și a condus-o la castelul ei gotic din străfundul misterioaselor abisuri ale lui Hades. Octavien izbutise să trăiască o zi sub domnia lui Titus și să se facă iubit de Arria Marcella, fiica lui Arrius Diomedes, culcată în clipa aceasta lîngă el, pe un pat antic, într-un oraș distrus pentru toată lumea.

— Văzînd că simt dezgust față de alte femei, răspunse Octavien, văzînd că o visare de nebiruit mă împinge spre acele plăsmuiri strălucitoare din depărtarea veacurilor ca niște stele provocatoare, am înțeles că nu aș putea iubi decît în afara timpului și spațiului. Pe tine te așteptam, iar vestigiul fragil, păstrat de curiozitatea omenească, m-a pus în legătură prin tainicul său magnetism cu sufletul tău. Nu știu de ești vis ori realitate, fantomă ori femeie, nu știu dacă strîng la pieptu-mi amăgit un nor, precum Ixion, sau de sînt cumva jocul unui artificiu ieftin de vrăjitorie, dar ceea ce știu bine este că vei fi prima și ultima mea dragoste.

— Fie ca Eros, fiul Afroditei, să-ți audă făgăduiala, spuse Arria Marcella, lăsîndu-și capul pe umărul iubitului, care o cuprinse într-o îmbrățișare înflăcărată. O, strînge-mă la pieptul tău tînăr, învăluie-mă în răsuflarea ta călduță, mi s-a făcut frig, prea mult am stat fără iubire.

Iar Octavien simțea palpitînd lîngă inima lui sînul acela frumos, a cărui formă o admirase în aceeași dimineață prin sticla unei vitrine de muzeu ; prospețimea acelui trup frumos îi pătrundea prin tunică și îl înfierbînta. Bentița neagră cu auriu se desprinsese de pe capul Arriei pătimaș răsturnată, iar părul ei se revărsa ca un fluviu negru peste perna albastră.

Sclavele duseseră masa. Nu se mai auzea decît susurul sărutărilor și al suspinelor. Prepelițele locului, nepăsătoare la scena aceea amoroasă, ciuguleau de pe pardoseala mozaicată firimiturile ospățului, scoțînd țipete scurte.

Deodată, inelele de aramă ale portierei care închidea camera lunecară pe vergeaua lor și un bătrîn cu înfățișare severă, înfășurat într-o mantie largă, cafenie, apăru în prag. Barba sură îi era despărțită în două părți care se ascuțeau, precum barba nazareenilor, iar fața părea brăzdată de istovirile mortificării ; o cruciuliță din lemn negru îi atîrna la gît, nemailăsînd loc îndoielilor asupra credinței sale : aparținea sectei, pe atunci recente, a discipolilor lui Christ.

Cînd îl văzu, Arria Marcella, moartă de rușine, își ascunse fața într-o cută a mantiei, ca pasărea care își vîră capul sub aripă în fața dușmanului de neocolit, măcar pentru a nu mai trăi groaza de a-l vedea ; iar Oc-

tavien, sprijinindu-se într-un cot, privea țintă la supărătorul personaj care năvălea atît de neașteptat în fericirea sa.

— Arria, Arria, spuse austerul personaj, pe un ton mustrător, nu ți-a ajuns viața pentru desfrîurile tale ? Este oare nevoie ca necuratele tale iubiri să întineze veacuri ce nu-ți aparțin ? Oare nu-i poți lăsa pe vii în sfera lor, oare cenușa ta nu s-a răcit încă din ziua în care ai murit, fără căință, sub ploaia de foc a vulcanului ? Două mii de ani de moarte nu te-au domolit, iar brațele tale lacome atrag spre pieptul tău de marmură, golit de inimă, pe sărmanii smintiți îmbătați de licorile tale...

— Arrius, fie-ți milă, tată, nu mă năpăstui în numele acelei religii austere, care nu a fost niciodată a mea ; eu cred în vechii noștri zei care iubesc viața, tinerețea, frumusețea, plăcerea : nu mă cufunda iarăși în palidul neant. Dă-mi voie să mă bucur de existența aceasta pe care iubirea mi-a redat-o.

— Taci, păcătoaso, nu-mi vorbi de zeii tăi care sînt niște demoni. Lasă-l pe bărbatul acesta, înlănțuit de necuratele-ți farmece, să se ducă ; nu-l mai scoate din cercul vieții sale, măsurat de Dumnezeu ; întoarce-te în purgatoriul păgînismului cu amanții tăi asiatici, romani sau greci. Tinere creștin, părăsește această larvă care ți s-ar părea mai hidoasă decît Empuse și Phorkyas, dacă ai putea să o vezi așa cum este.

Palid, împietrit de groază, Octavien vru să vorbească. Dar glasul îi rămase prins de gîtlej, cum spune Virgiliu.

— Îmi vei da ascultare, Arria ? strigă a poruncă impunătorul bătrîn.

— Nu, niciodată ! răspunse Arria, cu ochii scînteietori, cu nări dilatate, cu buze fremătînde, înlănțuind trupul lui Octavien cu frumoasele ei brațe de statuie, reci, tari, rigide ca marmura. Frumusețea ei furioasă, parcă sporită de lupta pe care o dădea, strălucea în clipa aceea supremă de o aură supranaturală, ca pentru a lăsa tînărului ei iubit o amintire de neșters.

— Haide-haide, nefericito, reluă bătrînul, trebuie să recurg la mijloace extreme și să fac în așa fel încît neantul ființei tale să fie palpabil și vizibil pentru copilul acesta fascinat. Și atunci rosti, cu glas de poruncă, o formulă

magică, iar aburii de purpură din obrajii Arriei, iscaţi de vinul negru din vasul pentru smirnă, dispărură pe dată.

În clipa aceea, clopotul îndepărtat al vreunuia dintre satele de pe malul mării sau dintre cătunele pierdute în cutele muntelui dădu glas de bună-vestire.

La sunetul acesta, un suspin de agonie ieşi din pieptul îndurerat al tinerei femei. Octavien simţi desfăcîndu-se braţele care îl înlănţuiseră ; mătăsurile care o acopereau se adunară, ca şi cum contururile care le susţineau s-ar fi prăbuşit, iar nefericitul hoinar prin noapte nu mai văzu alături de el, pe patul ospăţului, decît un pumn de cenuşă, cu cîteva oase calcinate, printre care străluceau brăţări şi giuvaeruri de aur, precum şi cîteva rămăşiţe informe, aşa cum fuseseră probabil descoperite cînd fusese curăţată casa lui Arrius Diomedes.

Octavien scoase un ţipăt cumplit şi îşi pierdu cunoştinţa.

Bătrînul dispăruse. Soarele răsărea, iar sala ornamentată nu mai era decît o grămadă de dărîmături împrăştiate.

După un somn de plumb — libaţiile din ajun îşi spuseseră cuvîntul — Max şi Fabio se deşteptară tresărind, şi prima lor grijă fu să-şi cheme prietenul, a cărui cameră se învecina cu a lor, prin strigăte burleşti asupra cărora se convine uneori între tovarăşii de călătorie. Octavien nu răspunse şi pe bună dreptate. Neprimind răspuns, Fabio şi Max intrară în camera lui şi văzură că patul nu fusese desfăcut.

— O fi adormit pe vreun scaun, zise Fabio, n-o mai fi avut putere să meargă pînă la pat ; nu prea ţine la băutură, dragul de el, şi o fi ieşit cu noaptea în cap să-şi alunge aburii vinului în răcoarea dimineţii.

— Totuşi n-a băut, adăugă Max, chibzuind. Mi se pare destul de ciudat. Să mergem în căutarea lui.

Cei doi prieteni, ajutaţi de ghid, bătură toate străzile, răspîntiile, pieţele şi străduţele Pompeiului, intrară în toate casele ciudate în care presupuseseră că s-ar putea

găsi Octavien, preocupat să copieze vreo pictură sau să-şi noteze vreo inscripţie şi în cele din urmă îl găsiră fără cunoştinţă pe mozaicul dezbinat al unei cămăruţe pe jumătate năruite. Îl făcură anevoie să-şi revină în simţiri, iar cînd îşi recăpătă cunoştinţa, nu dădu altă explicaţie decît aceea că avusese fantezia să vadă Pompeiul sub clar de lună, că fusese lovit de o sincopă care, fără îndoială, avea să rămînă fără urmări.

Micul grup se întoarse la Neapole cu trenul, aşa cum venise ; iar seara, în loja lor, la San Carlo, Max şi Fabio priveau, ajutaţi mult de binocluri, cum ţopăiau într-un balet, roind în jurul Amaliei Ferraris — pe atunci dansatoare cu mare faimă — nimfe îmbrăcate, pe sub fustele de voal, cu nişte groaznici pantalonaşi verzi, care le făceau să semene cu broaşte lovite de streche. Palid, cu ochii tulburi, abătut, Octavien nu părea să înţeleagă ce se petrece pe scenă, într-atît îi venea de greu să reintre în viaţa reală, după minunatele întîmplări din timpul nopţii.

După vizitarea Pompeiului, Octavien căzu pradă unei melancolii mohorîte, pe care buna dispoziţie şi glumele prietenilor săi nu făceau decît să i-o agraveze. Chipul Arriei Marcella îl urmărea mereu, iar tristul deznodămînt al aventurii sale fantastice nu-i distrugea farmecul.

Nemaiputînd răbda, se întoarse în taină la Pompei şi se plimbă, ca prima oară, printre ruine, sub clar de lună, cu inima bătîndu-i de o speranţă nebunească, dar halucinaţia nu se repetă. Nu văzu decît şopîrle fugind pe sub pietre ; nu auzi decît piuituri ale păsărilor de noapte speriate ; nu-l mai întîlni pe prietenul său Rufus Holconius ; Tyche nu mai veni să-şi aşeze mîna delicată pe braţul lui ; Arria Marcella rămase, cu îndărătnicie, un colb.

În disperare de cauză, Octavien s-a căsătorit de curînd cu o englezoaică tînără şi fermecătoare, care îl iubeşte la nebunie. El se poartă desăvîrşit cu soţia ; totuşi Ellen simte, cu instinctul acela al inimii, pe care nimic nu-l poate înşela, că bărbatul este îndrăgostit de altcineva ; dar de cine ? Nici după cea mai aprigă iscodire nu a

putut afla ; Octavien nu întreținea nici o dansatoare, în societate nu se adresa femeilor decît cu galanterii banale, ba chiar a răspuns cu răceală văditelor avansuri ale unei prințese ruse, vestită pentru frumusețea și cochetăria ei. Un sertar secret, deschis în absența soțului, nu a oferit bănuielilor lui Ellen nici o dovadă de infidelitate. Cum să-i poată trece prin minte să fie geloasă pe Marcella, fiica lui Arrius Diomedes, cel eliberat din sclavie de Tiberiu ?

ROMANUL UNEI MUMII

Domnului Ernest Feydeau

Vă dedic această carte care, de drept, vi se cuvine ; punîndu-mi la dispoziție erudiția și biblioteca dumneavoastră, m-ați făcut să cred că aș fi savant și că aș cunoaște îndestul de bine Egiptul pentru a-l descrie ; pe urma pașilor dumneavoastră m-am plimbat prin temple, prin palate, prin hipogee, în cetatea vie și în cea moartă ; ați dat la o parte, în fața mea, vălul misterioasei Isis și ați reînviat o gigantică civilizație dispărută. Povestea vă aparține, romanul este al meu ; nu am avut decît a lega prin stil, precum cimentul leagă mozaicul, pietrele prețioase pe care mi le-ați dăruit.

Th. G.

Prolog

— Presimt că în valea Biban-el-Moluk vom găsi un mormînt încă nepîngărit, îi spunea unui englez distins un alt personaj mult mai modest, ştergîndu-şi, cu o batistă mare, în carouri albastre, fruntea pleşuvită şi îmbrobonată de sudoare, ca şi cum ar fi fost plămădită dintr-un lut poros şi plin cu apă ca o amforă de Teba.

— Să te audă Osiris, îi răspunse doctorului german tînărul lord ; iată o invocaţie pe care ne-o putem îngădui în faţa străvechii *Diospolis magna*. Dar de cîte ori n-am fost dezamăgiţi — căutătorii de comori ne-au luat-o mereu înainte...

— Un mormînt pe care să nu-l fi scotocit nici regii păstori, nici perşii lui Cambyse, nici grecii sau romanii, sau arabii, un mormînt care să ne ofere intacte bogăţiile toate şi încă nedezvăluita sa taină, continuă savantul asudat şi stăpînit de un entuziasm care făcea să-i sclipească ochii pe după sticlele ochelarilor albaştri.

— Şi despre care vei publica pe urmă o disertaţie dintre cele mai erudite, menită să te aşeze în cîmpul ştiinţei alături de un Champollion, de un Rosellini, de un Wilkinson, Lepsius sau Belzoni, observă tînărul lord.

— O să v-o dedic, milord, o să v-o dedic ; fără dumneavoastră, care aţi fost faţă de mine de-o dărnicie regească, nu mi-aş fi putut corobora sistemul cu vederea monumentelor şi aş fi murit în orăşelul meu din Germania, fără să fi contemplat minunile acestui pămînt antic, răspunse emoţionat savantul.

Discuţia avea loc nu departe de Nil, la intrarea în valea Biban-el-Moluk, între lordul Evandale, urcat pe un cal arab, şi doctorul Rumphius, cocoţat cu modestie pe un măgar, a cărui crupă slabă tot altoia un felah cu bîta. Luntrea care îi adusese pe cei doi călători şi care pe tot

timpul şederii lor avea să le slujească şi de locuinţă, fusese legată de celălalt ţărm al fluviului, în faţa satului Luxor ; avea vîslele pregătite, velele mari triunghiulare făcute sul şi prinse de vergi. După ce consacraseră cîteva zile vizitării şi studierii uluitoarelor ruine ale Tebei, gigantice rămăşiţe ale unei lumi imense, traversaseră fluviul cu un *sandal* — ambarcaţie uşoară, specifică locului — pentru a se îndrepta spre un lanţ muntos arid, care adăpostea la sînul său, în străfundurile unor misterioase hipogee, pe stăpînii de demult ai palatelor de pe celălalt mal. Cîţiva dintre membrii echipajului îi însoţeau pe lordul Evandale şi pe doctorul Rumphius, ţinîndu-se la oarecare distanţă, în timp ce restul, culcaţi pe punte, la umbra cabinei, îşi fumau în tihnă pipa, luînd seama la ambarcaţie.

Lordul Evandale era unul dintre acei tineri englezi fără cusur, dăruit civilizaţiei de către înalta societate britanică ; ducea pretutindeni cu el siguranţa de sine dispreţuitoare pe care ţi-o dau o mare avere moştenită, un nume istoric înscris în cartea *Parage and Baronetage*, cea de-a doua biblie a Angliei, şi o frumuseţe despre care nu s-ar fi putut spune decît că este mult prea desăvîrşită pentru un bărbat. Într-adevăr, capul cu linii pure, dar reci, părea o copie din ceară după capul lui Meleagru [1] sau după al lui Antinous [2]. Trandafiriul buzelor şi cel din obraji s-ar fi zis că se datorează carminului şi fardului ; părul de un blond închis era ondulat de la natură cu perfecţiunea pe care doar un coafor foarte priceput sau un valet dibaci i-ar fi putut-o imprima. Totuşi, privirea hotărîtă a ochilor săi de un albastru-oţeliu şi uşorul *sneer* [3] care-i scotea în afară buza inferioară corectau ceea ce ansamblul acesta ar fi avut prea feminin.

Ca membru al Clubului Iahturilor, tînărul lord îşi îngăduia din cînd în cînd capriciul cîte unei excursii cu nava sa uşoară denumită *Puck*, construită din lemn de tec, amenajată ca un budoar şi condusă de un echipaj nu prea

[1] Erou grec.
[2] Tînăr grec de o mare frumuseţe, care s-a înecat în Nil şi pe care împăratul Hadrian l-a trecut în rîndul zeilor.
[3] Mişcare de dispreţ şi superioritate a gurii (engl.).

numeros, dar alcătuit din marinari unul şi unul. În urmă cu un an vizitase Islanda. De data aceasta voia să vadă Egiptul ; iahtul său îl aştepta în rada portului Alexandria. Luase cu el un savant, un medic, un naturalist, un desenator şi un fotograf, pentru ca plimbarea să fie cu rost ; el însuşi era un om foarte cult, iar succesele repurtate în societate nu-l făcuseră să uite victoriile dobîndite la universitatea din Cambridge. Era îmbrăcat cu acea corectitudine şi meticuloasă grijă caracteristică englezilor, care străbat nisipurile deşertului în aceeaşi ţinută ca pentru o plimbare pe digul de la Ramsgate sau pe încăpătoarele trotuare ale West-End-ului. O haină lungă, o vestă şi un pantalon de doc alb, sortit să repercuteze razele solare, îi alcătuiau costumul, completat de o cravată albastră îngustă, cu picăţele albe, şi o pălărie din pai de Panama de o fineţe extremă, garnisită cu un văl subţire.

Rumphius, egiptologul, îşi păstra pînă şi în clima aceea dogoritoare tradiţionala vestimentaţie a savantului — veston negru cu pulpane moi, guler răsucit, nasturi vechi, dintre care unii scăpaseră de sub învelitoarea lor de mătase. Pantalonul negru lucea pe alocuri, lăsînd să se vadă urzeala ; un observator atent ar fi putut desluşi, la genunchiul drept, pe fondul cenuşiu al stofei, haşuri regulate de o nuanţă mai închisă, care trădau năravul savantului de a-şi şterge, pe această parte a hainelor, peniţa prea încărcată de cerneală. Cravata de muselină, răsucită ca o frînghie, îi juca, largă, în jurul gîtului ca un măr al lui Adam — cum i se zice acestui cartilagiu — mult ieşit în afară. Îmbrăcat cu ştiinţifică neglijenţă, Rumphius nu era în schimb nici chipeş : cîteva fire de păr roşcat, împletite cu altele cenuşii, se adunau în spatele urechilor clăpăuge şi se răzvrăteau împotriva gulerului prea înalt al hainei ; craniul, întru totul pleşuvit, lucea ca un os, scoţînd în relief un nas de o lungime uimitoare, spongios şi cu vîrful ca un bulb, lucru care, adăugat celor două discuri albăstrii ale ochelarilor, îl făceau să semene întrucîtva cu o pasăre ibis, înfăţişare accentuată dealtfel şi de umerii cocîrjaţi şi cu totul potrivită — aproape providenţială — unui ins ocupat cu descifrarea inscripţiilor şi a hieroglifelor. Ai fi zis că este un zeu ibiocefal, dintre cei

ce pot fi văzuţi pe cîte o frescă funerară, zeu care a trecut în trupul unui savant, după cine ştie ce metamorfoză.

Lordul şi doctorul se îndreptau spre stîncile înalte şi ascuţite care îngrădesc valea cu morminte a Biban-el-Moluk-ului, necropola regească a străvechiului oraş Teba, purtînd discuţia din care am extras frînturile de mai înainte cînd, ieşind ca un troglodit din gura neagră a unui mormînt gol — obişnuit sălaş al felahilor — un alt personaj, înveşmîntat într-un chip cam teatral, îşi făcu intrarea în scenă ; oprindu-se în calea drumeţilor, îi întîmpină cu acel graţios salut al orientalilor — umil, mîngîios şi demn totodată.

Omul era un grec, antreprenor de săpături arheologice, negustor şi fabricant de antichităţi, vînzînd şi lucruri noi, la nevoie, cînd nu avea din cele vechi. Dar nimic nu trăda în făptura lui pe profitorul de pe urma străinilor, vulgar şi hămesit. Purta specificul fes din fetru roşu, cu canaf lung dat pe spate, făcut din mătase albastră flocoasă ; de sub dunga îngustă şi albă a unei prime calote de pichet ieşeau tîmplele rase ce arătau ca o barbă proaspăt dată jos. Pielea măslinie a feţei, sprîncenele negre, nasul coroiat, ochii de pasăre răpitoare, mustăţile groase, bărbia parcă tăiată de o despicătură amintind o lovitură de sabie, toate acestea l-ar fi făcut să semene de-a binelea cu un hoţ de drumul mare, dacă asprimea trăsăturilor nu i-ar fi fost îndulcită de o curtenie momentană şi de surîsul servil al negustorului aflat deseori în relaţii cu publicul. Costumul îi era foarte curat : o vestă de culoarea scorţişoarei, cu găitane de mătase în acelaşi ton, cnemide sau ghetre din stofă asemănătoare, o jiletcă albă garnisită cu nasturi aidoma florilor de muşeţel, un brîu lat roşu şi nişte pantaloni uriaşi, bufanţi, numai cute.

Grecul acesta luase de mult la ochi luntrea ancorată în faţa Luxor-ului. După mărimea ei şi după numărul de vîslaşi, după bogăţia celor aflate în ea, dar mai cu seamă după drapelul englez înfipt la pupa, mirosise — cu instinctu-i mercantil — pe călătorul avut, a cărui curiozitate ştiinţifică putea fi exploatată, mirosise pe unul dintre cei care nu se mulţumeau cu statuete de lut smălţuite, albastre sau verzi, cu scarabei gravaţi, cu stampe de hîrtie

după panouri hieroglifice și alte obiecte mărunte ale artei egiptene.

Urmărea atent foiala călătorilor printre ruine și, întrucît știa că, după ce își vor fi satisfăcut curiozitatea, nu vor pierde prilejul să traverseze fluviul pentru a vizita hipogeele regale, îi aștepta pe terenul său, încredințat că-i va stoarce de bani ; socotea tărîmul funebru ca pe o proprietate a sa și se purta foarte urît cu micii șacali subalterni care cutezau să scotocească prin morminte.

Înzestrat cu perspicacitatea caracteristică a grecilor, calculă la iuțeală, după înfățișarea lordului Evandale, veniturile probabile ale senioriei sale și hotărî să nu-l înșele, zicîndu-și că mai mulți bani va scoate spunînd adevărul decît mințind. De aceea renunță la ideea de a-l plimba pe nobilul englez prin hipogee de atîtea ori cutreierate, de a-l mai face să întreprindă cercetări în locuri în care știa că n-ar mai găsi nimic, de vreme ce chiar el scosese din ele, de multă vreme, și vînduse cu preț ridicat tot ce ar fi putut prezenta interes. Argyropulos (așa se numea grecul), tot explorînd colțișoare ale văii, mai puțin sondate decît altele — întrucît pînă atunci căutările nu se încheiaseră cu nici o descoperire — își zisese că într-un anume loc, în spatele unor stînci a căror așezare părea că s-ar datora întîmplării, exista cu siguranță o intrare de mormînt faraonic, mascată cu deosebită grijă și pe care marea sa experiență în acest soi de investigații îl ajutase să o „simtă“, după mii de abia perceptibile indicii pentru ochi mai puțin sfredelitori decît ai săi, limpezi și pătrunzători ca ai vulturilor-bărboși cocoțați pe antablamentele templelor. De doi ani, de cînd făcuse descoperirea, se străduise să nu-și poarte niciodată într-acolo privirile și pașii, din teama de a nu da astfel de știre pîngăritorilor de morminte.

— Senioria voastră are cumva intenția să întreprindă niscaiva cercetări ? întrebă Argyropulos, exprimîndu-se într-un jargon cosmopolit, a cărui sintaxă ciudată și consonanțe bizare nu vom încerca să le reproducem aici, dar pe care și le pot lesne imagina cei ce-au străbătut Scările Levantului, recurgînd la serviciile unor tălmaci poligloți, care în cele din urmă nu mai știu nici o limbă. Din fericire,

lordul Evandale şi preaînvăţatul său tovarăş cunoşteau toate dialectele de care se slujea Argyropulos.

— Vă pot pune la dispoziţie cam o sută de felahi destoinici, care mînaţi de jordie şi de setea bacşişului ar rîcîi şi cu unghiile pămîntul, pînă în miezul lui. Am putea încerca, dacă senioria voastră o doreşte, să degajăm un sfinx împotmolit, să desfundăm un naos, să deschidem un mormînt...

Văzînd că lordul rămăsese nepăsător în faţa îmbietoarei sale enumerări, că pe buzele savantului flutura un surîs sceptic, Argyropulos înţelese că nu avea de-a face cu oameni uşor de păcălit şi se hotărî să-i vîndă englezului descoperirea pe care conta, spre a-şi rotunji mica avere şi a face rost în felul acesta de zestre pentru fiica sa.

— Ghicesc că sînteţi nişte savanţi şi nu simpli căutători, că unele curiozităţi de rînd nu v-ar încînta, continuă el vorbind o engleză în care se amestecau mult mai puţine cuvinte greceşti, arabe sau italieneşti. Vă voi dezvălui un mormînt care a scăpat pînă acum de investigaţiile căutătorilor şi pe care nimeni altul în afară de mine nu-l ştie ; este o comoară pe care am păstrat-o cu grijă pentru cineva vrednic de ea.

— Şi căruia dumneata o să i-o vinzi foarte scump, observă lordul zîmbind.

— Sinceritatea mă împiedică să vă contrazic, senioria voastră : nădăjduiesc să scot un preţ bun de pe urma descoperirii mele. În lumea asta fiecare trăieşte de pe urma măruntei sale meserii : eu dezgrop faraoni şi-i vînd străinilor. Faraonul devine lucru tot mai rar, dat fiind ritmul în care merg treburile astea ; nu-s de-ajuns pentru toată lumea. Articolul căutat nu se mai fabrică demult.

— Într-adevăr, interveni savantul, au trecut cîteva secole de cînd colşiţii, paraşiţii şi tarşiţii şi-au închis prăvălia şi de cînd Memnoniile, paşnicele cartiere ale morţilor, s-au golit de cei vii.

Auzind asemenea vorbe, grecul îl privi piezîş pe Rumphius dar, cîntărindu-l după ponoseala hainelor, socoti că omul nu prea avea mare lucru de spus la capitolul acesta, astfel că-l luă în continuare pe lord drept unic interlocutor.

— Pentru un mormînt care datează din cea mai îndepărtată antichitate, pe care nici o mînă omenească nu l-a tulburat de trei mii de ani, de cînd preoţii au rostogolit stînci în faţa intrării sale, o mie de guinee ar fi cumva prea mult, milord ? În realitate e pe gratis, căci s-ar putea ca mormîntul să ascundă cantităţi mari de aur, coliere de diamante şi perle, cercei cu rubine, sigilii din safir, idoli vechi din metal preţios, monezi de pe urma cărora s-ar trage mari foloase.

— Bandit viclean ce eşti, îl ironiză Rumphius, îţi lauzi marfa cu pricepere, dar ştii mai bine ca nimeni altul că în mormintele egiptene nu se găseşte nimic din toate astea.

Înţelegînd că avea de-a face cu adversari nu glumă, grecul puse capăt palavrelor şi, întorcîndu-se spre Evandale, întrebă :

— Ei bine, milord, vă convine tîrgul ?

— O mie de guinee, fie, răspunse tînărul lord, dacă mormîntul, aşa cum pretinzi dumneata, n-a fost deschis niciodată. Şi... nimic, dacă o singură piatră a fost mişcată de dalta altor scotocitori.

— Şi cu condiţia să luăm tot ce se va găsi în mormînt, adăugă prudentul Rumphius.

— Primesc, spuse Argyropulos cu un aer de mare siguranţă. Senioria voastră îşi poate pregăti dinainte bancnotele şi aurul.

— Dragul meu Rumphius, i se adresă lordul Evandale acolitului său, dorinţa pe care ţi-o exprimai adineauri este, cred, pe cale de a se înfăptui ; nemernicul ăsta pare sigur de ce spune.

— Deie Domnul ! răspunse savantul, mutîndu-şi de cîteva ori, în sus şi în jos, într-o mişcare dubitativă şi pironiană, gulerul hainei de-a lungul gîtului ; grecii ăştia sînt nişte mincinoşi neruşinaţi ! *Cretae mendaces,* cum zice dictonul.

— Ăsta-i, desigur, un grec cu picioarele pe pămînt, îşi dădu cu părerea lordul Evandale şi cred că de data asta a rostit adevărul.

Expertul între-ale săpăturilor mergea cu cîţiva paşi înaintea lordului şi a savantului, ca un om binecrescut care cunoaşte convenienţele ; călca sprinten şi sigur pe sine, asemenea omului care se simte la el acasă.

Curînd ajunseră la defileul îngust ce croieşte cale spre valea Biban-el-Moluk. Nici nu s-ar fi zis că este o deschidere naturală ci, mai degrabă, o tăietură făcută de mînă omenească în peretele gros al muntelui, ca şi cum geniul singurătăţii ar fi vrut să nu se poată ajunge în acest sălaş al morţii.

Peste faţa peretelui perpendicular al stîncii tăiate, ochiul desluşea anevoie urmele neclare ale unor sculpturi roase de vreme, care puteau fi luate drept asperităţi ale pietrei, mimînd personaje rudimentare dintr-un basorelief pe jumătate şters.

Dincolo de trecătoare valea se lărgea uşor, înfăţişînd spectacolul celei mai pustiitoare tristeţi.

De o parte şi de alta se înălţau în pante povîrnite mase uriaşe de stînci calcaroase, zgrunţuroase, mîncate, plesnite, pe cale să se fărîmiţeze, să se facă pulbere sub soarele nemilos. Stîncile acestea aduceau cu nişte oseminte calcinate pe un rug, grăiau prin rănile lor adînci despre plictisul eternităţii şi implorau prin miile lor de zbîrcituri picătura de apă care nu cădea niciodată. Pereţii lor urcau aproape pieptiş pînă la mare înălţime, profilîndu-şi crestele zimţate, alb-cenuşii, pe un fundal de cer indigo, aproape negru, asemenea crenelelor sparte ale unei gigantice fortăreţe căzute în paragină.

Razele soarelui încingeau peste măsură una din laturile văii funebre, cealaltă rămînînd scăldată în tenta vie şi albastră a ţărilor toride, care pare neverosimilă pentru ţările de miazănoapte cînd pictorii se apucă să le înfăţişeze şi care se conturează la fel de limpede ca umbrele proiectate orizontal pe un plan arhitectonic.

Valea se prelungea fie desenînd coturi, fie gîtuindu-se în defileuri, după cum blocurile stîncoase şi gurgulele lanţului bifurcat ieşeau în afară sau scobeau peretele muntelui. O particularitate a unor asemenea clime — în care atmosfera, cu totul lipsită de umiditate, rămîne perfect transparentă — este aceea că pentru un asemenea teatru al însingurării nu există perspectivă aeriană ; toate detaliile clare, precise, aride se conturau, chiar şi în ultimele planuri, cu nemiloasă uscăciune, iar depărtarea lor nu putea fi bănuită decît după micimea dimensiunii, de parcă natura crudă nu ar fi vrut să tăinuiască nici o nimicnicie,

nici o amărăciune a pămîntului acestuia descărnat, mai mort decît morții pe care-i adăpostea.

Peste peretele însorit se revărsa în cascade de foc o lumină orbitoare, asemenea aceleia care emană din metalele în topire. Fiecare suprafață stîncoasă, metamorfozată în oglindă sclipitoare, o răsfrîngea și mai fierbinte. Reverberațiile acestea încrucișate, contopite cu razele fierbinți care cădeau din bolta cerească și pe care pămîntul le răsfrîngea, răspîndeau o căldură egală cu cea a unui cuptor, iar sărmanul doctor german nu mai pridídea să-și șteargă fața cu batista în carouri albastre, udă de parcă ar fi fost muiată în apă.

Nici că s-ar fi putut găsi în toată valea aceea vreo fărîmă de pămînt roditor ; nici un fir de iarbă, nici un mărăcine, nici o liană, nici măcar un petec de mușchi nu tulbura tonul uniform alburiu al unui peisaj încins de arșiță. Crăpăturile și scobiturile din stîncile acelea nu erau destul de răcoroase pentru ca fie și cea mai umilă dintre plantele ce cresc pe stînci să-și prindă cumva rădăcina subțiratică și răsfirată. Totul dădea impresia unei cenușe rămase de pe urma unui lanț muntos, mistuit de flăcări, în vremea catastrofelor cosmice, într-un mare incendiu planetar ; și, pentru a întregi exactitatea comparației, linii largi, negre, asemenea unor cicatrice rămase după cauterizări, zebrau coasta cretoasă a pantelor abrupte.

O liniște absolută stăpînea peste pustiirea aceea ; nici un freamăt de viață nu o tulbura — nici un fîlfîit de aripă, nici un bîzîit de insectă, nici o mișcare lunecoasă de șopîrlă ori de reptilă ; pînă și greierele, prieten al singurătăților încinse de arșiță, nu mai dădea glas micuței sale lăute.

O pulbere scînteietoare, cu străluciri de mică, asemănătoare gresiei pisate alcătuia solul, iar cînd și cînd își rotunjeau spinarea mici ridicături, născute din sfărîmăturile de piatră smulse din adîncurile lanțului excavat de îndărătnicul tîrnăcop al generațiilor dispărute și de dalta lucrătorilor troglodiți pregătind în umbră sălașul pentru veșnicie al morților. Măruntaiele fărîmițate ale muntelui iscaseră alți munți, fragilă îngrămădire de rocă îmbucătățită, munți care puteau părea lanț natural.

Ici-colo se deschideau în coastele stîncii guri negre chenăruite de blocuri de piatră învălmăşite, deschizături pătrate străjuite de stîlpi încrustaţi cu hieroglife ; lintourile lor erau prevăzute cu cartuşe misterioase în care se desluşeau — cuprinse într-un disc mare, galben — scarabeul sacru, soarele cu cap de berbec şi zeiţele Iris şi Nephtis, îngenuncheate ori în picioare.

Acestea erau mormintele foştilor regi ai Tebei. Dar Argyropulos nu se opri în dreptul lor, călăuzindu-şi călătorii pe un soi de drumeag — care la prima vedere semăna mai mult cu o zdrelitură pe coasta muntelui — gîtuit în cîteva locuri de pietre rostogolite. Ducea spre un fel de platou îngust, de cornişă ieşită în afară în peretele vertical unde stîncile, aparent grupate la întîmplare, aveau totuşi, privite cu atenţie, o anume simetrie.

Cînd lordul, deprins cu toate performanţele gimnasticii şi cînd savantul, mult mai puţin sprinţar, izbutiră să se caţere pînă la el, Argyropulos arătă cu nuiaua spre o piatră uriaşă, rostind cu un aer de satisfacţie triumfală : „Aici !"

Argyropulos bătu din palme, după obiceiul oriental, şi iată că, pe dată, din fisurile stîncilor, din cutele văii, veniră alergînd felahi palizi şi zdrenţăroşi, ale căror braţe de culoarea bronzului vînturau răngi, tîrnăcoape, ciocane, scări şi toate instrumentele trebuitoare ; escaladau panta rîpoasă ca o legiune de furnici negre. Cei care nu încăpeau pe platoul îngust deja ocupat de antreprenorul grec, de lordul Evandale şi de doctorul Rumphius, se prindeau cu unghiile şi cu picioarele de asperităţile rocii.

La un semn al grecului, trei dintre ei, mai vînjoşi, se apucară să vîre răngile pe sub piatra cea mai grea. Muşchii li se încordau pe braţele slabe, asemenea unor frînghii... Apoi se lăsară, cu toată greutatea trupului, pe capătul barei de fier. În sfîrşit stînca se urni, se clătină cîteva clipe ca un om beat şi, împinsă de strădaniile reunite ale lui Argyropulos, ale lordului Evandale, ale lui Rumphius şi ale cîtorva arabi care izbutiseră să se caţere pe platou, se rostogoli, săltînd de-a lungul pantei. Alte blocuri de piatră, mai mici, fură date la o parte şi atunci se văzu cît de întemeiate fuseseră previziunile grecului, căci apăru, întreagă,

intrarea unui mormînt care, era limpede, scăpase căutătorilor de comori.

Intrarea aceasta era un fel de portic săpat de-a dreptul în rocă : doi stîlpi cuplaţi îşi arătau, pe pereţii laterali, capitelurile alcătuite din capete de vacă ale căror coarne se răsuceau în forma cornului isiac [1].

Deasupra intrării joase, cu stîlpi însoţiţi de lungi panouri cu hieroglife, se desfăşura un cadru emblematic larg ; în mijlocul unui disc galben se vedea — alături de un scarabeu, semn al reîntrupărilor succesive — zeul cu cap de berbec, simbol al soarelui-apune. În afara discului, Isis şi Nephtis, personificări ale începutului şi sfîrşitului, cu un picior adus sub coapsă, cu celălalt ridicat la înălţimea cotului, potrivit atitudinii specific egiptene, cu braţele întinse înainte într-o expresie de tainică uimire, cu trupul înfăşurat într-o pînză strînsă cu o cingătoare ale cărei capete cădeau liber.

În spatele unui zid făcut din pietriş şi cărămizi nearse, care cedă iute sub tîrnăcopul lucrătorilor, descoperiră lespedea de piatră care forma poarta monumentului subteran.

Pe sigiliul de argilă care o pecetluia, doctorul german, familiarizat cu hieroglifele, citi uşor deviza *colchyt*-ului supraveghetor al lăcaşurilor funebre, care închisese pe vecie mormîntul, a cărui misterioasă amplasare doar el ar fi putut-o regăsi pe harta mormintelor păstrată la casa preoţilor.

— Încep să cred, îi spuse tînărului lord savantul aflat în culmea bucuriei, că am descoperit într-adevăr praful de puşcă şi renunţ la opinia nefavorabilă exprimată la adresa bravului nostru grec.

— Poate că ne bucurăm prea repede, îi răspunse Evandale, şi poate că vom încerca aceeaşi dezamăgire ca Belzoni, care şi-a închipuit că a intrat primul în mormîntul lui Menephtha Seti, dar care, după ce a străbătut un labirint de culoare, de puţuri şi încăperi s-a pomenit în faţa unui sarcofag gol sub capacul său spart ; căutătorii de comori ajunseseră la mormîntul regesc printr-o sondare efectuată într-un alt punct al muntelui.

[1] Atribut al zeiţei Isis.

— O, nu ! făcu savantul ; lanțul muntos e mult prea gros aici, iar hipogeul mult prea îndepărtat de celelalte, pentru ca aceste cîrtițe ale nenorocirii să fi putut, săpînd în stîncă, să-și prelungească drumul subteran pînă la mormînt.

În timpul acestei discuții, îmboldiți de Argyropulos, lucrătorii atacau lespedea cea mare de piatră care masca deschiderea culoarului mortuar. Curățind lespedea de pămîntul din jur, pentru a putea vîrî pe dedesubtul ei tîrnăcoapele, deoarece lordul ceruse să nu se sfarme nimic, ei scoaseră la iveală, din nisip, o mulțime de figurine, înalte de cîteva degete doar, plămădite din lut smălțuit albastru sau verde, de-o lucrătură desăvîrșită : drăgălașe statuete funerare, aduse acolo drept ofrandă de către rude și prieteni, așa cum noi depunem, pe pragul cavourilor, flori ; numai că florile noastre se veștejesc repede, în timp ce, după mai bine de trei milenii, mărturiile acestor străvechi dureri se regăsesc intacte — căci Egiptul doar lucruri eterne poate zămisli.

Cînd poarta de piatră fu dată la o parte, îngăduind luminii zilei să intre pentru prima oară, după treizeci și cinci de veacuri, un val de aer fierbinte zvîcni din gura întunecoasă ca dintr-o vatră de jăratec. S-ar fi zis că plămînii încinși ai muntelui scoteau, prin gura aceasta atîta vreme închisă, un oftat de mulțumire. Cutezînd să pătrundă la intrarea în culoarul funebru, lumina dădu mare strălucire miniaturilor din jurul hieroglifelor săpate de-a lungul pereților în linii perpendiculare ce se încheiau într-un pervaz albastru. O figură roșiatică, un cap de uliu acoperit cu un *pschent*, susținea un disc în care era cuprins globul înaripat și părea să vegheze în pragul mormîntului, asemenea unui portar al Eternității.

Cîțiva felahi aprinseră torțe luînd-o înaintea celor doi călători însoțiți de Argyropulos ; torțele rășinoase sfîrîiau pîlpîind în aerul acela dens, înăbușitor, adunat în atîtea mii de ani sub calcarul incandescent al muntelui, în culoarele, labirinturile și *caecum*-urile hipogeului. Rumphius gîfîia, leoarcă de sudoare, pînă și impasibilul Evandale se îmbujorase și simțea cum i se umezesc tîmplele. Grecul, însă, pe care vînturile deșertului îl uscaseră demult, transpira tot atît de puțin cît o mumie.

Culoarul se afunda direct în miezul lanțului muntos. urmînd un filon de calcar de o egalitate și puritate desăvîrșite.

La capătul culoarului, o ușă de piatră, purtînd ca și cealaltă o pecete de argilă și străjuită de același glob cu aripi desfăcute, sta mărturie că mormîntul nu fusese violat, dezvăluind totodată existența unui alt coridor care se adîncea și mai tare în pîntecele muntelui.

Și întrucît căldura era tot mai mare, tînărul lord își scoase haina albă, iar doctorul haina neagră, pentru ca apoi să facă același lucru cu vestele și cu cămășile ; văzîndu-i că suflă tot mai greu, Argyropulos șopti ceva la urechea unui felah, care dădu fuga la intrarea subteranului, de unde se întoarse cu doi bureți mari îmbibați cu apă rece, pe care cei doi călători, urmînd sfatul grecului, și-i puseră pe gură, pentru a respira, prin porii umezi, așa cum se obișnuiește la baia rusească, dacă-i prea mult abur.

Mai întîi fu atacată ușa, care cedă curînd.

Ieși la iveală o scară, cu coborîș abrupt, croită de-a dreptul în stîncă.

Pe un fond verde, ce se încheia printr-o linie albastră, se desfășurau — de fiecare parte a culoarului — procesiuni de figurine emblematice, în culori proaspete și vii, de parcă artistul le-ar fi creat doar cu o zi în urmă ; apăreau pentru cîteva clipe la lumina torțelor și se pierdeau apoi în beznă, ca fantomele unui vis.

Sub aceste înguste benzi de fresce, rînduri de hieroglife dispuse de sus în jos, asemenea scrierii chineze și despărțite prin linii săpate, ofereau stăruinței sacrul mister al enigmei lor.

De-a lungul pereților neacoperiți de semne hieratice, un șacal culcat pe pîntece, cu labele întinse, cu urechile ciulite și o siluetă îngenuncheată, cu mitră pe cap, cu mîna întinsă pe un cerc, părea să facă de strajă lîngă o ușă, al cărei lintou era împodobit de două cartușe [1] îngemănate, susținute de două femei înveșmîntate cu fuste strînse și desfăcîndu-și, precum o aripă, brațul acoperit de pene.

[1] Cartuș : ornament sculptat sau gravat (în formă de sul desfăcut parțial) pe care se scriu inscripții, monograme etc.

— Ia te uită, spuse doctorul, trăgîndu-şi sufletul în josul scării şi văzînd că adîncitura nu se mai sfîrşea, o să coborîm oare pînă în inima pămîntului ? Căldura tot creşte, tot creşte, încît îmi vine a crede că nu ne găsim prea departe de sălaşul damnaţilor.

— Fără îndoială că am urmat vîna calcaroasă care coboară potrivit legii ondulaţiilor geologice.

Un alt pasaj, destul de înclinat, se deschise după terminarea scărilor. Şi aici pereţii erau acoperiţi cu picturi în care se distingea, vag, o suită de scene alegorice, explicate probabil de hieroglifele de sub ele ce jucau rol de legendă. Friza aceasta se întindea pe toată lungimea pasajului, iar mai jos se vedeau figurine, care păreau căzute în adoraţie în faţa scarabeului sacru şi a şarpelui simbolic colorat în azuriu.

Ieşind din coridor, felahul care purta torţa se dădu brusc înapoi.

Drumul se întrerupea pe neaşteptate şi gura unui puţ se căsca, pătrată şi neagră, la suprafaţa solului.

— Aici e-un puţ, stăpîne, i se adresă el lui Argyropulos. Ce trebuie să facem ?

Grecul ceru o torţă, pe care o scutură spre a-i mai înviora flacăra, şi o aruncă în gura întunecată a puţului, aplecîndu-se cu grijă deasupra lui.

Torţa căzu răsucindu-se şi şuierînd ; peste puţin se auzi, înfundat, o bufnitură urmată de un sfîrîit de scîntei şi un val de fum ; apoi flacăra fu din nou clară, vie, iar gura puţului străluci în umbră, asemenea ochiului roşu al unui ciclop.

— Nici că s-ar fi putut mai multă ingeniozitate, observă tînărul lord. Labirinturi ca acestea, întretăiate de gropi cu trapă pentru nepoftiţi, ar fi trebuit să domolească zelul hoţilor şi al savanţilor.

— Tot degeaba, răspunse doctorul ; unii caută aurul, alţii adevărul, lucrurile cele mai de preţ din lume.

— Aduceţi frînghia cu noduri, strigă Argyropulos către arabii săi ; vom explora şi sonda pereţii puţului, întrucît cred că excavaţia se mai prelungeşte.

Opt sau zece oameni se legară de un capăt al frînghiei, asigurînd astfel o contragreutate, în timp ce capătul celălalt fu lăsat să se cufunde în puţ.

Cu agilitatea unei maimuțe sau a unui gimnast de profesie, Argyropulos se atîrnă de capătul liber și se lăsă să lunece cam la cincisprezece picioare, ținîndu-se cu mîinile de noduri și bătînd pereții puțului cu călcîiele.

Roca astfel cercetată emise pretutindeni un sunet mat și plin ; atunci Argyropulos coborî pînă în fundul puțului, unde bătu în pămînt cu măciulia *kandjar*-ului său, dar roca dură nu răsuna.

Înfierbîntați de o curiozitate mistuitoare, Evandale și Rumphius se aplecau peste marginea puțului, cu riscul de a se prăbuși în el cu capul în jos și urmăreau, cu pasionat interes, experiențele grecului.

— Țineți bine, voi cei de sus, strigă în sfîrșit grecul, sătul de inutilitatea percheziției sale și înșfăcînd frînghia cu amîndouă mîinile, ca să urce.

Luminată pe dedesubt de torța care continua să ardă în fundul puțului, umbra lui Argyropulos se proiecta pe plafon, unde se desena ca o siluetă de pasăre diformă. Fața arsă de soare a grecului exprima o dezamăgire adîncă ; își mușca, pe sub mustăți, buzele.

— Nu-i de zărit nici cea mai mică urmă de trecere ! exclamă el și, cu toate astea, excavația nu se oprește aici.

— Numai dacă nu cumva, interveni Rumphius, egipteanul care și-a comandat mormîntul a murit undeva departe, în călătorie sau la război, ceea ce ar fi dus la abandonarea lucrărilor ; asta s-a mai văzut...

— Să sperăm că tot căutînd o să dăm peste vreo ieșire secretă, continuă lord Evandale ; dacă nu, o să încercăm să deschidem o galerie transversală prin munte.

— Tare șireți mai erau blestemații ăștia de egipteni, cînd era vorba să ascundă intrarea în funebrele lor vizuini ! Nu mai știau ce să născocească, doar-doar i-or dezorienta pe bieții oameni și-ți vine a crede că de pe-atunci își rîdeau de mutra descumpănită a scotocitorilor, mormăi Argyropulos.

Înaintînd pe marginea prăpastiei, grecul cercetă cu privirea-i ascuțită, de pasăre noptatecă, pereții cămăruței care alcătuia partea de sus a puțului. Dar nu descoperi nimic altceva în afară de obișnuitele personaje ale psihostazei : pe judecătorul Osiris, așezat pe tron în atitudinea-i consacrată, ținînd într-o mînă *pedum*-ul, iar în cea-

laltă biciul şi pe zeiţele Justiţiei şi Adevărului, aducînd spiritul defunctului în faţa tribunalului Amenti.

Deodată păru străfulgerat de o idee neaşteptată şi făcu stînga-mprejur ; vechea lui experienţă de antreprenor de săpături arheologice îi reaminti un caz aproape asemănător ; şi-apoi dorinţa de a cîştiga cele o mie de guinee ale lordului făcea să-i scapere mintea. Luă într-o mînă tîrnăcopul unui felah şi începu, dîndu-se îndărăt, să lovească tare în stîncă, şi la dreapta şi la stînga, cu riscul de a şterge cîteva hieroglife, de a sparge ciocul vreunui uliu sau elitra vreunui scarabeu sacru.

Peretele astfel interogat răspunse în cele din urmă la întrebările ciocanului şi sună a gol.

Un strigăt de triumf ţîşni din pieptul grecului şi ochii îi scînteiară.

Savantul şi lordul bătură din palme.

— Săpaţi aici ! porunci oamenilor săi Argyropulos, recăpătîndu-şi sîngele rece.

Curînd deschiseră o breşă destul de mare, astfel încît să poată trece un om. O galerie care ocolea în interiorul muntelui puţul, obstacol .ce se împotrivea profanatorilor, ducea spre o încăpere pătrată al cărei tavan albastru se sprjinea pe patru stîlpi masivi, împodobiţi de miniaturi reprezentînd siluete cu piele roşie şi fustă albă, strînsă, siluete care îşi arată atît de des în frescele egiptene trunchiul din faţă şi capul din profil.

Sala aceasta dădea într-alta, cu plafon puţin mai înalt şi susţinută numai de doi stîlpi. Scene variate — bari-ul mistic, boul Apis ducînd mumia spre ţinuturile occidentului, judecata sufletului şi cîntărirea faptelor mortului în balanţa supremă, ofrandele făcute divinităţilor lumii de apoi împodobeau stîlpii şi încăperea.

Toate scenele acestea figurative erau lucrate în basorelief inegal ca grosime şi săpate viguros în piatră, dar penelul pictorului nu desăvîrşise opera daltei. După grija şi gingăşia operei, se puteau face presupuneri privind importanţa personajului al cărui mormînt trebuia să rămînă ferit de ochiul omenesc.

După cîteva minute dăruite contemplării acestor incizii în piatră, desenate cu acea deplină puritate a frumosului stil egiptean din perioada clasică, observară cu

toţii că încăperea nu avea ieşire, că ajunseseră într-un fel de *caecum*. Aerul se rarefia, torţele ardeau anevoie într-o atmosferă pe care, de fapt, o încingeau şi mai tare, iar fumul se învălătucea formînd nori. Grecul se trimitea singur la toţi dracii, de parcă asemenea dar nu fusese făcut şi primit demult. Asta nu rezolva însă nimic. Pereţii fură din nou sondaţi, dar fără nici un rezultat ; muntele — plin, masiv, compact — nu răspundea decît printr-un sunet mat ; nici o urmă de uşă, de culoar sau de vreo deschidere oarecare !

Lordul era descurajat, asta se vedea limpede, iar savantul îşi lăsase braţele slabe să-i cadă, moale, de-a lungul trupului. Argyropulos, care ducea grija celor douăzeci şi cinci de mii de franci ai săi, manifesta cea mai sălbatecă disperare. Oricum, trebuiau să dea înapoi, deoarece căldura devenea înăbuşitoare.

Grupul trecu din nou în prima încăpere, unde grecul, nevrînd să-şi vadă visul de aur spulberat, examină cu cea mai mare atenţie fusul stîlpilor, pentru a se încredinţa că nu ascundeau vreun artificiu, vreo trapă ce s-ar dezvălui prin deplasarea lor, căci în deznădejdea sa cam amesteca realitatea arhitecturii egiptene cu himericele construcţii din basmele arabe.

Cuprinşi în chiar masa muntelui, stîlpii din mijlocul sălii goale făceau corp comun cu ea şi ar fi fost nevoie de explozia unei mine pentru a-i urni din loc.

Orice speranţă era pierdută !

— Totuşi, interveni Rumphius, nimeni nu s-ar fi apucat să sape degeaba un labirint ca ăsta. Trebuie să mai fie pe undeva un pasaj asemănător cu cel care ocoleşte puţul. Defunctul se teme, probabil, să nu fie stînjenit de inoportuni şi vrea să fie ferecat ; dar, cu stăruinţă, pătrunzi peste tot. Poate că vreo lespede ascunsă cu pricepere şi ale cărei margini nu se mai desluşesc din pricina colbului răspîndit pe podea acoperă vreun loc de coborîre care duce, direct sau indirect, la sala funebră.

— Ai dreptate, dragă doctore, spuse Evandale ; blestemaţii ăştia de egipteni ştiu să împreuneze pietrele ca balamalele unei trape englezeşti. Să mai căutăm.

Ideea savantului păru judicioasă grecului, care începu să se plimbe, punîndu-i și pe felahi să facă același lucru, adică să lovească cu călcîiul prin toate ungherele încăperii.

În sfîrșit, nu departe de stîlpul al treilea, o rezonanță surdă îl făcu pe grec să-și încordeze auzul exersat ; se lăsă repede în genunchi, ca să examineze locul, măturînd cu *burnuz*-[1]-ul, zdrențuit pe care unul dintre arabii săi i-l aruncase, colbul abia palpabil, cernut de treizeci și cinci de veacuri în beznă și tăcere ; și apăru o linie neagră, subțire și clară, trasă parcă cu rigla pe planul unui arhitect ; urmărită cu minuțiozitate, ea desena pe sol o lespede prelungă.

— V-am spus eu, exclamă savantul entuziasmat, că subterana nu se putea termina aici !

— Mă mustră cugetul, mărturisi, cu ciudatu-i calm britanic, lord Evandale, că-l tulbur în cel din urmă somn al său acest trup necunoscut, atît de sigur că va odihni în pace pînă la sfîrșitul veacurilor. Stăpînul lăcașului de față s-ar lipsi, firește, de vizita noastră.

— Cu atît mai mult cu cît lipsește persoana care să facă prezentările, răspunse doctorul ; dar nu vă faceți griji, milord, am trăit destul în vremea faraonilor pentru a vă putea introduce la ilustrul personaj, locuitor al acestui palat subteran.

Vîrîră dălțile în fisura îngustă și, după cîteva presiuni, lespedea se urni, se ridică.

O scară cu trepte înalte și abrupte, ce se afunda în beznă, se deschise în fața picioarelor nerăbdătoare ale călătorilor, care se bulucirā să coboare. După scări urma o galerie în pantă, înviorată de o parte și de alta de figuri și hieroglife ; alte cîteva trepte, la sfîrșitul galeriei, duceau spre un coridor mai mic, un soi de vestibul pentru o sală în același stil cu prima, dar mai mare și susținută de șase stîlpi cuprinși în masa muntelui. Ornamentația ei era mai bogată, iar motivele obișnuite ale picturilor funebre se multiplicau pe un fundal de culoare galbenă.

[1] Mantie arabă, lungă, fără mîneci și cu glugă.

La dreapta și la stînga se deschideau în rocă două cripte mici sau camere pline de figurine funerare din lut emailat, din bronz și din lemn de sicomor.

— Iată-ne în anticamera sălii în care trebuie să se găsească sarcofagul ! strigă Rumphius, care-și ridicase ochelarii pe frunte, lăsînd astfel să i se vadă ochii de un cenușiu-deschis strălucind de bucurie.

— Pînă acum, spuse Evandale, grecul și-a ținut făgăduiala : sîntem cu adevărat primii oameni vii care au pătruns aici de cînd în mormîntul acesta, mortul — oricine ar fi el — a fost lăsat necunoscutului, eternității.

— O, dar trebuie să fie o persoană de vază, răspunse doctorul, vreun rege sau măcar un fiu de rege ; asta o să vă spun mai tîrziu, după ce-i voi fi descifrat cartușul. Dar, să pătrundem mai întîi în sala aceasta, cea mai frumoasă, cea mai importantă, denumită de egipteni *Sala aurie*.

Lordul Evandale pășea primul, precedîndu-l cu cîțiva pași pe savantul mai puțin sprinten sau care poate că voia să-i lase, din respect, tînărului lord plăcerea de a fi întîiul descoperitor.

În clipa în care trecu pragul, lordul se aplecă de parcă un lucru neașteptat i-ar fi izbit privirea.

Deși obișnuit să nu-și dea în vileag emoțiile — căci nimic nu poate fi mai împotriva legilor dandy-smului celui mai inveterat decît de a te recunoaște, prin uimire sau admirație, inferior unui anumit lucru — tînărul nobil nu-și putu stăpîni un *oh !* prelung și modulat în chipul cel mai britanic cu putință.

Iată ce-l făcuse pe cel mai desăvîrșit gentleman din cele trei regate unite să exclame astfel.

În colbul cenușiu și fin care acoperea podeaua se desena foarte limpede forma unui picior omenesc — cu amprenta degetului mare, a celorlalte patru și a călcîiului, piciorul ultimului preot sau prieten care se retrăsese, cu cincisprezece veacuri înaintea erei noastre, după ce-i adusese defunctului onorurile supreme. Colbul, la fel de etern în Egipt ca și granitul, mulase forma acestui pas și îl păstra de treizeci de secole și mai bine, așa cum

mîlurile diluviene întărite păstrează urma paşilor de animale care le-au frămîntat.

— Vedeţi, îi spuse Evandale lui Rumphius, amprenta aceasta umană, al cărei vîrf se îndreaptă spre ieşirea din mormînt... Oare în ce criptă egipteană din lanţul libian odihneşte, pietrificat de bitum, trupul căruia i-a aparţinut ?

— Cine ştie, răspunse savantul ; în orice caz, urma aceasta uşoară, pe care o pală de vînt ar fi putut-o şterge, a durat mai mult decît civilizaţii întregi, decît imperii, decît înseşi religiile sau decît monumentele socotite eterne ; poate că ţărîna lui Alexandru cel Mare astupă cepul vreunui butoi de bere, potrivit reflecţiei lui Hamlet, în timp ce pasul acestui egiptean necunoscut dăinuie pe pragul unui mormînt !

Împinşi de curiozitatea care nu le îngăduia lungi cugetări, lordul şi doctorul pătrunseră în sală, atenţi să nu şteargă cumva miraculoasa amprentă.

Intrînd în sală, impasibilul Evandale încercă o senzaţie ciudată.

I se păru, după cum spune Shakespeare că „roata vremii ieşise din făgaşul ei" : pe loc pierdu noţiunea prezentului modern. Dădu uitării şi Marea Britanie, şi numele său înscris în cartea de aur a nobilimii, şi castelele sale din Lincolnshire, şi palatele din West-End, şi Hyde-Park-ul, şi Piccadilly, şi *drawing-rooms*-urile reginei, şi Clubul Iahturilor, şi tot ce alcătuia existenţa sa engleză. O mînă invizibilă întorsese clepsidra eternităţii, iar secolele, prefirate bob cu bob, asemenea orelor, în solitudine şi noapte, îşi reîncepeau perindarea. Istoria era ca şi neavenită : Moise trăia, Faraonul domnea, iar el, lordul Evandale, se simţea stînjenit că nu poartă acoperămîntul de cap cu bărbi în caneluri, grumăjerul cu emailuri şi fusta strînsă mult pe şolduri, singurul costum potrivit pentru a se prezenta în faţa unei mumii regeşti. Violînd acest palat al Morţii, cu atîta grijă apărat de profanatori, îl năpădea un fel de spaimă religioasă, deşi locul nu era deloc sinistru. Tentativa i se părea nelegiuită, pîngăritoare şi îşi spuse : „Dacă se ridică faraonul de pe patul său şi mă loveşte cu sceptrul !" O clipă îl fulgeră gîndul să lase linţoliul, pe jumătate ridicat, să cadă la loc peste

cadavrul acestei antice civilizații moarte ; dar doctorul, stăpînit de entuziasmul său științific nu făcea asemenea reflecții și exclamă cu glas puternic :

— Milord, milord, sarcofagul este intact !

Cuvintele acestea îl readuseră pe lordul Evandale la realitate. Printr-o proiecție electrică a gîndirii, trecu peste cei trei mii cinci sute de ani pe care îi străbătuse în reveria sa și răspunse :

— Chiar intact, doctore dragă ?

— Nemaipomenită fericire ! Minunat noroc ! O descoperire de nepreţuit ! continuă doctorul, în revărsarea bucuriei sale de erudit.

Văzînd entuziasmul doctorului, Argyropulos avu o remușcare, singura de care putea fi în stare, dealtfel, și anume, de a nu fi cerut decît douăzeci și cinci de mii de franci. „Am fost un naiv, își spuse în sinea lui ; așa ceva n-o să mi se mai întîmple ; acest milord m-a furat."

Și își făgădui ca pe viitor să nu se mai întîmple.

Pentru a-i bucura pe străini cu frumusețea unei priviri de ansamblu, felahii aprinseseră toate torțele. Spectacolul era într-adevăr neobișnuit și măreț ! Galeriile și sălie care duceau spre încăperea cu sarcofagul aveau plafoane joase și nu depășeau, ca înălțime, opt-zece picioare ; dar sanctuarul la care se ajungea pe aceste căi întortocheate avea cu totul alte dimensiuni. Lordul Evandale și Rumphius rămaseră muți de admirație, deși erau familiarizați cu splendorile funerare ale artei egiptene.

Astfel iluminată, sala aurie scînteia și poate că, pentru întîia oară, culorile picturilor ei apărură în deplina lor frumusețe. Tonuri de roșu, albastru, verde, alb, de o strălucire nouă, de o prospețime virginală, de o puritate fără seamăn, se desprindeau din acest polei auriu care servea drept fond unor figuri și hieroglife, cucerind privirea înainte de a putea fi deslușite subiectele care alcătuiau întregul lor.

La prima vedere, se crea impresia unei imense tapiserii din cea mai bogată țesătură ; bolta, înaltă de trei-

zeci de picioare, reprezenta un soi de velarium azuriu, tivit cu palmete [1], lungi, galbene.

Pe întinsul pereţilor, globul simbolic îşi deschidea nemăsurat aripile, iar cartuşele regeşti îşi înscriau conturul. Mai departe, Isis şi Nephtis îşi scuturau braţele franjurate de pene ca nişte aripioare. *Uraeus* [2]-ii îşi umflau gîturile albastre, scarabeii încercau să-şi desfacă elitrele, zeii cu capete de animale îşi ciuleau urechile de şacal, îşi ascuţeau ciocurile de ulii, îşi încreţeau boturile de cinocefali, îşi vîrau între umeri gîtul de vultur sau de şarpe, ca şi cum ar fi fost însufleţiţi. Barişi mistici treceau pe săniile lor, trase de siluete în atitudini afectate, cu gesturi ţepene, ori pluteau pe ape ondulate simetric, conduşi de vîslaşi cu torsul gol. Bocitoare îngenuncheate, cu o mînă aşezată, în semn de doliu, pe părul lor albastru, se întorceau spre catafalcuri, în timp ce preoţi raşi în cap, cu cîte o blană de leopard aruncată pe umeri, ardeau sub nasul morţilor divinizaţi parfumuri aflate într-o cupă mică la capătul unei spatule ce se termina cu o mînă. Alte personaje ofereau geniilor funerare lotuşi înfloriţi sau îmbobociţi, plante cu bulbi, păsări, hălci de antilope sau vase cu licori. Zeiţe acefale ale justiţiei aduceau suflete în faţa unor Osirişi cu braţele prinse într-un contur strîns, ca într-o cămaşă de forţă, asistaţi de cei patruzeci şi doi de judecători ai Amenti-ului, ghemuiţi pe două şiruri şi purtînd pe capetele lor, luate din toate regnurile zoologice, cîte o pană de struţ aşezată în echilibru.

Toate aceste reprezentări figurative, încadrate de o linie săpată în calcar şi foarte viu colorate, aveau acea viaţă imobilă, acea mişcare încremenită, acea misterioasă intensitate a artei egiptene, stăvilită de regulile sacerdotale şi semănînd cu un om care vrea să-şi facă înţeleasă taina, deşi are în gură un căluş.

În mijlocul sălii se ridica, masiv şi grandios, sarcofagul săpat într-un bloc uriaş de bazalt negru, închis cu un capac bombat, din acelaşi material. Cele patru feţe ale monolitului funebru erau acoperite de personaje şi hie-

[1] Ornamente reprezentînd frunze de palmier.
[2] Uraeus — şarpele simbolic.

roglife gravate cu aceeaşi grijă ca un inel din piatră fină, deşi egiptenii nu ştiau ce este fierul, iar bazaltul este în stare să tocească pînă şi oţelurile cele mai tari. Imaginaţia omului se iroseşte în a-şi închipui prin ce procedeu ştia poporul acesta minunat să scrie pe porfir şi pe granit, de parcă ar fi lucrat cu un ac pe tăbliţe de ceară.

În colţurile sarcofagului erau aşezate patru vase de alabastru oriental de cea mai pură şi elegantă linie, ale căror capace sculptate reprezentau capul de bărbat al lui Amset, de cinocefal al lui Hapi, capul de şacal al lui Sumanutf şi de uliu al lui Kebsbnif : erau vase conţinînd viscerele mumiei din sarcofag. La capul mormîntului, o efigie a lui Osiris, cu barba împletită, părea să vegheze somnul mortului. Două statui de femei, colorate, se înălţau la dreapta şi la stînga mormîntului, susţinînd cu o mînă pe cap o cutie pătrată, iar cu cealaltă, sprijinită de coaste, un vas pentru libaţii. Una era îmbrăcată cu o fustă simplă, albă, lipită de şolduri şi ţinută de bretele încrucişate ; cealaltă, într-un veşmînt mai bogat, avea trupul cuprins într-un fel de cămaşă strîmtă, împestriţată cu solzi rînd pe rînd verzi şi roşii.

Lîngă prima se vedeau trei ulcioare umplute cu apă de Nil care, evaporîndu-se, lăsase doar mîlul, precum şi o farfurie cu o pastă alimentară uscată.

Lîngă cealaltă, erau două nave mici, asemenea modelelor de nave ce se construiesc în porturile maritime. Ele aminteau cu exactitate : una, în cele mai mici amănunte, bărcile destinate transportării trupurilor din Diospolis la Memnonia ; cealaltă, corabia simbolică menită să ducă sufletul pe tărîmurile Occidentului. Nimic nu fusese dat uitării — nici catargele, nici cîrma formată dintr-o vîslă lungă, nici vîslaşii, nici mumia înconjurată de bocitoare şi culcată sub naos, pe un pat cu labe de leu, nici figurile alegorice ale divinităţilor funebre îndeplinindu-şi sacrele meniri. Atît bărcile, cît şi personajele erau pictate în culori vii, iar pe ambele laturi ale provei ridicate în cioc, ca şi pupa, se deschidea ochiul mare osirian, alungit cu antimoniu ; un cap de bou, sculptat, şi oseminte de-ale aceluiaşi animal, risipite pe ici, pe colo, arătau că o victimă fusese sacrificată pentru a-şi lua asupra ei necazurile care ar fi putut tulbura odihna mortului. Casete pictate şi îm-

podobite cu hieroglife erau așezate pe mormînt ; mese din trestie susțineau încă ofrandele funebre ; nimic nu fusese atins în acest palat al Morții din ziua în care mumia, cu tot cartonajul ei și cu cele două sicrie, se culcase pe patu-i de bazalt. Viermele mormintelor, care atît de bine știe să-și croiască drum pînă și în raclele cele mai bine ferecate, făcuse la rîndu-i cale întoarsă, gonit de înțepătoarele mirosuri ale bitumului și aromatelor.

— Să deschidem sarcofagul ? întrebă Argyropulos, după ce-i lăsă pe Evandale și pe Rumphius să admire splendorile sălii aurii.

— Desigur, răspunse tînărul lord ; dar aveți grijă să nu știrbiți marginile capacului, cînd introduceți dalta la îmbinări, căci vreau să scot de aici mormîntul, să-l dăruiesc British Museum-ului.

Trupa toată își întruni eforturile, pentru a deplasa monolitul ; fură înfipte cu grijă colțuri de lemn, iar după cîteva minute de strădanie, uriașa piatră se urni și lunecă pe proptelele pregătite să o primească. Sarcofagul descoperit lăsă să se vadă primul sicriu ermetic închis. Era împodobit cu picturi și aurării reprezentînd un fel de naos, cu desene simetrice, romburi, pătrățele, frunze de palmier și hieroglife. Făcură apoi să sară și capacul, iar Rumphius, care sta aplecat asupra sarcofagului, scoase un strigăt de mirare, cînd descoperi ce anume se afla în el :

— E-o femeie ! O femeie ! exclamă el, dîndu-și seama de sexul mumiei după lipsa bărbii osiriene și după forma cartonajului.

Grecul era și el uimit ; vechea sa experiență de scotocitor îl făcea să înțeleagă foarte bine cît de neașteptată era o asemenea descoperire. Valea Biban-el-Moluk este Saint-Denis [1] al străvechei Tebe și nu are decît morminte de regi. Necropola regilor este situată mai departe, într-un alt defileu al muntelui. Mormintele reginelor sînt foarte simple și alcătuite, de obicei, din două sau trei culoare și din una sau două camere. În orient, femeile au fost întotdeauna privite ca fiind inferioare bărbatului pînă și în moarte. Cele mai multe dintre aceste morminte, violate în epoci foarte îndepărtate, au servit de adăpost unor

[1] Biserică din secolele XI—XIII, cripta regilor Franței.

mumii diforme, îmbălsămate grosolan, dezvăluind chiar după atîta amar de vreme urme de lepră și elefantiasis. Prin ce ciudățenie, prin ce miracol sau substituire, ocupa acest sicriu feminin sarcofagul regesc, în mijlocul unui palat criptic, demn de cel mai ilustru și mai puternic dintre faraoni ? !

— Asta îmi tulbură toate noțiunile, toate teoriile, îi spuse lui Evandale doctorul, și răstoarnă sistemele cele mai trainic așezate pe riturile funebre egiptene, atît de strict respectate, totuși, mii de ani ! Avem, probabil, de-a face cu un punct obscur, cu vreun mister pierdut al istoriei. O femeie a urcat pe tronul faraonilor și a cîrmuit Egiptul. Se numea Tahoser, dacă ar fi să dăm crezare cartușelor gravate peste semnele uncr inscripții mai vechi ; a uzurpat mormîntul ca și tronul, ori poate că vreo ambițioasă, nepăstrată în memoria istoriei, a reînnoit încercarea ei.

— Nimeni altul în afară de dumneata nu-i în stare să rezolve problema aceasta grea, spuse lordul Evandale ; vom duce lada asta plină de secrete în luntrea noastră, unde vei despuia în voie documentul istoric de aici ; vei dezlega, fără îndoială, enigma oferită de acești ulii, scarabei, siluete îngenuncheate, de aceste linii zimțate, șerpi înaripați, mîini cu spatule, căci le știi citi la fel de ușor ca marele Champollion.

Dirijați de Argyropulos, felahii săltară uriașa ladă pe umeri, astfel că mumia refăcu în sens invers funebra plimbare săvîrșită în vremea lui Moise, într-o *bari* pictată și aurită, precedată de un lung cortegiu, ambarcată pe *sandalul* care-i adusese pe călători. Ajunse curînd la luntrea legată de țărmul Nilului și fu așezată în cabina destul de asemănătoare cu naosul bărcii funerare, într-atît de puțin se schimbă formele în Egipt.

Rînduind în jurul lăzii toate obiectele găsite lîngă ea, Argyropulos stătu în picioare, respectuos, la ușa cabinei, părînd să aștepte ceva. Lordul Evandale înțelese și îl puse pe valetul său să-i numere cei douăzeci și cinci de mii de franci.

Sicriul deschis era așezat pe bîrne, în mijlocul cabinei, răspîndind o strălucire la fel de vie ca și cînd culorile ornamentelor sale ar fi fost proaspete de o zi, încadrînd

mumia, mulată în cartonajul ei, cu o desăvîrşire şi o bogăţie de execuţie remarcabile.

Nicicînd anticul Egipt nu înfăşase cu mai multă grijă un copil de-al său pentru somnul de veci. Cu toate că acest Hermes funebru, ce se termina ca o teacă şi din care doar capul şi umerii se desluşeau, nu lăsa să se vadă nici o formă, puteai totuşi bănui, vag, sub învelişul îngroşat, un trup tînăr şi graţios. Masca aurită — cu ochi codaţi şi încercănaţi cu negru, înviorați de email, cu nas şi nări delicat croite, cu pomeţi rotunjiţi, cu buze pline schiţînd un surîs de sfinx, cu bărbie cam scurtă dar de un contur foarte fin — închipuia cel mai pur tip de ideal egiptean şi dovedea, prin mii de amănunte caracteristice, că arta nu inventează fizionomia individuală a unui portret. O mulţime de cozi subţiri, împletite în altele mai groase şi despărţite prin şuviţe de păr lins, se revărsau de o parte şi de alta a măştii. O tulpină de lotus, pornind de la ceafă, se rotunjea pe deasupra capului şi îşi deschidea caliciul de azur pe aurul mat al frunţii, întregind, cu conul funerar, o coafură pe cît de bogată pe-atît de elegantă.

Un grumăjer lat, compus din emailuri fine, cloazonate cu liniuţe de aur, înconjura gîtul de la bază şi cobora apoi rînduri-rînduri, lăsînd să se vadă, ca două cupe de aur, conturul pietros şi pur al unor sîni feciorelnici.

Pe piept, pasărea sacră cu cap de berbec, purtînd între coarnele ei verzi discul roşu al soarelui occidental şi susţinută de doi şerpi avînd pe cap *pschent*-ul care le umfla guşele, îşi desena monstruoasa formă, bogată în sensuri simbolice. Mai jos, în spaţiile lăsate libere de zonele transversale, dungate în culori vii şi reprezentînd benzile mumificării, uliul Fre, încununat cu globul cu aripi deschise, cu trupul acoperit în parte de pene simetrice, cu coada desfăşurată în evantai, ţinea în fiecare dintre ghearele sale acel *Tau* misterios, emblemă a nemuririi. Zei funerari, cu chip verde, cu bot de maimuţă şi şacal, prezentau — cu un gest hieratic înţepenit — biciul, bagheta, sceptrul ; ochiul osirian îşi dilata pupila roşie încercănată cu antimoniu ; viperele cereşti îşi îngroşau gîtlejurile în jurul discurilor sfinte ; figuri simbolice îşi alungeau braţele acoperite cu pene ce semănau cu şipcile de jaluzea, iar cele două zeiţe închipuind începutul şi sfîrşitul,

avînd părul presărat cu o pulbere albastră, bustul gol pînă sub sîni, restul corpului strîns într-o fustă, îngenuncheau, după obiceiul egiptean, pe perne verzi şi roşii, garnisite cu ghinde mari.

O fîşie longitudinală acoperită cu hieroglife, pornind de la cingătoare şi prelungindu-se pînă la picioare, cuprindea pesemne cîteva formule ale ritualului funerar sau mai degrabă numele şi calităţile defunctei, problemă pe care Rumphius îşi propuse să o rezolve mai tîrziu.

Prin stilul desenului, prin cutezanţa liniei şi strălucirea culorii, toate picturile dovedeau în chipul cel mai grăitor, pentru un ochi exersat, că era vorba de cea mai frumoasă perioadă a artei egiptene.

După ce lordul şi savantul contemplară îndestul acest dintîi înveliş, scoaseră cartonajul din cutie şi îl sprijiniră de un perete al cabinei.

Ciudat spectacol oferea învelişul acela funebru, cu mască aurie, stînd în picioare ca un spectru material, reluîndu-şi o falsă postură de viaţă, după ce atîta vreme se păstrase în atitudinea orizontală a morţii, pe un pat de bazalt, în inima unui munte siluit de o nelegiuită curiozitate. Poate că sufletul defunctei, care se bizuia pe o veşnică odihnă şi care cu atîta grijă îşi ferise rămăşiţele pămînteşti de orice pîngărire, se tulbura, dincolo de lumi, în rotitoarele-i călătorii şi metamorfoze.

Înarmat cu un foarfece şi cu un ciocan, pentru a despica în două cartonajul mumiei, Rumphius semăna cu unul dintre acele genii funebre cu mască bestială, văzuţi în picturile mormintelor dînd tîrcoale morţilor pentru a împlini cine ştie ce rit înspăimîntător şi misterios ; atent şi calm, lordul Evandale aducea, prin profilul său pur, cu divinul Osiris în aşteptarea sufletului ce avea să-i fie supus spre judecată şi, de-ar fi să mergem chiar mai departe cu asemuirea, bastonul său reamintea sceptrul aceluiaşi zeu.

Odată operaţia terminată — ea le răpise timp destul, întrucît doctorul nu voia să zdrelească părţile aurite — cutia aşezată jos se desfăcu în două, asemenea unei scoici, şi mumia apăru în toată strălucirea toaletei sale funebre, gătită cu cochetărie, ca şi cum ar fi vrut să cucerească geniile împărăţiei subterane.

În momentul deschiderii cutiei, un vag și încîntător miros de arome, de licoare de cedru, de praf de santal, de mirt și de scorțișoară se răspîndi în cabina luntrei ; căci trupul nu fusese îmbîcsit și pietrificat cu bitumul acela negru cu care erau tratate cadavrele obișnuite, și toată arta îmbălsămătorilor, vechi locuitori ai Memnoniilor, părea să se fi ostenit peste măsură întru conservarea acestei prețioase rămășițe pămîntești.

O rețea de benzi înguste, dintr-o fină pînză de in, sub care se schițau vag trăsăturile feței, înfășura capul ; balsamurile care impregnau benzile coloraseră țesătura într-o frumoasă nuanță roșcată. Cu începere de la piept, o împletitură de țevi subțiri din sticlă albastră, asemănătoare cu fireturile de jais cu care sînt brodate fustele spaniole cu multe volane își țesea ochiurile adunate în punctele lor de intersecție prin mici bobițe aurii și, prelungindu-se pînă la picioare, îi alcătuia moartei un giulgiu de perle vrednic de o regină ; statuetele celor patru zei ai Amenti-ului, din aur modelat cu ciocanul, străluceau rînduite simetric la marginea de sus a plasei care, jos, se încheia cu franjuri ornamentale de cel mai bun gust. Între figurile zeilor funebri se afla o placă de aur deasupra căreia un scarabeu din lapislazuli își desfăcea lungile sale aripi aurii.

Sub capul mumiei se găsea o oglindă minunată, din metal lustruit, de parcă i s-ar fi vrut da sufletului moartei putința de a-și contempla imaginea frumuseții în lunga-i noapte sepulcrală. Lîngă oglindă, o casetă din lut emailat, cizelat cu migală, cuprindea un colier făcut din inele de fildeș ce alternau cu mărgele de aur, de lapislazuli și de cornalină. Lîngă trup fusese așezat vasul mic, pătrat, din lemn de santal în care, pe timpul vieții, moartea se spăla cu apă înmiresmată. Trei vase din alabastru, garnisite cu panglici, fixate de fundul sicriului, ca și mumia, printr-un strat de carbonat natural de sodiu cristalizat, conțineau : primele două, balsamuri de o culoare încă vie, iar al treilea, pulbere de antimoniu și o spatulă mică pentru colorat marginea pleoapelor și a le prelungi colțul exterior, potrivit vechiului obicei egiptean practicat și în zilele noastre de femeile din orient.

— Ce datină emoționantă, spuse doctorul Rumphius, entuziasmat de atîtea comori, să îngropi cu o femeie tînără

tot cochetul ei arsenal de toaletă ! Pentru că, este sigur, fîşiile acestea de pînză îngălbenite de vreme şi esenţe înfăşoară o femeie tînără. În comparaţie cu egiptenii, sîntem într-adevăr nişte barbari ; luaţi de vîrtejul unei vieţi brutale, am pierdut delicatul sens al morţii. Cîtă afecţiune, cîte păreri de rău, cîtă iubire dezvăluie preocupările acestea minuţioase, infinitele precauţii şi îngrijiri inutile pe care nimeni nu are a le vedea vreodată, aceste dezmiedări dăruite unui trup fără viaţă, această luptă pentru a nu lăsa pradă distrugerii o formă pămînteană adorată şi a o înapoia intactă sufletului în ziua reîntîlnirii de apoi !

— Poate că civilizaţia noastră pe care o socotim un apogeu, răspunse, dus pe gînduri, lordul Evandale, nu-i decît o decadenţă profundă, care nu mai are nici măcar amintirea istorică a giganticelor societăţi dispărute. Sîntem, prosteşte, mîndri de cîteva mecanisme ingenioase, recent inventate, şi nu ne mai gîndim la colosalele splendori, la măreţiile de neînfăptuit de către oricare alt popor de pe anticul pămînt al faraonilor. Noi avem puterea aburului, da... Însă ea are mai puţină forţă decît gîndirea care înălţa piramide, săpa cripte, cioplea muntele pentru a-l preschimba într-un sfinx sau în obeliscuri, acoperea săli cu un singur bloc de piatră pe care nici toate maşinăriile noastre nu l-ar putea urni din loc, cizela capele monolite şi se pricepea să apere împotriva neantului fragila rămăşită pămînteană a omului — într-atît gîndirea aceea avea sensul eternităţii.

— O, da... continuă Ramphius surîzînd. Egiptenii erau arhitecţi de neîntrecut, artişti uimitori, învăţaţi cu cugetare profundă ; preoţii din Memfis şi Teba i-ar fi lăsat în urmă chiar şi pe savanţii noştri germani, iar în ceea ce priveşte simbolistica, făceau cît mai mulţi Creuzer la un loc ; dar izbutim noi să le descifrăm criptica scriere şi să le smulgem secretul. Marele Champollion le-a descifrat alfabetul, noi vom citi curent cărţile lor de granit. Dar pînă una-alta, să dezbrăcăm această tînără frumuseţe, de mai bine de trei ori milenară, cu toată delicateţea posibilă.

— Sărmană lady ! murmură tînărul lord ; ochi profani vor trece peste formele acestea misterioase pe care poate că nici dragostea nu le-a cunoscut. Ei da, sub pretextul van al ştiinţei, sîntem la fel de sălbatici ca perşii lui Cam-

byse. Și de nu mi-ar fi teamă că prea vrednicul nostru doctor ar cădea în deznădejde, te-aș reînchide în întreita cutie a sicriului tău, fără să-ți mai ridic ultimul văl !

Rumphius scoase din cartonaj mumia care nu era mai grea decît un copil și începu să-i scoată benzile, cu îndemînarea și gingășia unei mame care vrea să-și aerisească pruncul. Mai întîi scoase învelișul de pînză cusută, impregnată cu vin de palmier și fîșiile late, care, din loc în loc, încingeau trupul. Apoi ajunse la capătul unei benzi înguste care își răsucea infinitele-i spirale în jurul membrelor tinerei egiptene ; strînse ghem fîșia, cum ar fi făcut-o cea mai pricepută dintre îmbălsămătoarele orașului funebru, urmărindu-i meandrele și circonvoluțiile. Pe măsură ce treaba înainta, mumia, descătușată din îngroșări precum o statuie desprinsă de meșter dintr-un bloc de marmură, apărea mai zveltă și mai pură. După ce banda aceasta subțire fu desfășurată în întregime, apăru alta, mai îngustă, menită să strîngă și mai tare formele. Era dintr-o pînză atît de fină, dintr-o țesătură atît de desăvîrșită, încît ar fi putut sta alături de batistul și muselina din zilele noastre. Ea urma întocmai contururile, încătușînd degetele de la mîini și picioare, mulînd ca o mască trăsăturile feței, și așa aproape vizibile prin țesătura ei fină. Balsamurile în care fusese muiată o îmbîcsiseră întrucîtva și desprinzîndu-se sub degetele lui Rumphius, făcea un anume zgomot, ușor și sec ca o hîrtie pe care o motolești sau o rupi.

Mai rămăsese de scos un singur rînd și, oricît de familiarizat ar fi fost doctorul cu asemenea operații, se opri o clipă din treabă, fie din respect pentru pudoarea morții, fie din acel sentiment care îl împiedică pe om să desfacă o scrisoare, să deschidă o ușă, să dea la o parte vălul ce ascunde taina pe care este nerăbdător să o afle ; puse pauza pe seama oboselii, și într-adevăr, sudoarea îi șiroia pe frunte fără să se mai gîndească să o șteargă cu batista sa în carouri albastre. Dar nu oboseala era de vină. Între timp moarta se zărea pe sub pînza fină, ca sub un voal ; prin țesătură străluceau, slab, cîteva aurării.

După ce fu înlăturat și ultimul obstacol, tînăra femeie apăru în casta nuditate a formelor ei frumoase, păstrînd,

în pofida atîtor veacuri scurse, toată rotunjimea contururilor, toată grația liniilor ei pure. Atitudinea ei, mai puțin frecventă la mumii, era cea a lui Venus de Medicis, ca și cum îmbălsămătorii ar fi vrut să scutească trupul acesta fermecător de atitudinea tristă a morții, de neîndurătoarea rigiditate cadaverică. O mînă acoperea pe jumătate sînii feciorelnici, cealaltă ascundea frumuseți misterioase, de parcă pudoarea moartei n-ar fi fost îndeajuns de asigurată de bezna proteguitoare a mormîntului.

În fața acestei minunății un strigăt de admirație țîșni în același timp din pieptul lui Rumphius și al lui Evandale. Nicicînd vreo statuie greacă sau romană nu a oferit văzului contur mai elegant. Caracterele idealului egiptean confereau chiar și acestui trup frumos, atît de miraculos conservat, o înfățișare zveltă și diafană care lipsește marmurelor antice. Mîinile prelungi și subțiri, linia distinsă a picioarelor mici, ale căror degete se terminau cu unghii strălucitoare ca agata, finețea taliei, cupa sînului, mic și ridicat ca vîrful unui *tatbebs* sub foaia de aur care-l acoperea, conturul nepronunțat al șoldului, rotunjimea coapsei, gamba oarecum prelungă, cu genunchii delicat modelați — toate aminteau grația suplă a muzicantelor și a dansatoarelor reprezentate pe frescele închipuind ospețe funebre în hipogeele din Teba. Avea forma aceea de o grație copilărească încă, dar înzestrată deja cu toate formecele și perfecțiunile femeii, pe care cu atît de caldă naivitate o exprimă arta egipteană, fie că este vorba de picturi făcute în grabă pe zidurile mormintelor, fie că o sapă cu răbdare în bazaltul îndărătnic.

De obicei, mumiile impregnate cu bitum și carbonat natural de sodiu cristalizat seamănă cu niște simulacre negre tăiate în abanos ; nu se descompun, dar le lipsește aparența vieții. Cadavrele nu s-au prefăcut în țărîna din care s-au întrupat dar s-au pietrificat într-o formă hidoasă, pe care o privești cu silă și cutremurare. În cazul acesta, însă, pregătit cu grijă prin procedee mai sigure, mai costisitoare și cerînd un timp mai îndelungat, trupul păstrase elasticitatea cărnii, granulația epidermei și aproape culoarea naturală ; pielea de un brun-deschis avea nuanța

aurie a unui lucru de artă nou, din bronz florentin ; iar tonul chihlimbăriu pe care îl admirăm în picturile lui Giorgione sau Tizian, afumate cu firnis, nu se deosebea probabil prea mult de tenul tinerei egiptene de pe cînd era în viață. După înfățișarea capului, părea mai degrabă că doarme decît că-i fără viață ; pleoapele, tivite încă de franjurile genelor lungi, făceau să strălucească între liniile de antimoniu ochi de email poleiți de umedele licări ale vieții ; s-ar fi zis că aveau să se desprindă, ca într-un vis ușor, din somnul lor de treizeci de veacuri. Nasul, subțire și fin, își păstra, pură, linia ; nici o adîncitură nu deforma obrajii rotunjiți ca pîntecele unei vaze ; gura, slab colorată cu roșu, își păstrase striațiile abia perceptibile, iar pe buzele voluptos modelate plutea un surîs melancolic și misterios, plin de blîndețe, de mîhnire și de farmec : era surîsul dulce și resemnat, atît de încîntător și la mutrișoarele adorabilelor capete de pe vasele funerare egiptene din muzeul Luvru.

În jurul frunții netede și joase, cum o cer legile frumuseții antice, se aduna părul negru ca smoala, împărțit și impletit într-o mulțime de codițe care se revărsau pe fiecare umăr. Numeroase ace de aur, înfipte între aceste codițe, asemenea unor flori într-o coafură de bal, înstelau cu puncte strălucitoare masa de păr noptatec pe care nici nu-ți venea să-l crezi natural într-atît era de bogat. Doi cercei mari, rotunjiți în formă de disc, ca niște mici scuturi, își jucau lumina galbenă lîngă obrajii arămii. Un colier minunat, alcătuit din trei rînduri de divinități, amulete de aur și din pietre scumpe înconjura gîtul cochetei mumii, iar mai jos, pe piept, coborau alte două coliere ale căror perle și rozete de aur, lapislazuli și cornalină formau alternanțe simetrice de cel mai ales gust. O centură, avînd aproape același desen, îi strîngea mijlocul zvelt, cu un cerc de aur și pietre colorate.

O brățară dublă, din mărgele de aur și cornalină îi prindea încheietura mîinii stîngi iar la arătătorul aceleiași mîini scînteia un cărăbuș micuț din emailuri cloazonate cu aur, formînd o montură de inel susținută de un fir de aur fin împletit. Ciudată senzație ! Să te găsești în fața unei făpturi omenești care a trăit în epoci în care Istoria abia

se schița, adunînd basmele tradiției, să te găsești în fața unei frumuseți contemporane cu Moise, păstrîndu-și încă delicatele forme ale tinereții ; să atingi mîna aceea mică îmbibată de miresme, sărutată poate cîndva de-un Faraon ; să-ți treci ușor palma peste părul mai trainic decît imperiile, mai durabil decît monumentele de granit !

În fața frumoasei moarte, tînărul lord încercă dorința retrospectivă pe care o inspiră adesea o sculptură sau un tablou reprezentînd o femeie din alte vremi, vestită pentrul farmecul ei ; i se păru că ar fi iubit, dacă ar fi trăit cu trei mii cinci sute de ani în urmă, frumusețea aceasta pe care neantul nu o voise distruge, și gîndul său de simpatie ajunse poate la sufletul neliniștit ce rătăcea în jurul trupului profanat.

Mult mai puțin poetic decît tînărul lord, învățatul Rumphius trecuse la inventarierea giuvaerurilor, fără să le scoată de la locul lor, căci Evandale dorea să nu i se ia mumiei această slabă și ultimă consolare ; să-i iei unei femei, fie și moarte, bijuteriile, înseamnă să o ucizi pentru a doua oară ! Dar iată că deodată un sul de papirus, ascuns între coastele și brațul mumiei reținu atenția doctorului.

— Ah ! spuse el, este probabil ritualul funerar care se punea în ultimul sicriu, scris cu mai multă sau mai puțină grijă, după cît de bogat și de important era personajul.

Și începu să desfășoare, cu mare atenție fragilul sul de hîrtie. De cum apărură primele rînduri, Rumphius se arătă surprins : nu recunoștea figurile și semnele obișnuite ale ritualului. Căută zadarnic, la locul consacrat, vinietele reprezentînd funeraliile și convoiul funebru care trebuiau să slujească de frontispiciu papirusului ; nu găsi nici pomelnicul celor o sută de nume ale lui Osiris, nici înscrisul de liberă trecere al sufletului, nici ruga către Amenti. Desene de un fel deosebit anunțau cu totul alte scene, legate de viața omenească și nu de călătoria umbrei pe celălalt tărîm. Unele capitole sau alineate păreau însemnate prin litere scrise cu roșu, pentru a se deosebi de restul textului scris cu negru și pentru a atrage atenția cititorului asupra unor pasaje interesante. O inscripție așezată în frunte părea să conțină titlul lucrării și numele grămăticului care scrisese sau copiase textul ; cel puțin

asta părea să fi putut descifra, la prima vedere, stăruitoarea intuiție a doctorului.

— Hotărît lucru, milord, l-am tras pe sfoară pe domnul Argyropulos, îi spuse Rumphius lui Evandale, atrăgîndu-i atenția asupra diferențelor privind papirusul și obișnuitele ritualuri. Este pentru prima oară cînd se găsește un manuscris egiptean conținînd altceva decît formule hieratice ! O, dar îl voi descifra, chiar de-ar fi să-mi pierd vederea, chiar dacă barba-mi netăiată o să dea de trei ori ocol biroului meu ! Da, o să-ți smulg eu taina, misteriosule Egipt ! Da, îți voi cunoaște povestea, frumoasă moartă, căci papirusul acesta pe care brațul tău fermecător l-a ținut lipit de inimă o cuprinde fără îndoială ! Și mă voi acoperi de glorie, și îl voi egala pe Champollion, și îl voi face pe Lepsius să moară de ciudă.

. . . .

Doctorul și lordul se înapoiară în Europa ; mumia, înfășurată la loc în toate benzile ei și așezată în cele trei sicrie, își are locul în parcul lordului Evandale, la Lincolnshire, în sarcofagul din bazalt pe care cu mare cheltuială l-a adus din Biban-el-Moluk și pe care nu l-a mai dat la Britsh Museum. Uneori, lordul se sprijiină de sarcofag, pare să se cufunde într-o adîncă visare și suspină.

După trei ani de studii îndîrjite, Rumphius a izbutit să descifreze misteriosul papirus, în afară de cîteva locuri vătămate sau cuprinzînd semne necunoscute. Ceea ce veți citi sub titlul *Romanul unei mumii* este traducerea sa latinească transpusă în franceză.

Sfîrșitul prologului

I

Orașul Oph (denumire egipteană dată în antichitate Tebei cea cu o sută de porți sau Diospolis Magna) părea adormit sub lăcomia razelor unui soare de plumb. Era ceasul prînzului ; o lumină albă curgea din cerul palid peste pămîntul mistuit de arșiță. Diamantin de atîtea reverberații, solul strălucea ca un metal lustruit, iar umbra nu mai desena la temelia clădirilor decît o îngustă dungă albăstrie, ca linia de cerneală trasă de un arhitect pe un papirus cînd își desenează planul ; casele cu zidurile ușor înclinate în taluz, ardeau precum cărămizile în cuptor ; ușile erau zăvorîte iar la ferestrele acoperite cu storuri din trestie împletită nu apărea nici un chip de om. La capătul străzilor pustii și deasupra teraselor se decupau în văzduhul de o puritate incandescentă vîrfurile obeliscurilor, creștetul stîlpilor, antablamentul palatelor și al templelor ale căror capiteluri, avînd chip omenesc ori forma floarei de lotus, se vedeau pe jumătate, frîngînd liniile orizontale ale acoperișurilor și înălțîndu-se, ca și colții de stîncă din mare, deasupra noianului de clădiri particulare.

Din loc în loc, deasupra zidului vreunei grădini, cîte un palmier își ițea trunchiul solzos ce se termina printr-un evantai de frunze din care nici una nu se clătina, pentru că nici o adiere nu tulbura văzduhul ; salcîmi, mimoze și smochini își revărsau cascadele de frunze pătînd cu o îngustă umbră albastră lumina sclipitoare ce acoperea pămîntul ; tușele acestea de culoare verde însuflețeau și aduceau prospețime în solemna ariditate a tabloului care, fără ele, ar fi avut înfățișarea unui oraș mort.

Doar cîțiva sclavi din neamul Nahasi, cu pielea neagră, cu chip de maimuță, cu alură sălbatică, singurii care înfruntau dogorea zilei, duceau stăpînilor apă scoasă din

Nil pe care o transportau cu cobiliţa, în ulcioare. Deşi nu aveau drept veşmînt decît nişte chiloţi dungaţi, strînşi pe coapse, trunchiurile lor lucitoare şi netezi ca bazaltul şiroiau de sudoare ; grăbeau pasul ca să nu-şi ardă tălpile îngroşate pe lespezile fierbinţi ca pardoseaua unei etuve. Matelotii dormeau în cabina luntrilor trase la cheul din cărămidă al fluviului, siguri că nimeni n-o să-i deştepte pentru a trece pe celălalt mal în cartierul Memnoniilor. În tării se roteau vulturi-bărboşi, al căror ţipăt ascuţit se auzea clar în liniştea atotstăpînitoare : într-un alt moment al zilei ţipătul acesta s-ar fi pierdut în rumoarea cetăţii. Pe cornişele monumentelor, două-trei păsări ibis, cu un picior adus sub pîntece, cu ciocul vîrît în penele guşei păreau că meditează profund ; siluetele lor firave se desenau pe albastrul calcinat şi tot mai albicios care le servea de fundal.

Cu toate acestea, nu totul dormea în Teba ; din lăuntrul unui palat mare, al cărui antablament ornat cu palmete îşi proiecta lunga sa linie dreaptă pe cerul învăpăiat, răzbătea murmurul nedesluşit al unei muzici ; adierile acestea de armonie se răspîndeau cînd şi cînd prin tremurul diafan al văzduhului în care ochiul ar fi putut aproape urmări sonorele ondulaţii.

Înăbuşită de grosimea zidurilor, ca de o surdină, muzica aceea avea o dulceaţă bizară : era un cînt de voluptate tristă, de o lîncezeală istovită, exprimînd sfîrşeala trupului şi descurajarea în iubire ; se mai putea simţi în ea plictisul luminos al veşnicului azur, copleşirea de nedefinit aflată în ţările calde.

Păşind de-a lungul acestui zid, sclavul, dînd uitării biciul stăpînului, îşi contenea umbletul şi se oprea ca să aspire, cu urechea încordată, cîntul acesta impregnat de toate nostalgiile secrete ale sufletului, un cînt care îi purta gîndurile spre patria pierdută, spre iubirile ucise, spre piedicile de neînfrînt ale destinului.

De unde venea suspinul acesta abia auzit în liniştea oraşului ? Ce suflet tulburat sta de veghe, în timp ce totul, în jur, dormea ?

Îndreptată către o piaţă destul de vastă, faţada palatului avea acea rectitudine a liniilor şi acel echilibru monu-

mental specific tipului de arhitectură egipteană civilă și religioasă. Locuința aceasta nu putea aparține decît unei familii princiare sau sacerdotale ; se vedea după calitatea materialelor, după grija cu care fusese construită, după bogăția ornamentelor.

În centrul fațadei se înălța un pavilion mare, mărginit de două aripi și avînd un acoperiș de forma unui triunghi retezat. Un ciubuc lat, adînc scobit și de un profil mult reliefat, încheia zidul în care nu se vedea altă deschidere în afara unei porți, care nu era așezată simetric la mijloc, ci la colțul pavilionului, probabil pentru a lăsa treptelor scării interioare libertate de desfășurare. O cornișă, în același stil cu antablamentul, încununa această unică poartă.

Pavilionul ieșea în afară cu un perete de care erau prinse, ca niște balcoane, două etaje de galerie, un soi de porticuri deschise, alcătuite din coloane de o fantezie arhitecturală ciudată ; baza acestor coloane o închipuiau uriași boboci de lotus ale căror capsule, despicîndu-se în lobi dantelați, lăsau să țîșnească, asemenea unui pistil gigantic, jos îngroșat, sus mai subțire, axul gîtuit sub capitel de un colier de ciubuce și încheindu-se în floare deschisă.

Între spațiile largi dintre coloane se puteau vedea ferestre mici cu două canaturi și geamuri colorate. Deasupra domnea un acoperiș în terasă, pardosit cu pietre foarte mari.

În galeriile exterioare, vase mari de lut, frecate pe dinăuntru cu migdale amare, astupate cu tampoane de frunziș și așezate pe un trepied de lemn, răcoreau apa Nilului la curenții de aer. Pe gheridoane se vedeau fructe așezate în piramidă, buchete mari de flori și cupe de diferite forme, căci egiptenilor le place să mănînce în aer liber, să ia masa — ca să zicem așa — la drumul mare.

De fiecare parte a acestui avancorp se desfășurau clădiri care nu aveau decît parter, formate dintr-un rînd de coloane angajate, pînă la jumătate înălțime, într-un zid divizat în panouri, astfel încît să se creeze în jurul casei un fel de loc de plimbare, adăpostit de soare și priviri. Toată arhitectura aceasta, înviorată de picturi orna-

mentale (căci' capitelurile, frescele, cornişele, panourile erau colorate) produceau un efect plăcut, încîntător.

Intrînd pe poartă pătrundeai într-o curte vastă înconjurată de un portic cvadrilateral, susţinut de stîlpi avînd drept capiteluri patru capete de femeie cu urechi de vacă, cu ochi migdalaţi, cu nas puţin cîrn, cu surîs deschis ; pe cap aveau un fel de perniţă dungată ; ele susţineau cîte un cub de gresie dură.

Sub galeria aceasta se deschideau uşile apartamentelor, în care nu pătrundea decît o lumină atenuată de umbra galeriei.

În mijlocul curţii scînteia sub soare un bazin tivit de o bordură din granit de Siena pe care se aşterneau frunze mari tăiate în forma inimii de lotus, ale cărui flori roz sau albastre se închideau pe jumătate, pălite de arşiţă, cu toate că se scăldau în apă.

În straturile care încadrau bazinul se aflau plantate flori dispuse în evantai pe mici ridicături de pămînt, iar pe cărările înguste trasate între tufe se plimbau, prevăzătoare, două berze de-ale casei, clămpănind cînd şi cînd din ciocurile lungi, sau fîlfîindu-şi aripile de parcă ar fi vrut să-şi ia zborul.

În colţurile curţii patru arbori mari îşi răsuceau trunchiurile, desenîndu-şi masa frunzişului de un verde metalic.

În fund, un fel de portal întrerupea porticul, iar deschiderea astfel croită chenăruia văzduhul albastru, lăsînd să se vadă, la capătul unei lungi bolţi de viţă, un chioşc de vară de o construcţie pe cît de bogată pe atît de elegantă.

În intrîndurile croite în dreapta şi în stînga bolţii de către copacii pitici tăiaţi în conuri se profilau, verzi, rodiul, sicomorul, tamarixul, periplocasul, ca şi mimozele, salcîmul, ale căror flori străluceau ca nişte scîntei colorate pe fondul intens al frunzişului ce se înălţa mai sus de zid.

Muzica suavă de care am pomenit răzbătea dintr-una din camerele care se deschideau sub galeria interioară.

Deşi soarele bătea în plin în curtea al cărei sol strălucea inundat de o lumină vie, o umbră albastră şi proaspătă, transparentă în intensitatea ei, scălda apartamentul în care ochiul orbit de reverberaţiile dogoritoare căuta mai

întîi formele şi sfîrşea prin a le desluşi după ce se obişnuia cu semiobscuritatea.

O nuanţă dulce, viorie, colora pereţii camerei în jurul căreia domnea o cornişă străluminată de tonuri aprinse şi decorată cu palmete de aur. Diviziuni arhitecturale fericit combinate, compartimentau spaţiile plane în panouri care încadrau desene, ornamente, buchete de flori, capete de păsări şi scene din viaţa intimă.

În fund, aproape de zid, se vedea un pat de o formă ciudată, reprezentînd un bou care avea pe cap pene de struţ şi între coarne un disc ce i se lăsa pe spate, pentru a-l primi pe cel sau pe cea care avea să doarmă pe o saltea roşie, subţire ; îşi înfigea în pămînt, în chip de picioare, beţele negre ce se terminau cu copite verzi, iar coada ridicată era împărţită în două smocuri. Acest patruped-pat, acest animal-mobilă ar fi părut ciudat oriunde în afară de Egipt, unde leii şi şacalii se lasă de asemenea să fie aranjaţi sub formă de paturi de către capriciul meşterului.

În faţa acestui pat se găsea un scăunel cu patru trepte anume pentru suitul în culcuş. La căpătîi, o pernă din alabastru oriental, de forma unei semilune, avea menirea să susţină gîtul fără a strica pieptănătura.

În mijloc, o masă din lemn preţios, lucrată cu nespusă migală, îşi aşternea discul pe un soclu gol pe dinăuntru. Pe ea, diverse obiecte : o glastră pentru flori de lotus, o oglindă de bronz lustruit, cu picior de fildeş, un vas de agată, în formă de ulcior legat cu o panglică şi plin cu pudră de antimoniu, o spatulă din lemn de sicomor pentru parfumuri, reprezentînd o tînără fată goală pînă la brîu alungită într-o poziţe de înot şi părînd că vrea să-şi susţină casoleta deasupra apei.

Aproape de masă, pe un fotoliu din lemn aurit, cu contururile pronunţat reliefate în roşu, cu picioare albastre, cu braţe închipuind lei, acoperit de o pernă groasă cu stele de aur pe un fond purpuriu şi cadrilată în negru, pernă al cărei capăt cădea greu peste spătar, sta o femeie tînără sau mai degrabă o fată de o frumuseţe încîntătoare, într-o graţioasă atitudine de nepăsare şi melancolie.

Trăsăturile ei, de o delicateţe desăvîrşită, erau de cel mai pur tip egiptean şi probabil că sculptorii s-au gîndit deseori la ea cînd au cioplit chipurile zeiţelor Isis şi Hathor, cu riscul de a încălca riguroasele legi hieratice ; reflexe aurii şi trandafirii îi colorau paloarea vie, în care se desenau ochi negri prelungi, măriţi printr-o linie de antimoniu. O tristeţe de nespus îi făcea languroşi. Mari şi întunecaţi, cu sprîncenele trase şi cu pleoapele vopsite, ochii aceştia căpătau o expresie ciudată pe chipul drăgălaş, aproape de copil. Gura întredeschisă, de culoarea rodiei, lăsa să se vadă strălucind, între buzele puţin cam groase, o fulgerare de fildeş albăstriu şi păstra acel surîs fără voie şi aproape îndurerat, care imprimă un farmec nespus chipurilor egiptene ; nasul, uşor adîncit la rădăcină, în locul în care sprîncenele se împreunau într-o umbrire catifelată, se ridica în linii atît de pure, cu un desen atît de fin şi nări atît de măiestrit decupate, încît orice femeie ori zeiţă s-ar fi socotit mulţumită cu un asemenea nas, în pofida profilului său uşor african ; bărbia se rotunjea într-o curbă de o eleganţă rară şi strălucea, netedă ca fildeşul ; obrajii, puţin mai proeminenţi decît îl au îndeobşte frumuseţile altor popoare, dădeau fizionomiei o expresie de blîndeţe şi o graţie de un farmec nespus.

Fata aceasta frumoasă purta pe cap un fel de cască înfăţişînd o bibilică ale cărei aripi, pe jumătate deschise, cădeau peste tîmple, iar capul ei subţire şi frumos înainta pînă în mijlocul frunţii, în timp ce coada constelată de puncte albe i se desfăşura peste ceafă. O combinaţie fericită de email imita, pînă la iluzie, penajul cu pete rotunde al păsării ; pene lungi, de struţ, împlîntate în cască, sub forma unei egrete, întregeau coafura aceasta menită doar tinerelor fecioare, după cum vulturul, simbol al maternităţii, nu aparţinea decît femeilor.

Părul fetei, lung pînă la umeri, de un negru lucitor, împletit în codiţe subţiri, se aduna de o parte şi de alta a obrajilor rotunzi şi netezi, punîndu-le în lumină conturul ; în umbra lor sclipeau, asemenea unor sori în vălătucii norilor, discuri mari de aur — cerceii. Din pieptănătura aceasta porneau două benzi lungi de stofă, cu capetele în franjuri, căzînd graţios pe spate. Un pieptar lat,

alcătuit din mai multe rînduri de emailuri, din mărgele de aur, din bobițe de cornalină, din pești și șopîrle de aur ștanțat îi acoperea pieptul de la gît pînă la sînii care se străvedeau alb-trandafirii prin țesătura diafană a *calasiris*-ului. Rochia, în carouri mari, era prinsă sub sîni printr-un cordon cu capete libere și se termina cu o bordură lată, în dungi transversale, împodobită cu franjuri. Brățări pe trei rînduri, din bobițe de lapislazuli, striate, la anumite distanțe, de cîte un rînd de perle din aur, îi încercuiau subțiraticele încheieturi ale mîinilor, gingașe ca ale unui copil ; iar picioarele, frumoase, subțiri, cu degete suple și lungi, încălțate cu *tatbebs*-uri din piele albă gofrată cu desene aurii, se odihneau pe un taburet din cedru, încrustat cu emailuri verzi și roșii.

Lîngă Tahoser — acesta este numele egiptenei — se afla îngenuncheată, cu un picior adus sub ea și cu celălalt formînd un unghi obtuz, în acea atitudine îndrăgită de pictorii care au lucrat pentru pereții hipogeelor, o femeie care cînta la harfă ; instrumentul era așezat pe un fel de soclu jos, menit, desigur, să-i sporească rezonanța. O bucată de stofă în dungi colorate, ale cărei capete aruncate spre spate fluturau desfăcute în fire groase, îi strîngea părul și îi încadra fața surîzătoare, misterioasă ca masca unui sfinx. O rochie strîmtă sau, mai bine zis, o cămașă dintr-o pînză subțire, străvezie mula contururile juvenile ale trupului ei elegant și firav ; rochia aceasta se oprea sub sîni, lăsînd libere, în casta lor nuditate, umerii, pieptul și brațele.

Un suport înfipt în soclul pe care sta muzicanta și străbătut de un pivot în formă de cheie slujea drept punct de sprijin harfei care, fără el, ar fi apăsat numai pe umerii femeii. Harfa aceasta, ce se termina printr-un fel de întinzător de coarde, rotunjit în forma unei cochilii de melc și colorat cu desene ornamentale, avea la extremitatea superioară un cap al zeiței Hathor, sculptat și împodobit cu o pană de struț ; corzile, în număr de nouă, se întindeau diagonal și fremătau sub degetele lungi, gingașe ale harpistei care, ori de cîte ori trebuia să atingă notele joase, se înclina cu o mișcare grațioasă, de parcă ar fi vrut să plutească pe undele sonore ale muzicii și să însoțească melodia care se îndepărta.

În spatele ei, o altă muzicantă în picioare — ai fi putut-o crede neîmbrăcată, de n-ar fi fost uşoara ceaţă albă care-i atenua bronzul trupului — cînta dintr-un soi de mandolină cu gît peste măsură de lung, ale cărei corzi, trei la număr, erau cochet împodobite, la capete, cu ciucuri coloraţi. Un braţ de-al femeii, subţire şi totuşi rotund, era mult ridicat, într-o atitudine sculpturală, ţinînd gîtul mandolinei foarte sus ; celălalt braţ susţinea instrumentul şi ciupea corzile.

O a treia femeie, tot tînără, pe care părul foarte bogat o făcea să pară şi mai delicată, bătea măsura pe un fel de timpanon, construit dintr-o ramă de lemn uşor curbată spre înlăuntru şi o piele de colun. [1]

Cea de la harfă cînta o melopee tînguitoare de o gingăşie ce nu se poate spune în cuvinte şi de o tristeţe profundă. Cuvintele exprimau aspiraţii vagi, învăluite păreri de rău, un imn de iubire necunoscutului şi timide lamentaţii împotriva asprimii zeilor şi a cruzimii soartei.

Cu cotul rezemat de unul dintre leii fotoliului, cu mîna sprijinindu-şi obrazul şi cu un deget dus la tîmplă, Tahoser asculta cîntul muzicantei, cu o distracţie mai mult părelnică decît adevărată. Cînd şi cînd un suspin îi ridica pieptul şi emailurile pieptarului ; alteori, un licăr umed, ivit dintr-o lacrimă născîndă, îi aprindea privirea între liniile de antimoniu, iar dinţii ei mărunţi muşcau buza de jos, vrînd parcă să înfrunte tulburarea.

— Satu, izbucni ea, lovindu-şi palmele una de alta, pentru a-i cere muzicantei să facă linişte, şi pe loc aceasta înăbuşi cu palma vibraţiile harfei... Cîntul tău mă irită, îmi dă o toropeală şi mă ameţeşte ca un parfum prea tare. Corzile harfei tale par a fi împletite cu fibrele inimii mele şi îmi răsună dureros în piept ; aproape că mă faci să mă ruşinez, căci sufletul meu este cel care se tînguie prin muzică. Şi cine, oare, ţi-ar fi putut spune taina lui ?

— Stăpînă, îi răspunse harpista, poetul şi muzicianul ştiu totul, zeii le dezvăluie cele tăinuite ; ei exprimă în ritmurile lor ceea ce gîndul abia însailă şi limba doar

[1] Specie de măgar sălbatic.

bîiguie. Dar dacă al meu cînt te întristează, pot, schimbîndu-i felul, să trezesc în cugetul tău gînduri mai vesele.

Şi atunci Satu mînui corzile cu voioasă energie, imprimîndu-le un ritm vioi, sporit şi el de loviturile grăbite date în timpanon ; după acest preludiu, intonă un cînt menit să celebreze harurile vinului, beţia parfumurilor şi delirul dansului.

Cîteva dintre femei, unele aşezate pe scaunele pliante cu gît de lebădă şi cu cioc galben muşcînd stinghiile, altele îngenuncheate pe cîteva perne stacojii umplute cu puf de ciulini, rămase sub influenţa muzicii lui Satu, în atitudini de o deznădăjduită langoare, se cutremurară şi, cu nările fremătînde, aspirară magicul ritm, se ridicară şi, mînate de un impuls nestăpînit, începură să danseze.

Un fel de cască decupată în dreptul urechilor le acoperea părul iar cîteva şuviţe în spirală fluturau peste obrajii arămii, în care focul dansului aprinse curînd culori trandafirii. Inele mari de aur li se zbăteau pe gît, iar prin cămăşile lungi, de voal, brodate cu perle în partea de sus, se zărea mişcarea ca de şopîrlă a trupurilor lor de un bronz galben-auriu ; se frîngeau, se îndoiau, îşi unduiau şoldurile cuprinse într-o cingătoare îngustă, se răsturnau pe spate, se aplecau, îşi întorceau capul la dreapta şi la stînga, de parcă ar fi simţit o tainică voluptate în a-şi atinge uşor, cu bărbia, umărul rece şi dezgolit, se înfoiau ca hulubii, îngenuncheau şi iarăşi se ridicau, îşi apăsau pieptul cu palmele, ori îşi desfăceau cu moliciune braţele care păreau că bat aerul ca şi cele ale zeiţelor Isis şi Nephtis, trăgeau piciorul, îşi îndoiau genunchii, îşi mişcau tălpile sprinţare în paşi mărunţi, sacadaţi şi urmau toate modulaţiile cîntului.

Slujitoarele, în picioare lîngă perete, anume pentru a lăsa cîmp liber dansatoarelor, marcau ritmul pocnind din degete sau bătînd din palme. Unele nu aveau drept podoabă, pe mîini, decît o brăţară din lut emailat ; altele erau înveşmîntate cu o fustă strînsă ţinută de bretele, iar pe cap purtau cîteva fire de flori răsucite. Totul era ciudat şi graţios. În mişcarea aceea uşoară bobocii şi florile îşi răspîndeau prin sală parfumul, iar tinerele femei purtînd cununi ar fi putut oferi poeţilor inspirate subiecte de comparaţie.

Dar Satu crezuse prea mult în puterea artei sale. Voiosul ritm părea să fi sporit melancolia frumoasei Tahoser. O lacrimă se rostogolea pe obrazul ei frumos, ca o picătură din apa Nilului pe o petală de nufăr alb şi, ascunzîndu-şi faţa la pieptul însoţitoarei sale favorite, care se sprijinea cu cotul de fotoliul stăpînei, ea murmură într-o izbucnire de plîns şi, gemînd ca o porumbiţă gîtuită, mărturisi :

— O, biata mea Nofre, cît de tristă şi de nefericită sînt !

II

Presimţind că avea să urmeze o destăinuire, Nofre schiţă un semn ; femeia de la harfă, celelalte două muzicante, dansatoarele şi slujitoarele se retraseră în şir, tăcute, asemenea chipurilor pictate de fresce. După ce se retrase şi ultima, însoţitoarea favorită spuse stăpînei pe un ton dezmierdător şi plin de înţelegere, asemenea unei mame tinere, care alină măruntele suferinţe ale pruncului ei :

— Ce ai, stăpînă dragă, de eşti tristă şi nefericită ? Nu eşti, oare, tînără şi frumoasă încît stîrneşti pizma celor mai frumoase ? Nu eşti, oare, liberă, iar tatăl tău, marele preot Petamunoph, a cărui mumie odihneşte neştiută într-un mormînt bogat, nu ţi-a lăsat bunuri multe cu care faci ce vrei ? Palatul tău este foarte frumos, grădinile nespus de mari, udate de ape limpezi. Sipetele tale de lut emailat şi din lemn de sicomor cuprind coliere, pieptare, grumăjere, inele pentru picioare, inele cu monturi de-o lucrătură fină ; rochiile tale, *calasiris*-urile, acoperămintele de cap depăşesc numărul zilelor dintr-un an ; Hopi-Mu, părintele apelor, acoperă mereu, cu mîlu-i rodnic, pămînturile tale pe care un vultur-bărbos, zburînd întins, abia de le-ar putea da ocol de la un răsărit de soare la altul... Iar inima ta, în loc să se deschidă veselă către viaţă, ca bobocul de lotus în luna lui Hathor şi Choiack, se închide şi se chirceşte a durere.

Tahoser îi răspunse :

— Desigur, zeii tărîmurilor de sus m-au dăruit cu de toate, dar la ce bun atîtea, dacă nu-ţi este dat singurul

lucru la care rîvneşti ? O dorinţă neîmplinită îl face pe bogatul care trăieşte în palatul său aurit şi pictat în culori vii, înconjurat de grîu cu grămezile, de mirodenii şi lucruri preţioase, la fel de sărac ca cel mai nenorocit muncitor din cimitirul Memnonilor, care odată cu rumeguşul adună sîngele cadavrelor, sau cu negrul gol pînă la brîu, care îşi poartă pe Nil, sub soarele de foc al ceasului amiezii, plăpînda barcă din papirus.

Nofre zîmbi şi spuse cu un uşor aer ironic :

— Să fie oare cu putinţă, stăpîna mea, ca vreunul dintre capriciile tale să nu-şi fi aflat pe loc împlinire ? Dacă ţi-e gîndul la vreun giuvaer, îi dai artizanului un lingou de aur curat, cornaline, lapislazuli, agate, hematite, iar el execută modelul dorit ; acelaşi lucru se întîmplă cu rochiile, cu caretele, cu parfumurile, cu florile şi instrumentele muzicale. Sclavii tăi, începînd cu Philae şi terminînd cu Heliopolis, caută pentru tine tot ce-i mai frumos, mai rar. Dacă Egiptul nu are ceea ce-ţi doreşti, caravanele pot aduce orice de la capătul lumii !

Frumoasa Tahoser îşi scutură drăgălaşul cap şi păru iritată de prea-puţina înţelepciune a confidentei sale.

— Iertare, stăpînă, spuse Nofre, schimbîndu-şi gîndul şi înţelegînd că o pornise greşit, am uitat că de patru luni aproape faraonul a plecat în expediţia din Etiopia de sus şi că foarte chipeşul ofiţer, care nu trecea sub terasă fără să ridice privirile şi să-şi încetinească pasul, o însoţeşte pe maiestatea sa. Cît de bine îi şedea uniforma militară ! Cît era de frumos, de tînăr şi de neînfricat !

Tahoser îşi întredeschise buzele trandafirii, parcă pentru a vorbi, dar un abur de roşeaţă i se răspîndi peste obraji în timp ce-şi plecă fruntea ; iar cuvintele pregătite să-şi ia zborul nu-şi mai desfăşurară aripile sonore.

Confidenta îşi închipui că o nimerise şi continuă :

— Atunci, stăpînă, mîhnirea ta va înceta, căci azi-dimineaţă un sol venit în goană a vestit triumfătoarea întoarcere a regelui înainte de apusul soarelui. Nu auzi chiar de pe acum miile de zumzete crescînde ale cetăţii, care iese din toropeala obişnuită a prînzului ? Ascultă ! Roţile carelor răsună pe caldarîmul străzilor ; poporul a şi pornit, în mase compacte, spre malul fluviului, pentru a-l străbate şi a se duce la cîmpul de instrucţie. Scutură-te

de lîncezeală, vino și tu să vezi spectacolul acesta minunat. Cînd ești trist, trebuie să cauți mulțimea. Singurătatea-i o hrană pentru gînduri negre. Din înaltul carului său de luptă, Ahmosis îți va trimite un surîs grațios și te vei întoarce mai veselă în palatul tău.

— Ahmosis mă iubește, răspunse Tahoser, eu însă nu.

— Vorbe de tînără fecioară, i-o întoarse Nofre, căreia chipeșul comandant îi plăcea tare mult și care credea că nepăsarea disprețuitoare a lui Tahoser era doar prefăcută. Ahmosis era într-adevăr fermecător — profilul său aducea cu chipurile zeilor cioplite de cei mai pricepuți sculptori ; trăsăturile sale regulate, exprimînd semeție, erau la fel de frumoase ca ale unei femei ; nasul, ușor acvilin, ochii de un negru strălucitor, măriți cu antimoniu, obrajii cu contururi netede și pori de finețea alabastrului oriental, buzele frumos modelate, eleganța staturii sale înalte, bustul cu umeri lați, șoldurile strîmte, brațele viguroase în care însă nici un mușchi nu-și arăta, brutal, relieful — toate erau făcute pentru a cuceri pînă și pe cele mai năzuroase ; dar Tahoser nu-l iubea, orice și-ar fi închipuit Nofre.

Iată însă că un alt gînd, negrăit — căci nu o socotea pe Nofre în stare să o înțeleagă — o făcu pe Tahoser să ia o hotărîre ; se scutură de nepăsare, se ridică din fotoliu, cu o vioiciune neașteptată din partea ei, după atitudinea de sfîrșeală pe care o arătase cît se cîntase și se dansase. Îngenuncheată lîngă ea, Nofre îi puse în picioare un fel de tălpici cu vîrful întors, îi presără pe păr pudră înmiresmată, scoase dintr-o cutie cîteva brățări în formă de șarpe, cîteva inele avînd ca montură un scarabeu sacru ; îi dădu pe obraji cu puțin fard verde care, în atingere cu pielea, deveni pe dată trandafiriu ; îi lustrui unghiile cu o soluție cosmetică, îi potrivi cutele puțin șifonate ale *calasiris*-ului, precum o slujitoare zeloasă care vrea ca stăpîna ei să arate cît mai bine. Pe urmă chemă doi, trei servitori și le spuse să pregătească barca și să treacă de cealaltă parte a fluviului carul și atelajul.

Palatul — sau, dacă asemenea denumire pare prea pompoasă, casa lui Tahoser — se înălța în imediata apropiere a Nilului, de care nu o despărțeau decît grădini. Cu mîna lăsată pe umărul lui Nofre, precedată de servitorii

ei, fiica lui Petamunoph păşi pînă la poarta dinspre Nil, trecînd pe sub un umbrar ale cărui frunze de viţă, cernînd lumina soarelui, zebrau cu umbre şi lumini chipu-i fermecător. Curînd ea ajunse pe un cheu larg, pardosit cu cărămizi, unde forfotea o mulţime imensă, aşteptînd să pornească sau să se întoarcă ambarcaţiile.

În Oph, uriaşa cetate, nu mai rămăseseră decît bolnavii, infirmii, bătrînii neînstare să se mişte şi sclavii datori să păzească locuinţele ; pe străzi, prin pieţe, pe drumurile de curse, pe aleile cu sfincşi, prin portaluri, pe cheiuri se scurgea un fluviu de făpturi omeneşti care se îndreptau spre Nil. Era o mulţime foarte pestriţă, dar egiptenii erau cei mai numeroşi ; ei puteau fi recunoscuţi după profilul pur, după talia zveltă şi lungă, după veşmîntul fin de in sau după *calasiris*-ul plisat cu grijă ; cîţiva dintre ei aveau capul înfăşurat într-un material cu dungi albastre sau verzi, iar coapsele strînse într-un chilot strîmt, arătîndu-şi pînă la brîu torsul de culoarea lutului ars.

Pe fondul acesta indigen se desluşeau, prin contrast, diverse mostre de rase exotice : negri din ţinutul Nilului de sus, tuciurii ca zeii de bazalt, purtînd pe braţe inele mari de fildeş, iar la urechi podoabe primitive ; etiopieni arămii, cu figuri speriate, neliniştiţi fără voia lor în civilizaţia aceea, asemenea unor animale sălbatice ieşite la lumina zilei ; asiatici cu faţa de un galben-deschis, cu ochi azurii, cu barba cîrlionţată în spirale, avînd pe cap un soi de mitră, ce se ţinea cu ajutorul unei benzi, înfăşuraţi în rochii cu franjuri, încărcate de broderii ; pelasgi, îmbrăcaţi în piei de animale prinse pe umăr, lăsînd să se vadă braţele şi picioarele ciudat tatuate şi purtînd pe cap pene de păsări ; părul le era împletit în cîte două cozi terminate printr-un cîrlionţ subţire.

Prin mulţimea aceasta înaintau, cu aer grav, preoţi raşi în cap ; o piele de panteră le înfăşura trupul şi era în aşa fel răsucită, încît botul animalului închipuia o cataramă de cingătoare ; în picioare aveau încălţări de *byblos*, în mînă un toiag lung din lemn de salcîm, gravat cu semne hieroglifice. Se mai vedeau, de asemenea, soldaţi — la brîu cu un pumnal bătut în ţinte de argint, pe spinare un scut şi în mînă o secure de bronz. În sfîrşit, personali-

tăţi cu pieptul împodobit de grumăjere onorifice, pe care sclavii îi salutau aplecîndu-se mult şi atingînd pămîntul cu palmele. Cu aer umil şi trist, strecurîndu-se de-a lungul pereţilor, femei sărmane, pe jumătate dezbrăcate, păşeau gîrbovite sub povara copiilor lor aşezaţi în coşuri împletite sau în fîşii de pînză şi atîrnaţi de gît, în timp ce fete frumoase, însoţite de trei sau patru slujnice, treceau mîndre, în rochii străvezii, legate pe sub sîni cu eşarfe ale căror capete fluturau liber, în scînteieri de emailuri, de mărgele şi de giuvaeruri numai aur, în miresme de flori şi mirodenii.

Printre trecători alergau, purtînd lectici, etiopieni cu pas grăbit şi ritmic, precum şi care uşoare cu atelaje de cai iuţi, împopoţonaţi cu panaşuri sau căruţe anevoie trase de boi şi ducînd cîte o familie. Mulţimea abia-abia le făcea loc, netemîndu-se că ar putea fi strivită, astfel că, adesea, cei care mînau se vedeau siliţi să-i ardă cu biciul pe zăbavnicii aceia sau pe îndărătnicii care nu se dădeau la o parte.

Pe fluviu — înţesat cît era el de larg şi cît ţinea oraşul, de bărci felurite, încît nu-i mai zăreai faţa — se petrecea o mişcare neobişnuită ; totul era folosit — de la bărcile cele mai uşoare, cu prova şi pupa înălţate, cu naosul împestriţat de culori şi aurării, pînă la subţiratica ambarcaţie din papirus. Nu fuseseră lăsate deoparte nici vasele folosite la trecerea vitelor, plutele din stuf susţinute de burdufuri, încărcate de obicei cu vase din argilă.

Nu era defel uşor să treci de pe un mal pe altul o populaţie ce depăşea un milion de suflete şi trebuia, pentru asemenea treabă, toată priceperea activă a mateloţilor din Teba.

Apa Nilului, plesnită, biciuită, spintecată de vîsle, de cîrme, spumega asemenea unei mări şi stîrnea mii de vîrtejuri care frîngeau forţa curentului.

Structura bărcilor era pe cît de variată pe atît de pitorească : unele aveau la capete cîte o floare mare de lotus, îndoită spre înăuntru şi cu tulpina strînsă într-un mănunchi de banderole ; altele se bifurcau la pupa şi se terminau printr-un vîrf sau se rotunjeau în semilună ; şi mai erau unele prevăzute cu un soi de platforme unde, în picioare, stăteau piloţii, precum şi altele construite

din trei fîşii de scoarţă de copac prinse cu frînghii şi manevrate de o pagaie.[1] Ambarcaţiile destinate să transporte animale, dispuse bord lîngă bord, susţineau o podea pe care se folosea neîntrerupt o punte mobilă, înlesnind ambarcarea şi debarcarea. Speriaţi, caii nechezau şi băteau în lemn cu copitele lor zgomotoase ; boii îşi întorceau neliniştiţi, spre mal, boturile lucitoare din care se prelingeau firişoare de bale şi îşi domoleau spaima sub mîngîierile păzitorilor.

Şefii de echipe impuneau vîslaşilor ritmul, plesnindu-şi una de alta palmele ; cocoţaţi pe pupa sau plimbîndu-se pe acoperişurile cabinelor, piloţii îşi strigau comenzile, indicau manevrele necesare, pentru a-şi putea croi drum prin unduitorul labirint de ambarcaţii. Uneori, în pofida precauţiilor luate, bărcile se izbeau, şi atunci marinarii se suduiau ori se loveau cu vîslele.

Miile acestea de corăbii, cele mai multe vopsite în alb şi împodobite cu ornamente verzi, albastre şi roşii, încărcate cu bărbaţi şi femei îmbrăcaţi în haine multicolore, făceau ca Nilul să dispară cu totul, pe o întindere de mai multe leghe, şi ofereau, sub puternica lumină a soarelui egiptean, un spectacol de o strălucire nemaipomenită în mobilitatea sa ; frămîntată în toate sensurile, apa scînteia, sclipea ca argintul viu şi părea un soare spart în milioane de bucăţele.

Tahoser intră în luntrea ei decorată cu o bogăţie nespusă ; în mijloc se afla o cabină cu antablament împodobit de un şir de şerpi emblematici ; pereţii erau împestriţaţi cu desene simetrice, iar colţurile cioplite în formă de stîlpi. Un habitaclu cu acoperiş ţuguiat împovăra pupa, contrabalansată la extremitatea cealaltă de un fel de altar decorat cu picturi. Cîrma se compunea din două vîsle uriaşe, terminate cu cîte un cap reprezentînd-o pe zeiţa Hathor ; la gît erau legate cu fîşii lungi de pînză şi se mişcau în adînciturile unor suporturi. La catarg flutura — căci se stîrnise vîntul de răsărit — o pînză prelungă, fixată de două vergi ; era un material scump, brodat şi pictat cu romburi, zigzaguri, pătrăţele, păsări,

[1] Vîslă scurtă, cu o singură pală, nefixată în furchet ; se manevrează cu ambele mîini.

animale himerice în culori vii. De verga inferioară atîrnau, în franjuri, ciucuri mari.

Odată parîma dezlegată și vela întoarsă spre vînt, corabia se depărtă de mal, tăindu-și drum cu prova prin aglomerația de bărci ale căror vîsle se încîlceau și se agitau asemenea unor labe de scarabeu răsturnat pe spate. Corabia luneca nepăsătoare în larma unui concert de injurii și țipete ; de o forță superioară, ea își permitea să nu se sinchisească de niște lovituri care ar fi trimis la fundul apei orice alte ambarcații mai plăpînde. Dealtfel, vîslașii lui Tahoser erau atît de îndemînateci, încît corabia pe care o conduceau părea înzestrată cu inteligență, într-atît se supunea de prompt cîrmei, într-atît de bine știa să ocolească adevăratele obstacole. Curînd lăsă în urmă corăbiile mai grele, ale căror cabine pline de călători aveau și pe acoperișul acestora bărbați, femei, copii, pe cîte trei-patru rînduri, ghemuiți în poziția atît de dragă poporului egiptean. Văzîndu-i așa, îngenuncheați, i-ai fi putut lua drept judecători-asesori ai lui Osiris, dacă figura lor, în loc să exprime reculegerea proprie unor consilieri funebri, n-ar fi arătat veselia cea mai sinceră. Într-adevăr, faraonul se întorcea biruitor și aducea cu sine pradă bogată. Teba era fericită, iar populația ei, întreagă, ieșea să-l întîmpine pe favoritul lui Amon-Ra, stăpîn al puterii regești, moderator al tărîmului purității, Aroeris cel atotputernic, rege soare și strivitorul popoarelor !

Luntrea lui Tahoser ajunse curînd pe malul celălalt ; aproape în același timp trase la mal și ambarcația în care se afla carul ; boii trecură pe podul mobil, iar cîțiva servitori iuți, debarcați odată cu ei, îi puseră în jug în doar cîteva minute.

Boii aceștia albi cu pete negre purtau pe cap un soi de mitră, care acoperea în parte jugul prins de oiște și susținut de două curele late de piele, dintre care una le înconjura gîtul, iar cealaltă, legată de prima, le trecea pe sub pîntece. Greabănul ridicat, cutele largi ale pielei gîtului, jaretele uscățive și nervoase, copitele mici și strălucitoare ca agata, coada cu smoc îngrijit țesălat arătau că erau de rasă pură și că trudnicele munci ale cîmpului nu-i vătămaseră niciodată. Aveau placiditatea maiestuoasă a

boului Apis, boul sfînt, cînd primeşte omagii şi ofrande. Carul, extrem de uşor, putea duce două, trei persoane în picioare ; platforma carului, semicirculară, acoperită de ornamente şi aurării distribuite în linii de o curbă graţioasă, era susţinută de un fel de proptea diagonală care depăşea puţin marginea de sus, de care călătorul se prindea cu mîna cînd drumul era bolovănos sau mersul atelajului prea iute. Pe osia aşezată în spatele platformei carului, spre a-i îndulci hurducăturile, pivotau două roţi a cîte şase spiţe ce erau fixate în pene de lemn. La capătul unei prăjini înfipte în partea dinapoi a carului se desfăcea o umbrelă de soare închipuind frunze de palmier.

Aplecată peste marginea carului, Nofre ţinea hăţurile boilor înhămaţi ca nişte cai şi îl conducea potrivit obiceiului egiptean, în timp ce Tahoser, neclintită lîngă ea, îşi sprijinea mîna constelată de inele, de la degetul mic pînă la cel mare, de ciubucul aurit al platformei-căuş.

Pe carul strălucind de culori, cele două fete frumoase — una scînteind de emailuri şi pietre scumpe, alta abia acoperită de o transparentă rochie de voal — alcătuiau un grup fermecător. Opt sau zece servitori, îmbrăcaţi cu tunici în dungi oblice, ale căror cute se adunau în faţă, însoţeau echipajul potrivindu-şi pasul după cel al boilor.

Afluenţa nu era deloc mai scăzută de partea aceasta a fluviului ; locuitorii din cartierul Memnoniilor şi al satelor aflate jur împrejur veneau şi ei, iar bărcile îşi depuneau clipă de clipă încărcătura pe cheiul de cărămidă, aducînd noi curioşi care îngroşau mulţimea. În drumul lor spre cîmpul de manevre, care nenumărate îşi scînteiau roţile, ca nişte sori, în colbul auriu pe care îl stîrneau. Fără îndoială că în clipele acelea Teba era pustie, ca şi cum cine ştie ce cuceritor şi-ar fi dus poporul în captivitate.

Dealtfel, cadrul în care se desfăşura tabloul era vrednic de acesta. În mijlocul unor ogoare înverzite, din care ţîşneau vîrfurile palmierilor-dum se conturau, viu colorate, case de divertisment, palate, pavilioane de vară înconjurate de sicomori şi de arbori-mimoze. Bazine sclipeau în soare, viţa de vie îşi încolăcea festoanele de spalierele boltite. Mai departe se decupa gigantica siluetă a palatului lui Ramses-Meiamun, cu portalurile sale uriaşe,

cu zidurile enorme, cu stîlpii auriți și vopsiți, ale căror banderole fluturau în vînt. Mult mai spre nord, cei doi coloși care tronează într-o atitudine de veșnică nepăsare, munte de granit cu formă umană, la intrarea Amenophium-ului, se profilau într-o lumină aproape albăstrie, ascunzînd pe jumătate mai depărtatul Ramesseium și mormîntul întrucîtva retras al marelui preot, dar lăsînd să se întrevadă, printr-unul din unghiurile sale, palatul lui Menephta.

Mai aproape de lanțul libian, cartierul Memnoniilor, locuit de colchyți, de paraschiști și de tarschiți, înălțau în văzduhul albastru roșcatele coloane de fum ale cazanelor de carbonat natural de sodiu cristalizat ; căci munca pentru moarte nu contenește niciodată, și zadarnic se întinde viața tumultoasă, că benzile pentru mumificare tot se pregătesc, cartonajele se modelează, sicriele se acoperă de hieroglife, iar cine știe ce cadavru rece, culcat pe patul funebru cu picioare de leu sau de șacal, așteaptă să i se facă toaleta pentru eternitate.

În zare, dar parcă aduse mai aproape datorită străvezimii văzduhului, munții Libiei își conturau pe cerul curat dantelarea calcaroasă, masa lor aspră, străpunsă de hipogee și morminte tubulare.

Dacă ți-ai fi întors privirile spre celălalt mal, peisajul nu era deloc mai puțin încîntător ; pe fundalul vaporos al lanțului arabic, razele soarelui colorau în trandafiriu masa gigantică a palatului de Nord, pe care depărtarea îl micșora prea puțin și care își înălța, peste casele cu acoperiș plat, munții săi de granit, pădurea-i de gigantice coloane.

În fața palatului se desfășura o esplanadă vastă, care cobora spre fluviu prin două scări aflate de o parte și de alta ; în mijloc, o alee de criosfincși, perpendiculară pe Nil, ducea la un portal nemaipomenit de mare, precedat de două statui uriașe și de două obeliscuri ale căror vîrfuri piramidale, depășind cornișa, își proiectau creștetul roșu pe azurul fără pată al cerului.

Mai înspre interior, deasupra zidului de centură, își arăta fața laterală templul lui Ammon, iar mai la dreapta se ridica templul lui Kohns și cel al lui Oph. Un portal gigantic, văzut din profil și îndreptat spre miază-zi și două obeliscuri înalte de șaizeci de coți marcau intrarea

în această uimitoare alee de două mii de sfincşi cu trup de leu şi cap de berbec, care se desfăşura de la palatul de Nord la palatul de Sud ; pe piedestale se vedeau, în toată lăţimea lor, crupele enorme ale primului rînd de asemenea monştri dispuşi cu spatele la Nil.

Mai departe se schiţau vag, într-o lumină trandafirie, cornişe în care globul mistic îşi desfăcea aripile sale mari, capete de coloşi cu figuri nepăsătoare, colţurile unor clădiri imense, vîrfuri de granit, terase suprapuse, pîlcuri de palmieri răspîndiţi ca tufele de iarbă printre aceste uluitoare îngrămădiri ; iar palatul de Sud îşi expunea înaltele sale ziduri colorate, stîlpii împodobiţi, porţile în taluz, obeliscurile şi turmele sale de sfincşi.

Dincolo de toate acestea, cît puteau cuprinde ochii, se întindea oraşul Oph, cu palatele şi colegiile sale de preoţi, iar linii albastre, estompate, dezvăluiau, ca într-un fundal, crestele zidurilor şi porţile sale.

Tahoser privea fără interes perspectiva aceasta familiară, iar ochii ei distraţi nu exprimau nici o admiraţie ; dar iată că trecînd pe lîngă o casă aproape cufundată într-o vegetaţie luxuriantă, se smulse din starea ei de apatie şi păru să caute cu privirea, pe terasă şi în galeria exterioară, un chip cunoscut.

Rezemat alene de una dintre colonetele pavilionului, un tînăr frumos părea că priveşte mulţimea ; dar ochii săi negri, prin faţa cărora s-ar fi zis că dansează un vis, nu se opriră asupra carului în care se aflau Tahoser şi Nofre.

Între timp, mîna mică a fiicei lui Petamunoph se prindea nervos de marginea carului. Obrajii îi păliseră sub stratul subţire de fard cu care Nofre îi acoperise şi, în cîteva rînduri, ca şi cum ar fi simţit că se pierde, ea respiră parfumul buchetului de lotuşi.

III

În pofida agerimii ei obişnuite, Nofre nu observase efectul produs de către dispreţuitorul necunoscut asupra stăpînei sale : nu-i văzuse nici paloarea urmată de o îmbujorare puternică, nici aprinderea privirii, nu auzise

nici freamătul emailurilor şi al colierelor stîrnit de înfiorarea sînilor. E drept că atenţia îi era întru totul absorbită de atelajul pe care-l conducea, lucru dealtfel tare anevoios în puhoiul acela din ce în ce mai compact de curioşi veniţi să vadă intrarea triumfală a faraonului.

În sfîrşit carul ajunse la cîmpul de manevre, imensă incintă netezită cu grijă pentru desfăşurarea parăzilor militare : terasamente, care probabil că avuseseră nevoie, ani şi ani, de braţele a treizeci de naţiuni luate în sclavie, formau un cadru în relief pentru acel uriaş paralelogram ; ziduri din cărămidă nearsă, formînd taluz, îmbrăcau terasamentele acestea, iar creştetele lor se umpluseră, pe mai multe rînduri în adîncime, cu sute de mii de egipteni, a căror îmbrăcăminte albă ori împestriţată de culori vii clipea sub razele soarelui în mişunarea aceea neostoită caracteristică unei mulţimi chiar cînd pare nemişcată. În spatele acestui cordon de spectatori, casele, carele, litierele, păzite de vizitii, de conductori şi sclavi aveau aspectul unei tabere de popor aflat în migraţie, într-atît era de mare înghesuiala, căci Teba — minunea lumii antice — număra mai mulţi locuitori chiar decît anumite regate.

Nisipul uniform şi fin al vastei arene tivite de un milion de capete, scînteia punctat de mică, sub lumina prefirată dintr-un cer albastru ca şi emailul statuetelor reprezentîndu-l pe Osiris.

Pe latura de sud a cîmpului de manevre, căptuşeala de cărămizi era întreruptă şi lăsa cale liberă spre piaţă unui drum ce se prelungea spre Etiopia de sus, de-a lungul lanţului muntos libian. În unghiul opus, taluzul, de asemenea întrerupt, permitea drumului să se desfăşoare mai departe pînă la palatul lui Ramses-Meiamun, trecînd prin groasele ziduri de cărămidă.

Fiica lui Petamunoph şi Nofre, cărora servitorii le făcuseră loc, stăteau în colţul acesta, pe vîrful taluzului, astfel încît să poată vedea defilînd, jos, tot cortegiul.

O rumoare neînchipuită, surdă, profundă şi puternică, asemenea unei mări care se apropie, venea din depărtare, acoperind susurul înmiit al mulţimii, aşa cum răcnetul leului supune la tăcere miorlăiturile unei haite de şacali. Curînd, din acest tunet terestru, stîrnit de roţile carelor de luptă şi de pasul ritmat al luptătorilor pedeştri, se

desprinse zgomotul specific al instrumentelor ; un soi de ceață ruginie, ca cea iscată de vîntul deșertului, năpădi cerul din partea aceea, deși briza se molcomise ; nici o adiere nu cutreiera văzduhul, pînă și cele mai subțiratice crengi de palmier rămîneau neclintite, de parcă ar fi fost sculptate în granitul capitelurilor ; nici un fir de păr nu flutura pe tîmplele umezite ale femeilor, iar smocurile cu caneluri ale coafurilor lor le cădeau moale pe spate. Pîcla aceasta prăfoasă era stîrnită de armata în mers și plutea pe deasupra ei asemenea unui nor arămiu.

Tumultul creștea. Mai întîi se ridicară vîrtejuri de praf, apoi primele șiruri de muzicanți pășiră în imensa arenă, spre marea satisfacție a mulțimii care, cu tot respectul purtat maiestății faraonice, începea să cam fie sătulă de atîta așteptare sub un soare care ar fi topit orice alte țeste în afară de cele egiptene.

Avangarda muzicanților se opri pentru cîteva clipe ; colegii de-ale clerului, delegații de-ale principalilor locuitori ai Tebei traversară cîmpul de manevre, pentru a-l întîmpina pe faraon și se rînduiră ca un gard viu, într-o atitudine exprimînd cel mai profund respect, astfel încît să lase drum liber cortegiului.

Muzica — ea singură ar fi putut alcătui o mică armată — se compunea din toboșari, trompetiști, tamburiniști și cîntăreți din sistre.

Primul pluton trecu în sunete triumfătoare de fanfară, suflînd în scurtele trîmbiți de alamă ce străluceau ca aurul. Fiecare dintre muzicanții aceștia purta la subsuoară încă o trîmbiță, de parcă instrumentul ar fi putut obosi mai curînd decît omul. Costumul acestor trompeți consta dintr-un fel de tunică scurtă strînsă de un cordon, ale cărui capete late cădeau în față ; părul des sta adunat sub o bandă subțire în care erau înfipte două pene de struț depărtate una de alta. Penele astfel așezate aminteau antenele scarabeului și dădeau celor care le purtau o ciudată înfățișare de insecte.

Tamburiniștii, îmbrăcați cu o simplă pînză plisată și goi pînă la brîu, băteau cu baghete de lemn de sicomor în pielea de colun a tobelor cu pîntece bombat, atîrnate de un centiron de piele ; băteau în ritmul indicat, de un maistru

tamburinist care îşi plesnea palmele întorcîndu-se des cu fața la ei.

După tamburinişti veneau cei ce cîntau din sistre ; aceştia îşi scuturau instrumentul cu un gest brusc şi sacadat, făcînd să sune, la intervale egale, inelele de metal de pe cele patru vergele de bronz.

Tamburiniştii îşi purtau toba prelungă de-a curmezişul, în față, legată cu o eşarfă ce le trecea pe după gît şi loveau tare cu pumnii în pielea întinsă la ambele capete.

Fiecare corp de muzicanți număra cel puțin două sute de oameni ; dar zgomotul de uragan pe care îl produceau trompetele, tobele, sistrele şi tamburinele, zgomot în stare să spargă timpanele de-ar fi fost în interiorul unui palat, nu era din cale-afară de spectaculos şi de nemaipomenit sub vasta cupolă a cerului, în mijlocul acelui spațiu imens şi al unei mulțimi zumzuitoare, în fruntea acelei armate, cu prea multe nume pentru nişte nomenclatoare şi care înainta cu vuiet de ape în revărsare.

Oare să fi fost prea mult opt sute de muzicanți pentru a păşi în fața unui faraon preaiubit de Amon-Ra, reprezentat prin coloşi de bazalt şi de granit de şaizeci coți înălțime, cu numele înscrise în cartuşe pe monumente nepieritoare şi cu istoria sa pictată pe pereții sălilor hipostil, pe suprafețele portalurilor, în nesfîrşite basoreliefuri, în fresce fără capăt ? Era, într-adevăr prea mult pentru un rege care apucase de păr o sută de popoare cucerite şi care din înaltul tronului său mustra popoarele cu biciul ? Prea mult pentru un Soare viu, care ardea privirile căzute în uimire, pentru un zeu, aproape menit eternității ?

După muzică veneau barbarii captivi, cu înfățişare ciudată, cu chip bestial, piele neagră, păr creț, semănînd şi cu maimuța, şi cu omul, îmbrăcați în portul țării lor : o fustă pînă mai sus de şolduri, ținută de o singură bretea şi brodată cu ornamente de culori diferite.

O ingenioasă şi fantezistă cruzime dirijase punerea în lanțuri a acestor prizonieri. Unora le fuseseră legate coatele la spate, altora le fuseseră prinse mîinile deasupra capului, în cea mai stînjenitoare poziție ; unii aveau încheieturile mîinilor prinse în cătuşe de lemn ; alții, gîtul vîrît într-un lanț sau o frînghie, trăgînd după sine un şir

întreg şi cu cîte un nod la fiecare victimă. Parcă cineva ar fi avut plăcerea să deformeze anume ţinuta omenească, legîndu-i fedeleş pe nefericiţii aceştia care păşeau în faţa învingătorului lor, cu pas stîngaci şi împleticit, rostogolindu-şi ochii şi schimonosindu-se de durere.

Paznicii care mergeau lîngă ei le reglementau pasul cu lovituri de ciomag.

Apoi veneau femei arse de soare, cu părul împletit în cozi lungi atîrnînde, purtîndu-şi copiii într-o legătură înnodată pe cap ; erau ruşinate, gîrbovite, lăsînd să li se vadă goliciunea firavă şi diformă, turmă fără preţ, menită celor mai mărunte rosturi.

Altele, tinere şi frumoase, cu pielea de o culoare mai puţin închisă, cu braţele împodobite de inele mari din fildeş, cu urechile alungite de discuri, tot mari, din metal, erau înfăşurate în tunici lungi cu mîneci largi, avînd la guler un tiv brodat şi căzînd în cute fine şi presate pînă la glezne, unde zornăiau inele. Sărmane fete smulse patriei, părinţilor şi poate unor iubiri ; surîdeau totuşi printre lacrimi, căci puterea frumuseţii este fără de margini, ciudăţenia dă naştere capriciului şi poate că favoarea regească avea să aştepte pe vreuna dintre captivele acestea barbare în tainicul ascunziş al gineceului.

Le însoţeau soldaţi, ferindu-le de contactul cu mulţimea.

După aceea, veneau stegarii, ţinînd sus prăjinile aurite ale steagurilor reprezentînd barişi mistici, ulii sacri, capete de-ale zeiţei Hathor împodobite cu pene de struţ, ibecşi înaripaţi, cartuşe împodobite cu viniete purtînd numele regelui, crocodili şi alte simboluri religioase ori războinice. De stindardele acestea erau legate fîşii lungi, albe, cu rotocoale negre, care în mişcare se unduiau graţios.

Văzînd stindardele ce vesteau sosirea faraonului, delegaţiile clerului şi ale personalităţilor îşi întindeau spre acesta mîinile rugătoare sau şi le lăsau pe genunchi cu podul palmelor întors în afară. Unii chiar se prosternau, cu coatele strînse pe lîngă trup, cu fruntea în colb, în atitudini de supunere absolută şi de adoraţie adîncă ; spectatorii fluturau în toate sensurile crengile lor de palmier.

Un crainic sau cititor cu glas tare, ţinînd în mînă un sul acoperit de semne hieroglifice, înaintă singur între stegarii şi clericii care păşeau în faţa litierei regelui.

Începu să proclame cu glas puternic, răsunător ca o trompetă de aramă, victoriile faraonului : spunea despre norocul din unele bătălii, citea numărul prizonierilor şi al carelor de luptă capturate de la duşman, valoarea prăzii, cantitatea pulberii de aur, a colţilor de elefanţi, a penelor de struţ, a gumei parfumate, a girafelor, leilor, panterelor şi a altor animale rare ; striga numele căpeteniilor barbare ucise de suliţele şi săgeţile măriei sale, ale lui Aroeris cel atotputernic, alesul zeilor.

La fiecare enunţare, poporul scotea un strigăt imens, iar de sus, de pe taluz, arunca pe drumul învingătorului, crengi lungi şi verzi de palmier fluturate pînă atunci.

În sfîrşit apăru faraonul !

Preoţi, întorcîndu-se la intervale egale, întindeau spre el amschirele lor, după ce mai întîi aruncaseră tămîie pe cărbunii aprinşi într-o cupă mică de bronz susţinută de o mînă cu un mîner în formă de sceptru terminat la celălalt capăt printr-un cap de animal sacru — şi călcau respectuos, de-a-ndăratelea, în timp ce fumul mirositor şi albastru urca spre nările biruitorului aparent nepăsător la aceste onoruri, ca o divinitate de bronz sau bazalt.

Doisprezece *oeris,* sau căpetenii militare, cu capetele acoperite de o cască uşoară împodobită cu o pană de struţ, goi pînă la mijlocul încins cu o fustă în cute ţepene, întinzînd înainte scuturile lor mici agăţate de centură, susţineau un fel de brancardă pe care era aşezat tronul faraonului. Tronul era un scaun cu picioare şi braţe închipuind lei, avea spătar înalt cu pernă ce-i trecea pe deasupra, iar pe faţa-i laterală era ornat cu împletite flori albastre şi roz ; picioarele, braţele, nervurile tronului erau aurite, iar locurile peste care nu trecuse aurul erau viu colorate.

De o parte şi de alta a brancardei, patru sclavi, care trebuiau să-l răcorească făcîndu-i vînt, agitau enorme evantaie de formă semicirculară, din pene, evantaie prinse de capătul unor prăjini aurite ; doi preoţi ţineau sus un corn mare al abundenţei, bogat ornamentat, din care cădeau în jerbe flori de lotus gigantice.

Faraonul avea pe cap o cască alungită în formă de mitră, decupată în dreptul urechilor şi lăsată peste ceafă, spre ocrotirea acesteia. Pe fondul albastru al căştii scînteia o spuzeală de puncte, asemănătoare cu pupila unei păsări şi alcătuite din trei rînduri de cercuri — negre, albe şi roşii ; un găitan stacojiu şi galben îi garnisea marginile, iar vipera simbolică, răsucindu-şi inelele de aur pe partea anterioară, se ridica şi se înfoia deasupra frunţii regeşti ; două plete lungi, cu caneluri, de culoarea purpurei îi fluturau pe umeri, completînd coafura aceasta de o maiestoasă eleganţă.

Un grumăjer lat, format din şapte rînduri de emailuri, din pietre preţioase şi mărgele de aur, se rotunjea pe pieptul faraonului, răspîndind în soare sclipiri aprinse. În partea sa de sus veşmîntul era alcătuit dintr-un pieptar în pătrate negre şi trandafirii ; capetele acestuia erau formate din benzi subţiri, învălătucind bustul de cîteva ori, pentru a-l strînge foarte tare ; mînecile, tăiate în dreptul bicepsului şi tivite cu linii transversale aurii, albastre şi roşii, lăsau să se vadă braţe rotunde şi vînjoase, dintre care stîngul avea o manşetă lată din metal menită să evite frecarea corzii cînd faraonul trimitea o săgeată din arcul său triunghiular, iar dreptul, împodobit cu o brăţară închipuind un şarpe încolăcit de mai multe ori, ţinea un sceptru de aur ce se termina printr-un boboc de lotus. Restul trupului era drapat în inul cel mai fin, mult cutat, prins pe şolduri cu o centură cu aplicaţii de email şi aur. Între pieptar şi centură, bustul apărea lucitor şi neted, precum granitul trandafiriu cizelat de un meşter priceput. Sandale cu vîrful întors, asemănătoare cu nişte patine, îi îmbrăcau picioarele înguste şi prelungi, lipite unul de altul ca picioarele zeilor de pe zidurile templelor.

Chipul neted, fără barbă, cu trăsături viguroase şi pure, pe care s-ar fi zis că nici o emoţie omenească nu ar fi avut puterea să-l tulbure şi căruia sîngele unei vieţi obişnuite nu-i aducea culoare, cu paloarea sa de moarte şi buzele pecetluite, cu ochi prea mari, şi mai măriţi de linii negre, cu pleoape ce nu coborau, ca cele ale uliului sacru, inspira, prin însăşi imobilitatea sa, o spaimă res-

pectuoasă. S-ar fi zis că ochii aceia cu priviri fixe nu aținteau decît eternitatea și infinitul, că lucrurile din jur nu se reflectau în luminile lor. Prea multe îndestulări într-ale bunurilor, plictisul izvorît din dorinți împlinite pe măsura ivirii lor, însingurarea semizeului care nu are seamăn printre muritori, dezgustul față de atîta adorare și parcă sațietatea de triumf încremeniseră pe veci fizionomia aceasta, de implacabilă blîndețe, de o seninătate granitică. Nici chiar Osiris, judecînd sufletele, nu ar fi avut un aer mai calm, mai măreț.

Un leu mare, îmblînzit, culcat alături pe brancardă, își întindea labele enorme, ca un sfinx pe piedestalul său, clipind din ochii cu irizări galbene.

O frînghie, prinsă de litieră, lega de faraon carele de luptă ale căpeteniilor învinse ; le tîra după el ca pe niște animale în lesă. Căpeteniile acestea, cu înfățișare posomorîtă și sălbatecă, ale căror coate legate formau un unghi dizgrațios, se clătinau stîngaci la trepidațiile carelor conduse de vizitii egipteni.

Apoi veneau carele de luptă ale tinerilor prinți ai familiei regale ; erau trase de cai înhămați doi cîte doi, cai de rasă pură, cu forme elegante și deosebite, cu picioare fine, cu jarete nervoase, cu coama tăiată perie, care își scuturau capetele împodobite cu panașuri de pene roșii, iar curelele ce le susțineau zăbala, ca și cele de pe frunte, erau bătute în ținte. O oiște curbă apăsa, pe greabănele garnisite cu laturi stacojii, două șei mici împodobite cu bulgări de bronz lucios, reunite printr-un jug ușor cu capete întoarse în răspăr ; o chingă și o curea pectorală, bogat tighelită și brodată, învelitori arătoase, în dungi albastre sau roșii, cu franjuri din ciucuri, completau acest harnașament trainic, grațios și ușor.

Platforma carului, vopsită în roșu și verde, garnisită cu plăcuțe și jumătăți de sferă din bronz, asemănătoare cu acel *umbo* al scuturilor, era flancată de două tolbe mari așezate în diagonală, în sens contrar, una conținînd javeline, cealaltă sulițe obișnuite. Pe fiecare latură a carului, un leu sculptat și aurit, cu labele în așteptare,

cu botul încrețit într-un rictus groaznic, părea că rage și că vrea să se năpustească asupra dușmanilor.

Prinții cei tineri purtau pe cap o bandă îngustă care le strîngea părul și pe care se răsucea, umflîndu-și gușa, vipera regească ; drept veșmînt, o tunică cu guler și mîneci pline de broderii sclipitoare, iar la mijloc erau încinși cu o centură de piele, care se închidea printr-o placă de metal gravată cu hieroglife ; de centură sta prins un pumnal lung cu lamă de aramă triunghiulară, al cărei mîner săpat în dungi transversale se termina în cap de uliu.

Lîngă fiecare prinț, sta vizitiul care conducea carul în timpul bătăliei, precum și scutierul care trebuia să pareze cu platoșa loviturile îndreptate asupra luptătorului, în vreme ce chiar el trimitea săgeți sau javeline pe care le scotea din tolbele laterale.

După prinți soseau carele, cavaleria egiptenilor, douăzeci de mii la număr, fiecare tras de cîte doi cai și condus de trei oameni. Înaintau în front de cîte zece, osiile aproape că se atingeau, neciocnindu-se însă niciodată, într-atît de mare era iscusința vizitiilor.

Cîteva care mai ușoare, destinate doar ciocnirilor mai scurte sau recunoașterilor se aflau în frunte și nu erau conduse decît de un singur războinic care, pentru a avea mîinile libere în timpul luptei, își ținea întotdeauna hățurile înfășurate în jurul trupului ; își pornea sau oprea caii, lăsîndu-se pe dreapta, pe stînga sau pe spate și era într-adevăr minunat să vezi cum animalele acelea nobile, care păreau lăsate în voia lor, îndrumate de mișcări aproape nevăzute, știau să imprime pasului același ritm.

Pe unul dintre carele acelea, elegantul Ahmosis, protejatul lui Nofre, își profila statura înaltă, plimbîndu-și privirile peste mulțime și încercînd să descopere în ea pe Tahoser.

Tropotul cailor stăpîniți cu greu, tunetul roților împodobite cu bronz, freamătul metalic al armelor dădea acestei defilări un aspect impunător și formidabil, menit să semene groază în inimile cele mai vajnice. Căștile, pe-

nele, scuturile, platoşele acoperite cu solzi de baga verzi, roşii sau galbene, arcurile aurite, paloşele de bronz străluceau, sclipeau nemaipomenit sub soarele deschis pe cer, deasupra lanţului libian, asemenea unui ochi mare osirian şi se simţea că lovitura dată de o armată ca aceasta putea mătura naţii întregi, aşa cum uraganul alungă din drumul său un pai oarecare.

Sub atîtea, fără de număr roţi, pămîntul răsuna şi vibra surd, cutremurat parcă de o catastrofă naturală.

După carele acestea urmau batalioanele de infanterie, păşind în ordine, cu pavăza pe braţul stîng şi — după felul armei — cu lancea, jungherul, arcul, praştia sau toporul, în mîna dreaptă. Capetele acestor soldaţi erau acoperite de căşti din fier cu vizieră, împodobite cu două meşe din păr de cal, iar trupurile le erau încinse de o centură-cuirasă din piele de crocodil. Aerul lor impasibil, mişcările lor regulate, faţa lor de alamă roşie, devenită şi mai închisă după o recentă expediţie în ţinuturile fierbinţi ale Etiopiei de Sus, colbul deşertului cernut pe veşmintele lor — toate acestea stîrneau admiraţie faţă de curajul şi disciplina lor. Cu asemenea soldaţi Egiptul putea cuceri lumea. După aceea veneau trupele aliate, uşor de recunoscut după căştile asemănătoare cu nişte mitre papale retezate ori împodobite cu semilune străpunse şi prinse într-un colţ. Paloşele lor cu lamă lată şi securile crestate făceau desigur răni de nevindecat.

Sclavii aduceau pe umeri sau brancarde prada vestită de crainic, iar gladiatorii tîrau în lese pantere şi gheparzi care înaintau cu burta lipită de pămînt, ca pentru a se ascunde, struţi bătînd din aripi, girafe care îşi înălţau gîturile deasupra mulţimii şi chiar urşi bruni, prinşi — se zicea — în munţii Lunii.

Regele intrase demult în palatul său şi defilarea tot mai continua.

Trecînd prin faţa taluzului unde se găseau Tahoser şi Nofre, faraonul, a cărui litieră aşezată pe umerii acelor *oeris* ajungea deasupra mulţimii, la nivelul unde se găsea tînăra fată, îşi trecuse încet privirile ochilor săi negri asupra frumoasei Tahoser ; dar nu întorsese capul, nici

un muşchi al feţei nu i se clintise, chipul îi rămăsese încremenit, ca masca de aur a unei mumii. Totuşi, privirile îi lunecaseră, printre pleoapele vopsite, spre Tahoser şi o scînteie de dorinţă dăduse viaţă întunecimii lor — lucru la fel de înspăimîntător ca şi cînd ochii de granit ai vreunui idol, aprinzîndu-se dintr-odată de viaţă, ar fi exprimat un gînd omenesc. Una dintre mîinile sale părăsi braţul tronului, ridicîndu-se pe jumătate ; gest imperceptibil pentru toată lumea, dar observat de un slujitor care păşea chiar alături de brancardă şi care îşi îndreptă privirile spre fiica lui Petamunoph.

Între timp noaptea se lăsase brusc, căci în Egipt nu există crepuscul. Noaptea, sau mai degrabă o zi albastră, urmează unei zile galbene. În azurul de o transparenţă nemărginită se aprindeau stele, cu miile, iar scînteierea lor pîlpîia nedesluşit în apa Nilului, frămîntat de bărcile care transportau oamenii Tebei spre celălalt mal. Ultimele cohorte ale armatei se desfăşurau încă pe cîmp, asemenea inelelor unui şarpe gigantic, cînd luntrea o depuse pe Tahoser la poarta dinspre Nil a palatului ei.

IV

Faraonul ajunse în palatul său, situat la mică distanţă de cîmpul de manevre, pe malul stîng al Nilului.

În albăstria străvezime a nopţii, imensa clădire căpăta proporţii şi mai nemăsurate, decupîndu-şi, cu înfricoşătoare şi sumbră vigoare, unghiurile enorme pe fundalul vioriu al lanţului libian. Ideea unei puteri absolute se înlănţuia cu aceste mase neclintite, peste care eternitatea părea că trebuie să lunece, precum o picătură de apă peste faţa unei marmure.

În faţa palatului, o curte mare, împrejmuită de ziduri groase, înfrumuseţate în partea lor de jos cu ciubuce adîncite. La capătul acestei curţi, două coloane înalte, cu capiteluri palmiforme, marcau intrarea în următoarea incintă. În spatele coloanei se înălţa un portal gigantic,

alcătuit din două masive neobişnuit de mari, care încadrau o poartă monumentală, destinată a lăsa să treacă mai curînd coloşi din granit decît oameni vii. Dincolo de aceste propilee, umplînd fundalul celei de a treia curţi, apărea, în neînchipuita-i măreţie, palatul propriu-zis : două avancorpuri, asemănătoare cu bastioanele unei fortăreţe, se proiectau clar, dezvăluind pe faţade basoreliefuri inegale ca grosime, de o dimensiune prodigioasă, care îl prezentau pe faraon sub înfăţişarea-i consacrată, adică biciuindu-şi duşmanii şi călcîndu-i în picioare. Pagini uriaşe de istorie, scrise cu dalta, într-o colosală carte de piatră, pe care şi posteritatea cea mai îndepărtată avea să o poată citi.

Pavilioanele acestea depăşeau cu mult înălţimea portalului, iar cornişa lor, evazată şi crenelată de merloane, se rotunjea trufaşă pe fondul crestelor muntoase ale Libiei, ultim plan al tabloului. Legîndu-le pe unul de celălalt, faţada palatului ocupa întreg spaţiul dintre ele. Deasupra uşii sale uriaşe, străjuite de sfincşi, sclipeau trei rînduri de ferestre pătrate, dezvăluind lumii dinafară lumina dinăuntru şi desenînd pe peretele întunecat un fel de tablă de şah luminoasă. La etajul întîi ieşeau în afară balcoane, susţinute de statui înfăţişînd prizonieri ghemuiţi sub platforma lor.

Ofiţerii casei regale, eunucii, servitorii, sclavii, înştiinţaţi de apropierea maiestăţii sale, prin fanfara trîmbiţelor şi bubuitul tobelor, îi ieşiseră întru întîmpinare şi îl aşteptau îngenuncheaţi sau prosternaţi pe caldarîmul curţilor. Prizonieri din rasa inferioară Scheto, purtînd urne umplute cu sare şi untdelemn de măsline în care se găsea un fitil a cărui flacără ardea vie, clară, se rînduiseră în şirag de la poarta palatului pînă la intrarea în prima incintă, încremeniţi ca nişte lampadare de bronz.

Curînd, capul cortegiului pătrunse în palat ; îngînate de ecou, trîmbiţele şi tobele vuiră într-un atît de mare tumult, încît ibişii adormiţi pe antablamente îşi luară zborul.

Oerişii se opriră la uşa faţadei, între cele două pavilioane. Nişte sclavi aduseră un scăunel cu cîteva trepte

şi îl aşezară lîngă brancardă ; faraonul se ridică maiestuos de încet şi stătu în picioare cîteva secunde, într-o imobilitate desăvîrşită. Astfel urcat pe soclul acela de umeri, plana deasupra capetelor şi părea să aibă douăsprezece picioare înălţime ; în lumina care îl scălda ciudat — jumătate era a lunii în urcuş, jumătate a lămpilor — cu costumul acela ale cărui aurării şi emailuri scînteiară brusc, el semăna cu Osiris sau mai degrabă cu Typhon. Coborî treptele, cu pas de statuie, şi pătrunse în sfîrşit în palat.

O primă curte interioară, încadrată de un rînd de stîlpi enormi împestriţaţi cu hieroglife şi susţinînd o friză ce se termina în volută, fu traversată încet de către faraon, în mijlocul unei mulţimi de sclavi şi de servitori prosternaţi.

O altă curte se deschise apoi, înconjurată de o promenadă acoperită şi de coloane îndesate avînd drept capitel un bloc de gresie dură, apăsată de o arhitravă masivă. În liniile drepte şi formele geometrice ale acestei arhitecturi plămădite din bucăţi de munţi sta scris indestructibilul : stîlpii şi coloanele păreau să reziste cu îndîrjire, pentru a susţine povara imenselor pietre ce se sprijineau pe cuburile capitelurilor lor ; zidurile păreau să se reverse în formă de taluz, pentru a căpăta mai multă stabilitate, iar fundaţiile să se unească, spre a forma un singur bloc. Dar elementele decorative policrome, basoreliefurile mult săpate în adîncime şi colorate în tente de o vie strălucire confereau, în timpul zilei, vaporozitate şi bogăţie acestor mase enorme care, noaptea, îşi recîştigau întreaga dimensiune.

Pe cornişa în stil egiptean, a cărei linie riguroasă decupa pe cer un vast paralelogram de azur noptatec, tremurau uşor, la suflarea frîntă a brizei, lămpi aprinse din loc în loc ; bazinul din mijlocul curţii, contopea, oglindindu-le, scînteile roşii cu scînteile albastre ale lunii ; şiruri de arbuşti plantaţi în jurul bazinului îşi răspîndeau parfumurile slabe şi dulcege.

În spate se deschidea uşa gineceului şi a apartamentelor secrete, decorate cu o somptuozitate întru totul deosebită.

Sub plafon trona o friză alcătuită din *uraeuşi* sprijinindu-se în cozi, umflîndu-şi guşile. Pe antablamentul uşii, în curbura cornişei, globul mistic îşi desfăşura imensele sale aripi parţial suprapuse ; coloane dispuse în linii simetrice suportau grinzi groase din gresie, formînd panouri al căror fond albastru era spuzit de stele aurii. Pe pereţi, tablouri mari, decupate în basoreliefuri inegale ca grosime şi colorate în tentele cele mai strălucitoare, înfăţişau preocupări obişnuite acelui loc şi scene ale vieţii intime. În cuprinsul lor putea fi văzut faraonul aşezat pe tron şi jucînd, grav, şah cu una dintre femeile sale stînd goală şi în picioare în faţa lui, cu capul încins de o bandă lată din care se revărsau, în jerbe, flori de lotus. Într-un alt tablou, faraonul, fără să piardă nimic din impasibilitatea sa suverană şi sacerdotală, atingea cu o mînă bărbia unei fete cu colier şi brăţară, iar fata îi oferea un buchet, să-l miroasă.

Altundeva, putea fi văzut nehotărît şi surîzător, de parcă ar fi şovăit între ale alegerii, în mijlocul tinerelor regine care îi aţîţau gravitatea prin tot soiul de cochetării alintătoare şi graţioase.

Alte panouri înfăţişau muzicante şi dansatoare, femei la baie, scăldate de esenţe aromitoare şi masate de sclave ; aveau atitudini elegante, o dulceaţă juvenilă a formelor şi o puritate în trăsături, nedepăşite de nici o artă.

Desene ornamentale de un bun gust cert şi complex, de o execuţie perfectă, în care se logodeau verdele, roşul, albastrul, galbenul şi albul acopereau spaţiile lăsate goale. În cartuşe şi benzi alungite în stele[1] puteau fi citite titlurile faraonului, precum şi inscripţii întru cinstirea sa.

Pe fusul enormelor coloane se înlănţuiau figuri decorative sau simbolice, avînd pe cap *pschent*-ul şi înarmate cu *tau*-ul ; ele se urmau ca într-o procesiune, iar ochiul, desenat ca din faţă pe un cap văzut din profil, părea că priveşte, curios, în sală. Linii hieroglifice perpendicu-

[1] Mic monument în formă de coloană sau de pilastru, alcătuit dintr-un singur bloc de piatră şi purtînd inscripţii sau sculpturi ; avea caracter comemorativ şi era specific antichităţii.

lare despărţeau zonele cu personaje. Printre frunzele verzi ce se decupau pe tamburul capitelului se desluşeau boboci şi calicii de lotus, în culori naturale şi simulînd coşuri cu flori.

Între coloane, la fiecare dintre ele, un postament elegant, din lemn de cedru vopsit şi aurit, susţinea o cupă de bronz plină cu ulei parfumat, din care fitilele de bumbac îşi sorbeau lumina înmiresmată.

Grupe de vase prelungi şi legate prin ghirlande alternau cu lămpi şi revărsau la baza coloanelor jerbe cu înspicări aurii, amestecate cu ierburi de cîmp şi plante balsamice.

În mijlocul sălii, o masă rotundă din porfir, a cărei tăblie era susţinută de un cap de prizonier, dispărea aproape sub noianul de urne, vase, ulcioare metalice, oale din care ţîşnea o pădure de flori artificiale gigantice : căci florile naturale ar fi părut meschine în centrul acestei săli imense, iar natura trebuia pusă în cumpănire cu grandioasa muncă a omului. Culorile cele mai vii — galbenul, auriul, purpura, azuriul — smălţuiau aceste calicii uriaşe.

La capătul sălii se înălţa tronul sau jilţul faraonului, jilţ care avea picioare ciudat încrucişate, prinse în nervuri răsucite ; în deschizătura unghiurilor pe care le formau se puteau vedea patru statuete de captivi barbari asiatici sau africani, uşor de recunoscut după fizionomie şi veşminte ; nefericiţii, cu coatele legate la spate, îngenuncheaţi într-o postură stînjenitoare, cu trupul încordat, purtau pe capul lor umilit perna învrîstată de carouri aurii, negre şi roşii, pe care se aşeza învingătorul lor. Boturile unor animale himerice, din gura cărora ieşea, în loc de limbă, un ciucure mare, roşu, împodobeau stinghiile scaunului.

De o parte şi de alta a tronului stăteau rînduite, pentru prinţi, jilţuri mai puţin somptuoase, dar tot de o eleganţă rară şi de o fantezie încîntătoare : căci egiptenii nu sînt mai puţin iscusiţi în a sculpta lemnul de cedru, de chiparos şi de sicomor, în a-l auri, încrusta, colora cu emailuri, decît în a ciopli în carierele din Philae şi Siena

gigantice blocuri de granit pentru palatele faraonilor și sanctuarul zeilor.

Regele tăie sala cu pas lent și maiestuos, fără ca pleoapele-i vopsite să fi clipit măcar o dată ; nimic nu arăta că ar fi auzit strigătele de adorație cu care era întîmpinat sau că ar fi văzut făpturile omenești îngenuncheate ori prosternate ale căror frunți erau ușor atinse de cutele *calasiris*-ului care i se desfăcea larg la picioare. Se așeză, apropiindu-și gleznele și punîndu-și mîinile pe genunchi, adoptînd astfel atitudinea solemnă a divinităților.

Tineri prinți, de o frumusețe feminină, luară loc la dreapta și la stînga părintelui lor. Fuseseră descotorosiți de grumăjerele cu emailuri, de centuri și paloșe de către servitori care turnară peste părul lor sticle de esențe, le frecară brațele cu uleiuri aromatice și le oferiră ghirlande de flori, proaspete coliere de parfumuri, lux înmiresmat, mult mai pe măsura serbărilor decît bogăția greoaie a aurului, a pietrelor prețioase și a perlelor și care, de-altfel, se îmbină minunat.

Sclave frumoase, goale, al căror trup zvelt dezvăluia grațioasa trecere de la copilărie la adolescență, cu șoldurile prinse într-un brîu îngust care nu acoperea nici unul din farmecele lor, cu o floare de lotus în păr, în mîini cu un ulcior din alabastru, împodobit cu panglici, roiau sfioase în jurul faraonului, răspîndindu-i ulei de palmier pe umeri, pe brațe și pe trunchi, netede ca matostatul. Alte slujnice îi fluturau în jurul capului mari evantaie din pene de struț vopsite, cu mînere de fildeș sau lemn de santal care, încins de palmele lor micuțe, răspîndea un parfum încîntător ; mai erau unele care înălțau pînă la nările faraonului lujere de nuferi albi, cu potirul desfăcut precum cupa *amschir*-elor. Toate îngrijirile acestea erau săvîrșite cu o devoțiune profundă și cu un soi de groază respectuoasă, ca pentru o divinitate, ca pentru un nemuritor care, milostivindu-se, a coborît din sfere superioare în umila turmă a oamenilor. Căci regele era fiu al zeilor, favoritul lui Fre, alesul lui Amon-Ra.

Femeile gineceului se ridicară din prostrație și se așezară pe arătoase jilțuri sculptate, aurite și pictate, cu

perne din piele roşie umplute cu puf de ciulini ; astfel aşezate, ele formau o linie de capete graţioase şi surîzătoare, pe care arta picturii le-ar fi vrut nemuri.

Unele aveau drept veşmînt tunici de voal alb cu dungi alternativ opace şi transparente ; mînecile scurte scoteau în lumină un braţ subţire şi rotund, acoperit cu brăţări de la încheietura mîinii pînă la cot ; altele aveau trupul dezgolit pînă la brîu, purtau o fustă plisată de un liliachiu dulce, striată de dungi mai închise şi acoperită de o reţea din tuburi mici de sticlă roz care lăsau să se vadă, între romburile lor, profilul faraonului desenat pe ţesătură ; mai erau şi unele cu fustă roşie şi reţea de mărgele negre sau altele drapate într-o ţesătură la fel de uşoară ca aerul urzit, la fel de străvezie ca sticla şi se tot înfăşurau în faldurile lor, astfel încît să-şi arate, cochet, linia sînilor feciorelnici ; nu lipseau nici cele strînse într-o cămaşă cu paiete albastre, verzi şi roşii, care le mula formele, după cum nici altele cu umerii acoperiţi de un fel de mantie plisată şi care îşi strîngeau sub sîni, printr-un cordon cu capetele fluturînde, rochia lungă garnisită cu franjuri.

Coafurile nu erau nici ele mai puţin variate : aci vedeai părul împletit în cozi, desfăcîndu-se apoi în spirale, aci împărţit în trei, o parte pe spate şi două coborînd de o parte şi de alta a obrajilor. Peruci înfoiate, cu bucle mici, foarte încreţite şi cu cordeluţe menţinute de-a curmezişul prin fire de aur, şiraguri de emailuri sau de perle se ajustau ca nişte căşti pe tinere şi fermecătoare capete, cerînd artei un ajutor de prisos adus frumuseţii.

Toate femeile acestea ţineau în mînă o floare de lotus albastră ori albă, respirînd cu patimă şi nări fremătînde parfumul pătrunzător ce se răspîndea din caliciul larg desfăcut. Un lujer, tot de lotus, plecînd de la ceafă, li se arcuia graţios pe cap şi îşi întindea bobocul pînă între sprîncenele subliniate cu antimoniu.

În faţa lor, sclave albe sau negre, neavînd altă îmbrăcăminte decît cingătoarea de pe şolduri, le ofereau coliere din flori împletite — brînduşe, cu floare albă în

afară şi galbenă înăuntru, cartame de culoarea purpurei, heliocrize ca aurul, tricoze cu bobiţe roşii, nu-mă-uita, ale căror flori par făcute din emailul albastru al statuetelor care o închipuie pe zeiţa Isis, precum şi planta malaeză nepenthes, al cărei parfum îmbătător te face să uiţi totul, pînă şi patria îndepărtată.

Sclavelor acestora le urmau altele, care duceau pe podul palmei drepte întors în afară, cupe de argint sau bronz, pline cu vin, iar în mîna stîngă un şervet cu care mesenii îşi ştergeau buzele.

Vinurile acestea erau scoase din amfore de lut, de sticlă ori de metal, puse în coşuri elegante împletite din nuiele ce se sprijineau pe patru picioare făcute dintr-un lemn uşor şi suplu care îşi împletea arcuirile într-un chip ingenios. Coşurile conţineau şapte feluri de vin — de curmal, de palmier şi de struguri, vin alb, roşu, verde, vin nou, vin din Fenicia ori Grecia, vin alb din Mareotica cu buchet de violete.

Faraonul luă cupa din mîinile paharnicului ce sta în picioare lîngă tron şi îşi înmuie buzele în băutura întăritoare.

Atunci răsunară harfe, lire şi flauturi duble, mandoline cu patru coarde duble, însoţind un cînt triumfal subliniat de coriştii rînduiţi în faţa tronului, cu un genunchi în pămînt, cu celălalt ridicat şi bătînd măsura din palme.

Şi ospăţul începu. Bucatele — aduse de etiopieni din imensele bucătării ale palatului, în care o mie de sclavi se ocupau, într-o atmosferă dogorîtoare, de pregătirile pentru ospăţ — erau aşezate pe gheridoane, la oarecare distanţă de meseni ; tipsiile de bronz, de lemn frumos mirositor şi cu grijă sculptat, de lut sau porţelan emailat viu colorate, conţineau hartane din carne de bou, pulpe de antilopă, gîşte la frigare, somn de Nil, aluaturi făcute sul, prăjituri de susan şi miere, pepeni verzi cu miez roşu, rodii pline de bobiţe rubinii, struguri de culoarea chihlimbarului sau a ametistului. Ghirlande din papirus încununau bucatele cu frunzişul lor verde ; cupele erau şi ele înflorate, iar în mijlocul meselor, din inima unei

grămezi de pîine cu coajă galbenă se înălța — cu desene și hieroglife încrustate —, un vas lung, din care se răsfrîngea, desfăcîndu-se inflorescent, o uriașă jerbă de persolutas, de mirt, de rodiu, volbură, crizanteme, heliotropi, seriphium și periplocas logodind toate culorile, contopind toate parfumurile. Chiar și sub mese, în jurul soclului, erau așezate glastre de lotus. Flori, flori, flori și iarăși flori, pretutindeni flori ! Pînă și sub scaunele mesenilor puteau fi văzute ; femeile își împodobiseră cu ele brațele, gîtul, capul, împletindu-le în brățări, coliere, cununi ; lămpile ardeau în mijlocul unor buchete uriașe, tipsiile dispăreau pe sub frunziș, vinurile scînteiau împresurate de violete și trandafiri — un gigantic dezmăț floral, o nemaipomenită orgie de miresme, de un fel cu totul deosebit, necunoscut de alte popoare.

În fiece clipă sclavii aduceau grădini pe care le jefuiau fără să le poată sărăci, aduceau cu brațele clematite, oleandri, flori de rodiu, imortele și lotus pentru a înlocui florile ofilite, în timp ce servitorii aruncau pe cărbuni amschire, grăunțe de nard și scorțișoară.

Cînd tipsiile și cutiile sculptate în formă de păsări, pești, himere în care se găseau sosuri și condimente fură duse înapoi, ca și lopățelele din fildeș, bronz sau lemn, precum și cuțitele din alamă sau silex, mesenii se spălară pe mîini, iar cupele cu vin sau băuturi fermentate continuară să treacă de la unii la alții.

Cu ajutorul unui pahar de metal cu mîner lung, paharnicul scotea vin negru și vin străveziu din două vase mari, ornate cu capete de cai și berbeci, pe care niște trepiede le susțineau în echilibru în fața faraonului.

Apărură și muzicantele, căci corul de bărbați se retrăsese ; o tunică largă de voal le acoperea trupurile zvelte și tinere, fără să le ascundă, așa cum apa limpede a unui bazin nu tăinuiește formele femeii care se cufundă în el ; părul bogat le era adunat de o legătură formată dintr-o ghirlandă de papirus și se prelungea apoi despletit pînă la pămînt ; o floare de lotus li se desfăcea pe creștet, iar la urechi scînteiau inele mari de aur ; un grumăjer

țesut din emailuri și perle le înconjura gîtul, iar la încheieturile mîinilor clincheteau brățări.

Una cînta din harfă, cealaltă din mandolină, a treia dintr-un dublu flaut pe care îl mînuia cu brațele ciudat încrucișate, adică brațul drept pe flautul stîng și brațul stîng pe flautul drept ; a patra ținea, orizontal pe piept, o liră cu cinci corzi, iar a cincea bătea într-o tobă pătrată. O fetiță de șapte, opt ani, goală, cu flori pe cap și încinsă cu un cordon, bătea măsuri plesnindu-și palmele una de alta.

Apoi își făcură intrarea dansatoarele : erau subțiri, zvelte, suple ca niște șerpi ; ochii lor mari străluceau între liniile negre ale pleoapelor, iar dinții de sidef între liniile roșii ale buzelor. Lungi șuvițe de păr în spirală se zbăteau pe obraji ; unele purtau o rochie largă în dungi albe și albastre care flutura în jurul trupului lor ca o ceață ; altele nu aveau decît o simplă fustă plisată, care pornea de la șolduri și se oprea la genunchi, putîndu-li-se astfel admira picioarele elegante și fine, pulpele rotunde, nervoase și vînjoase.

Ele executară mai întîi atitudini de o voluptate și de o grație lenevoasă ; apoi, fluturînd crengi înflorite, și mînuind castaniete din bronz cu cap de zeiță Hathor, bătînd cu pumnișorii lor strînși în tobele mici, dînd glas, cu degetul mare, tamburinelor cu piele de un cafeniu-închis, începură să facă pași mai vioi și să se îndoaie cu din ce în ce mai multă îndrăzneală ; făcură piruete, pași însoțiți de bătăi din palme, rotindu-se cu o înflăcărare crescîndă. Dar faraonul, preocupat și visător, nu binevoi să le dăruie nici un semn de încuviințare, ochii săi neclintiți nici nu le priviseră.

Roșind stînjenite, ele se retraseră apăsîndu-și palmele pe pieptul tremurător.

Pitici cu picioare strîmbe, gheboși și diformi, ale căror schimonoseli aveau darul să înveselească granitica maiestate a faraonului, nu avură mai mult succes : scălîmbăielile lor nu smulseră nici un zîmbet buzelor sale, ale căror colțuri nu voiau să se ridice.

În sunetul unei muzici ciudate, ce provenea de la harfe triunghiulare, sistre, castaniete, timbale şi trîmbiţi, bufoni egipteni, avînd pe cap mitre albe caraghioase ca formă, înaintară, ţinînd două degete strînse şi trei desfăcute, repetînd apoi grotescul gest cu o precizie de automat şi cîntînd cîntece extravagante, împletite cu disonanţe. Dar maiestatea sa rămase nepăsătoare.

Femei avînd pe cap un coif mic, din care atîrnau trei cordele lungi terminate cu cîte un ciucure, iar la glezne şi la încheieturile mîinilor benzi de piele neagră, îmbrăcate cu un pantalon strîmt, ţinut de o singură bretea petrecută pe umăr, executară adevărate tururi de forţă, mai surprinzătoare unele decît altele, cambrîndu-se, răsturnîndu-se, îndoindu-şi ca o creangă de salcie trupurile parcă dislocate, atingînd pămîntul cu ceafa, fără să-şi mişte călcîiele şi suportînd în postura aceasta grea povara suratelor lor. Altele jonglară cu una, două, trei mingi — în faţă, în spate, cu braţele încrucişate, călare ori în picioare pe spinarea unei femei din trupă. Ba una, cea mai îndemînatecă, îşi puse chiar apărători la ochi, ca Tmei, zeiţă a dreptăţii, ca să nu mai vadă nimic şi primi în mîini mingile, fără să-i cadă vreuna. Toate minunile acestea îl lăsară nepăsător pe faraon. Nu arătă mai mare interes nici cînd apărură doi luptători care, avînd în mîna stîngă o mănuşă de box, se chinuiau cu nişte beţe. Nu-l distrară mai mult nici bărbaţii care aruncau cuţite într-un bloc de lemn, în aşa fel că vîrfurile lor se înfigeau cu o miraculoasă precizie în locul desemnat. Respinse chiar şi tabla de şah pe care i-o prezentă, oferindu-i-se drept adversar, frumoasa Twea, pe care de obicei o privea cu simpatie. Zadarnic încercară Amense, Taia şi Hont-Reche cîteva dezmierdări timide ; el se ridică şi se retrase în apartamentele sale, fără să fi rostit un cuvînt.

Neclintit, în prag, sta slujitorul care în timpul defilării triumfale observase abia perceptibilul gest al maiestăţii sale.

El spuse :

— O, rege de zei iubit, m-am desprins din cortegiu, am traversat Nilul pe o barcă uşoară de papirus şi am

urmărit luntrea femeii asupra căreia privirea ta de şoim a binevoit să coboare : este Tahoser, fiica preotului Petamunoph !

Faraonul schiţă un surîs şi spuse :

— Bine ! Îţi dau un car cu cai, un pieptar din mărgele de lapislazuli şi cornalină, dimpreună cu un cerc de aur cîntărind cît greutatea de bazalt verde.

Între timp femeile, mîhnite, îşi smulgeau din păr florile, îşi sfîşiau rochiile de voal, hohotind de plîns pe lespezile lucioase care le reflectau, ca nişte oglinzi, trupurile frumoase. Şi spuneau :

— I-o fi furat stăpînului nostru mintea vreuna dintre blestematele acelea de captive barbare !

V

Vila lui Poeri — tînărul care o tulburase într-atît pe Tahoser cînd, ducîndu-se să asiste la triumfala intrare a faraonului, trecuse cu carul ei tras de boi pe sub balconul în care sta nepăsător preachipeşul dus pe gînduri — se afla pe malul stîng al Nilului.

Era o proprietate destul de mare, ceva ca între o fermă şi o casă de plăcere. Ea ocupa, între malurile fluviului şi întîiele arcuiri ale lanţului libian, o vastă întindere de teren, acoperită în timpul inundaţiilor de apa roşietică încărcată cu mîl roditor şi căreia, în restul anului, derivări acvatice, cu pricepere amenajate, îi întreţineau umezeala.

O incintă de ziduri din piatră calcaroasă, scoasă din munţii învecinaţi, împrejmuia grădina, podurile, pivniţa şi casa ; zidurile acestea, uşor înclinate în forma unui taluz erau prevăzute cu o acroteră avînd vîrfuri metalice menite să fie stavilă oricui ar fi încercat să le treacă. Trei porţi, ale căror articulaţii erau prinse de stîlpi masivi, împodobiţi cu cîte o gigantică floare de lotus aşezată în vîrful capitelului, erau tăiate în zid pe trei din laturile sale ; în locul celei de a patra porţi se înălţa clădirea — cu una dintre faţade spre grădină, cu alta spre drum.

Clădirea aceasta nu semăna în nici un fel cu celelalte case din Teba : arhitectul care o construise nu căutase pentru ea o poziţie forte, nici linii mari, monumentale, nici materialele bogate ale construcţiilor urbane, ci voise să-i imprime o eleganţă uşoară, o simplitate plină de prospeţime, o graţie cîmpenească, în armonie cu verdeaţa şi tihna rurală.

Fundaţiile inferioare, la care Nilul putea ajunge în revărsările sale, erau din gresie, iar restul din lemn de sicomor. Lungi coloane goale pe dinăuntru, nespus de zvelte, asemenea cozilor de steaguri purtate prin faţa palatelor regale, porneau de la pămînt şi ţîşneau pînă la cornişa palmiformă, desfoindu-şi sub un cub mic de piatră capitelurile în forma potirului de lotus.

Singurul cat ce se ridica deasupra parterului nu atingea ciubucele care tiveau acoperişul în terasă, lăsînd astfel un cat gol între plafonul său şi acoperămîntul orizontal al vilei.

Colonete scurte, cu capiteluri închipuind flori, despărţite din patru în patru de coloane lungi, formau o galerie ajurată în jurul acestui soi de apartament aerian deschis tuturor brizelor.

Ferestre mai largi la bază decît sus, după stilul egiptean, şi care se închideau cu două canaturi, lăsau lumina să pătrundă la primul etaj. Parterul era luminat de ferestre mai înguste şi mai apropiate unele de altele.

Deasupra uşii, ornamentată de două ciubuce mult reliefate, se vedea o cruce înfiptă într-o inimă şi încadrată de un paralelogram retezat în partea de jos, pentru a-i face loc acestui semn de bun augur, al cărui sens, după cum fiecare ştie, este „casă bună".

Întreaga construcţie era vopsită în culori calde şi vesele, florile de lotus din capiteluri ţîşneau — cînd albastre, cînd trandafirii — din capsulele lor verzi ; frunzele de palmier din cornişele poleite cu aur se conturau pe un fond azuriu ; pereţii albi ai faţadelor subliniau ramele vopsite ale ferestrelor, iar linii subţiri roşii sau verde-deschis desenau panouri ori simulau îmbinări de pietre.

În afara zidului împrejmuitor care ajungea la același nivel cu clădirea, un rînd de arbori tăiați conic formau ca o perdea menită să stăvilească vîntul prăfos ce bătea dinspre sud, mereu încărcat de dogorile pustiului.

În fața clădirii se desfășura verdele unei imense plantații de viță ; coloane din piatră cu capiteluri de lotuși, simetric distanțate, desenau în vie alei care se întretăiau în unghi drept ; butucii își trimiteau ghirlandele de frunze de la unul la altul, alcătuind astfel o suită de bolți din frunziș sub care te puteai plimba fără să-ți pleci capul. Pămîntul, greblat cu grijă și adus în movilițe lîngă fiecare răsad, punea și mai bine în relief, prin culoarea sa brună, verdele vesel al frunzelor în care se zbenguiau păsări și raze de soare.

De o parte și de alta a clădirii-pavilion, două bazine prelungi lăsau să plutească, pe transparenta lor oglindă, flori și păsări acvatice. La colțurile acestor bazine, patru palmieri mari își desfăceau, ca o umbrelă, în vîrful trunchiurilor lor solzoase, verdea aureolă de frunze.

Compartimentări, cu simetrie delimitate de cărări înguste, împărțeau grădina în jurul viei, desemnînd locul fiecărei culturi. Într-un fel de alee de centură, care îngăduia ocolirea îngrăditurii, palmierii-dum alternau cu sicomorii ; într-o serie de terenuri pătrate erau plantați smochini, piersici, migdali, măslini, rodii și alți pomi fructiferi. Alte porțiuni de pămînt nu primiseră decît arbori de agrement, ca tamarixul, salcîmul, mirtul, mimoza și cîteva soiuri mai rare, găsite dincolo de cataractele Nilului, sub tropicul Cancerului, în oazele deșertului libian și pe țărmurile golfului Eritreea ; căci egiptenii se ocupau mult de cultivarea arbuștilor și florilor, cerînd popoarelor cucerite, drept tribut, specii noi.

Flori de tot soiul, varietăți de pepene roșu, cafeluțe, ceapa garniseau straturile grădinii. Alte două bazine, mult mai mari, alimentate de un canal deschis ce venea dinspre Nil, aveau pe ele cîte o bărcuță, pentru a-i înlesni stăpînului casei plăcerea pescuitului, căci pești de forme diferite și de culori strălucitoare se jucau în apa lor limpede, printre lujerele și frunzele mari de lotus. Mase de

vegetație luxuriantă împresurau bazinele acestea și se răsfrîngeau în oglinda lor verde.

Lîngă fiecare bazin se înălța un chioșc format din coloane mici care susțineau un acoperiș ușor ; chioșcul era înconjurat de un balcon deschis, de unde oricine se putea bucura de priveliștea apelor, respirînd aerul răcoros al dimineții și al serii, culcat pe jumătate în jilțuri de stuf si lemn.

Grădina aceasta, luminată de un soare abia pornit în urcușul său, avea o înfățișare veselă, îndemna la odihnă, la fericire. Verdele copacilor era atît de aprins, nuanțele florilor atît de vii, aerul și lumina scăldau atît de bucuroase, cu adieri și raze, vasta incintă, iar contrastul dintre bogăția acelei vegetații și albul uscat, ariditatea cretoasă a lanțului libian, zărit pe deasupra zidurilor și sfîrtecînd cu crestele sale albastrul cerului era atît de puternic, încît simțeai nevoia să te oprești și să-ți așezi acolo cortul. S-ar fi zis că-i un cuib anume clădit pentru o fericire mult visată.

Pe alei umblau servitori ducînd pe umeri cobilițe de care atîrnau oale din argilă umplute cu apă de la rezervoare, pe care o deșertau în gropițele săpate la rădăcina fiecărei plante. Alții, manevrînd un vas aninat de o prăjină ce se rotea pe un stîlp, alimentau un jgheab de lemn trimițător de apă spre pămînturile oarecum vitregite ale grădinii. Mai erau unii care tundeau copacii, spre a le da o formă rotundă sau elipsoidală. Cu ajutorul unei săpăligi, întocmită din două bucăți de lemn legate cu o sfoară ce forma un cîrlig, niște lucrători aplecați afînau pămîntul în vederea unor viitoare plantări.

Incîntător spectacol să-i vezi pe bărbații aceia cu păr negru și creț, cu bustul de culoarea cărămizii, îmbrăcați doar cu o izmană albă — într-un du-te-vino prin frunziș, lucrînd ordonat și cîntînd o melodie populară care le ritma pasul. Cocoțate prin copaci, păsările păreau să-i cunoască și abia de-și mai luau zborul cînd, în trecere, oamenii atingeau vreo creangă.

Uşa casei se deschise şi în prag se ivi Poeri. Deşi îmbrăcat după portul egiptean, trăsăturile sale nu erau specifice tipului naţional şi nu trebuia să-l priveşti prea mult ca să-ţi dai seama că nu aparţinea rasei autohtone de pe valea Nilului. Nu era, desigur, un *Rot-en-ne-rom* ; nasul subţire şi acvilin, obrajii traşi, buzele serioase, avînd un contur clar, ovalul perfect al chipului se deosebeau mult de nasul african, de pometii ieşiţi în afară, de gura cărnoasă, de figura lată a egiptenilor. Nici culoarea pielii nu era aceeaşi ; tenta de alamă roşie era înlocuită de o paloare măslinie, uşor nuanţată de un abur trandafiriu, datorită unui sînge bogat şi pur ; ochii, în loc să dezvăluie pupile negre ca smoala, între liniile trase cu antimoniu, erau de un albastru-întunecat precum cerul nopţii ; părul, mai mătăsos şi mai moale, se încreţea în ondulaţii nerăzvrătite, umerii nu aveau linia aceea transversală rigidă care se repetă, drept semn caracteristic al rasei, în statuile din templele şi frescele mormintelor.

Toate ciudăţeniile acestea alcătuiau la un loc o frumuseţe rară, faţă de care fiica lui Petamunoph nu putuse rămîne indiferentă. Din ziua în care, întîmplător, Poeri îi apăruse rezemat în coate de o balustradă din galeria pavilionului — locul pe care îl îndrăgea cel mai mult cînd muncile de la fermă nu-i ocupau timpul — ea revenise deseori sub pretextul plimbării şi făcuse în aşa fel încît carul să treacă pe sub balconul casei.

Dar, cu toate că îmbrăca cele mai alese tunici, că-şi punea la gît cele mai scumpe grumăjere, iar la mînă brăţările cele mai măiestrit cizelate, cu toate că se încununa cu cele mai proaspete flori de lotus, că-şi prelungea pînă la tîmple linia neagră a ochilor, că-şi înviora obrazul cu fard, Poeri nu părea să o fi luat vreodată în seamă. Tahoser era totuşi frumoasă, iar pentru dragostea de care nu ştia sau pe care o dispreţuia melancolicul locuitor al pavilionului, faraonul ar fi dat preţ mare ; pentru fiica preotului le-ar fi dat pe Twea, Tais, Amense, Hont-Reche, pe captivele sale asiatice, ar fi dat vasele sale de argint şi aur, grumăjerele din pietre colorate, carele de luptă, armata sa invincibilă, sceptrul, în sfîrşit totul, pînă şi

mormîntul la care, încă de la începuturile domniei sale, lucrau în umbră mii de muncitori !

Iubirea nu este aceeași în regiunile calde, pe care le învăpăiază un vînt de foc, ca pe țărmurile hiperboreene, unde calmul coboară din cer odată cu brumele ; nu sînge, ci flăcări aleargă prin vine... De aceea tînjea și se sfîrșea Tahoser, deși respira miresme, deși se înconjura de flori și sorbea băuturi aducătoare de uitare. Muzica o plictisea ori îi sporea peste măsură sensibilitatea ; nici dansurile însoțitoarelor nu-i mai făceau plăcere ; noaptea somnul nu i se lipea de gene și, palpitîndă, simțind că se înăbușe, cu inima încărcată de suspine, își părăsea patul somptuos, ca să se întindă pe lespezile mari, lipindu-și pieptul de granitul tare, pentru a-i sorbi răcoarea.

În noaptea care urmă intrării triumfale a faraonului, Tahoser se simți atît de nefericită, atît de neînstare să trăiască, încît se hotărî să nu moară înainte de a mai fi făcut un ultim efort.

Se înfășură într-o bucată de pînză dintre cele mai obișnuite, nu-și lăsă pe mînă decît o brățară din lemn parfumat, pe cap își răsuci un văl dungat și, în zori, fără ca Nofre, care visa la chipeșul Ahmosis, să o audă, ieși din cameră, străbătu grădina, trase zăvoarele de la poarta dinspre Nil, înaintă spre chei, trezi un vîslaș care dormea pe fundul luntrei sale din papirus și astfel trecu pe celălalt mal al fluviului.

Clătinîndu-se și apăsîndu-și mîna pe inimă, ca pentru a-i astîmpăra bătăile, se îndreptă spre pavilionul lui Poeri.

Se făcuse ziuă, porțile se deschideau pentru a da voie atelajelor de boi să treacă și să se ducă la muncă, iar turmelor să iasă la păscut.

Tahoser îngenunche pe prag și își duse o mînă deasupra capului, într-un gest rugător ; era poate chiar mai frumoasă în această atitudine de umilință, în veșmîntul acela sărac. Pieptul i se zbătea, lacrimi i se prelingeau pe obrajii palizi.

Poeri o zări şi o luă drept ceea ce de fapt părea — o femeie tare nenorocită.

— Intră, spuse el, intră fără teamă, casa-i primitoare.

VI

Îmbărbătată de vorbele prietenoase ale lui Poeri, Tahoser părăsi atitudinea rugătoare şi se ridică. Obrajii pînă atunci atît de palizi se îmbujorară ; odată cu speranţa îşi recăpătase pudoarea — roşea de fapta ciudată la care o împingea iubirea. Şi iată că pe pragul acela, în atîtea rînduri păşit de visele ei, şovăi : feciorelnicele temeri, înăbuşite de patimă, renăşteau în faţa realităţii.

Tînărul, închipuindu-şi că poate doar timiditatea — însoţitoare a nefericirii — o împiedica pe Tahoser să intre în casă, îi spuse cu glas blînd, ca o muzică, în care se simţea un accent străin :

— Intră, fată dragă, şi nu mai tremura ; casa este destul de mare ca să te poată adăposti. De eşti ostenită, odihneşte-te ; de ţi-e sete, servitorii mei îţi vor aduce apă curată răcorită în vase din argilă poroasă ; de ţi-e foame, îţi vor pune pe dinainte pîine de grîu, curmale şi smochine uscate.

Încurajată de asemenea cuvinte, fiica lui Petamunoph intră în casa care îndrituia deplin hieroglifele de bun sosit aflate pe uşă.

Poeri o conduse într-o cameră de la parter, cu pereţi vopsiţi în alb ; un alb peste care linii verzi, ce se închideau cu flori de lotus, desenau compartimentări plăcute la vedere. O rogojină fină, din stuf împletit, în care alternau simetric diferite culori, acoperea podeaua ; în fiecare colţ al încăperii mănunchiuri mari de flori se revărsau din vase înalte, ţinute în echilibru de socluri, răspîndindu-şi parfumul în umbra răcoroasă a încăperii. În fund, o canapea joasă, al cărei lemn era decorat cu frunziş şi animale himerice, îndemna parcă, prin perna ei mare, la odihnă, sau la nepăsare. Două jilţuri de culoare închisă,

din trestie de Nil, al căror spătar se revărsa într-o arcuire, un scăunel cu trei picioare, avînd pe margini o bordură cu incrustații, iar în centru ornamente cu *uraeuși*, ghirlande și simboluri agricole, masă pe care se găsea un vas cu lotuși roz și albaștri, completau mobilierul de o simplitate și de o grație cîmpenească.

Poeri se așeză pe canapea. Trecîndu-și un picior pe sub ea și ridicîndu-și genunchiul celălalt, Tahoser se ghemui în fața tînărului care își ațintise asupra ei o privire plină de binevoitoare mirări.

Așa cum stătea, Tahoser era încîntătoare : vălul subțire de pe cap îi căzuse pe spate, dezvelindu-i părul bogat prins cu o panglicuță albă, îngustă, îngăduind astfel să i se vadă bine chipul dulce, fermecător și trist. Bluza fără mîneci dezgolea pînă la umăr brațe frumoase, lăsîndu-i libertate în mișcări.

— Mă numesc Poeri, spuse tînărul și sînt intendentul averilor coroanei, cu dreptul de a purta pe cap, la ținuta de ceremonie, coarnele de berbec aurite.

— Mă numesc Hora, îi răspunse Tahoser care își ticluise dinainte povestioara ; părinții mi-au murit, iar averea lor a fost vîndută de creditori, care n-au lăsat decît atît cît mi-a trebuit să-i pot îngropa. Am rămas așadar singură și fără mijloace de trai ; dar de vreme ce vrei să mă primești, îți voi fi recunoscătoare pentru ospitalitate. Am învățat toate cîte trebuie să le știe o femeie, deși situația mea nu mă silea să lucrez. Mă pricep să învîrt fusul, să țes pînză împletind fire de diferite culori, să imit flori și să desenez cu acul ornamente pe țesături ; voi putea chiar, cînd munca te va obosi și cînd căldura te va apăsa prea tare, să te înveselesc cîntîndu-ți din gură, la harfă sau la mandolină.

— Hora, fii binevenită la Poeri, spuse tînărul. Vei găsi aici, fără să te istovești, căci pari plăpîndă, o îndeletnicire numai potrivită pentru o fată care a cunoscut vremuri mai fericite. Printre servitoarele mele se află fete foarte blînde și cuminți, care îți vor fi tovarășe plăcute și care îți vor arăta rînduielile din casa aceasta de țară. Pînă

una-alta, zilele vor urma zilelor şi poate că vor veni altele mai bune pentru tine. Dacă nu, vei putea îmbătrîni la mine, în belşug şi pace : sfînt este oaspetele trimis de zei.

După ce rosti cuvintele acestea, Poeri se ridică, vrînd parcă să evite mulţumirile aşa-zisei Hora, care i se prosternase la picioare sărutîndu-i-le aşa cum fac nefericiţii cărora li s-a făcut un bine oarecare ; dar îndrăgostita luase acum locul fiinţei ce implorase, astfel că buzele ei trandafirii se dezlipeau cu greu de picioarele acelea frumoase, albe şi pure ca picioarele din iaspis ale divinităţilor.

Înainte de a ieşi, pentru a se duce să supravegheze munca de pe domeniu, Poeri se întoarse în prag şi-i spuse Horei :

— Rămîi aici pînă ce-ţi voi da o cameră. O să-ţi trimit hrană cu unul dintre servitorii mei.

Şi se depărtă cu pas mărunt, legănînd într-o mînă biciul de poruncă. Muncitorii îl salutau ducîndu-şi o mînă pe cap, iar cealaltă aproape de pămînt ; dar se vedea, după cordialitatea salutului lor, că era un stăpîn bun. Cînd şi cînd, Poeri se oprea să dea o poruncă sau un sfat, căci era tare priceput în ale agriculturii şi grădinăritului ; apoi mergea mai departe, privind în dreapta şi în stînga, inspectînd cu grijă totul. Tahoser, care îl însoţise umilă pînă la uşă şi care se ghemuise pe prag, cu un cot pe genunchi, cu bărbia în palmă, îl urmări cu privirea pînă ce se făcu nevăzut pe sub bolţile frunzoase. Dispăruse demult pe poarta ce da spre ogoare, şi ea tot mai privea într-acolo.

Potrivit poruncii date, în trecere, de către Poeri, un servitor aduse pe o tavă o pulpă de gîscă, cepe coapte în cenuşă, o pîine de grîu şi un vas cu apă astupat cu frunze de mirt.

— Iată ce-ţi trimite stăpînul ; mănîncă, fată, şi recapătă-ţi puterile.

Frumoasei Tahoser nu-i prea era foame, dar în rolul pe care îl juca, se cădea să arate că are poftă de mîncare — nenorociţii trebuie să se năpustească asupra mîncărurilor oferite din milă. Aşadar, mîncă şi bău o înghiţitură bună de apă proaspătă.

După ce servitorul se îndepărtă, ea îşi reluă atitudinea contemplativă. Mii de gînduri potrivnice îi chinuiau frageda minte : aci, cu pudoarea-i feciorelnică, se căia de pasul făcut, aci, cu patima-i de îndrăgostită se felicita pentru îndrăzneala avută. Apoi îşi spunea : „Iată-mă, cu adevărat, sub acoperişul lui Poeri, o să-l pot vedea nestingherită, în fiecare zi ; mă voi îmbăta în tăcere de frumuseţea lui, mai curînd a unui zeu decît a unui om ; îi voi auzi glasul fermecător ca o muzică a sufletului... Dar oare el, care nu m-a luat niciodată în seamă, ori de cîte ori i-am trecut pe lîngă pavilion, îmbrăcată în veşminte de culori strălucitoare, gătită cu cele mai scumpe giuvaeruri, parfumată cu esenţe şi flori, urcată în carul meu pictat şi aurit, ocrotit de o umbrelă, înconjurată ca o regină de un alai de slujitori, o să aibă mai curînd ochi pentru sărmana fată implorîndă, primită din milostenie şi acoperită de o pînză oarecare ? O să poată face sărăcia ceea ce nu a putut face luxul meu ? Poate că, la urma urmei, sînt urîtă, iar Nofre este o linguşitoare cînd pretinde că, de la izvorul neştiut al Nilului şi pînă la vărsarea lui în mare, nu se află fată mai frumoasă ca stăpîna ei... Dar nu, sînt într-adevăr frumoasă : ochii aprinşi de patimi ai bărbaţilor mi-au spus-o de mii de ori şi mai cu seamă aerele înciudate şi mutrişoarele dispreţuitoare ale femeilor care treceau pe lîngă mine. Oare mă va iubi vreodată acest Poeri, care mi-a inspirat o atît de smintită dragoste ? La fel de bine ar fi primit şi o bătrînă cu fruntea brăzdată de creţuri, cu pieptul supt, acoperită de zdrenţe hidoase şi cu picioarele încenuşate de praf. În afară de el, oricare altul ar fi recunoscut pe loc, sub înfăţişarea deghizată a Horei, pe Tahoser, fiica marelui preot Petamunoph ; dar nu şi-a plecat niciodată privirile asupra mea, nu mai mult decît statuia unui zeu de bazalt asupra credincioşilor care îi oferă hartane de antilopă şi buchete de lotuşi."

Asemenea gînduri împuţinau curajul fetei. Apoi, din nou îşi recăpăta încrederea în sine, îşi spunea că frumuseţea, tinereţea, iubirea ei trebuiau să înduioşeze pînă la urmă inima aceea nesimţitoare : avea să fie atît de blîndă,

atît de atentă și devotată, avea să aducă atîta artă și cochetărie bietei sale toalete, încît fără îndoială că Poeri nu va mai rezista. Își făgăduia să-i dezvăluie atunci faptul că preaumila slujnică era o fată de rang mare, avînd sclavi, pămînturi și palate; astfel își orînduia în visele ei, după o bucurie modestă, o viață de minunată și strălucitoare fericire.

„Mai întîi trebuie să fiu frumoasă", își spunea ea, ridicîndu-se și pornind spre unul dintre bazine.

Cînd ajunse acolo, îngenunchie pe bordura de piatră, își spălă fața, gîtul, umerii; apa tulburată îi arăta, în oglinda ei spartă în mii de frînturi, imaginea chipului, neclară și tremurîndă, care-i surîdea ca printr-un văl verde, iar peștișorii văzîndu-i umbra și crezînd că aveau să primească niscaiva firimituri, se apropiau de mal cu duiumul.

Tahoser culese două sau trei flori de lotus, care se înfoiau pe fața apei, le răsuci lujerul în jurul cordeluței de pe cap și își alcătui o pieptănătură căreia toată arta lui Nofre nu i-ar fi fost pe măsură, nici de-ar fi golit sipetele cu bijuterii.

Cînd termină și se ridică, proaspătă și strălucitoare, un ibis, obișnuit al locului, care pînă atunci o privise cu gravitate, se sumeți pe picioarele sale înalte, își întinse gîtul lung și își fîlfîi de două-trei ori aripile, ca pentru a o aplauda.

Apoi Tahoser își reluă locul pe pragul ușii pavilionului, în așteptarea lui Poeri. Cerul era de un albastru intens; lumina desena ondulări vizibile prin aerul străveziu, florile și plantele răspîndeau arome îmbătătoare, păsările țopăiau prin rămuriș, ciugulind cîte o bacă, fluturii se fugăreau și dansau pe aripi. Spectacolului acestuia vesel i se alătura cel al activității umane, înviorîndu-l și mai mult prin sufletul pe care i-l aducea. Grădinarii se foiau de colo-colo, servitorii se întorceau cu mănunchiuri de iarbă și grămezi de legume, iar alții, în picioare pe sub smochini, primeau în coșuri fructele aruncate de maimuțe anume dresate să le culeagă și cocoțate pe crengile de sus.

Tahoser contemplă cu încîntare natura aceasta proaspătă, a cărei tihnă i se revărsa în suflet, şi îşi spuse : „O, cît ar fi de plăcut să fii iubită aici, în lumină, miresme şi flori !“

Poeri se întoarse ; îşi încheiase inspecţia şi se retrăgea în camera sa, pînă la trecerea preaîncinselor ceasuri ale zilei. Tahoser îl urmă sfioasă, rămase lîngă uşă, gata să iasă la cel mai mic gest al său, dar Poeri îi făcu semn să rămînă.

Tahoser făcu cîţiva paşi, apoi îngenunchie pe rogojină.

— Mi-ai spus, Hora, că ştii să cînţi la mandolină ; ia instrumentul acela agăţat pe perete, fă să-i sune coardele şi cîntă-mi o melodie veche, mult alinătoare, caldă şi molcomă. Somnul care vine în legănarea muzicii este plin de vise frumoase.

Fiica preotului luă mandolina din cui, se apropie de patul pe care se întinsese Poeri, sprijinindu-şi capul de căpătîiul din lemn sculptat în formă de semilună, îşi întinse braţul pînă ce atinse gîtul instrumentului pe care îl strînse lîngă inima ei înfiorată, şi îşi lăsă degetele să rătăcească o clipă de-a lungul corzilor, scoţînd cîteva acorduri. Apoi cîntă corect, deşi cu glas uşor tremurat, o veche melodie egipteană, vag suspin al strămoşilor transmis din generaţie în generaţie, în care aceeaşi frază se repeta cu o monotonie pătrunzătoare şi dulce.

— Intr-adevăr, spuse Poeri întorcîndu-şi privirile de un albastru-închis spre fată, nu m-ai înşelat. Cunoşti ritmurile ca o muziciană de profesie şi ţi-ai putea dovedi măiestria în palatul regesc. Dar dai cîntului tău o expresie nouă. Melodia asta pare a fi născocită de tine, ştii să-i aduci un farmec magic. Chipul tău nu mai este cel de dimineaţă, altă femeie transpare în tine, ca o lumină îndărătul unui văl. Cine eşti ?

— Sînt Hora, îi răspunse Tahoser ; nu ţi-am istorisit povestea mea ? Dar mi-am şters de pe faţă colbul drumului, mi-am aşezat cutele boţite ale rochiei, mi-am pus un fir de floare în păr. Nu înseamnă că trebuie să fiu şi urîtă dacă sînt săracă, iar zeii refuză uneori să-i dăruie

cu frumusețe pe cei bogați. Dar, spune-mi, vrei să mai cînt ?

— Da, repetă melodia aceasta care mă fascinează, mă amorțește și îmi fură memoria, așa cum ar face-o de pildă o cupă de nepenthes ; repet-o pînă ce somnul va coborî peste pleoapele mele aducînd uitarea.

Ațintiți mai întîi asupra frumoasei Tahoser, ochii lui Poeri se închiseră curînd pe jumătate, apoi cu totul. Tînăra fată continua să semene freamăt în corzile mandolinei, repetînd cu glas tot mai scăzut refrenul cîntecului. Poeri dormea ; ea conteni și începu să-i facă vînt cu un evantai din frunze de palmier, aruncat pe masă.

Poeri era frumos, iar somnul împrumuta trăsăturilor sale pure o inefabilă expresie de melancolie și duioșie ; genele lungi, lăsate, păreau să învăluie cine știe ce viziune cerească, iar frumoasele lui buze roșii întredeschise fremătau, ca și cum ar fi rostit cuvinte neauzite unei ființe invizibile.

După o îndelungă contemplare, încurajată de liniștea și singurătatea din jur, Tahoser se aplecă pătimașă asupra celui adormit și, ținîndu-și răsuflarea, apăsîndu-și palma pe inimă, îi puse pe frunte un sărut timid, furiș, înaripat. Apoi se ridică rușinată foarte și îmbujorată peste măsură.

Vag, prin vis, Poeri simțise buzele fetei ; suspină și spuse în ebraică : „O, Ra'hel, prea-iubită Ra'hel !"

Din fericire, cuvintele acestea rostite într-o limbă necunoscută nu aveau nici un înțeles pentru fiica lui Petamunoph, astfel că ea luă din nou evantaiul din frunze de palmier, sperînd și temîndu-se totodată ca nu cumva Poeri să se trezească.

VII

Cînd se făcu ziuă, Nofre care dormea pe un pat mic, la picioarele stăpînei, fu mirată că nu o aude pe Tahoser chemînd-o ca de obicei, adică lovindu-și palmele una de

alta. Se ridică într-un cot şi atunci văzu patul gol. Între timp cele dintîi raze de soare, ajungînd la friza porticului, începeau abia să arunce pe zid umbra capitelurilor şi a vîrfului de la fusul coloanelor. De obicei, Tahoser nu era atît de matinală şi nu ieşea niciodată din pat fără ajutorul femeilor ei ; de asemenea, nu ieşea pînă ce nu punea pe cineva să-i potrivească pieptănătura, pînă ce nu-şi stropea frumosul trup cu apă înmiresmată, pe care o primea în genunchi, cu braţele aduse la piept.

Îngrijorată, se îmbrăcă în grabă cu o cămaşă străvezie, se încălţă cu sandale din fibre de palmier şi porni să-şi afle stăpîna.

Mai întîi o căută sub porticurile celor două curţi, zicîndu-şi că, poate, neputînd dormi, Tahoser se dusese să respire aerul răcoros al zorilor de-a lungul acestor promenade interioare.

Dar Tahoser nu era nicăieri.

„Să vedem în grădină, îşi spuse Nofre ; poate că a avut fantezia să vadă roua nopţii strălucind pe frunzele plantelor şi să asiste o dată la deşteptarea florilor."

Bătută în lung, şi în lat, grădina nu dezvălui altceva decît singurătate. Nofre cercetă, fără de izbîndă, aleile, umbrarele, bolţile de frunziş, boschetele. Intră în chioşcul de la capătul umbrarului de viţă, dar nici urmă de Tahoser. Alergă la bazinul în care stăpîna ei ar fi avut poate capriciul să se scalde, aşa cum făcea cîteodată, însoţită de celelalte femei, pe scara de granit care cobora din marginea bazinului pînă în adîncul acestuia acoperit cu nisip cernut. Frunze late de nufăr alb pluteau pe faţa apei şi nu păreau să fi fost stînjenite ; raţele încreţeau apa liniştită vîrîndu-şi în ea gîturile lor azurii şi salutînd-o pe Nofre cu ţipete vesele. Credincioasa confidentă începu să se îngrijoreze de-a binelea ; dădu alarma în toată casa ; sclavele şi slujnicele ieşiră din cămăruţele lor şi, puse la curent de către Nofre despre misterioasa dispariţie a stăpînei, porniră să caute cu de-amănuntul ; se urcară pe terase, scotociră fiecare încăpere, fiecare ungher, fiecare colţişor în care s-ar fi putut găsi. În tulburarea ei, Nofre

deschise pînă și cuferele pentru rochii, sipetele pentru giuvaeruri, de parcă asemenea cutii ar fi putut-o ascunde pe stăpînă.

Hotărît lucru, Tahoser nu se afla în casă.

Unui servitor bătrîn, cu istețime de om încercat, îi veni ideea să cerceteze nisipul de pe alei, pentru a căuta în el urmele tinerei stăpîne ; zăvoarele grele ale porții ce da spre oraș nu fuseseră clintite de la locul lor, înlăturîndu-se astfel bănuiala că Tahoser ar fi putut ieși pe acolo. Drept este că Nofre străbătuse fără socoteală toate cărările, lăsînd pe ele amprenta sandalelor ei ; dar, aplecîndu-se mult la pămînt, bătrînul Suhem descoperi în cele din urmă, printre pașii lui Nofre, o adîncitură ușoară care desena o talpă îngustă, delicată, aparținînd unui picior mult mai mic decît al confidentei. El merse pe urma aceasta, care îl duse, trecînd pe sub umbrar, de la portalul curții pînă la poarta dinspre Nil. Zăvoarele — așa cum îi explica el și lui Nofre — fusese trase, iar capetele lor nu se atingeau decît datorită greutății ; așadar, pe acolo își luase zborul fiica lui Petamunoph.

Mai departe urma se pierdea. Cheiul pardosit cu cărămizi nu păstrase nici o amprentă. Luntrașul care traversase cu Tahoser nu se întorsese. Ceilalți dormeau și, cînd fură întrebați, răspunseră că nu au văzut nimic. Unul singur spuse că o femeie îmbrăcată sărăcăcios și părînd a face parte din rîndurile cele mai de jos ale poporului trecuse dis-de-dimineață de cealaltă parte a fluviului, în cartierul Memnoniilor, probabil pentru a îndeplini vreun ritual funebru.

Informația aceasta, care nu avea în nici un fel legătură cu eleganta Tahoser, îi buimăci cu totul pe Nofre și pe Suhem.

Se întoarseră așadar acasă, triști și dezamăgiți. Servitorii și servitoarele se așezară pe pămînt, în atitudini de disperare, lăsînd să le atîrne cîte o mînă cu palma întoarsă spre cer, pe cealaltă punîndu-și-o pe cap și cu toții strigară asemenea unui cor jalnic :

— Nenorocire ! Nenorocire ! Nenorocire ! stăpîna a plecat !

— Pe Oms, cîine al iadului ! o s-o găsesc, spuse bătrînul Suhem, chiar de-ar fi să pătrund viu pînă în adîncul tărîmului apusean către care călătoresc morții. Era o stăpînă bună, ne dădea hrană din belşug, nu ne-a cerut să muncim peste puteri şi nu am fost supuşi bătăii decît pe drept şi cu măsură. Piciorul ei nu apăsa greu pe cefele noastre plecate, sclavul se putea crede liber.

— Nenorocire ! Nenorocire ! Nenorocire ! repetară bărbații şi femeile presărîndu-şi colb pe cap.

— Vai, vai, scumpă stăpînă, cine ştie unde eşti acum ! se văita credincioasa confidentă, dînd frîu liber lacrimilor. Poate că vreun vraci te-a făcut să-ți părăseşti palatul printr-un anume descîntec de neînvins, spre a săvîrşi asupra ta cine ştie ce vrajă odioasă ; o să-ți sfîşie frumosul trup, printr-o tăietură, o să-ți scoată din el inima ca un paraschist, va arunca rămăşițele tale crocodililor, iar sufletul tău mutilat nu va găsi în ziua de apoi decît fîşii informe. Nu vei coborî în adînc de mormînt, al cărui plan îl păstrează *colchyt*-ul, lîngă mumia pictată şi aurită a tatălui tău, marele preot Petamunoph, în încăperea funebră pentru tine săpată !

— Linişteşte-te, Nofre, o îndemnă bătrînul Suhem, să nu disperăm cu toții înainte de vreme ; s-ar putea ca Tahoser să se întoarcă în curînd. S-a lăsat, poate, în voia vreunei plăceri necunoscută nouă şi peste puțin o s-o vedem apărînd veselă şi surîzătoare, cu flori de apă în brațe.

Trecîndu-şi un colț al rochiei peste ochi, confidenta schiță un semn de încuviințare.

Suhem se ghemui, îndoindu-şi genunchii, precum în reprezentările acelor maimuțe cu bot de cîine, tăiate fără prea multă precizie într-un bloc pătrat de bazalt şi, cuprinzîndu-şi tîmplele între palmele uscate, se cufundă în gînduri.

Chipul său de un brun-roşcat, orbitele mult adîncite, maxilarele proeminente, obrajii brăzdați de riduri mari, părul lățos încadrîndu-i chipul ca o barbă întregeau

asemănarea cu zeii cei cu cap de maimuță ; nu era un zeu, firește, dar semăna mult cu o maimuță.

Rodul meditațiilor, cu îngrijorare așteptat de Nofre, fu următorul :

— Fiica lui Petamunoph este îndrăgostită.

— Cine ți-a spus asta ? exclamă Nofre, care credea că doar ea știa să citească în inima stăpînei.

— Nimeni, dar Tahoser e foarte frumoasă ; a văzut pînă acum de șaisprezece ori revărsarea și retragerea Nilului. Șaisprezece înseamnă cifra emblematică a voluptății ; de cîtva timp, își chema la ore ciudate muzicantele din harfă, mandolină și flaut, ca omul care vrea să-și potolească prin muzică tulburarea sufletului.

— Grăiești tare bine, în bătrînu-ți cap pleșuvit sălășluiește înțelepciunea. Dar cum ai învățat să cunoști femeile, tu care nu faci altceva decît să sapi pămîntul din grădină și să duci pe umeri vase cu apă ?

Sclavul își descreți buzele într-un zîmbet tăcut, dezvelind două rînduri de dinți albi, lungi, în stare să sfarme sîmburi de curmale. Mutra lui voia să spună cam așa : „Nu întotdeauna am fost bătrîn și captiv".

Luminată de sugestia lui Suhem, Nofre se gîndi imediat la chipeșul Ahmosis, *oeris*-ul faraonului, care atît de des trecea pe sub terasă și care la defilarea triumfală arătase atît de falnic pe carul său de luptă. Și cum ea însăși îl iubea fără să-și dea prea bine seama, o credea pe stăpînă în stare de sentimentele ei. Îmbrăcă o rochie mai puțin ușoară și se duse la locuința ofițerului : acolo se găsea Tahoser, fără doar și poate.

Tînărul *oeris* era așezat pe un scaun jos, în fundul camerei. Pe pereți, grupate în trofee, diferite arme : tunica de piele înzolzată cu plăcuțe de bronz pe care se vedea cartușul faraonului, pumnalul de bronz cu mînerul din iaspis, avînd săpată în el o scobitură ca să-l poată apuca degetele, apoi toporișca de luptă cu tăiș de cremene, sabia cu lamă curbă, casca împodobită cu două pene de struț, arcul triunghiular și săgețile prevăzute cu pene roșii ; pe niște socluri erau puse grumăjerele de onoare, iar cîteva cufere deschise dezvăluiau prada luată de la inamic.

Cînd dădu cu ochii de Nofre pe care o cunoştea bine, stînd în picioare, pe prag, Ahmosis încercă o mare bucurie ; obrajii arămii prinseră a se colora, muşchii feţei îi tresăriră, inima îi bătu mai tare. Crezu că Nofre îi aducea vreun mesaj din partea frumoasei Tahoser, cu toate că fiica preotului nu-i luase niciodată în seamă ocheadele. Dar bărbatul dăruit de zei cu frumuseţe îşi închipuie tare lesne că toate femeile se îndrăgostesc de el.

Se ridică şi făcu cîţiva paşi spre Nofre, ale cărei priviri neliniştite scrutau ungherele încăperii, spre a se asigura de prezenţa sau absenţa lui Tahoser.

— Ce te-aduce la mine, Nofre ? întrebă Ahmosis, văzînd că tînăra slujitoare, preocupată de-ale ei, nu sfîşia tăcerea. Nădăjduiesc că stăpîna ta se simte bine, căci îmi pare că am văzut-o ieri la intrarea triumfală a faraonului.

— Cum se simte a mea stăpînă trebuie s-o ştii mai bine ca oricare altul, i-o întoarse Nofre, căci a fugit de acasă, fără să destăinuie cuiva gîndurile ei ; dar aş fi jurat pe Hathor că-i cunoşti ascunzişul pe care şi l-a ales.

— A dispărut ? ! Ce-mi tot îndrugi acolo ? făcu Ahmosis cu neprefăcută uimire.

— Credeam că te iubeşte, spuse Nofre. Uneori, pînă şi fetele cele mai retrase sînt în stare de cîte o nebunie. Aşadar, nu-i aici ?

— Zeul Fre, care vede totul, ştie unde se află ; nici una însă dintre razele sale, care se termină cu mîini, nu a atins-o la mine. Priveşte şi caută prin încăperi.

— Te cred, Ahmosis, şi mă retrag : ştiu că de-ar fi venit Tahoser aici, nu te-ai feri de credincioasa Nofre, care bucuros v-ar fi slujit iubirea. Eşti frumos, ea este liberă, bogată şi fecioară. Zeii ar fi încuviinţat cu plăcere asemenea căsătorie.

Nofre se întoarse acasă, mai neliniştită şi mai tulburată ca oricînd, se temea ca nu cumva servitorii să fie bănuiţi că au ucis-o pe Tahoser, spre a-şi însuşi bogăţiile ei, ceea ce i-ar fi supus unor bătăi spre a mărturisi ceea ce nici nu ştiau.

La rîndul său, faraonul se gîndea la Tahoser. După libațiile și ofrandele impuse de ritual, se așezase în curtea interioară a gineceului și se lăsase în voia visării, fără a lua în seamă zbenguielile femeilor sale care, goale și încununate cu flori, se jucau în apa transparentă a bazinului, împroșcîndu-se cu apă și chicotind tare, pentru a cuceri atenția stăpînului ; iar acesta, împotriva obiceiului său, nu hotărîse încă cine avea să fie regina favorită în săptămîna aceea.

Încîntător era tabloul pe care îl ofereau femeile acelea cu trupuri zvelte lucind în apă ca niște statui de iaspis, într-un decor de arbuști și flori, în mijlocul curții înconjurate de coloane vopsite în culori vii, sub lumina curată a unui cer de azur, săgetat cînd și cînd de un ibis cu ciocul în vînt și labele încordate spre spate.

Amense și Twea, plictisindu-se de atîta înot, ieșiseră din apă și, îngenuncheate pe marginea bazinului, își desfăceau în soare, ca să se zvînte, bogatul păr negru, ale cărui șuvițe de culoarea abanosului făceau ca pielea lor să pară și mai albă ; ultimele mărgele de apă se rostogoleau pe pielea lor lucioasă și pe brațele tot atît de netede ca iaspisul ; cîteva servitoare le ungeau cu esențe și uleiuri aromate, în timp ce o tînără etiopiană le oferea să miroasă caliciul unei flori mari.

S-ar fi zis că sculptorul care lucrase basoreliefurile decorative din sălile gineceului luase grupurile acestea drept model ; dar faraonul nu ar fi privit cu mai multă răceală desenul încrustat în piatră.

Cocoțată pe speteaza jilțului, maimuța personală a faraonului ronțăia curmale și își clănțănea dinții ; de picioarele stăpînului se freca, rotunjindu-și spinarea, pisica favorită, iar piticul diform trăgea de coadă maimuța și de mustăți pisica — una miorlăind, cealaltă scuipînd — ceea ce, îndeobște, descrețea fruntea maiestății sale. Dar în ziua aceea maiestatea sa nu avea poftă de rîs. Dădu la o parte pisica, la fel făcu și cu maimuța de pe jilț, dădu un pumn în creștetul piticului și porni spre apartamentele din granit.

Fiecare dintre camerele acelea era alcătuită din blocuri de o mărime uimitoare şi zăvorîtă cu uşi de piatră pe care nici o putere omenească nu le-ar fi putut forţa, doar dacă ar fi cunoscut taina prin care se desferecau.

Încăperile adăposteau bogăţiile faraonului şi prada luată de la popoarele biruite. Se găseau acolo lingouri de metale preţioase, coroane de aur şi argint, grumăjere şi brăţări din emailuri cloazonate, cercei strălucind ca discul lui Mui, coliere cu şapte rînduri de cornalină, de lapis-lazuli, de iaspis sîngeriu, de perle, de agate, de sardonix, de onix ; de asemenea, inele fin lucrate pentru picioare, centuri cu paftale de aur, gravate cu hieroglife, inele cu montură înfăţişînd scarabeul, şiraguri de peşti, crocodili şi inimi ştanţate cu aur, şerpi din email, încolăciţi de cîteva ori, vase de bronz, ulcioare de alabastru împodobite cu fundă, de sticlă albastră pe care se răsuceau spirale albe, sipete de lut emailat, cutii din lemn de santal avînd forme ciudate şi himerice, grămezi de mirodenii din toate ţările, blocuri de abanos, stofe scumpe şi atît de fine, încît fiecare bucată ar fi putut trece printr-un inel, pene de struţ negre şi albe sau colorate în diferite nuanţe, colţi de elefant de o grosime monstruoasă, cupe de aur, argint sau sticlă aurită, statuete minunate, atît ca material, cît şi ca execuţie.

În fiecare încăpere faraonul porunci să fie încărcată cîte o brancardă purtată de doi sclavi robuşti din Kusch şi Scheto, apoi, bătînd din palme, îl chemă pe Timopht, servitorul care o urmărise pe Tahoser, şi îi spuse :

— Du toate astea lui Tahoser, fiica marelui preot Petamunoph, din partea faraonului.

Timopht trecu în fruntea cortegiului care traversă Nilul cu o corabie regească şi curînd sclavii ajunseră cu toată încărcătura la casa frumoasei Tahoser.

— Pentru Tahoser, din partea faraonului, spuse Timopht bătînd în poartă.

Văzînd atîtea comori, Nofre fu cît pe ce să leşine — pe jumătate de frică, pe jumătate de uluire ; se temea ca nu

cumva regele să o osîndească la moarte, aflînd că fiica preotului nu mai era acasă.

— Tahoser a plecat, îi răspunse ea lui Timopht, tremurînd toată şi jur pe cele patru gîşte sfinte : Amset, Sis, Sumauts şi Kebhsniv, care zboară în cele patru vînturi, că nu ştiu unde este.

— Faraonul, alesul lui Fre, favoritul lui Amon-Ra, a trimis aceste daruri, nu le pot lua înapoi ; păstrează-le pînă ce o vei găsi. Răspunzi cu capul ; aşază-le în încăperi şi pune servitori credincioşi să le păzească, răspunse trimisul regelui.

Cînd Timopht se întoarse la palat şi cînd, prosternat, cu coatele lipite de trup, cu fruntea în colb, îi spuse că Tahoser a dispărut, regele se înfurie peste măsură şi lovi atît de tare cu sceptrul în caldarîm, încît lespedea se despică.

VIII

Tahoser — trebuie să o spunem — nu se gîndea defel la Nofre, însoţitoarea favorită, nici la îngrijorarea pe care, fără îndoială, lipsa ei o stîrnise. Iubita stăpînă dăduse cu totul uitării frumoasa ei casă din Teba, şi pe slujitori, şi toate gătelile ei, lucru foarte greu şi de necrezut din partea unei femei.

Fiica lui Petamunoph nu avea de unde şti că faraonul o iubeşte, nu observase privirea aceea plină de voluptate care căzuse asupra ei, de la înălţimea unei măreţii de nimic tulburată pe pămîntul acesta ; şi chiar de ar fi observat-o, ar fi depus asemenea dorinţă drept ofrandă, dimpreună cu toate florile sufletului ei, la picioarele lui Poeri.

Tot împingînd cu degetul mare de la picior fusul, pentru a-l face să urce de-a lungul firului, căci i se dăduse să facă treaba asta, ea urmărea cu coada ochiului toate mişcările tînărului evreu, învăluindu-l cu privirea

ca într-o dezmierdare. Se bucura în tăcere de fericirea de a-i sta în preajmă, în pavilionul în care el îi îngăduise să șadă.

Dacă Poeri ar fi întors capul spre ea ar fi fost surprins, poate, de lumina înrourată a ochilor ei, de roșeața bruscă ce-i răsărise în obraji, asemenea unor nori trandafirii, de inima ce-i bătea nebunește, făcînd să-i palpite sînul. Dar, așezat la masă, el se apleca peste o foaie de papirus pe care, cu ajutorul unei trestii trecea, după ce o înmuia în cerneala din scobitura unei plăcuțe de alabastru, socoteli în scriere egipteană vulgară.

Oare Poeri înțelegea iubirea atît de fățișă pe care Tahoser i-o purta ? Sau poate că, pentru neștiute pricini, se prefăcea a nu vedea nimic ? Se purta cu ea blînd, binevoitor, dar rezervat, ca și cum ar fi vrut să preîntîmpine sau să înăbușe vreo destăinuire stingheritoare, căreia greu i-ar fi fost să dea răspuns. Cu toate acestea, așa-zisa Hora era frumoasă tare ; farmecul ei, trădat de îmbrăcămintea sărăcăcioasă, era și mai puternic și, după cum la cele mai fierbinți ceasuri ale zilei poți vedea un abur luminos tremurînd deasupra pămîntului care lucește, tot astfel fremăta în jurul ei un „aer“ de iubire. Patima îi palpita pe buzele întredeschise, ca o pasăre care vrea să-și ia zborul : cînd era sigură că nu poate fi auzită, repeta cu glas șoptit, abia șoptit, ca o cantilenă monotonă : „Poeri, te iubesc“.

Era vremea secerișului. Poeri ieși să vadă ce fac lucrătorii. Tahoser, care nu se putea despărți de el, așa cum umbra nu se desparte de trup, îl urmă sfioasă, temîndu-se să nu-i poruncească să stea acasă ; dar tînărul îi spuse cu un glas în care nu se făcea deloc simțită mînia :

— Tristețea se alină în fața molcomelor munci ale cîmpului și dacă amintiri dureroase legate de o bunăstare apusă îți apasă cumva sufletul, ele or să se spulbere cînd vei privi la strădaniile acestea pline de voioșie : Muncile agricole trebuie să fie ceva nou pentru tine, căci pielea ta, deloc dezmierdată de soare, picioarele tale gingașe, mîinile fine, eleganța cu care îți înfășori trupul

în această grosolană bucată de pînză ce-ţi slujeşte de veşmînt îmi arată, fără nici o îndoială, că dintotdeauna ai locuit la oraş, în chiar inima luxului şi a rafinamentului. Vino dară şi aşază-te, în timp ce răsuceşti fusul, la umbra copacului acestuia de care secerătorii au atîrnat, ca să se răcorească, burduful cu băutură.

Tahoser trecu supusă la umbra copacului, încrucişîndu-şi braţele pe genunchii aduşi pînă sub bărbie.

De la zidul grădinii, pînă la cele dintîi pante ale munţilor Libiei, cîmpia se întindea ca o mare galbenă, în care cea mai slabă adiere stîrnea valuri de aur. Lumina era atît de vie, încît aurul grîului albea pe alocuri, căpătînd reflexe argintii. Spicele crescuseră sănătoase în roditorul mîl al Nilului, dese ca peria şi înalte ca suliţele ; niciodînd nu se desfăşurase sub soare mai bogată recoltă, mai încinsă de arşiţă şi mai foşnitoare ; aveau cu ce se umple pînă sus hambarele care îşi rotunjeau spinarea în preajma cramelor.

Muncitorii se aflau demult la treabă şi li se vedeau, de departe, pe deasupra valurilor de grîu, capetele cu păr creţ sau rase, acoperite de o pînză albă, precum şi bustul gol, de culoarea cărămizii arse. Se aplecau şi se ridicau ritmic, secerînd grîul cu coasele lor, chiar pe sub spic, cu aceeaşi precizie cu care ar fi urmat o linie trasă cu aţă.

După ei păşeau în brazde culegătorii de spice ; le adunau în coşuri mari, împletite, pe care le duceau pe umeri sau atîrnate de o cobiliţă, ajutaţi de cîte un truditor, spre morile aflate din loc în loc.

Uneori, secerătorii se opreau gîfîind, îşi trăgeau puţin sufletul, apoi, trecîndu-şi braţul la subsuoara dreaptă, beau cîteva înghiţituri de apă şi se aşterneau din nou, zoriţi, pe treabă, temîndu-se de biciul supraveghetorului. Spicele recoltate se înşiruiau pe arie în straturi îndreptate cu furca şi uşor ridicate pe margini, datorită noilor coşuri răsturnate între timp.

Atunci Poeri îi făcu semn boarului să-şi mîne boii — nişte animale nemaipomenit de frumoase, cu coarne lungi, evazate ca pieptănătura zeiţei Isis, cu greabănul ridicat, cu grumaz puternic, cu picioare uscăţive şi ner-

voase. Însemnul fermei, imprimată cu fierul roșu, le ștampila coapsele. Pășeau cu gravitate, prinși într-un jug orizontal, care lega cele patru capete.

Fură împinși pe arie ; îmboldiți de biciul cu șfichi dublu, animalele începură să umble în cerc, frămîntînd locul cu copitele lor bifurcate, astfel că de sub ele țîșneau boabele de grîu ; soarele sclipea pe părul lor lucitor, iar praful pe care-l stîrneau li se urca în nări. De aceea, după vreo douăzeci de ocoluri se sprijineau unul de celălalt și, în ciuda bicelor șuierătoare ce li se abăteau pe spinare, își încetineau vădit pasul. Pentru a-i îmbărbăta, boarul care-i urma ținîndu-i de coadă, ca să-i mîne mai bine, intonă, într-un ritm vesel și vioi, străvechiul cînt al boilor : „Rotiți-vă pentru voi ; o, boi, rotiți-vă pentru voi ; roade pentru voi, roade pentru stăpînii voștri !“

Și, înviorat, atelajul pornea mai departe, pierzîndu-se într-un nor de fum galben, în care sclipeau scîntei aurii.

După ce boii își încheiară treaba, veniră servitori care, cu niște căușe de lemn, vînturau grîul, ca să-l separe de pleavă.

Astfel vînturat, grîul era turnat în saci, numărați de un socotitor și duși apoi în hambarele la care se ajungea cu ajutorul unor scări.

De la umbra copacului ei, Tahoser admira cu plăcere spectacolul acesta însuflețit, plin de măreție și ades mîna ei distrată uita să mai răsucească firul. Ziua trecea, iar soarele răsărit în spatele Tebei trecuse deasupra Nilului și se îndrepta spre lanțul munților Libiei, în spatele căruia discul lui se culca seară de seară. Era ora la care animalele se întorc de la cîmp și intră în grajduri. Tahoser asista lîngă Poeri la această grandioasă defilare pastorală.

Mai întîi se arătă o cireadă nesfîrșită de boi, unii albi, alții roșcovani ; unii negri, înspicați cu alb, alții bălțați, cîțiva cu dungi de culoare închisă ; erau de tot soiul, de toate nuanțele. Treceau ridicîndu-și boturile din care se prelingeau, în firișoare, bale și își deschideau, mari, ochii blînzi. Cei mai nerăbdători, simțind mirosul grajdului, se ridicau pe jumătate pentru cîteva clipe, ivindu-se astfel deasupra mulțimii aceleia cornute cu care apoi,

căzînd la loc, se contopeau pe dată ; alţii, mai puţin iuţi şi depăşiţi de cei din jur, scoteau mugete prelungi şi tînguioase, de parcă ar fi protestat.

Pe lîngă boi călcau păzitorii lor, în mînă cu biciul şi cu frînghia strînsă. Cînd ajungeau în faţa lui Poeri, îngenuncheau şi, lipindu-şi coatele de trunchi, atingeau pămîntul cu fruntea, în semn de respect.

Socotitorii înscriau pe tăbliţe numărul capetelor de vite.

După boi veneau măgarii, tropăind mărunt şi zvîrlind uneori din copite, sub bîta celor care-i mînau de la spate. Aceştia erau raşi în cap, iar pe trup nu aveau altceva decît un brîu de pînză ale cărui capete cădeau între pulpe ; măgarii defilau scuturîndu-şi urechile lungi şi bătătorind pămîntul cu copitele lor mici şi tari.

Cei ce mînau măgarii făcură aceeaşi închinăciune ca şi boarii, iar socotitorii însemnară şi numărul exact al animalelor lor.

Veni rîndul caprelor, cu ţapii înainte ; glasul lor spart şi firav tremura de plăcere. Păstorii le potoleau anevoie zburdălnicia, trebuind să readucă în turmă „haimanalele" care o luau razna. Caprele fură la rîndul lor numărate, ca şi boii, ca şi măgarii ; apoi, cu acelaşi ceremonial, păstorii se prosternară la picioarele lui Poeri.

Gîştele încheiau cortegiul ; istovite de atîta drum, se legănau pe labele lor late, îşi fîlfîiau zgomotos aripile, îşi întindeau mult gîtul, slobozind piuituri răguşite ; fu notat şi numărul lor, iar tăbliţele încredinţate intendentului domeniului.

Şi multă vreme, după ce boii, măgarii, caprele, gîştele se întorseseră acasă, o coloană de praf, pe care vîntul nu izbutea să-l mături, se înălţa molcom spre bolta cerească.

— Ei bine, Hora, îi spuse Poeri lui Tahoser, priveliştea secerătorilor şi a turmelor te-a mai distrat ? Sînt plăceri pe care ni le oferă cîmpul ; aici nu avem, ca în Teba, cine să cînte la harfă şi nici dansatoare. Dar agricultura este sfîntă, este mama-doică a omului, iar cel ce seamănă un bob de grîu săvîrşeşte o faptă multplăcută

zeilor. Acum, du-te la masă cu suratele tale ; eu mă întorc la pavilion să socotesc cîte obroace de grîu au dat spicele.

Tahoser își lipi o palmă de pămînt, iar pe cealaltă și-o puse pe cap, în semn de respectuoasă încuviințare, apoi se retrase.

În sala în care se mînca rîdeau și sporovăiau cîteva slujnice tinere, mîncînd ceapă crudă, prăjituri de *durah* și curmale ; un vas mic de lut, plin de ulei și cu o feștilă — căci noaptea se lăsase — arunca o lumină galbenă peste obrajii lor bruni și peste busturile arămii, neacoperite de nici un veșmînt. Unele se așezaseră pe scaune simple, de lemn, altele se sprijineau de perete, cu un genunchi îndoit.

— Unde s-o fi ducînd așa, în fiecare seară, stăpînul nostru ? întrebă o fetișcană cu aer malițios, în timp ce, cu drăgălașe mișcări de maimuță, curăța o rodie.

— Stăpînul se duce unde vrea, îi răspunse o sclavă înaltă, mestecînd petale de flori ; doar n-o să-ți dea socoteală. Oricum, nu tu o să-l ții locului.

— Nici eu, nici alta, răspunse copila, jignită.

Cea înaltă ridică din umeri.

— Pînă și Hora, care-i mai albă și mai frumoasă decît noi toate, n-ar izbuti. Deși poartă nume egiptean și-l slujește pe faraon, el aparține rasei aceleia barbare din Izrael. Și, dacă iese noaptea, o face pesemne ca să asiste la jertfirea copiilor, lucru pe care evreii îl celebrează în locuri pustii, unde țipă cucuveaua, unde scheaună hiena, unde șuieră vipera.

Tahoser ieși tiptil din cameră, fără să scoată un cuvînt și se piti în grădină după o tufă de mimoze. Și iată că, după două ceasuri de așteptare, îl văzu pe Poeri ieșind în cîmp.

Ușoară, tăcută ca o umbră, o porni pe urmele lui.

IX

Înarmat cu un toiag gros de palmier, Poeri se îndreptă spre fluviu, luînd-o pe un drum îngust, mai ridicat, ce tăia un cîmp de papirus cu rădăcinile în apă care, desfrunzit

la bază, își înălța de o parte și de alta tulpinile drepte, înalte de șase ori opt coți și terminate printr-un smoc de fibre, asemenea lăncilor unei armate rînduite în linie de bătaie.

Ținîndu-și răsuflarea, abia atingînd pămîntul cu picioarele, Tahoser o luă după el pe drumeag. Era o noapte fără lună ; oricum, papirusul des o putea ascunde bine pe fată, care avea mereu grijă să rămînă puțin în urmă.

Apoi trebuia străbătut un spațiu descoperit. Așa-zisa Hora îl lăsă pe Poeri să cîștige față de ea un avans, se îndoi de mijloc, se făcu mică și se tîrî de-a dreptul pe pămînt.

Se ivi apoi o pădurice de arbuști-mimoze ; acoperită de pîlcurile lor, Tahoser putu înainta fără prea multă grijă. Era atît de aproape de Poeri, pe care se temea să nu-l piardă în beznă, încît deseori ramurile pe care el le dădea la o parte îi biciuiau fața. Dar ea nu lua seama la asta ; un puternic simțămînt de gelozie o împingea să descopere misterul pe care ea nu-l interpreta ca slujnicele casei. Nici o clipă nu crezuse că tînărul evreu ieșea astfel în fiecare seară ca să îndeplinească cine știe ce ritual josnic și barbar ; își spunea că pricina ieșirilor lui nocturne trebuie să fie o femeie și vroia să-și cunoască rivala. Bunăvoința rece a lui Poeri îi dovedea că inima îi era prinsă ; altfel ar fi rămas netulburat în fața unor haruri vestite în Teba și în tot Egiptul ? S-ar fi prefăcut oare că nu înțelege o dragoste cu care s-ar fi mîndrit ofițerii, marii preoți, învățații și chiar prinții de viță regească ?

Cînd ajunse la taluzul fluviului, Poeri coborî cîteva trepte tăiate în povîrnișul coastei și se aplecă de parcă desfăcea o legătură.

Făcută una cu pămîntul, pe coama taluzului care era doar cu un cap mai înalt decît ea, văzu, spre marea-i disperare, că misteriosul hoinar dezlega o barcă de papirus, subțire și prelungă ca un pește și că se pregătea să treacă fluviul.

El sări, într-adevăr, în barcă, împinse cu piciorul în marginea ei și ieși în larg, manevrînd singura vîslă ce se găsea la pupa ușoarei ambarcații.

Biata fată își frîngea mîinile de durere; avea să piardă urma tainei pe care atît de mult ar fi vrut-o ști. Ce să facă? Să se întoarcă din drum, cu inima pradă îndoielii și incertitudinii, răul cel mai mare? Își adună tot curajul și pe dată se hotărî. Nici vorbă să caute altă barcă. Atunci lunecă de-a lungul taluzului, își scoase rochia dintr-o singură mișcare, înfășurîndu-și-o pe cap și intră curajoasă în valuri, cu grijă să nu iște stropi de spumă. Mlădioasă ca o șopîrlă de apă, își întinse brațele frumoase deasupra undei întunecate în care tremurul stelelor se reflecta mărit și începu să urmărească, de departe, barca. Înota minunat, căci zilnic făcea exerciții de acest fel cu slujitoarele, în bazinul cel mare al palatului ei, și nimeni nu spinteca mai bine apa ca Tahoser.

Amorțit în locul acesta, curentul apei nu i se împotrivea; dar în mijlocul fluviului fu nevoită, ca să nu fie luată de val, să lovească tare cu piciorul apa clocotitoare și să-și sporească mișcarea brațelor. Respirația îi era mai scurtă, opintită, stăpînindu-și-o de teamă ca tînărul evreu să nu o audă. Uneori cîte un val mai înalt îi spăla cu spumă buzele întredeschise, îi uda părul, ajungînd chiar pînă la rochia făcută ghem. Din fericire pentru ea, căci puterile începeau s-o lase, ajunse curînd în ape mai liniștite. Un mănunchi de stuf, care plutea în jos pe apă, o atinse în trecere, îngrozind-o. Masa aceea de un verde-închis se asemăna, în beznă, cu spinarea unui crocodil. Și i se păruse fetei că simte pielea aspră a monstrului, dar își reveni din sperietură și-și spuse, continuînd să înoate: „Ce dacă mă înghit crocodilii, de vreme ce Poeri nu mă iubește?"

Primejdia era adevărată, mai cu seamă noaptea; ziua, vînturarea continuă a bărcilor, activitatea de pe cheiuri, tumultul orașului îi alungă pe crocodili; ei se duc pe țărmuri mai puțin bîntuite de oameni, să se lăfăie în nămol și să se bucure de soare. Întunericul însă îi umple de curaj.

La asta nu se gîndise Tahoser. Patima nu mai drămuiește. Chiar dacă i-ar fi venit gîndul unei asemenea

primejdii, ar fi înfruntat-o, ea atît de sfioasă altfel, ea pe care o speria și un fluture ce-i zbura cu îndărătnicie în jur, luînd-o drept floare.

Deodată barca stătu locului, deși malul se afla încă la oarecare distanță. Oprindu-se din vîslit, Poeri păru să-și plimbe cu îngrijorare privirile în jur. Zărise pata alburie iscată pe apă de rochia făcută ghem a lui Tahoser.

Crezîndu-se descoperită, preacurajoasa înotătoare se scufundă fără teamă, hotărîtă să nu se ridice la suprafață, chiar de s-ar fi înăbușit, decît după ce bănuielile lui Poeri s-ar fi spulberat.

„S-ar zice că cineva m-a urmărit înot, își spuse Poeri, începînd iar să vîslească. Dar cine s-ar încumeta s-o facă în Nil la ora asta ? Mi s-a năzărit. Am luat drept cap de om, cu ceva pe creștet, o tufă de lotuși albi, ori poate că nu era decît puțină spumă, căci nu mai văd nimic."

Cînd Tahoser, ale cărei vine vîjîiau la tîmple și care începea să vadă fulgere roșii în apa întunecată a fluviului, urcă grabnic la suprafață, ca să-și umple plămînii cu o gură de aer, barca de papirus își reluase înaintarea încrezătoare, iar Poeri mînuia vîsla cu acea netulburată liniște cu care sînt înfățișate personajele alegorice conducînd bari-ul lui Maut în basoreliefurile și picturile din temple.

Malul se afla acum la doar cîteva mișcări de brațe. Umbra uluitoare a portalurilor și a zidurilor enorme ale palatului de Nord, care își profila în albastrul violaceu al nopții masa opacă de vîrfuri piramidale a șase obeliscuri, se revărsa imensă și formidabilă peste fluviu, ocrotind-o pe Tahoser, care putea înota fără teama de-a mai fi zărită.

Coborînd pe Nil, Poeri acostă puțin mai jos de palat și își legă barca de un țăruș, așa încît să o regăsească la întoarcere ; apoi își luă toiagul de palmier și urcă pe chei cu pas sprinten.

Sărmana Tahoser, ajunsă aproape la capătul puterilor, se agăță cu mîini crispate de prima treaptă a scării și își scoase cu greu afară membrele șiroind de apă ; în contact cu aerul, ele deveniră mai grele ; simțea brusc oboseala, dar lucrul cel mai anevoios fusese făcut.

Urcă scările, cu o mînă pe inima ce-i bătea nebunește, cu cealaltă pe cap, ca să-și țină rochia împăturită și udă. După ce văzu încotro se îndrepta Poeri, se așeză în partea de sus a rampei, își desfăcu rochia și se îmbrăcă. Atingerea stofei ude o făcu să se înfioare. Noaptea era totuși blîndă, iar briza dinspre sud adia călduță. Dar durerea din oase îi dădea fierbințeli și își simți dinții clănțănind. Își chemă într-ajutor toată energia și, mergînd foarte aproape de zidurile înclinate ale uriașelor clădiri, izbuti să nu-l piardă din ochi pe tînărul Poeri care trecu de colțul imensei împrejmuiri de cărămizi a palatului și se afundă în străzile Tebei.

După un sfert de oră de mers, palatele, templele, casele arătoase dispărură, pentru a face loc unor locuințe mai umile ; granitul, calcarul, gresia erau înlocuite de cărămizile nearse, argilă plămădită cu paie. Formele arhitecturale dispăreau ; pe terenuri pustii, printre ogoare sărace își rotunjeau spinarea colibe, asemenea unor bășici sau negi, căpătînd în noapte înfățișări monstruoase ; bucăți de lemn, cărămizi mulate, așezate în stive, împiedicau trecerea. Din puterea tăcerii se desprindeau zgomote ciudate, neliniștitoare ; o cucuvea tăia văzduhul cu aripa-i mută, cîini jigăriți își ridicau boturile lungi, ascuțite, urmărind cu lătrat tînguitor zborul inegal al unui liliac ; cărăbuși și reptile fricoase o luau la fugă, stîrnind foșnet în iarba uscată.

„Să fi spus oare Harfre adevărul ? gîndi Tahoser, tulburată de aspectul sinistru al locurilor. Oare vine Poeri aici, să jertfească un copil zeilor barbari care iubesc sîngele și suferința ? Nicicînd vreun loc n-a fost mai potrivit pentru ritualuri pline de cruzime."

Între timp, profitînd de conurile de umbră, de capetele zidurilor, de tufișuri, de unele inegalități ale terenului, fata păstra mereu aceeași distanță de Poeri.

„Chiar de-ar fi să asist, ca martor nevăzut, la cine știe ce groaznică scenă asemenea unui coșmar, chiar de-ar fi să aud țipetele victimei și să-l văd pe jertfitor, cu mîinile înroșite de sînge smulgînd din trupul mic inima aburindă, tot voi merge pînă la capăt", își spuse Tahoser, privindu-l

pe tînărul evreu intrînd într-un bordei de pămînt, prin ale cărui crăpături se prefirau cîteva raze de lumină galbenă.

După ce Poeri intră în casă, fiica lui Petamunoph se apropie, fără ca vreo pietricică să fi scrîşnit sub pasul ei de fantomă, fără ca vreun lătrat de cîine să-i vestească prezenţa ; ocoli bordeiul, domolindu-şi bătăile inimii, ţinîndu-şi răsuflarea şi descoperi, văzînd-o strălucind pe fondul întunecat al zidului de lut, o spărtură destul de largă prin care se putea vedea înăuntru.

O lampă mică lumina încăperea, mai puţin sărăcăcioasă decît s-ar fi zis după aparenţa cocioabei ; pereţii neteziţi aveau un lustru de stuc. Pe socluri de lemn vopsite în culori diferite, se găseau vaze din aur şi argint ; bijuterii scînteiau în sipete întredeschise. Tipsii din metal strălucitor sclipeau pe perete şi un buchet de flori rare se desfăcea bogat într-o glastră de lut emailat, aşezată în mijlocul unei mese mici.

Dar nu amănuntele acestea din interior o interesau pe Tahoser, deşi contrastul dintre luxul ascuns şi mizeria exterioară o mirase întrucîtva, la început. Atenţia îi era stăruitor atrasă de altceva.

Pe o estradă tapisată cu rogojini stătea o femeie de rasă necunoscută şi neînchipuit de frumoasă. Era mai albă decît oricare dintre fiicele Egiptului, albă ca laptele ori crinul, albă ca oile care vin de la spălat ; sprîncenele se conturau ca nişte arcuri de abanos, întîlnindu-se la rădăcina unui nas subţire, acvilin, cu nări trandafirii ca lăuntrul scoicilor. Ochii ei semănau cu ochii turturelei, vioi şi şăgalnici totodată ; buzele, două cordeluţe purpurii, care desfăcîndu-se dezvăluiau sclipiri de perle ; de o parte şi de alta a unor obraji ca rodia, cobora un păr bogat, negru şi lucios, asemenea unor ciorchini de strugure copt ; cercei lungi îi fremătau la urechi şi coliere de aur alcătuite din plăcuţe încrustate cu argint îi scînteiau în jurul gîtului rotund şi neted ca o coloană de alabastru.

Îmbrăcămintea îi era ciudată — o rochie largă brodată în desene geometrice de diferite culori îi cobora de pe

umeri pînă la jumătatea piciorului, lăsîndu-i libere și goale brațele.

Tînărul evreu se așeză lîngă ea pe rogojină și începu să-i spună lucruri din care Tahoser nu înțelegea nimic, dar al căror tîlc, spre nefericirea ei, îl ghicea prea bine. Poeri și Ra'hel vorbeau în limba țării lor, întotdeauna dulce pentru exilat și prizonier.

Speranța moare greu în inimile îndrăgostite.

„Poate că este sora lui, își spuse Tahoser și vine s-o vadă în taină, nevrînd să se știe că aparține unei rase ajunsă în robie."

Pe urmă își lipi și mai tare obrazul de spărtura din perete și ascultă cu o atenție dureros de intensă cuvintele acelea armonioase și cadențate din care fiecare silabă cuprindea un secret pentru care și-ar fi dat viața să-l afle, cuvinte murmur-vag, fugare, lipsite de semnificație pentru auzul ei, asemenea vîntului cutreierînd frunzișul sau apei izbind malurile.

„E foarte frumoasă... pentru o soră... își șoptea Tahoser, nemaidezlipindu-și privirea pizmașă de pe chipul acela ciudat și fermecător, cu ten palid, buze roșii, mai tare înfrumusețat de gătelile exotice, chip a cărui minunăție avea ceva misterios și fatal."

— O, Ra'hel, iubita mea Ra'hel, spunea deseori Poeri.

Tahoser își aminti că-l auzise murmurînd cuvîntul acesta în timp ce-l răcorise cu evantaiul, legănîndu-i somnul.

„Pînă și în vis îi era gîndul la ea ; Ra'hel este, probabil, numele ei." Și biata copilă simți în piept o durere ascuțită, ca și cum toți șerpii de pe antablamente, toate viperele regești din coroanele faraonilor și-ar fi înfipt în inima ei colții lor veninoși.

Ra'hel își lăsă capul pe umărul lui Poeri, ca o floare mult prea încărcată de miresme și iubire ; buzele tînărului bărbat atingeau ușor părul frumoasei izraelite, care se dădea încet pe spate, oferindu-și fruntea jilavă și ochii pe jumătate închiși acestei dezmierdări rugătoare și sfielnice ;

mîinile lor, care se căutau, se uniseră şi se strîngeau nervos.

„O, de ce nu l-am văzut în cine ştie ce monstruoasă şi nelegiuită ceremonie, gîtuind o victimă omenească, bînd sînge dintr-o cupă de lut negru, frecîndu-şi faţa cu el! Mi se pare că asta m-ar fi făcut să sufăr mai puţin decît înfăţişarea acestei femei frumoase pe care o săruta cu atîta sfială", bîigui Tahoser cu glas slab, lăsîndu-se moale la pămînt, în umbra cocioabei.

De două ori încercă să se ridice, dar căzu pe genunchi; un nor îi acoperi văzul, picioarele nu o mai ţinură şi se rostogoli fără de simţire.

Între timp Poeri ieşi din casă, dînd un ultim sărut Ra'helei.

X

Îngrijorat şi totodată furios de dispariţia frumoasei Tahoser, faraonul simţise nevoia să schimbe locul, aşa cum se întîmplă îndeobşte cu cei chinuiţi de o iubire neîmplinită. Spre marea întristare a favoritelor sale — Amense, Hont-Reche şi Twea — care se străduiseră, folosind toate mijloacele cochetăriei feminine, să-l reţină în pavilionul lor de vară, el locuia în palatul de Nord, pe celălalt mal al Nilului. În obsesia lui sălbatică, prezenţa şi sporovăiala femeilor sale îl iritau. Tot ce nu era Tahoser îi displăcea; frumuseţile acestea pe care cîndva le socotise atît de încîntătoare acum i se păreau urîte; trupurile lor tinere, zvelte, graţioase, adoptînd atitudini pline de voluptate, ochii lor migdalaţi, conturaţi cu antimoniu, ochi în care ardea patima, buzele lor de purpură cu dinţi albi şi surîs tînjitor, totul în ele, pînă şi miresmele suave pe care pielea lor o răspîndea ca un buchet de flori sau o cutie de mirodenii, îi deveniseră uricioase, de nesuferit; s-ar fi zis că le purta pică fiindcă le iubise, că nu putea înţelege cum de preţuise farmece atît de vulgare. Cînd Twea îi punea pe piept degetele subţiri şi trandafirii ale mîinii

sale mici tremurînd de emoție, ca pentru a reînvia amintirea unei vechi familiarități, cînd Hont-Reche îi așeza în față, ca să-l angajeze într-o partidă, tabla de șah susținută de doi lei puși spate în spate sau cînd Amense îi oferea o floare de lotus, cu respectuoasă și rugătoare grație, anevoie se putea stăpîni să nu le lovească cu sceptrul, iar ochii săi de uliu aruncau fulgere atît de disprețuitoare, încît bietele femei care se încumetaseră să săvîrșească asemenea cutezanțe se retrăgeau înmărmurite, cu pleoapele umezite de lacrimi și se sprijineau tăcute de peretele pictat, vrînd parcă să se asemene, prin nemișcarea lor, cu siluetele din fresce.

Ca să evite scene de acest fel, de lacrimi și violență, faraonul se retrăsese în palatul din Teba — singur, taciturn și sălbatic. Iar acolo, în loc să stea așezat pe tron, în atitudinea solemnă a zeilor și regilor care, atotputernici, nu se clintesc și nu schițează nici un gest, se plimba nervos prin sălile imense.

Ciudat era spectacolul oferit de faraonul acesta, de statură înaltă, cu ținută impunătoare, uluitor ca și colоșii de granit, cioplіți după chipul și asemănarea sa, făcînd să răsune lespezile sub tălpile cu vîrf îndoit ale încălțămintei pe care o purta.

Cînd trecea pe lîngă santinelele îngrozite, acestea păreau să se prefacă în statui : nu mai respirau și aproape că nu li se mai deslușea nici ușorul tremur al dublei pene de struț de pe cap.

„Oare ce să fie azi cu faraonul ? Nici dacă s-ar fi întors învins din expediție n-ar fi mai posac și mai întunecat."

Dacă în loc de dobîndirea a zece victorii, de uciderea a douăzeci de mii de dușmani, de aducerea a două mii de fecioare, alese printre cele mai frumoase, dacă în loc de cele o sută de încărcături cu pulbere de aur, o mie de încărcături cu abanos și colți de elefant, fără a mai pune la socoteală mărfurile rare și animalele necunoscute, faraonul și-ar fi văzut armata măcelărită, carele de luptă răsturnate ori sfărîmate, și s-ar fi salvat singur din vălmășag, sub o ploaie de săgeți, plin de praf, sîngerînd, silit

să ia în mînă hățurile vizitiului mort lîngă el, tot n-ar fi avut un chip mai abătut și mai disperat. La urma urmei, pămîntul Egiptului era fertil în soldați ; cai fără număr nechezau și răscoleau cu copitele pămîntul din grajdurile palatului, iar lucrătorii se pricepeau, la iuțeală, să îndoaie lemnul, să topească arama, să ascută bronzul ! În lupte norocul este schimbător, un dezastru se drege. Dar să vrei un lucru, fără ca dorința să ți se împlinească pe loc, să dai de un obstacol între voința ta și realizarea ei, dorința ta să rătăcească aidoma unei săgeți care nu ți-a atins ținta — iată ce-l uimea pe acest faraon în zonele superioare ale atotputerniciei sale. O clipă îl străbătu gîndul că nu era decît un om !

Rătăcea așadar prin vastele curți, pe aleile mărginite de coloane uriașe, pe sub portaluri enorme, printre obeliscurile ca țîșnite din pămînt și pe lîngă coloșii care îl priveau cu ochii lor mari, speriați ; străbătea sala hipostil și se pierdea prin pădurea granitică a celor o sută șaizeci și două de coloane, înalte și puternice ca niște turnuri. Chipurile zeilor, ale regilor și ale făpturilor simbolice pictate pe ziduri păreau să-și ațintească asupra lui ochiul desenat din față, în linii negre pe chipul văzut din profil, iar *uraeușii* păreau că se răsucesc, umflîndu-și gușa, că divinitățile ibiocefale își alungeau gîtul, că globurile simbolice își desprindeau din cornișe aripile de piatră, fluturîndu-și-le ușor. O viață ciudată și fantastică însuflețea aceste reprezentări stranii, populînd cu aparențe de viață singurătatea sălii aceleia enorme, ea singură mare cît un palat. Divinitățile, strămoșii, monștii aceia himerici erau mirați, în imobilitatea lor veșnică, să-l vadă pe faraon — de obicei la fel de calm ca ei — într-un necontenit du-te-vino, ca și cum membrele sale ar fi fost din carne și nu din porfir sau bazalt.

Sătul de-atîta învîrtit prin monstruoasa pădure de coloane ce sprijinea un cer de granit, asemenea leului care caută urma prăzii, adulmecînd cu botu-i încrețit nisipul mișcător al deșertului, faraonul urcă pe o terasă a palatului, se întinse pe un pat jos și porunci să vină Timopht.

Timopht apăru şi, din înaltul scării pînă la faraon, veni prosternîndu-se la fiecare pas. Se temea de mînia stăpînului în a cărui bunăvoinţă sperase o clipă. Oare iscusinţa dovedită în a descoperi unde se afla locuinţa preafrumoasei Tahoser avea să-i poată aduce iertarea de a-i fi pierdut urma ?

Ridicînd un genunchi şi lăsîndu-l pe celălalt îndoit, Timopht îşi întinse braţele spre rege, într-un gest de implorare.

— O, rege, nu mă trimite la moarte, nu pune să fiu bătut peste măsură ; frumoasa Tahoser, fiica lui Petamunoph, asupra căreia dorinţa ta a binevoit să coboare, aşa cum uliul se năpusteşte asupra porumbiţei, va fi desigur găsită, iar cînd se va afla înapoi acasă şi va vedea minunatele tale daruri, inima ei va fi mişcată şi va veni de la sine în rîndul femeilor din gineceul tău, ca să-şi ia locul pe care i-l vei hotărî.

— Le-ai întrebat pe servitoarele şi sclavele ei ? spuse faraonul ; ciomagul dezleagă pînă şi cele mai îndărătnice limbi, iar durerea ta face să spui ceea ce ai vrea să ascunzi.

— Nofre şi cu Suhem, adică însoţitoarea ei favorită şi cel mai bătrîn servitor mi-au spus ce au văzut : că zăvoarele de la poarta grădinii erau trase şi că pesemne stăpîna lor ieşise pe acolo. Poarta dă spre fluviu, iar apa nu păstrează dîra săpată o clipă de bărci.

— Ce au spus luntraşii de pe Nil ?

— Că n-au văzut nimic ; unul singur a spus că o femeie îmbrăcată sărăcăcios a trecut Nilul la revărsatul zorilor. Dar nu putea fi bogata şi frumoasa Tahoser, al cărei chip l-ai luat în seamă şi care păşeşte ca o regină, acoperită de veşminte fără seamăn.

Raţionamentul lui Timopht nu păru să-l convingă pe faraon ; îşi sprijini bărbia în palmă şi cugetă cîteva minute. Bietul Timopht aştepta în tăcere, temîndu-se de vreo explozie de furie. Buzele regelui se mişcau de parcă şi-ar fi vorbit sieşi : „Hainele acelea sărăcăcioase erau o deghizare... Da, aşa este. Astfel travestită, ea a trecut de cealaltă parte a fluviului... Timopht ăsta e un nerod, fără

nici o putere de înțelegere. Îmi vine să-l arunc la crocodili sau să-l zvînt în bătaie... Dar pentru ce să fi făcut ea asta ? O fecioară de obîrșie aleasă, fiică a unui mare preot, să iasă astfel din palatul ei, singură, fără să spună nimănui ce gînduri are !... Îndărătul acestui mister se ascunde poate o iubire !

La gîndul acesta, chipul faraonului se împurpură ca luminat de flăcările unui incendiu : tot sîngele din inimă îi năvălise în obraji ; roșeței îi urmă o paloare groaznică, sprîncenele i se răsuciră ca viperele din diademe, gura i se strînse, dinții îi scrîșniră, iar fizionomia sa deveni atît de cumplită, încît Timopht, înspăimîntat, căzu cu fața în jos, pe lespezi, așa cum cade un om fulgerat de moarte.

Dar faraonul se calmă ; chipul său își reluă înfățișarea maiestuoasă, plictisită și nepăsătoare ; și, văzînd că Timopht nu se scoală de jos, îl împinse disprețuitor cu piciorul.

Cînd Timopht — care se și vedea întins pe patul funebru cu picioare de șacal, în cartierul Memnoniilor, cu pîntecele despicat, golit, gata să primească baia de saramură — se ridică, nici nu îndrăzni să-și înalțe privirile spre rege și se lăsă zdrobit pe călcîie, pradă celei mai sfîșietoare neliniști.

— Haide, Timopht, spuse maiestatea-sa, ridică-te, aleargă, trimite oameni pretutindeni, pune-i să scotocească templele, palatele, casele, vilele, grădinile, pînă la cele mai umile cocioabe și găsește-o pe Tahoser ; trimite care pe toate drumurile, împînzește Nilul cu bărci în lung și-n lat ; du-te și tu și întreabă-i pe cei ce-i întîlnești dacă n-au văzut o femeie cu înfățișarea de care-mi vorbeai ; pîngărește mormintele, poate că s-a refugiat în azilul morții, în adîncul vreunui mormînt sau hipogeu ; caut-o, așa cum Isis l-a căutat pe bărbatul ei Osiris, cel sfîșiat de Typhon și, vie sau moartă, adu-o înapoi. Dacă nu, pe *uraeus*-ul din *pschent*-ul meu sau pe bobocul de lotus din sceptru, vei pieri în cumplite chinuri.

Timopht porni cu iuțeala ibixului să îndeplinească poruncile faraonului care, domolit, își luă una dintre atitudinile de măreție senină, imprimată de obicei de sculptori

coloşilor aşezaţi la uşa templelor sau palatelor şi, calm, aşa cum se cuvine celor ale căror sandale, ştanţate de captivi cu coatele legate, apasă pe capul popoarelor, aşteptă.

Un tunet surd se făcu auzit în jurul palatului şi, dacă cerul n-ar fi fost de un albastru curat, ca de lapislazuli, s-ar fi putut crede că izbucneşte vreo furtună ; dar era vuietul carelor lansate în galop, în toate direcţiile, ale căror roţi învîrtejite uruiau pe caldarîm.

Peste puţin, faraonul putu zări de la înălţimea terasei sale bărcile care, aprig mînate de luntraşi, spintecau apa fluviului ; de asemenea, îi văzu pe trimişi răspîndindu-se pe celălalt mal, în largul cîmpiei.

Cu luminile sale trandafirii şi umbre de un albastru ca safirul, lanţul libian închidea orizontul şi slujea drept fundal giganticelor construcţii ale lui Ramses, Amenoph şi Menephta ; portalurile cu colţuri piezişe, zidurile cu cornişe evazate, coloşii cu mîinile aşezate pe genunchi se conturau auriţi de o rază de soare, fără ca depărtarea să le poată ştirbi din măreţie. Dar nu aceste trufaşe clădiri le privea faraonul ; printre pîlcurile de palmieri şi cîmpurile cultivate se înălţau ici-colo case, chioşcuri colorate, împestriţînd verdele viu al vegetaţiei. Fără îndoială că sub una dintre terasele sau pe sub vreunul dintre acoperişurile acelea se ascundea Tahoser, şi ar fi vrut ca printr-o mişcare magică să le ridice ori să le facă transparente.

Ceasurile curgeau unele după altele, soarele se şi făcuse nevăzut în spatele munţilor, aruncîndu-şi ultimele raze spre Teba, şi trimişii tot nu se întorseseră. Faraonul stătea în aceeaşi neclintire. Noaptea se revărsă peste oraşul calm, răcoros şi albastru ; stelele începură a scînteia şi a clipi cu lungi gene de aur, în adîncurile azurului, iar într-un colţ al terasei, tăcut şi impasibil, faraonul îşi profila negrele contururi ca o statuie de bazalt fixată de antablament. În mai multe rînduri păsările nopţii îi zburară în jur, spre a i se aşeza pe cap ; dar, speriate de respiraţia lui înceată şi adîncă, se îndepărtau bătînd din aripi.

De la înălţimea aceea regele îşi domina oraşul ce i se desfăşura la picioare. Din inima beznei albăstrii ţîşneau

obeliscurile cu vîrfurile lor piramidale ascuțite, portalurile, porțile gigantice străbătute de raze, cornișele înalte, coloșii ai căror umeri se înălțau peste tumultul clădirilor, propileele, coloanele desfăcîndu-și capitelurile ca niște uriașe flori de granit, muchiile templelor și ale palatelor subliniate de o tușă luminoasă, argintie ; bazinele sacre sclipeau ca metalul lustruit, sfincșii și criosfincșii aliniați, formînd alei, își întindeau labele, își lățeau crupele, iar acoperișurile plate se înșiruiau la infinit, albind sub lună în mase adînc întretăiate ici-colo de piețe și străzi. Puncte roșii înțepau bezna aceasta albastră, de parcă stele ar fi lăsat să cadă pe pămînt scîntei — erau lămpile care mai vegheau în orașul adormit. Mai departe, între clădirile mai puțin înghesuite, nu prea limpezi pîlcuri de palmieri își legănau evantaiul frunzos. Dincolo de toate acestea, contururile și formele se pierdeau în vaporoasa imensitate, pentru că nici chiar ochiul vulturului nu ar fi putut ajunge la hotarele Tebei, iar de cealaltă parte bătrînul Hopi-Mu cobora maiestuos către mare.

Plutind prin puterea văzului și a gîndului peste acest oraș nemăsurat, al cărui stăpîn absolut era, faraonul reflecta cu tristețe asupra mărginirii puterii omenești, iar dorința, asemenea unui vultur înfometat, îi mușca din inimă. Își spunea :

„Toate casele acestea adăpostesc ființe care cînd mă văd își pleacă fruntea în colb ; poruncă zeească este voința mea pentru ele. Cînd trec în carul meu de aur sau în litiera purtată de ofițeri, fecioarele își simt sînul palpitînd și mă însoțesc cu o privire lungă și sfioasă ; preoții mă tămîiază cu fumul *amschir*-elor ; poporul flutură ramuri de palmier sau presară flori ; șuierul unei singure săgeți de-ale mele vîră spaima în popoare, iar zidurile portalurilor, imense ca munții abrupți, abia de ajung să fie răboj victoriilor mele ; carierele de piatră sărăcesc dăruindu-și granitul pentru uriașele mele întrupări. Și iață că o dată, în deplina-mi semeție, îmi doresc ceva și nu-mi pot împlini vrerea ! Timopht nu a reapărut, nu o fi găsit nimic, desigur. O, Tahoser, Tahoser, cîtă fericire îmi ești datoare pentru așteptarea asta !"

Între timp, trimișii, cu Timopht în frunte, cercetau casele, băteau drumurile, întrebau de fiica preotului, o descriau tuturor celor pe care-i întîlneau. Nimeni însă nu știa să le spună ceva.

Întîiul trimis care apăru pe terasă aduse faraonului vestea că Tahoser nu era de găsit.

Faraonul își întinse sceptrul ; trimisul căzu fulgerat de moarte, în ciuda tăriei proverbiale a craniului egiptean.

Iată că se prezentă și al doilea ; se împiedică de trupul omului întins pe lespezi ; fu cuprins de un tremur, căci vedea mînia faraonului.

— Și Tahoser ? întrebă faraonul fără să-și schimbe poziția.

— O, maiestate, i s-a pierdut urma ! răspunse nefericitul îngenuncheat în umbră, în fața negrei siluete care semăna mai degrabă cu o statuie osiriană decît cu un rege viu.

Brațul de granit se desprinse de lîngă trupul imobil și sceptrul de metal coborî ca trăsnetul. Cel de-al doilea mesager se rostogoli lîngă primul.

Un al treilea avu aceeași soartă.

...Umblînd din casă în casă, Timopht ajunse la pavilionul lui Poeri care, întors din plimbarea sa nocturnă, se mirase dimineața că nu o vede pe cea care își zicea Hora. Harphre și slujnicele care în ajun cinaseră cu ea nu știau ce i se întîmplase — cînd se duseseră în camera ei o găsiseră goală. Zadarnic o căutaseră prin grădini, pivnițe, poduri și spălătorii.

Întrebat de Timopht, Poeri răspunse că într-adevăr o fată avînd înfățișarea rugătoare a nenorocirii venise la ușa lui, că-l implorase în genunchi să o găzduiască și că o primise cu bunăvoință, oferindu-i casă și hrană, dar că ea plecase în chip misterios, dintr-o pricină pe care el nu o putea bănui. Pe ce drum apucase ? Nu știa. Fără îndoială că, după ce se odihnise puțin, și-a urmat calea spre o țintă necunoscută. Era frumoasă, tristă, înveșmîntată într-o pînză simplă și părea săracă ; oare numele de Hora îl ascundea pe cel de Tahoser ? Lăsă istețimii lui Timopht puterea de a hotărî dacă așa stăteau lucrurile.

Cu aceste informații, Timopht se înapoie la palat și, ținîndu-se cît mai departe de sceptrul faraonului, îi istorisi cele aflate.

„Ce-a căutat la Poeri ? se întrebă faraonul. Dacă în spatele Horei se ascunde cu adevărat Tahoser, înseamnă că este îndrăgostită de Poeri. Dar nu se poate, n-ar fi fugit astfel, după ce o primise sub acoperișul lui. Totuși o s-o găsesc, de-ar fi să răvășesc Egiptul de la cataracte pînă la deltă.

XI

Stînd în pragul colibei și privind cum se depărta Poeri, Ra'helei i se păru că aude un suspin ; ascultă. Cîțiva cîini lătrau la lună, cucuveaua își slobozea strigătul funebru, iar crocodilii țipau în trestiișul fluviului, imitînd plînsul unui copil aflat în suferință. Tînăra izraelită se pregătea să intre în casă, cînd un geamăt mai distinct, care nu putea fi pus pe seama nedeslușitelor vaiere ale nopții, ci ieșea cu siguranță din pieptul unui om, îi izbi pentru a doua oară auzul.

Se apropie prevăzătoare, temîndu-se cine știe de ce capcană, de locul dinspre care venea sunetul și zări lîngă peretele colibei o umbră albăstruie avînd forma unui trup prăbușit la pămînt ; pînza udă, lipită de formele pretinsei Hora, îi trăda sexul, rotunjimile-i pure. Văzînd că nu are de-a face decît cu o femeie leșinată, Ra'hel nu se mai temu de nimic și îngenunchie lîngă ea, cercetîndu-i răsuflarea și bătăile inimii ; dar răsuflarea se stingea pe buzele palide, iar bătăile inimii abia-abia de mai însuflețeau un sîn rece. Simțind că rochia necunoscutei este udă, Ra'hel își închipui mai întîi că este sînge și că are în față victima vreunei crime ; pentru a-i da o mînă de ajutor folositoare, o chemă pe Thamar, slujnica ei, astfel că, împreună, o putură duce pe Tahoser în casă.

Cele două femei o culcară pe pat. Thamar ținea lampa ridicată, în timp ce Ra'hel aplecată asupra fetei, îi căuta rana ; dar nici o dungă roșie nu se vedea pe albul mat al

pielii ; iar pe rochie, nici o pată purpurie. Îi scoaseră veşmîntul umed şi o acoperiră cu o bucată de stofă de lînă, dungată, a cărei blîndă căldură îngădui vieţii să-şi reia cursul — o clipă oprit. Tahoser deschise încet ochii şi plimbă în juru-i priviri speriate asemenea unei gazele prinse.

Abia peste cîteva minute putu reînnoda firul rupt al gîndurilor. Încă nu înţelegea cum de se afla în camera aceea, pe patul pe care cu puţin timp în urmă stătuseră, unul lîngă altul, Poeri şi tînăra izraelită, ţinîndu-se de mînă şi vorbind despre iubire, în timp ce ea, abia respirînd şi deznădăjduită, privea prin spărtura zidului ; dar curînd memoria îi reveni şi, odată cu ea, sentimentul adevăratei sale stări.

Lumina cădea din plin pe chipul Ra'helei, astfel că Tahoser i-l cerceta în tăcere, nefericită că o găsea desăvîrşit de frumoasă. Zadarnic îi căuta, cu toată cerbicia pizmuirii femeieşti, vreun cusur ; se simţi nu învinsă, dar egalată. Ra'hel reprezenta idealul izraelit, tot aşa cum Tahoser îl reprezenta pe cel egiptean. Şi, amarnic lucru pentru o inimă iubitoare, fu silită să socotească îndreptăţită pasiunea lui Poeri, alegerea lui. Ochii aceia, cu negre gene întoarse, nasul cu linie atît de nobilă, gura roşie cu surîs cuceritor, ovalul prelung atît de fin, braţele puternice la umeri şi mîinile de copil, gîtul rotund şi plin, care cînd se întorcea forma cute mai fermecătoare decît colierele de pietre preţioase, toate acestea puse în lumină de o găteală exotică şi ciudată trebuiau să placă, fără doar şi poate.

„Mare greşeală am făcut, îşi spuse Tahoser, că m-am arătat lui Poeri sub înfăţişarea unei sărmane care stîrneşte milă ; m-am încrezut prea mult în puterea farmecului meu, mult lăudat de linguşitori. Ce smintită am fost ! Am făcut precum soldatul plecat la luptă fără scut şi fără săgeţi. Dacă i-aş fi apărut înarmată cu luxul meu, acoperită de bijuterii şi emailuri, stînd în picioare în carul meu de aur şi însoţită de numeroasele mele sclave, i-aş fi aţîţat poate vanitatea, dacă nu chiar inima."

— Cum te simţi acum ! o întrebă Ra'hel în egipteană, căci după linia feţei şi părul împletit în cordeluţe îşi dăduse limpede seama că fata nu aparţinea rasei izraelite.

Glasul Ra'helei era compătimitor şi dulce, iar accentul străin îl făcea şi mai încîntător.

Mişcată, împotriva vrerii sale, Tahoser îi răspunse :

— Mă simt puţin mai bine ; buna-ţi îngrijire mă va tămădui curînd.

— Nu te obosi vorbind, o sfătui Ra'hel punîndu-şi mîna pe gura fetei. Încearcă să dormi, ca să recapeţi puteri ; Thamar şi cu mine îţi vom veghea somnul.

Emoţiile încercate, traversarea Nilului, lungul drum străbătut prin cartierele mărginaşe ale Tebei o epuizaseră pe fiica lui Petamunoph. Trupul ei delicat era frînt de oboseală şi, curînd, genele lungi coborîră, formînd cîte un semicerc negru pe obrajii coloraţi de roşeaţa febrei. Veni şi somnul — agitat, neliniştit, bîntuit de vise stranii, de halucinaţii ameninţătoare ; tresăriri nervoase scuturau fata adormită şi vorbe fără şir, răspunsuri din dialogul interior al visului, erau îngăimate de buzele întredeschise.

Aşezată la căpătîiul patului, Ra'hel urmărea schimbările de pe chipul lui Tahoser, îngrijorîndu-se cînd vedea că trăsăturile tinerei bolnave se strîngeau a durere şi înseninîndu-se cînd liniştea i se aşternea din nou pe chip. Ghemuită în faţa stăpînei sale, Thamar o privea şi ea cu atenţie pe fiica preotului ; pe faţa ei se citea însă mai puţină bunăvoinţă. În ridurile frunţii sale înguste, strînsă în banda neagră a pieptănăturii izraelite, se desluşeau instincte vulgare ; ochii, strălucitori încă în pofida vîrstei, luceau de o curiozitate întrebătoare în orbitele tivite de creţuri brune ; nasul osos, lucios şi coroiat ca ciocul unui vultur-bărbos părea să adulmece taine, iar buzele ce se frămîntau în tăcere aveau aerul că pregătesc întrebări.

Necunoscuta aceasta găsită la uşa colibei o intriga nespus. De unde venea ? Cum de se afla acolo ? Cu ce gînduri ? Cine putea fi ? Acestea erau întrebările pe care şi le punea Thamar şi cărora, spre marea ei părere de rău, nu le găsea răspunsuri mulţumitoare. Mai trebuie spus

că Thamar, ca toate bătrînele, era pornită împotriva frumuseții ; și, din acest punct de vedere, Tahoser îi displăcea. Credincioasa slujnică nu-i ierta decît stăpînei sale faptul de a fi frumoasă ; dar asta, socotea ea, era meritul ei, un merit de care se simțea și mîndră, și geloasă.

Văzînd-o pe Ra'hel tăcută, bătrîna se ridică și veni să se așeze lîngă ea, clipind din pleoapele-i maronii, care se lăsau și se ridicau asemenea unor aripi de liliac și, cu glas răgușit, îi spuse în ebraică :

— Stăpînă, femeia asta nu-mi place.

— De ce, Thamar ? o întrebă Ra'hel pe același ton și în aceeași limbă.

— E ciudat, reluă bănuitoarea Thamar că a căzut în nesimțire aici și nu în altă parte.

— A căzut unde s-a simțit rău.

Bătrîna clătină din cap a îndoială.

— Crezi cumva, spuse iubita lui Poeri, că leșinul ei nu este adevărat ? Era ca și cum paraschistul i-ar fi crestat pîntecele cu piatra-i ascuțită, atît de tare semăna cu un cadavru. Privirea asta stinsă, buzele palide, obrajii decolorați, membrele înțepenite, pielea rece ca a unei moarte, toate astea nu pot fi imitate.

— Nu, fără îndoială, urmă Thamar, deși există femei destul de pricepute în stare să se prefacă, să simuleze asemenea simptome, pentru cine știe ce interes, încît îi pot înșela și pe cei mai clarvăzători. Dar cred că fata asta și-a pierdut într-adevăr cunoștința.

— Atunci ce bănuieli ai ?

— Cum de se afla aici, în toiul nopții, în cartierul acesta îndepărtat, locuit doar de sărmani captivi ai tribului nostru, pe care faraonul cel rău îi folosește la facerea cărămizilor, fără să le dea și paie pentru a coace argila modelată ? Ce temei o aducea pe egipteana asta în preajma colibelor noastre amărîte ? Pentru ce veșmîntul îi este leoarcă, de parcă ar fi ieșit dintr-un bazin sau dintr-un fluviu ?

— Tot cît tine știu și eu, îi răspunse Ra'hel.

— Dar dacă o fi vreo iscoadă de-a stăpînului nostru ? își dădu cu părerea bătrîna în ai cărei ochi sălbatici se aprinse un sclipăt de ură. Se pregătesc lucruri mari ; cine știe dacă nu s-a și dat semnalul ?

— Cum ar putea să ne aducă vreun rău fata asta bolnavă ? E între mîinile noastre, neputincioasă, însingurată și zăcîndă ; dealtfel, la cel mai mic semn suspect o putem ține ostatecă pînă la eliberare.

— Oricum, nu trebuie să avem încredere ; privește ce delicate și fine îi sînt mîinile.

Și bătrîna Thamar ridică unul din brațele celei care dormea.

— Bine, dar în ce măsură finețea pielii ei ne-ar putea pune în primejdie ?

— O, tinerețe nesocotită ! spuse Thamar. Tinerețe zăludă, care nu știe să vadă nimic și care pășește în viață plină de încredere, fără să ia seama la capcane, la mărăcinele ascuns în iarbă, la cărbunele acoperit de cenușă... O, tinerețe care ar mîngîia bucuros o viperă, zicînd că nu-i decît o năpîrcă ! Înțelege odată, Ra'hel, și deschide-ți ochii. Femeia asta nu aparține clasei din care doar pare să facă parte ; degetul ei mare nu-i turtit de fus, iar mîna asta mică și catifelată de atîtea alifii și miresme n-a muncit niciodată ; sărăcia nu-i aici decît o deghizare.

Cuvintele Thamarei părură să aibă înrîurire asupra Ra'helei. O examină pe Tahoser cu mai multă atenție.

Lampa revărsa asupra ei raze tremurătoare, iar formele pure ale fiicei preotului se conturau în lumina aceea galbenă, cuprinse de tihna somnului. Brațul pe care Thamar îl ridicase mai odihnea pe stofa de lînă dungată, și mai alb peste culoarea închisă a acesteia. La încheietura mîinii se rotunjea brățara din lemn de santal, podoabă grosolană a cochetăriei sărace, dar chiar dacă podoaba era ieftină și prost cizelată, mîna părea plămădită în baia parfumată a belșugului. Ra'hel văzu atunci cît de frumoasă era Tahoser. Descoperirea aceasta nu izvodi însă nici un simțămînt urît în inima ei. În loc să o irite, ca pe Thamar, frumusețea fetei o înduioșă. Nu putea crede că o asemenea perfec-

țiune ar fi putut ascunde un suflet josnic și perfid, iar în privința aceasta candoarea ei de femeie tînără judeca mai sănătos decît preaîndelungata experiență a slujnicei.

În sfîrșit se făcu ziuă, dar febra lui Tahoser crescu ; trecu prin cîteva momente de aiurare, urmate de îndelungi somnolențe.

— Dacă moare aici, zicea Thamar, o să fim învinuite de ucidere.

— N-o să moară, răspundea Ra'hel, ducînd la buzele arse de sete ale tinerei bolnave un pahar cu apă curată.

— Dacă s-ar întîmpla, m-aș duce noaptea să arunc trupul în Nil, continuă Thamar cu încăpățînare, iar crocodilii or s-o facă nevăzută.

Trecu și ziua, se lăsă noaptea și, la ceasul obișnuit, după semnalul știut, Poeri apăru ca și în ajun în pragul colibei. Ra'hel îl întîmpină ducîndu-și un deget la buze, semn să nu facă zgomot, să vorbească încet, fiindcă Tahoser dormea.

Poeri, pe care Ra'hel îl luă de mînă ca să-l conducă la patul pe care se odihnea Tahoser, o recunoscu îndată pe așa-zisa Hora, a cărei dispariție îl preocupa mai cu seamă de cînd îl vizitase Timopht, care o căuta în numele stăpînului său.

O mirare adîncă i se zugrăvi pe chip cînd se ridică, după ce mai întîi se aplecase asupra patului, pentru a se încredința că în el zăcea într-adevăr tînăra pe care o primise în casa lui, căci nu putea pricepe cum de ajunsese acolo. Mirarea aceasta împunse inima Ra'helei... Ea trecu atunci în fața lui Poeri, ca să citească mai de-aproape, în ochii lui, adevărul ; își puse mîinile pe umerii lui și, străpungîndu-l cu privirea, îi spuse cu glas sec și răspicat, care contrasta cu vorba ei dulce, obișnuită, ca un gungurit de turturea :

— Așadar o cunoști !

Fața Thamarei se schimonosise într-o strîmbătură de satisfacție ; era mîndră de perspicacitatea ei și aproape mulțumită să vadă că bănuielile ei privitoare la străină erau, în parte, îndreptățite.

— Da, răspunse foarte simplu Poeri.

Ochii de cărbune ai slujnicei sclipiră de o curiozitate răutăcioasă.

Chipul Ra'helei își recăpătă expresia de liniște ; nu se mai îndoia de iubitul ei.

Poeri îi istorisi că o tînără zicîndu-și Hora i se înfățișase implorîndu-l, că o primise așa cum se cade să faci cu orice oaspete, că a doua zi nu se mai afla între celelalte slujnice și că nu-și putea explica defel cum de se găsea acolo ; mai adăugă că trimișii faraonului o căutau pretutindeni pe Tahoser, fiica marelui preot Petamunoph, dispărută din palatul ei.

— Vezi bine, stăpînă, că am avut dreptate, spuse Thamar pe un ton triumfător ; Hora și Tahoser sînt una și aceeași.

— Se prea poate, răspunse Poeri. Dar aici sînt mai multe mistere pe care mintea mea nu și le poate explica : mai întîi, de ce trebuia Tahoser (dacă ea este) să se deghizeze ? Apoi prin ce minune o găsesc aici pe fata asta, pe care aseară am lăsat-o de cealaltă parte a Nilului și care, desigur, nu avea cum să știe unde mă duc ?

— Probabil că te-a urmărit, spuse Ra'hel.

— La ora aceea, sînt sigur, nu se afla pe fluviu altă barcă în afară de a mea.

— De asta îi este părul ud și rochia leoarcă, o fi trecut Nilul înot.

— Într-adevăr... Mi s-a părut, o clipă, că zăresc în beznă, deasupra apei, un cap de om.

— Ea era, sărmana copilă, spuse Ra'hel. Leșinul, oboseala ei o dovedesc ; căci după plecarea ta am ridicat-o de afară, din fața colibei, unde căzuse în nesimțire.

— Așa îmi vine și mie a crede că s-au petrecut lucrurile, încuviință tînărul. Înțeleg bine faptele, dar nu și temeiul lor.

— Să ți le explic, spuse Ra'hel surîzînd, deși nu-s decît o biată neștiutoare, iar tu ești asemuit, într-ale ști-

inței, cu preoții aceia ai Egiptului care învață zi și noapte în afundul sanctuarelor împestrițate de hieroglife misterioase, al căror înțeles adînc doar ei îl dezleagă. Dar cîteodată bărbații, furați de astronomie, de muzică și cifre, nu ghicesc ce se petrece în sufletul tinerelor fete. Văd pe cer o stea îndepărtată, dar nu observă o dragoste înflorită în preajma lor : Hora, sau mai degrabă Tahoser, căci ea este, s-a travestit astfel pentru a pătrunde în casa ta și a trăi lîngă tine ; geloasă, s-a strecurat în umbră, pe urma pașilor tăi ; cu riscul de a fi sfîșiată de crocodilii din fluviu, a trecut Nilul înot. Cînd a ajuns aici, ne-a pîndit prin vreo spărtură a zidului și nu a putut îndura priveliștea fericirii noastre. Te iubește fiindcă ești foarte frumos, foarte puternic și foarte blînd ; dar asta mi-e egal, de vreme ce tu nu o iubești. Acum ai înțeles ?

O roșeață ușoară coloră obrajii lui Poeri ; se temea ca nu cumva Ra'hel să fie supărată și credea că-i vorbește astfel pentru a-i întinde o cursă. Dar privirea Ra'helei, luminoasă și curată, nu trăda nici un gînd ascuns. Nu-i purta pică lui Tahoser fiindcă-l iubea pe cel de ea însăși iubit.

Printre nălucirile visului ei, Tahoser îl zări pe Poeri în picioare, lîngă ea. O bucurie extatică i se zugrăvi pe chip și, ridicîndu-se pe jumătate, apucă mîna bărbatului pentru a o duce la buze.

— Buzele îi ard, spuse Poeri, retrăgîndu-și mîna.

— Și de iubire, și de fierbințeală, spuse Ra'hel ; dar este cu adevărat bolnavă. N-ar fi bine ca Thamar să se ducă după Moise ? E mai iscusit decît înțelepții și decît vracii faraonului, ale căror minuni le știe ; cunoaște plantele de leac și se pricepe să pregătească licori în stare să-i învie și pe morți ; o va însănătoși pe Tahoser, căci nu-s îndestul de crudă să-i doresc moartea.

Thamar plecă bombănind și peste puțin se întoarse cu un bătrîn înalt a cărui înfățișare maiestuoasă impunea respect : o barbă imensă, albă, îi cobora în valuri peste piept, iar de o parte și de alta a frunții două protuberanțe ieșeau mult în lumină ; ai fi zis că sînt două coarne sau

două raze. Pe sub sprîncenele dese ochii îi străluceau ca flăcările. În pofida hainelor sale simple, avea aerul unui profet sau al unui zeu.

Pus în cunoştinţă de cauză de către Poeri, se aşeză lîngă patul lui Tahoser, întinse mîinile asupra ei şi spuse :

— În numele celui care poate totul şi alături de care ceilalţi zei nu sînt decît idoli şi demoni, cu toate că nu aparţii rasei alese de Domnul, fii tămăduită, tînără fată !

XII

Impunătorul bătrîn se retrase cu pas domol şi solemn, lăsînd în urmă ca o lumină. Mirată că răul o părăsit-o brusc, Tahoser îşi plimbă privirile în jurul camerei, apoi se înfăşură în postavul cu care tînăra izraelită o acoperise, îşi coborî picioarele din pat şi se aşeză pe marginea lui ; oboseala şi febra dispăruseră cu totul. Se simţea bine, ca după o îndelungată odihnă, iar frumuseţea ei strălucea în deplină puritate. Dîndu-şi spre spate, pe după urechi, cu mîinile ei micuţe, masa de păr împletită în codiţe, îşi lăsă liber chipul străluminat de iubire, ca şi cum ar fi vrut ca Poeri să i-l poată citi. Dar, văzînd că stătea neclintit lîngă Ra'hel, fără să o încurajeze nici măcar cu un semn sau cu o privire, se ridică încet, se apropie de tînăra izraelită şi îşi încolăci, deznădăjduită, braţele în jurul gîtului ei.

Stătu astfel, cu capul ascuns la sînul Ra'helei, udîndu-i în tăcere pieptul cu lacrimile ei calde.

Uneori, cîte un hohot de plîns, pe care nu şi-l putea stăpîni, o făcea să tresară convulsiv, să se zguduie la pieptul rivalei ; această deplină părăsire de sine, această deznădejde sinceră o impresionară pe Ra'hel. Aşadar, Tahoser se socotea învinsă şi îi implora mila prin rugi negrăite, apelînd la generozitatea femeii.

Mişcată, Ra'hel o sărută şi îi spuse :

— Şterge-ţi lacrimile şi nu te mai necăji atît. Îl iubeşti pe Poeri. Ei bine, iubeşte-l, nu voi fi geloasă. Yacub, un

patriarh de-al neamului nostru, a avut două neveste : una se numea Ra'hel, ca mine, cealaltă Lia. Yacub o prefera pe Ra'hel şi cu toate astea Lia, care nu era frumoasă ca tine, a trăit fericită alături de el.

Tahoser îngenunche la picioarele Ra'helei şi îi sărută mîna. Ra'hel o ridică şi o înlănţui, prietenoasă, pe după mijloc.

Încîntător era grupul alcătuit din cele două femei de rase diferite a căror frumuseţe o întruchipau. Tahoser — elegantă, graţioasă şi fină ca o copilă care a crescut prea repede ; Ra'hel — strălucitoare, puternică şi minunată în maturitateta ei timpurie.

— Tahoser, spuse Poeri, căci acesta este, cred, numele tău, Tahoser, fiica marelui preot Petamunoph...

Fata schiţă un semn de încuviinţare.

— Cum se face că tu care trăieşti la Teba într-un palat bogat, înconjurată de sclavi şi rîvnită de cei mai chipeşi dintre egipteni, ai ales, spre a-l iubi, pe fiul unui neam împins în sclavie, pe un străin care nu-ţi împărtăşeşte credinţa şi de care te desparte o distanţă atît de mare ?

Ra'hel şi Tahoser zîmbiră, iar fiica marelui preot răspunse :

— Tocmai de aceea.

— Deşi mă bucur de favorurile faraonului, deşi sînt intendent al domeniului regal şi port coarne aurite la serbările agricole, nu mă pot ridica pînă la tine ; în ochii egiptenilor nu sînt decît un sclav, iar tu aparţii celei mai înalte caste sacerdotale, celei mai venerate. Dacă mă iubeşti, şi nu mă pot îndoi de asta, trebuie să cobori de la rangul tău...

— Nu mă şi făcusem slujitoarea ta ? Hora nu păstrase nimic de la Tahoser, nici măcar colierele din emailuri şi nici un *calasiris* de văl transparent ; de aceea m-ai şi socotit urîtă.

— Trebuie să renunţi la ţara ta şi să mă urmezi în ţinuturi necunoscute, prin pustiu, unde soarele arde, unde bate un vînt de foc, unde nisipul mişcător acoperă şi

încurcă drumurile, unde nu crește nici un copac, unde nu izvorăște nici o apă prin văi de rătăcire și pierzanie, semănate cu oase albite drept semne de drum.

— Voi merge, spuse calmă Tahoser.

— Asta nu-i de-ajuns, continuă Poeri : zeii tăi nu sînt și ai mei, zeii tăi de bronz, bazalt și granit, modelați de mîna omului, idoli monstruoși cu capete de uliu, de maimuță, de ibis, vacă, șacal ori leu, care iau înfățișări de animal, ca și cînd chipul omului, în care strălucește raza lui Iehova, i-ar stînjeni. Căci stă scris așa : „Nu te vei închina nici pietrei, nici lemnului, nici metalului". În adîncurile acestor temple uriașe, cimentate cu sîngele neamurilor obidite, rînjesc, chirciți hidos, demoni spurcați, uzurpatori ai libațiilor, ofrandelor și jertfelor : un singur Dumnezeu, infinit, etern, fără formă, fără culoare umple imensitatea cerurilor pe care voi le populați cu mulțime de fantome. Dumnezeul nostru ne-a creat pe noi, iar voi vă creați zeii.

Oricît de îndrăgostită ar fi fost Tahoser de Poeri, cuvintele acestea produseră asupra ei un efect straniu și se dădu înapoi, îngrozită. Fiică de mare preot, era obișnuită să respecte pînă la venerație zeii pe care tînărul evreu îi blestema cu atîta cutezanță ; ea adusese ca ofrandă, la altare, în fața chipurilor lor impasibile, buchete de lotuși și arsese mirodenii ; uimită și plină de încîntare se plimbase printre templele lor împestrițate cu picturi viu colorate. Îl văzuse pe tatăl ei săvîrșind ritualuri misterioase, pășise în urma colegiilor de preoți care purtau *bari*-urile simbolice printre propileele uriașe și nesfîrșitele alei de sfincși, admirase, nu fără spaimă, psihostazele în care sufletul înfricoșat i se înfățișa lui Osiris, înarmat cu bici și baghetă, contemplase visătoare frescele reprezentînd figuri emblematice călătorind spre ținuturile occidentale ; nu putea renunța astfel la credințele ei.

Tăcu, preț de cîteva minute, șovăind între credință și iubire. Dar iubirea se dovedi mai puternică și atunci spuse :

— Mă vei lămuri asupra dumnezeului tău și voi încerca să-l înțeleg.

— Bine, spuse Poeri, vei fi soția mea ; pînă una-alta, rămîi aici, deoarece faraonul, îndrăgostit pesemne de tine, te caută cu trimișii săi ; nu te va descoperi sub acoperișul acesta umil, iar peste cîteva zile vom fi în afara puterii sale. Dar este tîrziu, trebuie să plec.

Poeri se depărtă, iar cele două femei, culcate una lîngă alta pe patul mic, adormiră curînd, ținîndu-se de mînă ca două surori.

Thamar, care în tot timpul acesta stătuse ghemuită într-un ungher al încăperii, asemenea unui liliac, ce se ține agățat cu unghiile membranelor sale într-un cotlon, urmărind frînturi de cuvinte și contractîndu-și ridurile frunții sale joase, își dezdoi ciolănoasele membre, se ridică și, aplecîndu-se deasupra patului, ascultă respirația celor două femei adormite. Cînd se încredință, după răsuflarea lor regulată, că somnul le era adînc, porni spre ușă, înăbușindu-și cu multă grijă zgomotul pașilor.

Cînd ajunse afară, se avîntă grăbită în direcția Nilului, alungînd cîinii care-i apucau în colți rochia sau tîrîndu-i după ea cîțiva pași prin praf pînă ce-i dădeau pace ; alteori îi privea cu ochi atît de aprinși, încît ei se dădeau singuri în lături și o lăsau să treacă, slobozind lătrături jalnice.

Curînd trecu de locurile primejdioase și pustii bîntuite noaptea de membrii asociațiilor de hoți și pătrunse în cartierele înstărite ale Tebei ; trei sau patru străzi mărginite de clădiri înalte, ale căror umbre se proiectau în unghiuri mari, o conduseră spre incinta palatului — ținta drumului pe care îl bătuse în goană.

Dar trebuia să și poată intra în palat, lucru defel ușor la ora aceea din noapte pentru o bătrînă slujnică izraelită, cu picioarele albite de colb și îmbrăcată în zdrențe murdare.

Se duse la portalul principal în fața căruia străjuiau, ghemuiți, cincizeci de criosfincși, așezați pe două rînduri, ca niște monștri gata să sfarme în fălcile lor de granit pe imprudenții care ar fi voit să forțeze trecerea.

Străjerii o opriră, lovind-o tare cu mînerul javelinelor, după aceea o întrebară ce caută.

— Să-l văd pe faraon, răspunse bătrîna, frecîndu-şi spinarea.

— Foarte bine... va să zică aşa... să-l stînjenim pentru vrăjitoarea asta pe faraon, favoritul lui Fre, alesul lui Amon-Ra, strivitorul popoarelor ! făcură soldaţii, rîzînd de se ţineau de pîntece.

Thamar repeta cu îndărătnicie :

— Vreau să-l văd imediat pe faraon !

— Straşnic de bine ţi-ai mai ales momentul. Chiar adineauri, faraonul a ucis cu sceptrul său trei mesageri ; stă pe terasă, nemişcat şi sinistru ca Typhon, zeul răului, spuse un soldat, binevoind a-i da cîteva explicaţii.

Servitoarea Ra'helei încercă să pătrundă cu forţa ; dar javelinele îi căzură, în cadenţă, pe cap, ca ciocanele pe nicovală.

Începu să ţipe tare de tot, ca o pasăre jumulită de vie.

Auzind larma, apăru un *oeris*, şi soldaţii încetară s-o mai bată.

— Ce vrea femeia asta, întrebă *oeris*-ul, şi pentru ce o loviţi aşa ?

— Vreau să-l văd pe faraon ! strigă Thamar, tîrîndu-se la picioarele ofiţerului.

— Asta nu-i cu putinţă, răspunse el, chiar de n-ai fi doar o nenorocită, ci persoana cea mai de vază din regat.

— Ştiu unde se găseşte Tahoser, îi şopti bătrîna, apăsînd pe fiecare silabă.

La cuvintele acestea ofiţerul o luă pe Thamar de mînă, o făcu să treacă de primul portal şi o conduse, prin aleea coloanelor şi sala hipostil, în cea de-a doua curte, în care se ridica sanctuarul de granit avînd în faţă două coloane cu capiteluri din lotuşi. Acolo îl chemă pe Timopht şi i-o încredinţă pe Thamar.

Timopht o conduse pînă la terasa unde faraonul stătea posac şi tăcut.

— Nu-i vorbi decît de la oarecare distanţă de sceptru, o povăţui Timopht.

De cum îl zări în umbră pe rege, Thamar căzu cu faţa la pămînt, alături de trupurile încă neridicate şi, peste puţin, rămînînd doar în genunchi, spuse cu glas sigur :

— O, faraon, nu mă ucide, aduc o veste bună !

— Vorbeşte fără teamă, răspunse regele a cărui furie se domolise.

— Ştiu ascunzătoarea acelei Tahoser pe care mesagerii tăi au căutat-o în cele patru colţuri ale zării.

La numele de Tahoser faraonul se ridică brusc şi făcu cîţiva paşi spre Thamar, care tot în genunchi rămăsese.

— Dacă spui adevărul, poţi lua din camerele mele de granit tot ce vei fi în stare să duci ca aur şi lucruri preţioase.

— Ţi-o dau pe mînă, fii liniştit, spuse bătrîna şi rîse strident.

Ce motiv o împinsese pe Thamar să-i dezvăluie faraonului locul în care se ascundea fiica preotului ? Voia să împiedice o nuntire care nu-i plăcea ; nutrea faţă de rasa egipteană o ură oarbă, sălbatecă, nejudecată, aproape bestială, iar gîndul că ar putea sfărîma inima lui Tahoser îi surîdea ; ajunsă în mîinile faraonului, rivala Ra'helei nu mai avea cum scăpa ; zidurile de granit ale palatului aveau să-şi păstreze prada.

— Unde este ? întrebă faraonul ; indică-mi locul, vreau s-o văd imediat !

— Luminăţia-ta, doar eu îţi pot îndruma paşii ; cunosc ocolişurile acelor cartiere spurcate, în care cei mai umili servitori ai tăi n-ar pune piciorul. Acolo-i Tahoser, într-o colibă de lut şi paie, cu nimic diferită de cocioabele din jur, în mijlocul grămezilor de cărămizi pe care izraeliţii le plămădesc pentru tine, departe de locuinţele bune ale oraşului.

— Bine, mă încred în tine. Timopht, porunceşte să mi se pregătească un car !

Timopht se făcu pe dată nevăzut.

Curînd se auzi uruitul roţilor pe lespezile din curte şi tropăitul cailor pe care grăjdarii îi înhămau.

Faraonul coborî urmat de Thamar.

Sări în car, luă hăţurile şi; cum Thamar şovăia, îi spuse :

— Haide, urcă. Apoi plesni din limbă şi caii porniră. Stîrnite, ecourile repetară vuietul roţilor care, în toiul liniştei nocturne, prin sălile vaste şi adînci, răsunară ca un tunet înăbuşit.

Bătrîna aceea hidoasă, care se agăţa cu degetele-i osoase de marginea carului şi faraonul de statură uriaşă, asemănător unui zeu, alcătuiau un spectacol straniu care, din fericire, nu avea alt martor decît stelele scînteinde în albastrul negru al cerului ; aşezată astfel, bătrîna aducea cu unul dintre geniile acelea rele cu înfăţişare monstruoasă, care însoţeau sufletele păcătoase în infern. Patima îi apropie pe cei care n-ar trebui să se întîlnească niciodată.

— Pe-aici ? o întrebă faraonul, cînd ajunseră la capătul unei străzi ce se bifurca.

— Da, răspunse Thamar, întinzîndu-şi mîna uscată în direcţia potrivită.

Aţîţaţi de bici, caii se avîntau, iar carul sălta peste pietre, iscînd vuiet de bronz.

Tahoser dormea, în timpul acesta, lîngă Ra'hel : un vis ciudat îi bîntuia somnul.

I se părea a fi într-un templu uriaş : coloane colosale, de o înălţime uluitoare susţineau un plafon albastru spuzit de stele ca cerul ; mulţime de linii hieroglifice urcau şi coborau de-a lungul zidurilor, între panouri cu fresce simbolice aprins colorate. Toţi zeii Egiptului îşi dăduseră întîlnire în sanctuarul acesta universal şi nu sub forma unor efigii de bronz, de bazalt sau de porfir, ci sub forme vii. În rîndul întîi erau aşezaţi zeii supraceresţi Knef, Buto, Phta, Pan-Mondes, Hathor, Fre, Isis ; apoi veneau doisprezece zei cereşti, şase zei-bărbaţi : Rempha, Pi-Zeus, Ertosi, Pi-Hermes, Imuthes ; şi şase zei-

femei : Luna, Eterul, Focul, Aerul, Apa, Pămîntul. În spatele lor mişunau — furnicar nedesluşit — cei trei sute şaizeci şi cinci de Decani sau demoni obişnuiţi ai fiecărei zile. Apoi apăreau divinităţile terestre : cel de-al doilea Osiris, Haroeri, Typhon, a doua Isis, Neptys, Anubis cu cap de cîine, Thoth, Busiris, Bubastis, marele Serapis. Mai încolo, în umbră, îşi schiţau prezenţa idolii cu forme animalice : boii, crocodilii, ibişii, hipopotamii. În mijlocul templului, în racla sa deschisă, zăcea marele preot Petamunoph, a cărui faţă nu mai era strînsă în benzi ; el privea batjocoritor la adunarea aceea ciudată şi monstruoasă. Era mort, dar trăia şi vorbea, cum se întîmplă adesea în vis şi îi spunea fetei : „Întreabă-i dacă sînt zei".

Iar Tahoser se ducea să-i pună fiecăruia întrebarea şi toţi răspundeau : „Nu sîntem decît cifre, legi, forţe, atribute, efluvii şi gînduri ale Domnului ; dar nici unul dintre noi nu-i adevăratul Dumnezeu".

Iar Poeri apărea în pragul templului şi, luînd-o de mînă, o conducea spre o lumină atît de vie, că pe lîngă ea soarele ar fi părut negru ; iar în miezul ei scînteiau, sub forma unui triunghi, cuvinte necunoscute.

Între timp carul faraonului zbura printre obstacole, iar osiile zdreleau zidurile ori de cîte ori locul era mai strîmt.

— Domoleşte-ţi caii, îi spuse Thamar faraonului ; în singurătatea şi tăcerea asta uruitul roţilor ar putea da de ştire fugitei, care ţi-ar scăpa din nou.

Găsind că sfatul e înţelept, faraonul încetini înaintarea năvalnică a cailor, în ciuda nerăbdării sale.

— Aici, zise Thamar. Am lăsat uşa deschisă ; intră, păzesc eu caii.

Regele coborî din car şi, aplecîndu-se, intră în colibă.

Lampa ardea încă, revărsîndu-şi lumina pîlpîitoare peste cele două fete adormite.

Faraonul o luă pe Tahoser în braţele sale vînjoase şi se îndreptă spre uşa colibei.

Cînd fiica preotului se trezi şi văzu strălucind lîngă obrazul ei chipul faraonului, crezu mai întîi că-i vreo

nălucire din visul ei poate schimbat ; Dar aerul nopții care o izbi în față o readuse la realitate. Înnebunită de groază, vru să țipe, să cheme în ajutor, dar din gîtlej nu-i ieșea nici un sunet. Și-apoi, cine i-ar fi dat ajutor împotriva faraonului ?

Dintr-un salt, regele fu iarăși în car, își trecu hățurile pe după mijloc și, ținînd-o strîns pe Tahoser la piept, moartă aproape, își porni telegarii în galop spre palatul de Nord.

Thamar se strecură ca o reptilă în colibă, se chinci în cotlonul ei, de unde contemplă, cu o privire aproape la fel de caldă ca a unei mame, pe draga ei Ra'hel care dormea mai departe.

XIII

Aerul proaspăt iscat de goana carului o făcu pe Tahoser să se întoarcă la viață. Strînsă, aproape strivită la pieptul faraonului de două brațe de granit, abia de mai avea loc inima ei să bată, iar colierele tari din email i se încrustaseră în sînii zdrobiți. Caii, cărora faraonul le slăbi hățurile înclinîndu-se către marginea carului, se năpusteau cu furie ; roțile se învîrtejeau, plăcile de bronz sunau, osiile încinse fumegau. Tahoser, îngrozită, deslușea ca prin vis, zburînd la dreapta și la stînga, formele neclare ale clădirilor, pîlcurile de copaci, temple, palate, portaluri și obeliscuri, coloși pe care noaptea îi făcea și mai fantastici, și mai cumpliți. Oare ce gînduri îi puteau frămînta mintea în timpul acestei curse nebunești ? Gîndurile acestea nu erau mai multe decît ale unei porumbițe tremurînde în ghearele șoimului care o duce în cuibul lui ; o groază mută o năucea, îi îngheța sîngele, îi amorțea puterile. Membrele îi fluturau fără vlagă, voința îi era sfîrșită ca și mușchii și, dacă brațele faraonului nu ar fi ținut-o bine, ar fi alunecat și-ar fi căzut moale pe fundul carului ca o cîrpă aruncată. În două rînduri i se păru că simte pe obraz o răsuflare fierbinte și două buze de foc ; nu încercă să întoarcă fața ; spaima ucisese în ființa ei pudoarea. La o zguduitură mai puternică pricinuită de tre-

cerea carului peste o piatră, un instinct ascuns de conservare o făcu să-şi încleşteze mîinile de umerii regelui şi să se strîngă la pieptul lui ; apoi din nou se lăsă în voia slăbiciunii, astfel că povara, uşoară dealtfel, a trupului ei căzu pe cercul acela de carne viu care o frîngea.

Atelajul intră pe o alee de sfincşi la capătul căreia se înălţa un portal gigantic, încununat de o cornişă pe care globul emblematic se desfăşura larg ; noaptea, pe cale să se destrame, îngădui fiicei preotului să recunoască palatul regal. Atunci o cuprinse deznădejdea ; se zbătu, încercă să se desfacă din strînsoare, îşi apăsă mîinile firave de pieptul puternic al faraonului, înţepenindu-şi braţele, răsturîndu-se pe marginea carului. Eforturi zadarnice, luptă smintită ! Surîzător, răpitorul o readucea la piept, printr-o apăsare lentă, dar de nebiruit, de parcă ar fi vrut să şi-o încrusteze în inimă. Începu să strige, dar un sărut îi pecetlui gura.

Între timp caii ajunseră, din trei sau patru salturi, în faţa portalului pe care îl trecură în galop, voioşi că se întorceau la grajd, şi carul intră într-o curte imensă.

Slujitorii dădură fuga la capul cailor ale căror zăbale se albiseră de spumă.

Tahoser îşi plimbă în jur privirile speriate ; ziduri înalte, din cărămidă, închideau o incintă vastă unde se înălţa, spre răsărit, un palat, spre apus un templu aşezat între două bazine mari, piscine pentru crocodilii sacri. Primele raze de soare, al cărui disc se şi înălţa în spatele lanţului arabic, arunca o lumină trandafirie pe creştetul clădirilor, restul păstrîndu-se încă într-o umbră albăstrie. Nici o speranţă de fugă ; arhitectura din jur, deşi nu avea nimic sinistru, se înfăţişa ca o putere de neînlăturat, ca o voinţă fără de replică, o dăinuire veşnică ; doar un cataclism cosmic ar fi putut croi o ieşire în zidurile acelea groase, printre atîtea îngrămădiri de gresie dură. Pentru a doborî portalurile acelea făcute din pătrare de munţi, ar fi trebuit ca planeta să se cutremure din temelii ; chiar şi un incendiu n-ar fi putut decît linge blocurile acelea indestructibile.

Sărmana Tahoser nu dispunea de asemenea mijloace violente și trebui să se lase dusă ca un copil, de către faraon, care o coborî din car.

Patru coloane înalte cu capiteluri palmiforme alcătuiau propileele palatului în care regele intră, ținînd-o mai departe la piept pe fiica lui Petamunoph. După ce trecu pragul, își puse jos, încet, povara și, văzînd că Tahoser se clatină, îi spuse :

— Liniștește-te. Domnești asupra faraonului, iar faraonul domnește asupra lumii.

Erau primele cuvinte pe care i le spunea.

Dacă judecata ar fi cea care ar putea hotărî într-ale dragostei, Tahoser ar fi trebuit să-l prefere pe faraon lui Poeri. Regele era dăruit cu o frumusețe supraomenească. Liniile mari, pure și regulate ale trăsăturilor sale păreau a fi opera unei dalte, nu li s-ar fi putut găsi nici cel mai neînsemnat cusur. Obișnuința de a stăpîni adusese în ochii lui lumina aceea pătrunzătoare care deosebește, între toți, divinitățile și regii. Buzele sale care, cu un singur cuvînt, ar fi putut schimba fața lumii și soarta popoarelor, erau de un roșu purpuriu, ca sîngele proaspăt pe ascuțișul unei spade, iar cînd surîdea avea farmecul lucrurilor cumplite cărora nimic nu le rezistă. Statura sa înaltă, bine proporționată, maiestuoasă, dezvăluia noblețea liniilor pe care le admirăm la statuile din temple ; iar cînd apărea, solemn și strălucitor, acoperit de aur, emailuri și pietre prețioase, în mijlocul aburului albăstriu răspîndit de amschire, părea să nu mai facă parte din plăpînda rasă care, generație după generație, cade ca frunza și se întinde, îmbibată de bitum, în adîncimile întunecoase ale mormintelor.

Ce însemna, pe lîngă acest semizeu, firavul Poeri ? Totuși, Tahoser îl iubea. Înțelepții au încetat, de multă vreme, să explice inima femeilor ; sînt stăpîni pe astronomie, aritmetică, astrologie, cunosc obîrșia universului și pot spune locul de așezare a planetelor în chiar momentul creării lumii. Ei sînt siguri că atunci Luna era în semnul Cancerului, Soarele într-al Leului, Mercur într-al Fecioa-

rei, Venus într-al Balanței, Martie într-al Scorpionului, Jupiter într-al Săgetătorului, Saturn într-al Capricornului ; ei trasează pe papirus sau granit cursul oceanului ceresc, cuprins între apus și răsărit, au numărat stelele semănate pe rochia albastră a zeiței Neith, urmăresc drumul soarelui în emisfera nordică și în cea sudică, dimpreună cu cele douăsprezece *bari*-uri diurne și cele douăsprezece *bari*-uri nocturne, sub conducerea pilotului hieracocefal și a lui Neb-Wa, Doamna bărcii ; ei știu că în ultima jumătate a lunii lui Tobi, Orion are influență asupra urechii stîngi, iar Sirius asupra inimii ; dar ei ignoră cu totul de ce o femeie preferă un bărbat în locul altuia, un sărman izraelit unui faraon cu faimă.

După ce a traversat mai multe săli cu Tahoser pe care o călăuzea ținînd-o de mînă, regele se așeză pe un scaun în formă de tron, într-o cameră splendid ornamentată.

Pe plafonul albastru sclipeau stele de aur, iar de stîlpii care susțineau cornișa se rezemau cu spatele statui de regi purtînd pe cap *pschent*-ul cu picioarele cuprinse în blocul de piatră și cu brațele încrucișate la piept ; ochii tiviți de linii negre priveau în cameră cu o intensitate înfricoșătoare.

Între stîlpi ardea o lampă așezată pe un soclu, iar panourile zidurilor înfățișau un fel de defilare etnografică, în care figurau, cu fizionomiile lor specifice și cu costumele respective națiile din cele patru părți ale lumii.

În capul seriei conduse de Horus, păstorul popoarelor, pășea omul-om prin excelență, egipteanul, Rot-en-nerom-ul, cu figură blîndă, cu nas ușor acvilin, cu părul împletit, cu pielea cărămizie, și mai tare pusă în lumină de un veșmînt alb. După el urma negrul sau Nahasi, cu pielea sa tuciurie, cu buze groase, pometi proeminenți, păr creț ; apoi asiaticul sau Namu, cu o piele bătînd mai mult în galben, cu nas pronunțat acvilin, cu barbă neagră, bogată, tăiată în ascuțiș, îmbrăcat cu o fustă bălțată avînd franjuri din ciucuri ; după aceea, europeanul sau Tamhu, cel mai sălbatic dintre toți, diferit de ceilalți prin tenul său alb, ochii albaștri, barba și părul roșcate, pur-

tînd o piele de bou neargăsită azvîrlită pe umeri, tatuaje pe brațe și picioare.

Scene de luptă și izbînzi umpleau celelalte panouri, iar inscripții hieroglifice le explicau sensul.

În mijlocul camerei, pe o masă susținută de captivi cu coatele legate, atît de măiestrit sculptați încît păreau că trăiesc și suferă, se desfăcea un enorm buchet de flori ale cărui emanații suave înmiresmau aerul.

Așadar, în camera aceasta minunată, înconjurată de efigiile strămoșilor săi, totul istorisea și preamărea gloria faraonului. Popoarele lumii pășeau în urma Egiptului și îi recunoșteau supremația, iar el poruncea Egiptului. Totuși fiica lui Petamunoph, nici pe departe uluită de această splendoare, se ducea cu gîndul la pavilionul cîmpenesc al lui Poeri și mai cu seamă la sărăcăcioasa colibă, plămădită din lut și paie, aflată în cartierul evreilor, unde o lăsase pe Ra'hel adormită, pe Ra'hel care acum devenise fericita și unica nevastă a tînărului izraelit.

Faraonul o ținea de vîrful degetelor, iar Tahoser stătea în picioare, în fața lui ; își ațintea asupra ei ochi de șoim, ale căror pleoape nu clipeau niciodată. Fata avea ca veșmînt doar pînza cu care Ra'hel îi înlocuise rochia ce se udase cît trecuse Nilul, dar asta nu-i umbrea frumusețea ; stătea așa, pe jumătate goală, ținînd cu o mînă pînza grosolană care tot luneca, astfel că partea de sus a trupului ei fermecător apărea, întreagă, în albeața-i aurie. Cînd era gătită, puteai regreta locul ascuns de grumăjere, brățări și cingători de aur sau pietre colorate ; dar privită astfel, lipsită de orice podoabă, admirația se putea hrăni pe săturate sau, mai degrabă, se înflăcăra și mai mult.

Firește, multe femei foarte frumoase intraseră în gineceul faraonului ; dar nici una nu era de asemuit cu Tahoser, iar ochii regelui aruncau asemenea văpăi, încît fu silită să-și plece ochii, nemaiîndurîndu-le sclipătul.

În adîncul inimii, Tahoser era mîndră că aprinsese dragostea faraonului, căci nu există femeie fără vanitate, oricît de perfectă ar fi. Totuși mai mult i-ar fi plăcut să-l urmeze pe tînărul evreu în pustietate. Regele o în-

fricoşa, se simţea orbită de frumuseţile chipului său şi simţea că i se moaie picioarele. Văzîndu-i tulburarea, faraonul o aşeză la picioarele sale, pe o pernă roşie brodată şi împodobită cu ciucuri.

— O, Tahoser, spuse el sărutîndu-i părul, te iubesc. Cînd te-am văzut de la înălţimea lecticei mele triumfale, purtată de *oerişi* deasupra frunţii oamenilor, un simţămînt necunoscut mi-a pătruns în suflet. Eu, cel căruia dorinţele i se împlineau înainte de a le avea, mi-am dorit ceva ; şi am înţeles că nu eram totul. Pînă în clipa aceea trăisem solitar în atotputernicia mea, în adîncurile giganticelor mele palate, înconjurat de siluete surîzătoare care-şi ziceau femei şi nu mă impresionau mai mult decît chipurile zugrăvite în fresce. Ascultam venind din depărtări murmurul şi căinarea nedesluşită a popoarelor pe ale căror capete îmi ştergeam sandalele sau pe care le cucercam tîrîndu-le de păr, aşa cum mă arată basoreliefurile simbolice de pe portaluri, iar în pieptu-mi rece şi împietrit precum cel al unui zeu de bazalt nu auzeam bătăile inimii mele. Mi se părea că nu se află pe pămînt făptură asemănătoare mie, care să mă poată tulbura ; zadarnic îmi aduceam din expediţiile făcute la popoare străine fecioare alese şi femei vestite pentru frumuseţe în ţara lor : le aruncam ca pe nişte flori, după ce le privisem o clipă. Nici una nu-mi inspira gîndul de a o revedea. Cînd erau de faţă, abia de mă uitam la ele ; cînd lipseau le şi uitam cu desăvîrşire. Twea, Taia, Amense, Hont-Reche, ţinute pe lîngă mine din sila de a mai căuta altele care a doua zi mi-ar fi devenit la fel de indiferente ca şi ele, nu mi-au fost în braţe niciodată altceva decît nişte fantome vane, decît forme parfumate şi graţioase, fiinţe de o altă rasă cu care firea mea nu se putea uni, aşa cum leopardul nu se poate uni cu gazela sau cel ce trăieşte în văzduh cu cel ce trăieşte în apă ; şi atunci îmi spuneam că, aşezat de către zei în afara şi deasupra muritorilor, nu trebuia să le împărtăşesc nici durerile, nici bucuriile. Un imens plictis — asemănător celui încercat, fără îndoială, de mumii care, înfăşurate în benzi, aşteaptă în sicriele lor, în adînc de hipogee, ca sufletul lor să fi încheiat cercul migra-

ţiilor — mă cuprinsese pe tron, unde stăteam ades cu mîinile pe genunchi, ca un colos de granit, cugetînd la imposibil, la infinit, la etern. De multe ori am vrut să dau la o parte vălul zeiţei Isis, cu riscul de a cădea fulgerat la picioarele ei. „Poate că, îmi spuneam, chipul acesta misterios este chipul pe care îl visez, cel care trebuie să-mi inspire dragoste. Dacă pămîntul îmi refuză fericirea, voi escalada cerul..." Dar te-am zărit ; am încercat un sentiment straniu şi nou, am înţeles că exista în afara mea o fiinţă necesară, de neînlăturat, fatală, de care nu m-aş putea lipsi şi căreia îi stătea în putere să mă facă nefericit. Eram un rege, aproape un zeu... O, Tahoser, ai făcut din mine un om !

Poate că nicicînd faraonul nu mai rostise un discurs atît de lung. De obicei, un cuvînt, un gest, o clipire îi ajungeau pentru a-şi manifesta voinţa ghicită pe loc de o mie de priviri atente, îngrijorate. Executarea urma gîndului, după cum tunetul urmează fulgerului. Pentru Tahoser părea să fi renunţat la măreţia sa granitică ; vorbea, se explica, întocmai ca un muritor.

Tahoser se simţea prada unei tulburări ciudate. Deşi sensibilă la cinstea de a fi inspirat dragoste preferatului lui Fre, alesului lui Amon-Ra şi strivitorului popoarelor, fiinţei înspăimîntătoare, solemne şi mîndre, spre care abia îndrăznea să-şi ridice ochii, nu avea pentru el nici o simpatie, iar gîndul de a-i aparţine îi inspira o groază silnică. Acestui faraon care îi răpise trupul, nu-i putea dărui sufletul rămas cu Poeri şi Ra'hel... Şi cum regele părea să aştepte răspuns, ea grăi :

— Cum se face, o, rege, că dintre toate fiicele Egiptului privirea ţi-a căzut asupra mea, care sînt de atîtea altele întrecute în frumuseţe, talente şi haruri de tot soiul ? Cum de ai ales, din buchetele de lotuşi albi, albaştri şi roz, cu corola deschisă, cu parfum suav, umilul fir de iarbă cu nimic deosebit ?

— Nu ştiu. Dar pentru mine doar tu exişti pe lumea asta şi voi face ca fiicele de rege să-ţi fie slujnice.

— Şi dacă nu te iubesc ? întrebă, sfioasă, Tahoser.

— Ce-are a face ? De vreme ce eu te iubesc, răspunse faraonul. Oare nu s-au culcat pe pragul meu cele mai frumoase femei din univers, plîngînd și gemînd, zgîriindu-se pe față, lovindu-se peste sîni, smulgîndu-și părul, și oare n-au murit implorînd o privire de dragoste care n-a coborît asupra lor ? Patima alteia n-a mișcat niciodată inima asta de bronz dintr-un piept marmorean. Rezistă-mi, urăște-mă, vei fi cu atît mai fermecătoare ; voința mea va întîlni pentru prima oară un obstacol și-l voi ști învinge.

— Dar dacă iubesc pe un altul ? continuă Tahoser prinzînd curaj.

La presupunerea aceasta sprîncenele faraonului se încruntară ; își mușcă sălbatic buza de jos, în care dinții lăsară urme albe, și strînse pînă la durere degetele fetei cărora nu le dăduse încă drumul. Apoi se calmă și spuse cu glas răspicat, profund :

— După ce vei fi trăit în palatul acesta, în mijlocul atîtor splendori, înconjurată de atmosfera iubirii mele, vei uita totul, așa cum uită cel care gustă din nepenthes. Viața trecută ți se va părea un vis, sentimentele dinainte se vor preface în abur, precum tămîia pe cărbunii amschirului ; femeia îndrăgită de un rege nu-și mai amintește de bărbați. Du-te, vino, obișnuiește-te cu minunățiile faraonice, înfruptă-te de-a dreptul din comorile mele, lasă aurul să curgă în valuri, adună pietre prețioase, poruncește, fă, desfă, doboară, înalță, fii stăpîna, soția și regina mea. Îți dăruiesc Egiptul cu preoții, armatele, plugarii, poporul său numeros, cu palatele, templele, orașele sale ; mototolește-l ca pe o bucată de văl ; îți voi dobîndi alte regate mai mari, mai frumoase, mai bogate. Dacă lumea asta nu-ți ajunge, voi cuceri planete, voi detrona zei. Ești cea pe care o iubesc. Tahoser, fiica lui Petamunoph, nu mai există.

XIV

Cînd Ra'hel se deșteptă, fu surprinsă că n-o mai vede pe Tahoser lîngă ea și își plimbă privirile prin cameră, crezînd că egipteana se și sculase. Ghemuită într-un colț,

cu brațele încrucișate pe genunchi, cu capul lăsat pe aceste brațe, pernă de oase, Thamar dormea sau mai curînd se prefăcea că doarme, căci printre șuvițele sure ale părului ei nepieptănat ce-i cădea pînă la pămînt i s-ar fi putut întrezări ochii sălbatici ca cei ai unei bufnițe, fosforescenți de o bucurie răutăcioasă și de o cruzime satisfăcută.

— Thamar ! strigă Ra'hel. Unde-i Tahoser ?

Ca și cum s-ar fi trezit brusc din somn auzind glasul stăpînei, bătrîna își dezdoi alene membrele de păianjen, se ridică în picioare, își frecă de mai multe ori pleoapele maronii cu dosul palmei sale galbene, mai uscată decît a unei mumii și spuse cu o mirare foarte bine jucată :

— Cum, nu mai este aici ?

— Nu, răspunse Ra'hel și, dacă n-aș vedea adîncitura de pe pat, lîngă locul meu și rochia pe care i-am schimbat-o atîrnată de cuiul ăsta, aș crede că straniile evenimente din noaptea asta n-au fost decît năluciri de vis.

Cu toate că știa prea bine cum anume dispăruse Tahoser, bătrîna ridică un capăt al draperiei din colțul încăperii, ca și cum egipteana s-ar fi putut găsi acolo ; deschise apoi ușa colibei și, în picioare, pe prag, cercetă amănunțit cu privirea împrejurimile. Pe urmă, întorcîndu-și fața spre lăuntrul camerei, schiță către stăpînă un semn a negare.

— Mi se pare ciudat, spuse Ra'hel pe gînduri.

— Stăpînă, începu bătrîna apropiindu-se mieroasă și alintătoare de frumoasa izraelită, știi că străina asta nu mi-a plăcut.

— Ție nu-ți place nimeni, Thamar, observă Ra'hel surîzînd.

— În afară de tine, stăpînă, răspunse bătrîna, ducînd la buze mîna tinerei femei.

— Știu, îmi ești credincioasă.

— N-am avut copii și, uneori, îmi închipui că sînt mama ta.

— Buna mea Thamar ! se înduioșă Ra'hel.

— Greşeam oare găsind ciudată apariţia ei ? Felul în care a dispărut o dovedeşte. Îşi zicea Tahoser, fiica lui Petamunoph. Nu era decît un diavol care luase înfăţişarea asta, pentru a cuceri şi ispiti un fiu al Izraelului. Ai văzut ce tare s-a tulburat cînd Poeri a hulit idolii de piatră, lemn şi metal şi cît de greu a rostit cuvintele : „Mă voi strădui să cred în Dumnezeul tău". Ai fi zis că acest cuvînt îi ardea buzele ca un cărbune încins.

— Dar lacrimile care au căzut pe pieptul meu erau cu adevărat lacrimi, lacrimi de femeie, spuse Ra'hel.

— Crocodilii plîng cînd vor, iar hienele rîd pentru a-şi atrage prada, continuă bătrîna ; duhurile rele care dau tîrcoale noaptea pietrelor şi ruinelor ştiu o mulţime de şiretlicuri şi îmbracă toate pieile.

— Aşadar, după tine, această sărmană Tahoser nu era decît o fantomă demoniacă ?

— Negreşit, răspunse Thamar ; oare-i de crezut ca fiica marelui preot Petamunoph să se îndrăgostească de Poeri şi să-l prefere faraonului, care se zice că o iubeşte ?

Ra'hel, care îl aşeza pe Poeri mai presus de oricine în lumea asta, nu găsea că ar fi ceva atît de necrezut.

— Dacă-l iubeşte aşa cum spunea, de ce a plecat după ce, cu încuviinţarea ta, Poeri o accepta ca pe a doua nevastă ? Condiţia de a renunţa la zeii cei mincinoşi, pentru a-l adora pe Iehova, a pus pe fugă diavolul ăsta prefăcut în om.

— Oricum, diavolul ăsta avea un glas tare dulce şi ochi foarte calzi.

La urma urmei, poate că Ra'hel nici nu era atît de nemulţumită de dispariţia lui Tahoser. Păstra aşadar, întreagă, inima pe care se învoise să o împartă, iar pe deasupra rămînea şi cu gloria unui sacrificiu.

Sub pretextul că se duce la cumpărături, Thamar ieşi din casă şi se îndreptă spre palatul regelui, căci lăcomia ei nu uitase de făgăduiala acestuia ; luase cu ea un sac mare, de pînză cenuşie, ca să-l umple cu aur.

Cînd se înfăţişă la poarta palatului, soldaţii nu o mai luară la bătaie ca prima oară ; se bucura de trecere acum,

iar ofițerul de gardă îi dădu voie să intre imediat. Timopht o duse la faraon.

Cînd o văzu pe dezgustătoarea bătrînă tîrîndu-se spre tronul său, ca o insectă pe jumătate strivită, regele își aminti de făgăduială ; porunci să i se deschidă evreicei una dintre camerele de granit și să fie lăsată să-și ia aur cît poate duce.

Timopht, în care faraonul avea încredere, și care cunoștea taina încuietorilor, deschise poarta de piatră.

Imensa grămadă de aur scînteie sub o rază de soare ; dar strălucirea metalului nu se dovedi mai mare decît a privirilor bătrînei ; ochii ei deveniră galbeni și sclipiră straniu. După cîteva minute de contemplare uluită, ea își suflecă mînecile rochiei peticite, își dezgoli brațele uscate cu mușchi ce se vedeau sub piele ca niște frînghii, și care la cot erau pline de crețuri ; apoi își deschise și închise degetele îndoite ca niște gheare de grifon și se năpusti pe grămada de monezi, cu lăcomie sălbatecă, bestială.

Se afunda în lingouri pînă la umeri, le răscolea, le frămînta, le rostogolea, le sălta... Buzele îi tremurau, nările îi fremătau, iar spinarea ce i se scutura mărunt era străbătută de fiori nervoși. Îmbătată, înnebunită, stăpînită de tresăltări și de rîsete spasmodice, arunca în sac pumni de aur zicînd : „Și mai mult ! Și mai mult ! Și mai mult !" de se umplu sacul pînă la gură. Timopht, pe care spectacolul acesta îl amuza, o lăsă în pace, neînchipuindu-și că un spectru descărnat ca ea ar putea urni atîta greutate ; dar Thamar legă cu o sfoară sacul și, spre uluirea egipteanului, îl săltă pe spinare. Avariția dădea acelui schelet șubred puteri nebănuite : toți mușchii, toți nervii, toate fibrele brațelor, gîtului, umerilor, încordați pînă la frîngere, duceau o masă de metal care ar fi încovoiat și pe cel mai vînjos hamal din rasa Nahasi ; cu fruntea plecată, ca și boul înjugat la un plug al cărui brăzdar s-a poticnit de un bolovan, Thamar ieși din palat, împleticindu-se, izbindu-se de pereți, mergînd aproape în patru labe, căci adesea se sprijinea și în mîini, ca să nu fie strivită de povară ; în sfîrșit se află în afara palatului, încărcătura de aur îi aparținea deplin.

Sfîrşită de puteri, gîfîind, asudată, cu spinarea învinețită, cu degetele tăiate, se aşeză la poarta palatului, pe minunăția ei de sac, şi nicicînd vreun scaun nu i s-a părut mai moale.

După cîtăva vreme zări doi izraeliţi care treceau cu o targă — duseseră niscaiva poveri ; îi chemă şi, făgăduindu-le o răsplată bună, îi hotărî să se încarce cu sacul şi să o urmeze.

Conduşi de Thamar, cei doi izraeliţi trecură prin străzile Tebei, ajunseră la locurile virane, presărate de colibe din lut şi depuseră sacul într-una dintre ele. Thamar le dădu, deşi cîrtind, răsplata făgăduită.

Între timp, Tahoser fusese instalată într-un apartament minunat, un apartament regesc, la fel de frumos ca al faraonului. Coloane elegante, cu capiteluri imitînd lotusul, susţineau plafonul înstelat, încadrat de o cornişă cu palmete albastre pictate pe un fond auriu ; panouri de un liliachiu dulce, acoperite cu reţele de linii verzi ce se terminau cu boboci de floare, se desenau simetric pe pereţi. O împletitură fină acoperea lespezile ; canapele încrustate cu plăcuţe metalice care alternau cu emailuri şi îmbrăcate în stofe cu fond negru presărat de cercuri roşii, fotolii cu picioare de leu, ale căror perne se revărsau pe spătare, taburete croite în forma unor gîturi de lebădă înlănţuite, grămezi de perniţe pătrate din piele purpurie şi umplute cu puf de scaeţi, alte scaune pe care se puteau aşeza două persoane, mese de lemn scump susţinute de statui reprezentînd captivi asiatici alcătuiau mobilierul.

Pe socluri bogat sculptate se aflau vaze mari şi largi, vase cu toarte, pentru vin, toate de aur, de un preţ inestimabil, a căror cizelare întrecea valoarea materialului. Unul dintre ele, mai subţiat la bază, era susţinut de două capete de cai îmbrobodite de hamuri cu franjuri. Două tulpini de lotus, coborînd graţios peste o pereche de ornamente imitînd trandafirul, îi alcătuiau toartele ; cîţiva ibecşi acopereau capacul, zbîrlindu-l cu urechile şi coarnele lor, iar pe pîntecele vasului alergau, printre tije de papirus, gazele fugărite.

Un altul, nu mai puțin bizar, avea drept capac un monstruos cap de Typhon cu frunze de palmier pe creștet, strîmbîndu-se între două vipere ; părțile laterale erau ornate de frunze și zone zimțate.

Unul dintre vasele pentru vin, pe care îl țineau ridicat două personaje cu mitră pe cap, înveșmîntate în rochii cu borduri late, care cu o mînă susțineau toarta și cu cealaltă piciorul, uimea prin dimensiunea lui enormă, prin valoarea și finisajul ornamentelor.

Celălalt, poate mai simplu și mai pur ca formă, se evaza grațios, iar șacali, punîndu-și labele pe margine, ca pentru a bea din vas, îi desenau toarte cu trupul lor zvelt, suplu.

Oglinzi de metal, înconjurate de figuri diforme, ca pentru a da frumuseții care se privea în ele plăcerea contrastului, cufere de lemn de cedru sau de sicomor, ornamentate și pictate, sipete de pămînt emailat, ulcioare din alabastru, onix și sticlă, cutii cu mirodenii dezvăluiau fastul pus de faraon la dispoziția lui Tahoser.

Cu lucrurile de preț aflate în această încăpere s-ar fi putut plăti răscumpărarea unui regat.

Așezată pe un scaun de fildeș, Tahoser se uita la stofele și bijuteriile pe care i le arătau fete tinere, goale, scoțînd bogățiile din cufere.

Tahoser ieșea din baie, iar uleiurile înmiresmate cu care fusese fricționată îi făceau și mai suplă pielea fină. Carnea ei căpăta transparențe de agată, lumina părea să o străbată ; era de o frumusețe supraomenească, iar cînd își aținti asupra metalului lustruit al oglinzii ochii înviorați de antimoniu, nu se putu stăpîni să nu surîdă propriei imagini.

O rochie largă de voal îi acoperea trupul frumos, fără a-l ascunde, și drept singură podoabă purta un colier alcătuit din inimioare de lapislazuli cu cruciulițe deasupra și prinse de un lanț din mărgele de aur.

Faraonul apăru în pragul sălii ; o viperă de aur îi înconjura părul des, iar un *calasiris*, ale cărui cute adunate în față formau colțul, îi înfășura trupul de la brîu pînă la

genunchi. Un singur grumăjer îi înconjura gîtul mus-chiulos.

Văzîndu-l pe rege, Tahoser vru să se ridice de pe scaun pentru a se prosterna ; dar faraonul veni spre ea, o ridică şi o făcu să se aşeze.

— Nu te umili astfel, Tahoser, îi spuse el cu glas blînd ; vreau să-mi fii egală ; mă plictiseşte gîndul de a fi singur în univers ; deşi sînt atotputernic, iar tu eşti în stăpînirea mea, voi aştepta să mă iubeşti ca şi cum n-aş fi decît un bărbat oarecare. Îndepărtează orice teamă ; fii o femeie cu vrerile, simpatiile, antipatiile şi capriciile ei ; nu am văzut din acestea niciodată. Dar dacă inima ta va vorbi în sfîrşit pentru mine, dă-mi ca să ştiu, cînd voi intra în camera ta, floarea de lotus din păr...

Cu toate că ar fi vrut să o împiedice, Tahoser se aruncă la genunchii faraonului ; o lacrimă căzu pe picioarele goale ale acestuia.

„Pentru ce mi-e sufletul dăruit lui Poeri ?“ îşi spunea, aşezîndu-se iarăşi pe scaunul de fildeş.

Timopht, cu o mînă pe podea, cu alta pe cap, intră în cameră :

— Rege, spuse el, un personaj misterios vrea să-ţi vorbească. Barba lui imensă coboară pînă la pîntece, coarne lucitoare îi gurguie fruntea pleşuvită, iar ochii îi strălucesc precum flăcările. O putere nevăzută îl înconjoară, căci toţi străjerii se dau la o parte şi toate uşile se deschid în faţa lui. Tot ce spune trebuie făptuit şi am venit la tine, în chiar toiul plăcerilor tale, de-ar fi moartea să-mi osîndească îndrăzneala.

— Cum se numeşte ? întrebă regele.

Timopht răspunse :

— Moise.

XV

Pentru a-l primi pe Moise, regele trecu în altă sală, unde se aşeză pe un tron ale cărui braţe închipuiau lei ; îşi prinse la gît un pieptar lat, bătut în pietre scumpe, apucă sceptrul şi luă o atitudine de trufaşă indiferenţă.

Moise apăru ; un alt evreu, pe nume Aaron, îl însoțea. Oricît de maiestuos ar fi fost faraonul pe tronul său de aur, înconjurat de ofițerii săi, în sala aceea înaltă, cu coloane uriașe, pe un fond pictural reprezentînd înaltele fapte de arme ale strămoșilor sau ale sale, Moise nu era mai puțin impunător : măreția vîrstei era pe măsura măreției regești ; deși avea optzeci de ani, părea viguros și nimic nu trăda în făptura lui înfrîngerile senilității. Ridurile de pe frunte și din obraji, asemenea unor urme de daltă pe granit, îl făceau venerabil fără a dezvălui și numărul anilor ; gîtul său maroniu și încrețit se lega de umerii puternici prin mușchi descărnați, dar încă nesleiți, iar pe mîinile nestăpînite de obișnuitul tremur al bătrînilor se înnodau vine vînjoase. Un suflet mai tare decît sufletul omenesc îi înviora trupul, iar pe chip îi strălucea, pînă și în beznă, o lumină stranie. Ai fi zis că-i reflexul unui soare nevăzut.

Fără a se prosterna, cum era obiceiul cînd cineva se apropia de rege, Moise înaintă spre tronul faraonului și îi spuse :

— Eternul, Domnul Izraelului a grăit astfel : „Lasă poporul meu să meargă să mă preamărească în pustietate".

Faraonul răspunse :

— Cine este Eternul al cărui glas trebuie să-l ascult, ca să-l las pe Izrael să plece ? Nu-l cunosc pe Etern și nu-l voi lăsa pe Izrael să plece.

Fără a se pierde la auzul cuvintelor regelui, înțeleptul bătrîn repetă clar spusele, căci vechea sa bîiguială care îl supăra dispăruse :

— Dumnezeul evreilor mi s-a arătat. Vrem așadar să mergem în deșert, la o depărtare de trei zile și să-i aducem jertfă Eternului, Dumnezeului nostru, de teamă să nu ne pedepsească fie cu o ciumă, fie cu vreun război.

Aaron încuviință printr-un semn al capului cererea lui Moise.

— Pentru ce abateți poporul de la ocupațiile sale ? răspunse faraonul. Mergeți la munca voastră. Ferice de voi că sînt astăzi aplecat spre iertare, căci aș fi putut

poruncì să fiţi bătuţi cu vergeaua, să vi se taie nasul şi urechile, să fiţi aruncaţi de vii crocodililor. Să ştiţi, vreau să v-o spun răspicat, nu există alt zeu în afară de Amon-Ra, ființa supremă şi primordială, mascul şi femelă totodată, propriul său tată şi propria sa mamă ; din el coboară toţi zeii ceilalţi care leagă cerul de pămînt şi care nu sînt decît forme ale celor două principii constitutive ; înţelepţii îl cunosc, ca şi preoţii care au studiat îndelungă vreme tainele, prin colegii şi în adîncul templelor consacrate manifestărilor sale diverse. Nu invocaţi deci alt zeu, născocit de voi, pentru a-i aţîţa pe evrei la răscoală şi a-i împiedica să-şi îndeplinească îndatorirea impusă. Pretextul vostru privind jertfele este mult prea străveziu : vreţi să fugiţi. Pieriţi din faţa mea şi continuaţi să modelaţi argila pentru edificiile mele regale şi sacerdotale, pentru piramidele, palatele şi zidurile mele. Plecaţi. Am zis !

Văzînd că nu poate înduioşa inima faraonului şi că i-ar fi deşteptat mînia dacă ar fi stăruit, Moise se retrase în tăcere, urmat de Aaron întristat.

— M-am supus poruncilor Eternului, spuse Moise tovarăşului său după ce trecu de portal, dar faraonul a rămas neînduplecat de parcă aş fi vorbit oamenilor de granit aşezaţi pe tronuri la porţile palatelor sau idolilor cu cap de cîine, de maimuţă sau uliu pe care îi tămîiază preoţii în adîncurile sanctuarelor. Ce-i vom spune poporului cînd ne va întreba despre roadele misiunii noastre ?

Temîndu-se ca nu cumva evreilor să le vină gîndul să-şi scuture jugul, la sugestiile lui Moise, îi puse şi mai aprig la muncă şi nu le mai asigură paiele necesare la fabricarea cărămizilor. De aceea fiii Izraelului se răspîndiră prin tot Egiptul smulgînd paie şi blestemînd asupritorii, căci tare se simţeau nefericiţi şi spuneau că sfaturile lui Moise le sporiseră mizeria.

Într-una din zile Moise şi Aaron reapărură la palat şi-l somară încă o dată pe rege să-i lase pe izraeliţi să plece pentru a aduce jertfe, în deşert, Eternului.

— Cine mă încredinţează, răspunse faraonul, că într-adevăr Eternul vă trimite la mine ca să-mi spuneţi

lucrurile astea și că nu sînteți, cum îmi închipui eu, niște josnici impostori ?

Aaron își aruncă toiagul în fața regelui, iar lemnul începu să se îndoaie, să se onduleze, să se acopere de solzi, să-și miște capul și coada, să se ridice și să scoată șuierături înfiorătoare. Toiagul se preschimbase în șarpe. Își foșnea inelele pe lespezi, își umfla gușa, își scotea limba despicată și, rostogolindu-și ochii roșii, părea să aleagă victima pe care urma să o atace.

Văzînd minunea, *oerișii* și servitorii din jurul tronului stăteau țintuiți locului, amuțiți de groază. Cei mai vajnici își scoseseră spadele pe jumătate.

Dar faraonul nu-și pierdu defel cumpătul ; un surîs disprețuitor îi flutură pe buze. Și spuse :

— Iată ce știți să faceți. Miracolul este slăbuț, iar magia grosolană. Să vină înțelepții mei, magicienii și cititorii mei de hieroglife.

Sosiră. Erau oameni cu înfățișare nemaipomenită și misterioasă — rași în cap, cu încălțări de byblos în picioare, înveșmîntați cu mantii lungi din in și ținînd în mînă toiege gravate cu hieroglife ; de atîtea veghi și cumpătări, de atîta învățătură erau galbeni și uscați ca niște mumii ; pe chipurile în care doar ochii mai păreau vii li se citea istovirea, urmare a repetatelor perioade de inițiere.

Se rînduiră în șir în fața tronului faraonic, fără a lua nicidecum seama la șarpele care zvîcnea, se tîra, șuiera.

— Puteți voi, spuse regele, să vă schimbați toiegele în reptile, așa cum a făcut adineauri Aaron ?

— O, rege, oare pentru jocul acesta de copii, întrebă cel mai bătrîn din grup, ne-ai chemat din străfundul încăperilor tainice unde, sub plafoane constelate, la lumina lămpilor, visăm, aplecați peste papirusuri indescifrabile, îngenuncheați în fața stelelor hieroglifice cu înțelesuri misterioase și adînci, descifrînd tainele naturii, calculînd puterea cifrelor, ducîndu-ne cu mîna tremurîndă pînă la marginea vălului preaînaltei zeițe Isis ? Lasă-ne să ne întoarcem acolo, căci viața este scurtă, iar înțeleptul

abia de are timp să-i azvîrle celuilalt cuvîntul pe care l-a pătruns ; lasă-ne să ne ducem la treburile noastre ; primul scamator, primul îmblînzitor de șerpi, care se servește de fluier în piețe, te poate mulțumi.

— Ennana, fă ceea ce doresc, spuse faraonul către maimarele magicienilor și cititorilor de hieroglife.

Bătrînul Ennana își întoarse fața către corpul înțelepților care stăteau în picioare, nemișcați, cu spiritul adîncit iarăși în abisul meditațiilor.

— Aruncați la pămînt toiegele voastre, rostind în șoaptă cuvîntul magic !

Toiegele căzură toate odată, cu zgomot sec, pe lespezi, iar înțelepții își reluară poziția perpendiculară, asemănători statuilor rezemate cu spatele de stîlpii templelor ; nici nu binevoiau măcar să-și coboare privirile la picioare, ca să vadă dacă minunea se săvîrșise, într-atît erau de siguri de puterea formulei lor.

Și atunci se porni un spectacol ciudat și oribil : toiegele se încovrigară precum crengile de lemn verde pe foc, extremitățile lor se turtiră la capete și se subțiară la cozi, unele rămaseră netede, altele se scorojiră, după specia șarpelui. Colcăiau, se tîrau, fluierau, se încolăceau, se înnodau în chip hidos. Erau acolo vipere purtînd pe fruntea teșită urma unei lame de lance, erau și vipere-cu-corn, cu protuberanțe amenințătoare, și hidre verzi, vîscoase, și aspide cu colți mobili, și trigonocefali galbeni, apoi șerpi-orbi sau șerpi de sticlă, șerpi-cu-clopoței cu bot scurt, cu piele negricioasă, care își sunau oscioarele din coadă ; de asemenea, șerpi cu două capete care mergeau înainte și înapoi, șerpi boa deschizînd o gură mare cu care ar fi putut înghiți un bou Apis, șerpi cu ochi înconjurați de discuri ca ochii bufnițelor. Acopereau pardoseala sălii.

Tahoser, care stătea pe tron alături de faraon, își ridică frumoasele picioare goale, adunîndu-și-le sub ea, palidă de groază.

— Ei bine, îi spuse lui Moise faraonul, vezi așadar că știința cititorilor mei de hieroglife este egală sau chiar o întrece pe a ta : toiegele lor au dat naștere la șerpi,

precum toiagul lui Aaron. Născocește altă minune, dacă vrei să mă convingi.

Moise întinse mîna — șarpele lui Aaron se năpusti asupra celor douăzeci și patru de reptile. Lupta fu scurtă ; curînd înghiți cumplitele animale, întrupări reale sau părelnice ale înțelepților Egiptului ; apoi își reluă forma de toiag.

Rezultatul acesta păru să-l mire pe Ennana. Își înclină capul, cugetă și spuse ca unul care se răzgîndește :

— Voi găsi cuvîntul și semnul. Am interpretat greșit al patrulea hieroglif din al cincilea rînd perpendicular, unde se găsește descîntecul șerpilor... O, rege, mai ai nevoie de noi ? întrebă cu glas tare maimarele cititorilor de hieroglife. Sînt nerăbdător să reiau lectura, îl citesc pe Hermes Trimegistul, care cuprinde cu totul alte taine decît aceste numere de prestidigitație.

Faraonul îi făcu semn bătrînului că se poate retrage, astfel că tăcutul cortegiu reintră în adîncurile palatului.

Regele se întoarse cu Tahoser în gineceu. Speriată și încă tremurîndă, după atîtea minuni, fiica preotului îngenunchie în fața lui și-i spuse :

— O, faraoane, nu ți-e teamă că-l vei supăra, prin atîta împotrivire, pe zeul acesta necunoscut căruia izraeliții vor să-i aducă jertfe în deșert, la trei zile depărtare de aici ? Lasă-l pe Moise și pe evreii săi să plece, să-și îndeplinească ritualurile, căci altfel poate că Eternul, cum îl numesc ei, va pune la încercare pămîntul Egiptului și ne va supune morții.

— Nu cumva jongleria asta cu reptilele te înspăimîntă ? o întrebă faraonul. Nu vezi că înțelepții mei au scos șerpi din toiegele lor ?

— Da, însă toiagul lui Aaron i-a înghițit, și ăsta-i semn rău.

— Ce-are a face ? Nu sînt eu favoritul lui Fre, alesul lui Amon-Ra ? Nu-mi stau sub sandale efigiile popoarelor învinse ? Cînd voi vroi, voi ști, să mătur dintr-o suflare toată seminția aceasta ebraică și vom vedea atunci dacă Dumnezeul lor va putea să-i ocrotească !

— Ia seama, faraon, spuse Tahoser, care își amintea de cuvintele lui Poeri privind puterea lui Iehova ; nu lăsa trufia să-ți împietrească inima. Acest Moise și acest Aaron mă înfricoșează, sînt sprijiniți de un zeu cumplit, de vreme ce-ți înfruntă mînia !

— Dacă zeul lor ar avea atîta putere, spuse faraonul, i-ar lăsa oare captivi, umiliți, gîrboviți de cele mai grele munci, ca niște animale de povară ? Să dăm așadar uitării aceste miracole ieftine și să trăim în pace. Gîndește-te mai bine la iubirea ce-ți port și spune-ți că faraon are mai multă putere decît Eternul, himerica divinitate a evreilor.

— Da, ești strivitorul popoarelor, stăpînitor peste tronuri, iar oamenii sînt în fața ta ca firele de nisip vînzolite de vîntul sudului. Știu, îi răspunse Tahoser.

— Totuși nu mă pot face iubit de tine, spuse faraonul surîzînd.

— Ibexul se teme de leu, porumbița de uliu, ochiul se ferește de soare, iar ochii mei nu te văd încă decît prin spaime și mirări ; neputința omenească se obișnuiește greu cu măreția regească. Un zeu înspăimîntă întotdeauna o muritoare.

— Îmi inspiri, Tahoser, părerea de rău că nu sînt primul venit, un ofițer, un monarh, un preot, un agricultor sau și mai puțin. Dar întrucît n-aș putea face din rege un om de rînd, pot face din femeie o regină și să-i prind de fruntea încîntătoare vipera de aur. Regina nu se va mai teme de rege.

— Chiar cînd mă așez lîngă tine, pe tron, gîndul meu rămîne îngenuncheat la picioarele tale. Dar ești atît de bun, în pofida frumuseții tale supraomenești, în pofida puterii care îți este fără margini și a strălucirii tale orbitoare, încît inima mea va prinde, poate, curaj și se va încumeta să bată alături de a ta.

Astfel stăteau de vorbă faraonul și Tahoser. Fiica preotului nu-l putea da uitării pe Poeri și căuta să cîștige timp, încîntînd cu oarecare nădejde patima regelui. Să fugă din palat, să se ducă la tînărul evreu nu era cu putință. Dealtfel, Poeri mai mult îi accepta iubirea decît

i-o împărtăşea. Cu toată generozitatea ei, Ra'hel rămînea o rivală primejdioasă ; şi-apoi, afecţiunea faraonului o impresiona pe fiica preotului ; ar fi vrut să-l iubească şi... poate că era mai puţin departe de lucrul acesta decît îşi închipuia.

XVI

La cîteva zile după aceea faraonul trecea de-a lungul Nilului, stînd în picioare în carul său şi urmat de alaiul obişnuit. Se ducea să vadă cît se umflaseră apele fluviului, cînd deodată, în mijlocul drumului, se iviră ca două fantome Aaron şi Moise. Regele îşi struni caii, care îşi şi scuturau balele peste pieptul marelui bătrîn nemişcat.

Cu glas tărăgănat şi solemn, bătrînul îşi repetă calda rugăminte :

— Dovedeşte prin vreun miracol puterea Dumnezeului tău, răspunse regele şi îţi împlinesc dorinţa.

Întorcîndu-se spre Aaron, care îl urma la cîţiva paşi, Moise spuse :

— Ia-ţi toiagul şi întinde mîna peste apele egiptenilor, peste rîurile, fluviile, lacurile şi orice alte ape — să se prefacă în sînge. Va fi sînge în toată ţara Egiptului, ca şi în glastrele de lemn sau piatră.

Aaron făcu întocmai, lovind apa fluviului.

Suita faraonului aştepta cu nelinişte rezultatul. Regele, care avea o inimă de bronz într-un piept de granit, surîdea dispreţuitor, încrezîndu-se în ştiinţa înţelepţilor săi, care-i puteau birui pe magicienii străini.

De îndată ce toiagul evreului, toiagul care fusese şarpe, lovi fluviul, apele începură a se tulbura şi a fierbe, înfăţişarea lor mîloasă se schimbă vizibil : tonuri roşietice o împestriţară, apoi întreaga masă de apă deveni de un purpuriu închis, şi Nilul apăru ca un fluviu de sînge, rostogolind valuri stacojii şi brodîndu-şi malurile cu spumă trandafirie. S-ar fi zis că oglindeşte un imens incendiu sau un cer aprins de fulgere ; dar văzduhul era senin. Teba nu ardea, iar azurul neschimbat se întindea peste faţa

înroşită a apelor, pătată ici, colo, de burţile albe ale peştilor morţi. Crocodilii lungi şi solzoşi, ajutîndu-se de labele lor îndoite, ieşeau din fluviu pe mal, iar hipopotamii greoi, asemenea unor blocuri de granit roz, acoperite de o plagă de muşchi negru, fugeau prin trestii sau îşi înălţau deasupra fluviului boturile lor enorme, nemaiputînd respira în apa aceea însîngerată.

Canalele, eleşteele, piscinele căpătaseră aceleaşi nuanţe, iar cupele pline cu apă erau roşii ca nişte vase strîngătoare de sînge sacrificat.

Minunea nu-l miră pe faraon, care spuse celor doi izraeliţi :

— Miracolul acesta ar putea înfricoşa o mulţime naivă şi neştiutoare ; dar nu văd în el nimic care să mă uimească. Să vină Ennana şi colegiul de cititori de hieroglife — vor relua acest număr de magie.

Cei chemaţi veniră, cu maimarele lor în frunte. Ennana aruncă o privire asupra fluviului care îşi rostogolea apele înspumate şi văzu despre ce anume era vorba.

— Readu lucrurile în starea lor firească, spuse el însoţitorului lui Moise, ca să repet vraja ta.

Aaron lovi din nou apa fluviului, şi fluviul îşi recăpătă îndată culoarea obişnuită.

Ennana încuviinţă printr-un semn, asemenea unui savant imparţial în stare să recunoască priceperea unui confrate. Găsea că lucrul era bine făcut, fiind vorba mai ales de cineva care nu avusese, ca el, avantajul de a studia toate cîte sînt ale înţelepciunii în misterioasele încăperi ale Labirintului, unde doar cîţiva rari iniţiaţi puteau ajunge, într-atît de grele erau încercările prin care treceau.

— E rîndul meu acum, spuse el.

Şi întinse deasupra Nilului toiagul gravat cu semne hieroglifice, mormăind cîteva cuvinte într-o limbă atît de veche, încît nu mai era înţeleasă nici pe vremea lui Menei, primul rege al Egiptului ; o limbă a sfincşilor, cu silabe de granit.

O nesfîrşită întindere purpurie legă dintr-odată un mal de celălalt şi Nilul începu din nou să-şi prăvale valurile sîngerii către mare.

Cei douăzeci şi patru de cititori în hieroglife îl salutară pe rege, ca şi cum ar fi vrut să se retragă.

— Rămîneţi ! spuse faraonul.

Înţelepţii redeveniră impasibili.

— Nu-mi mai poţi da alte dovezi despre menirea ta decît asta ? După cum vezi, înţelepţii mei îţi imită destul de bine vrăjile.

Fără a părea descumpănit de cuvintele batjocoritoare ale regelui, Moise îi spuse :

— Dacă peste şapte zile nu eşti hotărît să-i laşi pe izraeliţi să plece în deşert, spre a aduce jertfe Eternului, potrivit ritualurilor lor, mă voi întoarce şi voi săvîrşi în faţa ta o altă minune.

Peste şapte zile Moise reapăru. Şi îi spuse slujitorului său Aaron cuvintele Eternului :

— Întinde-ţi mîna cu toiagul deasupra rîurilor, fluviilor, eleşteelor şi fă ca broaştele să împînzească ţara Egiptului.

Pe dată Aaron făcu gestul poruncit şi din fluvii, din canale, rîuri, mlaştini ţîşniră mulţimi de broaşte ; ele acopereau cîmpurile şi drumurile, săreau pe scările templelor şi palatelor, năboiau în sanctuarele şi încăperile cele mai retrase ; şi mereu, mereu, alte rînduri urmau celor dintîi : apăruseră prin case, în copăile de plămădit pîinea, în cuptoare, în sipete. Nu puteai pune piciorul fără să nu striveşti una ; puse parcă în mişcare de un resort, îţi săreau între picioare, la dreapta, la stînga, înainte, înapoi. Clipoceau, ţopăiau, treceau unele peste altele, şi asta cît vedeai cu ochii ; nu le mai ajungea locul, rîndurile lor se îngroşau, se închegau, creşteau. Spinările verzi fără de număr formau pe cîmp ca un fel de pajişte însufleţită şi vie, în care străluceau, drept flori, ochii lor galbeni. Animalele, caii, catîrii, caprele, speriate şi înfuriate, alergau pe cîmpuri, dar pretutindeni regăseau aceeaşi scîrbavnică foială.

Faraonul, care din pragul palatului contempla urcătoarea maree de broaşte, cu un aer plictisit şi dezgustat, strivea cît putea de multe cu capătul sceptrului, alungîn-

du-le pe altele cu vîrful îndoit al încălțării sale. Osteneală zadarnică! Altele veneau, ieșite nu se știe de unde, înlocuindu-le pe cele moarte; erau parcă și mai mișunătoare, mai orăcăitoare, mai scîrboase, mai stingheritoare și mai obraznice, săltîndu-și osul spinării, ațintind asupra lui ochii lor mari și rotunzi, resfirîndu-și degetele palmate, încrețindu-și pielea albă a gușei. Spurcatele animale păreau înzestrate cu inteligență, iar numărul lor era parcă și mai îngroșat în jurul regelui decît în alte părți.

Inundația aceea colcăitoare, urca, urca întruna, rotunjindu-și spinarea, îndoindu-și labele, hidoasele animale se așezaseră pe genunchii coloșilor, pe cornișele portalurilor, pe spatele sfincșilor și criosfincșilor, pe antablamentele templelor, pe umerii zeilor, pe vîrfurile ascuțite ale obeliscurilor; ibișii, care mai întîi, bucuroși de așa pomană neașteptată, le înțepaseră cu ciocurile lor lungi și le înghițiseră cu sutele, începînd să se alarmeze de nemaipomenita năvală, zburau spre înalt, clănțănind din pliscuri.

Aaron și Moise triumfau; Ennana, chemat, părea să cugete. Cu degetu-i dus la fruntea pleșuvită, cu ochii pe jumătate închiși, s-ar fi zis că a coborît în adîncurile memoriei sale spre a căuta o formulă magică uitată.

Neliniștit, faraonul se întoarse spre el.

— Ei bine, Ennana, tot cugetînd așa, ți-ai pierdut cumva capul? Iar vraja asta îți întrece poate știința?

— Nicidecum, o, rege, dar cînd măsori infinitul, cînd cîntărești eternitatea, cînd buchisești neînțelesul, se poate întîmpla să nu-ți vină în minte cuvîntul ciudat care stăpînește reptilele, care le aduce pe lume sau le distruge. Privește cu atenție! Toată pleava asta o să dispară.

Bătrînul dezlegător de hieroglife își agită bagheta și rosti șoptit cîteva silabe.

Într-o clipă cîmpiile, piețele, drumurile, cheiurile fluviului, străzile orașului, curțile palatelor, încăperile caselor fură curățate de oaspeții lor orăcăitori și readuse la starea lor firească.

Regele surîse, mîndru de puterea magicienilor săi.

— Dar nu-i destul că am rupt vraja lui Aaron, spuse Ennana; o s-o refac.

Ennana își flutură bagheta în sens invers și rosti, tot șoptit, formula contrară.

Deîndată, broaştele reapărură în şi mai mare număr, ţopăind şi orăcăind ; într-o clipită pămîntul se acoperi de ele ; dar Aaron îşi întinse toiagul, şi magicianul Egiptului nu putu risipi invazia stîrnită de vrăjile sale. Zadarnic repetă cuvintele tainice potrivite, incantaţia îşi pierduse puterea.

Colegiul cititorilor de hieroglife se retrase pe gînduri şi ruşinat, urmărit de greţosul flagel. Sprîncenele faraonului se încruntară a furie, dar rămase neînduplecat şi nu voi să dea ascultare rugăminţii lui Moise Orgoliul său încerca să lupte pînă la capăt împotriva necunoscutului Dumnezeu al Izraelului.

Totuşi, neputîndu-se descotorosi de groaznicele animale, faraonul îi făgădui lui Moise că va acorda evreilor — dacă vrea să intervină pentru el pe lîngă Dumnezeul său — libertatea de a aduce jertfe în deşert.

Broaştele muriră sau intrară iar în ape, dar inima faraonului se împietri şi, în pofida blîndelor dojeni ale lui Tahoser, nu se ţinu de cuvînt.

Atunci se porni asupra Egiptului o dezlănţuire de flagele şi plăgi ; o luptă nebunească se iscă între dezlegătorii de hieroglife şi cei doi izraeliţi, ale căror vrăji le repetau. Moise preschimbă tot colbul Egiptului în insecte, Ennana făcu la fel. Moise luă doi pumni de funingine şi îi azvîrli spre cer, în faţa faraonului ; pe loc, o ciumă roşie, o pecingine de foc se prinse de pielea poporului egiptean, fără a se atinge de evrei.

— Imită minunea asta, îi strigă faraonul maimarelui dintre cititorii de hieroglife, scos din minţi şi roşu de parcă i s-ar fi reflectat pe faţă văpaia unei vetre de jar.

— La ce bun ? răspunse bătrînul pe un ton descurajat. În toate acestea se află mînia Necunoscutului. Zadarnicele noastre formule n-ar şti să biruie asemenea forţe misterioase. Supune-te şi lasă-ne să ne întoarcem în refugiile noastre, pentru a-l studia pe acest zeu nou, pe acest Etern, mai puternic decît Amon-Ra, decît Osiris, decît Typhon ; ştiinţa Egiptului este învinsă ; enigma păstrată de sfinx nu are dezlegare, iar Piramida cea mare nu acoperă decît neantul uriaşului ei mister.

Şi cum faraonul refuza în continuare să-i lase pe evrei să plece, toate vitele egiptenilor muriră ; izraeliţii nu pierdură nici un cap.

Se ridică apoi un vînt de miazăzi care suflă toată noaptea, iar cînd se făcu dimineaţă, un imens nor arămiu acoperea cerul de la un capăt la celălalt ; prin ceaţa aceasta roşiatică soarele strălucea sîngeriu ca un scurt în făurărie şi părea lipsit de raze.

Norul acesta se deosebea de celelalte — era viu, foşnea şi bătea din aripi, năpustindu-se asupra pămîntului nu în picături mari de ploaie, ci în bancuri de lăcuste roz, galbene şi verzi, mai numeroase decît firele de nisip din deşertul libian ; ele se urmau în vîrtejuri, asemenea paielor spulberate de furtună ; întunecaseră, îngroşaseră văzduhul, umpleau şanţurile, văioagele, albiile apelor, stingeau sub masa lor focurile aprinse anume pentru a le distruge, se loveau de obstacole şi se îngrămădeau peste acestea pînă le copleşeau, revărsîndu-se mai departe. Cine deschidea gura, respira îndată una ; se cuibăreau în cutele veşmintelor, în păr, în nări. Coloanele lor dense întorceau din drum carele, răsturnau pe trecătorul singuratic şi îl acopereau grabnic ; armata lor cumplită, ţopăind şi bătînd din aripi, înainta spre Egipt, de la cataracte pînă la deltă, pe o lăţime uriaşă, secerînd iarba, aducînd arborii la starea de schelet, devorînd plantele pînă la rădăcină şi nelăsînd în urma lor decît un pămînt sterp şi curat ca o arie.

La rugămintea faraonului, Moise curmă calamitatea. Un vînt de apus de o neînchipuită violenţă, împinse toate lăcustele în Marea Algelor. Dar inima îndărătnică a faraonului se dovedi mai tare ca bronzul, porfirul, bazaltul, şi nu se dădu încă bătută.

O grindină — năpastă necunoscută în Egipt — căzu din cer, cu bob uriaş, printre fulgere orbitoare şi tunete care asurzeau, hăcuind, sfărîmînd totul, retezînd grîul aşa cum ar fi făcut-o secera. Apoi, negre întunecimi, opace, înspăimîntătoare, în care luminile se stingeau ca în adîncuri de morminte lipsite de aer îşi întinseră norii grei peste pămîntul Egiptului atît de auriu, de luminos, sub cerul lui de azur şi cu nopţi mai clare decît ziua în alte climate. Poporul, îngrozit că l-a şi învăluit bezna de nepătruns a mormîntului, rătăcea orbecăind, ori se aşeza de-a lungul

propileelor, văicărindu-se sau smulgîndu-și hainele de pe trup.

Într-o noapte, o noapte de spaimă și groază, un spectru pluti peste întreg Egiptul, pătrunzînd în fiecare casă a cărei ușă nu era însemnată cu roșu și toți primii născuți băieți muriră, fiul faraonului dimpreună cu ei, ca al celui mai nenorocit paraschist. Iar regele, în ciuda atîtor semne rele, nu voia să cedeze.

Stătea în fundul palatului, sălbatec, tăcut, privind la trupul fiului său culcat pe patul de moarte cu picioare de șacal și nu simțea lacrimile cu care Tahoser îi scălda mîinile.

În pragul încăperii se ivi Moise, fără ca cineva să-l fi lăsat să intre, căci toți slujitorii fugiseră care încotro ; își repetă dorința cu neabătută gravitate.

— Duceți-vă ! se învoi într-un sfîrșit faraonul ; aduceți jertfe dumnezeului vostru, după cum veți socoti de cuviință.

Tahoser sări de gîtul regelui și îi spuse :

— Acum te iubesc ; ești un om, nu un zeu de granit.

XVII

Faraonul nu-i răspunse. Întunecat, nu-și lua ochii de la cadavrul fiului său, primul născut. Chiar supunîndu-se, trufia lui nemărginită se răzvrătea. În inima lui nu voia încă să creadă în existența Eternului ; iar plăgile Egiptului și le explica prin puterea magică a lui Moise și a lui Aaron, mai mare decît a cititorilor săi de hieroglife. Ideea de a se da bătut exaspera o fire atît de violentă și de sălbatecă. Dar chiar dacă ar fi vrut să-i oprească pe izraeliți, poporul său înspăimîntat nu i-ar fi îngăduit-o. Fiindu-le frică de moarte, cu toții i-ar fi alungat pe acești străini, cauză a suferințelor îndurate. Se depărtau de ei cu superstițioasă groază, și cînd trecea marele izraelit, urmat de Aaron, pînă și cei mai curajoși fugeau, de teama cine știe cărei alte vrăji și își spuneau : „Oare toiagul însoțitorului său o să se mai preschimbe în șarpe și o să ne încolăcească trupurile ?"

Cînd Tahoser se aruncase de gîtul faraonului, îl dăduse oare uitării pe Poeri ? Nicidecum, dar simțea cum în inima aceasta îndărătnică se nășteau planuri de răzbunare și exterminare. Se temea de masacre în care ar fi fost cuprinși, laolaltă, tînărul izraelit și blînda Ra'hel, se temea de un măcel general, care de data aceasta ar fi preschimbat apele Nilului în sînge adevărat, astfel că încerca să abată mînia regelui prin dezmierdări și vorbe dulci.

Cortegiul funebru veni să ia trupul tînărului prinț, spre a-l duce la cartierul Memnoniilor, unde avea să fie supus pregătirilor de îmbălsămare care durează șaptezeci de zile. Faraonul îi privi plecarea întunecat și rosti, cuprins parcă de o tristă presimțire :

— Iată că nu mai am fiu o, Tahoser. De voi muri, vei fi regină a Egiptului.

— De ce vorbești de moarte ? spuse fiica preotului. Anii vor curge unii după alții, fără a lăsa urme pe trupul tău vînjos, iar pe lîngă tine generațiile vor cădea asemenea frunzelor în jurul unui copac rămas în picioare.

— Oare n-am fost învins, eu neînfrîntul ? răspunse faraonul. La ce bun să mă înfățișeze basoreliefurile din temple și palate, cu bici și sceptru, trecînd cu carul de luptă peste cadavre, apucînd de păr națiile supuse mie, dacă sînt silit să cedez în fața vrăjitoriilor a doi magicieni străini, dacă zeii cărora le-am înălțat temple imense, durate pentru eternitate, nu mă apără împotriva dumnezeului necunoscut al acestui neam mărunt ? Prestigiul puterii mele este distrus pe vecie. Dezlegătorii mei de hieroglife, reduși la tăcere, mă părăsesc ; poporul murmură ; nu mai sînt decît un simulacru van — am vrut, dar n-am putut. Aveai dreptate în cele ce spuneai adineauri, Tahoser, iată-mă ajuns în rîndul oamenilor. Dar de vreme ce acum mă iubești, voi încerca să uit și te voi lua de soție, după ce se vor fi încheiat ceremoniile funebre.

Temîndu-se ca nu cumva faraonul să se răzgîndească, evreii se pregăteau de plecare și, peste puțin, cohortele lor porniră. O coloană de fum le arăta drumul ziua, una de flăcări noaptea. Și se afundară în singurătățile nisipoase

dintre Nil şi Marea Algelor, evitînd populaţiile care le-ar fi putut opri trecerea.

Triburile defilară unele după altele prin faţa statuii de alamă ticluită de vraci, avînd darul să-i oprească din drum pe sclavii fugari. Dar de data aceasta vraja, care veacuri de-a rîndul nu dăduse greş, nu avu nici o putere : Eternul o rupsese.

Nesfîrşita mulţime înainta încet, acoperind spaţiul cu turmele ei, cu animalele de povară încărcate de bogăţiile împrumutate de la egipteni, tîrînd uriaşul bagaj al unui popor care se muta dintr-odată. Ochiul omului n-ar fi putut desluşi nici capul, nici coada coloanei care se pierdeau în cele două zări, într-o negură de colb.

Dacă cineva s-ar fi aşezat pe marginea drumului, ca să aştepte sfîrşitul coloanei, ar fi văzut de mai multe ori apusul şi răsăritul soarelui, căci şirurile treceau, treceau întruna.

Jertfele aduse Eternului nu erau decît un pretext. Izraelul părăsea pentru vecie pămîntul Egiptului, iar mumia lui Iusuf, în racla ei pictată şi aurită pleca, dusă pe umerii unor oameni care făceau cu schimbul.

De aceea faraonul se înfurie nespus şi hotărî să-i urmărească pe izraeliţii care fugeau. Porunci să fie înhămate şase sute de care de luptă, îşi chemă căpeteniile, îşi strînse mijlocul cu centura sa lată, din piele de crocodil, îşi umplu cele două tolbe şi carul cu săgeţi şi javeline, îşi puse la încheietura mîinii brăţara de bronz care atenua vibraţiile hăţurilor şi porni la drum, tîrînd după sine un popor de soldaţi.

Furios şi cumplit, îşi zorea neînchipuit de tare caii, iar în spatele său, cele şase sute de care uruiau cu vuiet de bronz, ca tunetele. Pedestraşii grăbeau pasul şi nu puteau face faţă impetuoasei alergări.

Deseori faraonul era silit să se oprească, pentru a aştepta restul armatei. În timpul opririlor bătea cu pumnul în marginea carului, tropăia din picioare de nerăbdare şi scrîşnea din dinţi. Se apleca spre zare, căutînd să ghicească, dincolo de nisipul spulberat de vînt, triburile fugare ale izraeliţilor, gîndind cu mînie că fiecare ceas scurs mărea intervalul care-i despărţea. Dacă ofiţerii lui

nu l-ar fi ţinut în loc, ar fi mers tot înainte, cu riscul de a se pomeni singur în faţa unui popor întreg.

Ceea ce traversau ei nu mai era valea verde a Egiptului, ci văi presărate de coline mari şi mici şi striate de unde ca faţa mării. Pămîntul brăzdat şi sfîrtecat îşi dezvelea oasele ; roci scobite şi de forme bizare, ca şi cînd animale gigantice le-ar fi călcat pe vremea cînd pămîntul nu era decît mîl, în ziua în care universul ieşea din haos, umflau ici, colo întinderea şi frîngeau din loc în loc, prin neaşteptate diferenţe de nivel, linia plată a orizontului contopită cu cerul într-o zonă de ceaţă roşcată. La distanţe enorme se înălţau palmieri înfoindu-şi evantaiul prăfuit lîngă cîte un izvor deseori secat, căruia caii însetaţi îi răscoleau nămolul cu nările lor sîngerînde. Dar faraonul, nesimţitor la ploaia de foc care curgea şiroaie dintr-un cer ca fierul încins, dădea semnalul de plecare, iar caii şi pedestraşii îşi continuau drumul.

Schelete de boi sau alte animale de povară, culcate pe o rînă, pe deasupra cărora se roteau spirale de vulturi, marcau trecerea izraeliţilor şi nu îngăduiau mîniei regelui să o ia pe alt făgaş.

O armată sprintenă, învăţată cu marşurile, este mai iute decît o migraţie de popoare tîrînd după ea femei, copii, bătrîni, boarfe şi corturi ; de aceea spaţiul dintre trupele egiptene şi triburile izraelite se micşora văzînd cu ochii.

Egiptenii i-au ajuns din urmă pe evrei la Pi-ha'hirot, în apropiere de Marea Algelor. Triburile îşi aşezaseră tabăra pe mal şi, cînd poporul văzu scînteind în soare carul de aur al faraonului, urmat de carele de luptă şi de armata sa, scoase un uriaş strigăt de groază, începînd să-l blesteme pe Moise care îi împinsese la pierzanie.

Într-adevăr, situaţia era disperată.

În faţa izraeliţilor, frontul de luptă ; în spate, marea adîncă.

Femeile se tăvăleau pe jos, îşi rupeau hainele, îşi smulgeau părul, se loveau peste piept. „Pentru ce nu ne-ai lăsat în Egipt ? Decît moartea, tot mai bine robia ; ne-ai adus în deşert ca să pierim : te-ai temut oare că nu vom avea morminte ?" Astfel vociferau mulţimile furioase la Moise, care rămînea netulburat. Cei mai

curajoşi se grăbiseră să ia armele şi se pregăteau de apărare. Dar învălmăşeala era groaznică, iar carele de luptă, avîntîndu-se prin masa aceasta compactă, făceau desigur ravagii cumplite.

Moise îşi întinse toiagul asupra mării, după ce îl invocă pe Etern. Şi atunci făcu o minune în care nici un dezlegător de hieroglife nu l-ar fi putut imita. Se iscă un vînt de răsărit, de o tărie nemaipomenită, care scobi apa Mării Algelor, precum brăzdarul unui plug gigantic, azvîrlind în dreapta şi în stînga munţi săraţi, cu coame de spumă. Despărţite de furia acestui suflu de nestăvilit, care ar fi măturat şi piramidele ca pe nişte fire de nisip, apele se înălţau luînd forma unor ziduri lichide şi lăsînd între ele un drum lat, prin care se putea trece ca pe uscat ; prin străvezimea acestor pereţi de apă se puteau vedea monştri marini răsucindu-se, înspăimîntaţi că ziua venea să-i surprindă în misterele hăului lor.

Triburile se grăbiră să treacă prin ieşirea aceasta miraculoasă, adevărat torent uman ce se scurgea printre două maluri rîpoase de apă verde. Furnicarul păta cu două milioane de puncte negre fundul livid al abisului, imprimîndu-şi urma picioarelor în mîlul vărgat doar de pîntecele leviatanilor. Iar vîntul cel cumplit sufla întruna, trecînd peste capetele evreilor, pe care i-ar fi culcat ca pe spice, şi oprind valurile ce se adunaseră mugitoare. Răsuflarea Eternului era cea care despărţea în două marea !

Speriaţi de miracolul acesta, egiptenii şovăiau — să-i urmeze ori nu pe evrei ? Dar faraonul, stăpînit de curajul său trufaş, pe care nimic nu-l putea birui, mîna caii care se cabrau şi se răsturnau pe oişte, îi biciuia vîrtos cu biciul său făcut din două curele, cu ochii injectaţi, cu buzele înspumate şi răcnind ca un leu căruia îi scapă prada ! Îi hotărî, în sfîrşit, să apuce pe drumul acela deschis într-un fel atît de ciudat !

Cele şase sute de care urmară. Cînd văzură că duşmanul se luase după ei, ultimii izraeliţi, printre care se găseau Poeri, Ra'hel şi Thamar, se socotiră pierduţi ; dar după ce egiptenii pătrunseră adînc pe calea aceea, Moise făcu un semn — roţile carelor se desprinseră şi se întîmplă atunci o învălmăşeală cumplită de care şi răz-

boinici izbindu-se și ciocnindu-se între ei. Apoi, munții de apă sumețiți în chip miraculos se prăbușiră, iar marea se închise la loc, rostogolind, în vîrtejuri înspumate, oameni, animale, care de luptă, ca pe niște fire de paie prinse de o vîltoare în curentul unui fluviu.

Singur în picioare în căușul carului său care se mai ținea la suprafață, faraonul trimitea, beat de orgoliu și furie, ultimele săgeți din tolbă spre izraeliții ajunși pe celălalt mal ; cînd se isprăviră săgețile, își luă javelina și, înghițit de apă mai mult decît pe jumătate, o îndreptă — gest neputincios — împotriva dumnezeului necunoscut pe care îl sfida chiar din străfundurile abisului.

Un val uriaș, rostogolindu-se de două, trei ori pe țărm, scufundă și ultimele rămășițe — din gloria și armata faraonului nu mai rămăsese nimic !

Iar pe malul celălalt, Miriam, sora lui Aaron, nu mai putea de bucurie, cînta din gură și din tamburină, și toate femeile lui Izrael băteau ritmul pe pielea de catîr. Două mii de glasuri intonau imnul eliberării !

XVIII

Tahoser îl așteptă zadarnic pe faraon și domni peste Egipt, dar muri curînd. Fu depusă în minunatul mormînt pregătit pentru rege, al cărui trup nu a mai putut fi găsit. Iar povestea ei, scrisă pe papirus, cu începuturi de capitol în caractere roșii, de către Kakevu, grămătic al dublei camere de lumină și paznic al cărților, i-a fost pusă alături, sub păienjenișul de bentițe.

Pe cine a regretat oare ? Pe Faraon sau pe Poeri ? Grămăticul Kakevu nu ne-o spune, iar doctorul Rumphius, care a tălmăcit hieroglifele grămăticului egiptean, nu a îndrăznit să ia asupra sa dezlegarea tainei. În ce-l privește pe lordul Evandale, nu a vrut niciodată să se căsătorească, deși era ultimul vlăstar al neamului său. Tinerele „missis" nu-și explicau răceala arătată față de sexul frumos. Dar, cinstit vorbind, și-ar fi putut ele închipui că lordul Evandale se îndrăgostise, retrospectiv, de Tahoser, fiica marelui preot Petamunoph, moartă în urmă cu trei mii cinci sute de ani ? Există nebunii anglo-saxone și mai puțin motivate decît aceasta.

CUPRINS

Lector : ANGELA CIŞMAS
Tehnoredactor : VICTOR MAŞEK
*
Bun de tipar: 8.02.1984 ; Coli de tipar: 18,5
*
Comanda nr. 30 564
Combinatul poligrafic „Casa Scînteii"
Piaţa Scînteii nr. 1, Bucureşti,
Republica Socialistă România

„Gautier a înviat Antichitatea precum spiritele artiste ale Renaşterii, cele care-au iniţiat Reforma. Trei veacuri mai tîrziu, cu îndrăzneală şi în admiraţia tuturor, Gautier relua tema păgînismului."

Edmond şi Jules de Goncourt

Lei 14,50

clu

Editura Univers